

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY VA O‘RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI**

**Saliyev M.K.
Xodjayeva N.B.**

**SHARQ VA G‘ARB MAMLAKATLARI
JURNALISTIKASINING RIVOJLANISH
TAMOYILLARI**
Darslik

TOSHKENT – 2022

UUK: 070

KBK: 76.01

S-26

© Saliyev Muxabbat Qo‘shanovna., Xodjayeva Nilufar
Bekmuratovna. Sharq va G‘arb mamlakatlari jurnalistikasining rivojlanish
tamoyillari: Darslik. -T.: «TDSHU» 2022. – 210. b.

“Sharq va G‘arb mamlakatlari jurnalistikasi rivojlanish tamoyillari”
xalqaro jurnalistika yo‘nalishida taxsil oluvchi talabalar uchun zarur o‘quv
predmeti hisoblanadi. O‘quv fan dasturiga mos ravshida tayyorlangan
ushbu darslik mavzuni kengroq tadbiq etish uchun anchagina tadqiqotlar,
izlanishlar olib borishga to‘g‘ri keldi. Darslik yuzasidan fikr mulohazalar
bo‘lsa, albatta kutib qolamiz.

Mazkur darslik o‘zbek tilida yaratilgan dastlabki tajriba hisoblanib,
asosan xarlaqro jurnalistika yo‘nalishi talabalari, magistrlar va doktorantlar
hamda shu yo‘nalishga qiziquvchilar uchun mo‘ljallangan.

Mas’ul muharrir:

Siyosiy fanlar doktori, professor, Akademik **A.X. Saidov.**

Taqrizchilar:

f.f.n., dotsent **E.Z.Ochilov.**

f.f.n.,dotsent **R.X. Sharipov.**

PhD, dotsent **Gurmeet Singh**

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Uslubiy Kengashining 2021 yil 25. 12 dagi 538 -
sonli qarori bilan nashrga tavsiya etilgan.

©Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, 2022

M U N D A R I J A

Kirish

I BOB SHARQ MAMALAKATLARI JURNALISTIKASI

TAMOYILLARI

1-fasl. Zamonaviy Xitoy xalq jurnalistikasi.....	9
2-fasl. Zamonaviy Yaponiya jurnalistikasi.....	28
3-fasl. Zamonaviy Hindiston jurnalistikasi.....	37
4-fasl. Zamonaviy Arab mamlakatlari jurnalistikasi.....	46
5-fasl. Turkiya mamlakati jurnalistikasi.....	58
6-fasl. Koreya davlati jurnalistikasi.....	70

II BOB MARKAZIY OSIYO MAMLAQATLARI

JURNALISTIKASI ISTIQBOLLARI

7-fasl. Azarboyjon mamlakati jurnalistikasi.....	91
8-fasl. Turkmaniston jurnalistikasi.....	106
9-fasl. Tojikiston jurnalistikasi.....	140
10-fasl. Qozog‘iston jurnalistikasi.....	142
11-fasl. Qirg‘iziston jurnalistikasi.....	147

III BOB G‘ARB MAMLAQATLARIDA JURNALISTIKA

TAMOYILLARI

12-fasl. Aqsh va yevropa mamlakatlari jurnalistikasi	153
13-fasl. Amerika qo‘shma shtatlari jurnalistikasi.....	159
14-fasl. Buyuk Britaniya jurnalistikasi.....	166
15-fasl. Germaniya va fransiya jurnalistikasi.....	174
16-fasl. Germaniya jurnalistikasi	179
17-fasl. Fransiya jurnalistikasi.....	184
18-fasl. Rossiya Federatsiyasi jurnalistikasi.....	189
19-fasl. Jahon jurnalistikasi istiqbollari.....	195

GLOSSARI.....

Adabiyotlar ro‘yxati.....

KIRISH

«Gʻarb va Sharq jurnalistikasining rivojlanish tendensiyalari» fani boʻyicha oʻquv kursini oʻqitilishining ahamiyati va dolzarbligi jurnalistika sohasida taʼlim olayotgan talabalarga jahonning bir qator mashhur mamlakatlarida jurnalistika tizimining hozirgi kundagi ahvoli, jamiyatdagi oʻrni hamda yirik OAV toʻgʻrisida bilim berishdir. Mazkur fanning mundariyasi kengqamrovli boʻlib, u oʻz tarkibiga xorijiy OAV rivojlanishining umumiy tamoyillari, zamonaviy Gʻarb va Sharq jurnalistikasi, zamonaviy Osiyo mamlakatlari jurnalistikasining oʻziga xosliklari, taraqqiyot tendensiyalari, xorijiy OAV tarkibidagi miqdoriy va sifatiy oʻzgarish, yangiliklarni qamrab oladi.

Talaba bugungi kunda dunyo miqiyosida zamonaviy xalqaro jurnalistika bilan bogʻliq boʻlgan muammolarni, anʼanaviy jurnalistika oʻzgarishi bilan bogʻliq boʻlgan urf-odatlarini, internetning xalqaro OAV da xususiyatlarini.

Gʻarb va Sharq qitʼalarining maʼlum bir rivojlangan mamlakatida jurnalistikaning bugungi kundagi ahvoli, oʻziga xos taraqqiyot tendensiyalari haqida maʼlumotga ega boʻlishi. Xorijiy mamlakatlarning rivojlangan OAV faoliyatini oʻrganish asosida ulardan Oʻzbekistondagi ijtimoiy, iqtisodiy, etnik va boshqa sohalardagi oʻziga xosliklardan kelib chiqib, bizning milliy jurnalistikamiz taraqqiyoti uchun zarur boʻlgan jihatlar xususida toʻgʻri xulosalar chiqarishi zarur boʻladi.

Rivojlangan mamlakatlar jurnalistikasi uchun xos asosiy tamoyillarning vujudga kelganligi. OAV chiqishlari va dasturlardagi muhim mavzular va muammolar, matbuot boshqaruvining markazlashtirilishi masalalari. Yirik konsernlarning bozor iqtisodiyoti sharoitida shakllangan jahon axborot bozori va dunyoning yirik OAV lari oʻrtasida oʻzaro auditoriya va taʼsir doirasini kengaytirish uchun kurash. OAVlarning eksporti va importi masalalari. Aksar rivojlangan Yevropa davlatlarida faoliyat koʻrsatayotgan matbuot kengashlari va ular ishlash mexanizmi, kengashlar faoliyatining samaradorligi xalqaro miqiyosdagi OAV globallasuvi sharoitida axborot almashinuvini olimlar tomonidan turlicha nomlanishi bilan xarakterlanadi.

Xalqaro jurnalistika globallasuvining sabablari. OAV boshqarilishida zamonaviy usullar, texnologik axborot va kommunikatsiya jarayonlarini kompyuterlashtirish, dunyodagi barcha mamlakatlarni bir-biriga yaqinlashtirish, zamonaviy turmush standartlarini oʻzlashtirish. Jurnalistika globallasuvining asosiy belgilari boʻlgan senzura va davlat

chegaralarining yo‘qolishi. Axborot bilan ishlash sohasida mutaxassislar tayyorlanishi g‘arb andozalari asosida amalga oshirilishi.

Yirik megokompaniyalarning tashkil etilishida jurnalistika globallashuvining ijobiy va salbiy oqibatlari to‘g‘risidagi manbalarning kengroq shakllardagi maqsadli vazifalariga to‘xtalishdan iborat.

Butun dunyo OAV kabi, osiyo mamlakatlari jurnalistikasi rivojlanib bormoqda va taraqqiyot jihatidan o‘ziga xos xususiyat-larga ega. Ommaviy axborot vositalarining ta’siri, internet tarmoqlarining nihoyatda ilgarilab borayotgani, axborot tarqali-shining jadallashuvi natijasida odamlar ongida jiddiy o‘zgarish-lar sodir bo‘lmoqda. Xususan, milliy idrok xarakterining jurnalist faoliyatida o‘z aksini topmasdan iloji yo‘q. Professional jurnalist yoki tadqiqotchi, olim mentalitetga xos qarashlardan holi bo‘lib ommaga axborot, yangilik va ilmni taqdim etishda progressiv yo‘l tutishi lozim. Axborot bayoni yoki inter-pretatsiyasining boshqa yo‘llarda amalga oshirilishi turli xil xalqaro qoidalarga ziddir. Shundan kelib chiqqan holda jurnalist xabarni mafkura va milliy me‘yorlardan holi hamda ob‘ektiv tarzda uzatishi lozim.

Shu jihatdan zamonaviy G‘arb va Sharq mamlakatlari jurnalistikasi xususiyatlarini quyidagicha ta’riflash mumkin:

- Televidenie va radio stansiyalarining eng so‘nggi zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga ega bo‘lganligi, gazeta va jurnallarning, davlat va nodavlat shakllarining rang-barangligi, auditoriyasining kengayib borayotganligi;

- Internet va audiovizual kommunikatsiya turlarining shakllanib borishi bilan ular o‘rtasidagi raqobatlarining kuchayib borayotganligi;

- Ommaviy axborot vositalarining globallashuvi va konsepsiyalashuvi;

G‘arb va Sharq mamlakatlarining ichki davlatlari jurnalistikasi rivojlanishida OAVlarning bir xil sharoitda ish olib borishi va bir-birlarini o‘rganishi yanada jadallashmoqda.

Ushbu malakatlar jurnalistikasi taraqqiyotining milliy o‘ziga xosligi yaqqol ko‘zga tashlanayotgan integratsiyalashuv jarayonlaridan tashqari bir tomondan mamlakat milliy o‘zligining yuzaga chiqishi, ikkinchi tomondan esa OAVlaridagi globallashuv tamoyillariga qarshi ta’sir natijasida milliy xususiyatlarini saqlab qolishga bo‘lgan intilish kuchayib bormoqda.

G‘arb va Sharq mamlakatlari jurnalistikasi bugungi kunda ilmiy kashfiyotlar ustida ish olib borishi, universal texnika va texnologiyalarning imkoniyatlari orqali axborot tarqatishning globallashuvi, ya’ni axborotning

butun dunyoni qamrab olish jarayonlari shiddat bilan o'sib borayotgan bir davrda internet tizimi orqali axborot almashinuvi, g'oyaviy ta'sir o'tkazish usullari ham ortib bormoqda. G'arb va Sharq mamlakatlari jurnalistikasini o'rganishning ahamiyati va dolzarbligi jurnalistika sohasida ta'lim olayotgan talabalarga jahonning bir qator yetakchi mamlakatlarida, xususan Yaponiya, Xitoy, Hindiston, Birlashgan Arab davlatlari va shu bilan bir qatorda Markaziy Osiyo davlatlari- Qozog'iston, Turkmaniston Tojikiston, va Qirg'izistonda jurnalistika tizimining hozirgi kundagi ahvoli, jamiyatdagi o'rnini hamda yirik ommaviy axborot vositalarining zamonaviy shakldagi faoliyati haqidagi aniq ma'lumotlarga asoslanib o'rganiladi.

G'arb va Sharq mamlakatlari jurnalistikasi bugungi kunda ommaviy axborot vositalarida zamonaviy texnika va texnologiyalarning yangi tizimi joriy etilishida, jurnalistikaning to'rtinchi hokimiyat darajasiga ko'tarilishida, ommaviy kommunikatsiya vositalari rivojini ta'minlaydigan, demokratik talab va standartlarga to'la mos keladigan mustahkam dasturiy bazasini yaratmoqda.

Zamonaviy davr talabiga javob beradigan OAVning erkin va jadal rivojlanishini, axborot sohasining samarali faoliyatini ta'minlaydigan yangi qonun xujjatlari qabul qilinganligining o'zi jurnalistika sohasining davlat darajasidagi maqomini belgilaydi. Shuningdek, o'rganish ob'ekti bo'lgan davlat va nodavlat ommaviy axborot vositalarini rivojlantirish, ularning axborot sohasini demokratlashtirishda faol ishtirokini ta'minlashga qaratilgan keng qamrovli institusional islohotlarning amalga oshirilayotgani, globallashtirish davrida G'arb va Sharq mamlakatlari OAVning keskin rivojlanib borayotganligi ahamiyatga molikdir.

Hozirgi kunga kelib, jamiyatdagi o'ziga xos ijtimoiy-siyosiy faoliyat sohalaridan biriga aylanib ulgurgan Zamonaviy G'arb va Sharq mamlakatlari jurnalistikasiga ta'rif berishdan avval, shu soha taraqqiyotining jadallashuviga turtki bo'lgan bir qator omillarni ko'rsatib o'tish o'rinlidir. Bunday omillar jumlasiga quyidagilarni kiritish mumkin:

Iqtisodiy omil. Umumjahon iqtisodiy makonida yangi paydo bo'lgan davlat va mintaqalarni o'z ichiga olgan iqtisodiy jarayonlarning globallashtirishi.

Texnologik omil. Sanoatda, ilm-fanda, madaniyat va xizmat ko'rsatish sohalarida axborot texnologiyalari va zamonaviy kompyuterlar orqali o'rnatiladigan aloqalarning keng tus olishi, shu bilan bir qatorda, kommunikasion texnologiyalarning globallashtirishi, ochiq axborot jamiyatlari sonining ortib borishi va boshqalar.

Inson omili. Dunyo miqyosida savodxonlik darajasining oshishi, jamiyat bo'g'inlarida, ilm-fan va ta'limni takomillashtirish, ya'ni inson huquqlari tengligini ta'minlagan holda barcha uchun imkoniyat va erkinlik berish zaruratining anglab yetilishi. Insonparvarlik, tenghuquqlilik g'oyalari, xalqlarni bir-biriga yaqinlashtirishga xizmat qiladigan o'zaro hurmatga asoslangan xalqaro munosabatlar va jurnalistikaning shakllanishi hamda keng tarqalishi.

Yuqoridagi barcha shartlar dunyoda bo'layotgan ijtimoiy hodisalarga nisbatan faol kuzatuvchi va sharhlovchi vazifasini yuklagan holda G'arb va Sharq mamlakatlari jurnalistikasining qanchalik ahamiyatli soha ekanini ko'rsatadi.

Xalqaro jurnalistika zamonaviy bosqichda transmilliy texnologik tizim va erkin bozor iqtisodiyoti asosida davlat va jamiyat kishilari hayotiy faoliyatini tipiklashtiruvchi, standartlashtiruvchi davlatlar hamda mintaqalararo jarayonlarga borgan sari ko'proq e'tiborni jalb etadi.

"Xorijiy jurnalistika", "Xalqaro jurnalistika" va "Jahon jurnalistikasi" atamalarining har biri o'ziga xos baho, ma'no va yo'nalishlarga ega bo'lish bilan birga, umuman olganda bir tushunchani ifodalaydi. Shu asosda xorijiy jurnalistika mintaqaviy jurnalistika (Qirg'iziston, Qozog'iston), MDH davlatlari jurnalistikasi (Ukraina, Ozarbayjon, Rossiya), shuningdek, Yevropa va Amerika mamlakatlari jurnalistikasi kabilarni o'z ichiga oladi.

Jahon jurnalistikasi ("jahon adabiyoti", "dunyo san'ati" iboralari singari) birinchi navbatda jurnalistik faoliyatning boy an'ana va tajribasiga ega bo'lgan iqtisodiy va texnologik jihatdan rivojlangan mamlakatlar jurnalistikasini o'zida ifodalaydi.

Davlatning iqtisodiyot, texnika, ishlab chiqarish va xo'jalik yuritish sohalaridagi taraqqiyot darajasi kommunikatsiya vositalarining texnik-poligrafik asosi bilan uzviy bog'langan siyosiy erkinlik, ijtimoiy hayotdagi tarmoqlanish, ko'ppartiyaviylik, o'z navbatida, matbuot nashrlarini axborot tarqatuvchi xizmatlarning xilma-xilligi va turli xarakterga ega bo'lishi uchun yo'l ochadi. Yana bir maqsad jurnalistika sohasiga qiziquvchilarni Markaziy G'arb va Sharq mamlakatlari jurnalistikasi sohasida keng taraqqiy etgan OAV faoliyati, o'ziga xos uslub, tamoyillari bilan tanishtirishdir.

Zamonaviy G'arb va Sharq mamlakatlari jurnalistikasini tahlil qilishning asosiy mezonlari ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy-huquqiy, madaniy, ilmiy-nazariy jihatdan taraqqiyot darajasini o'rganishdan iborat.

Milliy-madaniy o'ziga xosliklar, mentalitet va axloqiy-tarbiyaviy me'yorlar, an'analar, masalan, Sharq mintaqasiga oid xarakterlari ham jurnalistikaning o'ziga xosligini, uning asarlari xarakterini ifodalab beradi.

Ushbu maqsadga erishish yo'lida quyidagi **vazifalarni** bajarish nazarda tutilgan:

- G'arb va Sharq mamlakatlarida OAV globallashtiruvining o'ziga xos xususiyatlarini tadqiq etish;

- G'arb va Sharq mamlakatlari jurnalistikasi tamoyillarining o'ziga xos xususiyatlari bilan tanishish;

- Zamonaviy G'arb va Sharq mamlakatlarida an'anaviy OAV rivojlanish qonuniyatlarini kuzatish;

- G'arb va Sharq mamlakatlari jurnalistikasida zamonaviy (raqamli) texnologiyalarning tutgan o'rni va ahamiyati nimadan iborat ekanligini o'rganish;

- zamonaviy ommaviy kommunikatsiya shakllarining rivojlanib borishi, yangi imkoniyatlarning paydo bo'lib borayotganligini tushunib yetish;

- Internet tizimining keng axborot makoni sifatida faoliyat yuritishini tadqiq etish va boshqa.

Jurnalistika sohasida milliy va jahon jurnalistikasi tajribalari, jumladan, bosma nashrlar hamda audiovizual jurnalistikada kuzatilgan ijobiy, tanqidiy misollarga, ommaviy kommunikatsiyaning turli shakllarida G'arb va Sharq jurnalistikasining o'ziga xos jihatlari o'rganish va G'arb va Sharq mamlakatlarida zamonaviy jurnalistika tizimining rivojlanish jarayonini kuzatishdan iborat.

Bugungi kunda ushbu fanni Xalqaro jurnalistika fakultetida o'qitish an'anaviy ma'ruza va interaktiv muloqot, slaydlar va interfaol usullar orqali har bir davlat OAVlari auditoriyasi to'g'risidagi ko'rgazmalar shaklida tashkil etilishi zarur.

Talabalar kerakli adabiyotlar bilan tanishtiriladi, ko'rgazmali vositalardan foydalaniladi, ommaviy axborot vositalaridan to'plangan misollar talabalar ishtirokida tahlil qilinadi hamda xulosalar chiqariladi. Talabalarda qiyosiy tahlil ko'nikmasi shakllantiriladi, erkin fikrlash va muhokamaga qo'yish, uni asoslash ko'nikmasi rivojlantiriladi. Shu bilan birga talabalarga jurnalistikaga oid bo'lgan **tayanch so'zlar** eslatib boriladi: Jurnalistika, audiovizual kommunikatsiya, huquqiy kommunikatsiya, globallashtiruv va konsepsiyalashuv, mentalitet, kabelli televidenie, raqamli televidenie, mobil telefonlar, internet, kalligrafik harflar, agentlik, internet jurnalistikasi, milliy qadriyat, demokratiya,

mas'uliyat, milliy idrok xarakteri, eng mashhur va ommabop kundalik gazetalar, dialektlar va boshqa – siyosiy lug‘atlar jamlanmasi bilan to‘la jihozlanadi.

I.bob. SHARQ MAMALAKATLARI JURNALISTIKASI TAMOYILLARI

1-fasl.Ommaviy axborot vositalarining tijoriylashuvi tamoyillari

G'arb va Sharq mamlakatlari tarixi nihoyatda boy. Ommaviy axborot vositalarini zamonaviy innovasion texnologiyalarining rivojlantirilishi zarur. Chunki, bugun davr talabi kundalik yangiliklar, axborotlarning tezlikda ishlanishi va tarqalishini ta'minlash, ommaviy axborot vositalarida texnologiyalar katta xajmda mehnatni va rivojlangan ilmni talab qiladi. Qachonki texnologiya rivojlangan bo'lsa konveyerlar ishga tushsa rivojlanish jadallashadi.

Axborot texnologiyalari mustaqil ravishda rivojlansa, ushbu mamlakat boshqa mamlakatlarga qaram bo'lmaydi.

Bugungi kunda Zamonaviy G'arb va Sharq mamlakatlari jurnalistikasi juda tezlikda rivojlanib bormoqda va u boshqa mamlakatlar taraqqiyoti jihatidan o'ziga xos xususiyatlarga ega. Hozirgi kunda G'arb va Sharq mamlakatlari jurnalistikasini quyidagicha tasnif qilish mumkin:

Tamoyillar:

1. Eng so'nggi texnikaga ega bo'lgan televidenie va radiostan-siyalar, gazeta va jurnallar, davlat va nodavlat shakllarining turli-tumanligi, auditoriyasining kengayib borayotganligi;

2. Internet tarmog'ining shakllanib borishi,OAV o'rtasidagi raqobatning kuchayib borayotgani.

3. OAV globallashuvi va konsentratsiyalashuvining kuchayib borayotgani.

Dunyodagi jurnalistlar faoliyati va jurnalistik huquqlar, so'z va matbuot erkinligini qonunan va amaliy ta'minlash borasidagi muammolar davlat tomonidan tadbiq qilinayotgan qonunlar asosida tadqiq etiladi. Ular quyidagilar:

- Jurnalistikaning to'rtinchi hokimiyat maqomini olishiga ko'maklashish;

- So'z erkinligi, matbuot erkinligi va axborot olish erkinligining konstitutsiyaviy qonunlar bilan qafolatlanishi,

- G'arb va Sharq mamlakatlarida ommaviy axborot vositalarini xususiylashtirish qonun bilan belgilangan,

- Axborot globallashuvi

- OAV ni davlat ro'yhatidan o'tkazish masalalari.

- G'arb va Sharq mamlakatlari OAV eksporti va importi;
- Jurnalistikaga davlat aralashuvidan saqlanish muammosi.
- Barcha sa'yi harakatlar, amallar, an'analar, to'y va ma'rakalar-ni o'tkazish jarayonlarida qat'iy me'yor talablariga rioya qilishga o'rganish, kichik oilaviy tadbirlarni mahalla, xudud, tuman, butun shahar miqyosidagi marosimlarga aylantirib yubormaslik;
- So'z va ish birligiga rioya qilish, va'dabozlik, ortiqcha chiranish, maqtanchoqlikka moyillik singari illatlarga qarshi kurash olib borish har bir narsa hodisani o'z nomi bilan aynan ifodalashga o'rganish;
- Butunlik falsafasini turmush tarzimiz, fe'l atvorimiz mazmun mohiyatiga aylantirish, yosh avlod vakillarini barkamol shaxs sifatida shakllantirish, fikri so'ziga, so'zi amaliga, amali manfaatlariga ayni muvofiq bo'lishiga erishish;
- Odamlarda o'z fe'l-atvori, sa'y-harakati va intilishlari, ma'naviy holatining qiyosi xususida shaxsiy taftish malakasini shakllantirish, o'z ustida doimiy ishlash, o'zidan qoniqmaslik fazilatlarini shakllantirish xususiyatlarini tarkib toptirish.

XXI asrni axborot, targ'ibot asri desak, aslo mubolag'a bo'lmaydi. Zero, bu davrda ilg'ab bo'lmas darajada qudratli targ'ibot kuchlari demokratik rivojlanishni izdan chiqaradigan xalqlar va millatlar o'rtasidagi tahdidni kuchaytirish imkoniyatiga ega bo'lgan texnologiyalar kirib kelmoqda. Hozirgi kunda bu masala G'arb va Sharq mamlakatlaridagi eng xavfli kuchlardan biri hisoblanadi.

Sharq va G'arb mamlakatlarida jurnalistikaning rivojlanishi o'zgacha tarzda kechdi. Yevropa matbuotining taraqqiyoti u yerdagi ishbi-larmonlik muhitiga bog'liq holda davom etgan bo'lsa, O'rta sharq mamlakatlarida bu jarayon G'arbning aralashuvi va mustamlakachilik siyosati sababli ancha orqaga surildi. Siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy ahvolning og'irligi, ya'ni mazkur davlatlarda xalqning mustabid tuzum sharoitida turmush kechirishi, aholining savodsizligi va boshqa qiyinchiliklar davriy matbuot rivojiga salbiy ta'sirini o'tkazmay qolmadi.

XIX asrning birinchi yarmida G'arb va Sharq mamlakatlarida matbuot mustamlakachilik kayfiyatida edi. Gazeta va jurnallar asosan mustamlakachilar hamda hokimiyat organlari uchun mo'ljallanib, metropolistlar tilida nashr etilardi. Shri Lankaning "Gavernment gazett" (1802), Hindistonning "The Bengal Gurette" (1816), Singapurning "Straits Timis" (1845), Birmaning "Moulmeyn kronikl" (1836) singari ingliz nashrlarida, Turkiyaning "Milli Gazetti" (1831), Jazoirning "Monitor aljeren" (1832) kabi fransuz tilidagi nashrlarida faqatgina mustamlakachi

ma'muriyatning qarori va farmoyishlari chop etilardi. Ushbu gazetalar aslida mustamlakachilik siyosatini qo'llab-quvvatlovchi vosita vazifasini o'rnatdi.

Gazeta va jurnallarni nashr etishda metropolist rahbarlari ham faol ishtirok etishdi. Filippinda 1811 yilda nashrdan chiqqan "Del superior governo" gazetasi ispan mustamlakasining gubernatori tomonidan tashkil etildi. Seylonda 1832 yili chiqa boshlagan "Kolombo djornal" gazetasida esa faqat Kolumbiyada turib orolni boshqargan gubernatorning maqolalari chop qilindi. Shuni aytish kerakki, o'sha paytdagi gazetalarda metropolist rahbarlarining manfaatlarigina yoritilib borilgan.

G'arb jurnalistikasida OAV monopollashuvi va markazlashuvi tamoyillari. Ushbu atama birinchi marta XX asrning 60-yillarida Yapon va Amerikalik olimlar tomonidan qo'llanilgan, axborot jamiyatining texnologiya va elektronika tomonidan shakllangan ko'plab ta'riflari mavjud. Uning o'ziga xos xususiyatlari, qoida tariqasida, juda ko'p sonli yuqori sifatli ma'lumotlarning mavjudligi, shuningdek axborot tarqatish uchun zarur vositalar, kompyuterlashtirish, odatiy ishlardan xalos bo'lish, ishlab chiqarishni yuqori darajadagi avtomatlashtirishni ta'minlashdir, tovarlar va xizmatlarning elektron bozorini yaratish, elektron demokratiyani rivojlantirish, jarayonlarni tayyorlashni takomillashtirish, ijtimoiy-madaniy sohaga universal kirish imkoniyatlarini kengaytirish.

Axborot makoni iborasi aniq terminologik ta'rifga ega emas. U ma'lum bir ommaviy axborot vositalarida axborot egallaydigan joy va dunyoning zamonaviy jamoat hayotidagi axborot kommunikatsiyalari yetakchi rol o'ynaydigan sohalarning tavsifini o'z ichiga oladi¹, resurslar va axborot infratuzilmasi, ularning keng doiradagi odamlar uchun mavjudligi, davlat, tashkilotlar va fuqarolar o'rtasida o'zaro axborot aloqalarini kengaytirish. Milliy axborot suverenitetini ta'minlash bilan birga global axborot makoniga kirishga alohida e'tibor berilmoqda²

Sankt-Peterburg jurnalisti va media tadqiqotchisi N. S. Andreyev UISni "davlat chegaralariga bog'liq bo'lmagan, ommaviy axborot vositalari tomonidan tartibga solinadigan va axborotni qabul qilish, uzatish, qayta ishlash va saqlash vositalariga bevosita bog'liq bo'lgan ko'p yo'nalishli

¹ Землянова Л. М. Зарубежная коммуникативистика в преддверии информационного общества // Толковый словарь терминов и концепций. М., 1999. 70-бет.

² Андреев Н. С. Единое информационное пространство Российского государства: взаимодействие печатных и электронных СМИ. Автореф. канд. дис. СПб., 2005. 14-бет

Алимов А. А. Глобализация как основной вызов мировому сообществу в XXI в. / Исследования международных отношений. СПб., 2004.2005, 13-бет

axborot oqimlari to'plami" deb ta'riflaydi³ Muallif yagona axborot makonining mavjudligini ommaviy axborot vositalarining o'zaro ta'siri, birlashishi va interpenetratsiyasi bilan bog'laydi. Uning fikricha, bunday o'zaro ta'sir natijasida polisentrik axborot muhiti vujudga keladi, uning asosiy tarkibiy qismlari milliy va transmilliy media korporatsiyalardir⁴. N.S Andreyev tomonidan taklif qilingan modelning ba'zi bir sxematikligi va to'liqsizligiga qaramay, u zamonaviy dunyoda aylanayotgan axborot oqimlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydigan tuzilmalarni aniq belgilab beradi. Biz ommaviy axborot vositalarining rivojlanishidagi qator jahon tendensiyalarini ushbu tuzilmalar faoliyati, xususan, monopollashtirish bilan o'zaro bog'laymiz.

Bugungi kunda A.Smit so'zlagan o'sha "bozorning ko'rinmas qo'li" eng yirik media monopoliyalari, shu jumladan transmilliy (TMK) faoliyati bilan bog'liq. TMKlar ichki va jahon siyosatining yetakchi aktyorlaridan biri bo'lib, asosan zamonaviy dunyoning siyosiy tuzilish xususiyatlarini aniqlaydilar. O'tgan asrning ikkinchi yarmida ayniqsa sezilarli bo'lgan ularning o'sish ko'lamini hozir ham kamaymaydi. TNKlarning katta qismi (taxminan 90%) shimoliy yarim sharning rivojlangan mamlakatlarida. Transmilliy korporatsiyalarning ichki va xalqaro maydondagi faoliyati o'ziga xos xususiyatga ega. Ular nizolarning oldini olishda, ularni qo'zg'ashda, vositachilik faoliyatini olib borishda, sayyoramizdagi boylik va qashshoqlik o'rtasidagi farqni chuqurlashtirishda ishtirok etishlari mumkin⁵ Axborot-kommunikatsiya sohasidagi TMKlarning ta'siri juda ziddiyatli kommunikativistlar axborot globallasuvi hodisasini o'rganib, yangi sayyora tuzilishi - informosferaning mavjudligi haqida gapirishadi. U o'zini o'zi xizmat qilishga mo'ljallangan intellektual energiya uchun ulkan salohiyatga ega.

Chet ellik mualliflar ommaviy axborot vositalarining hozirgi holatini mos ravishda eng yuqori donolik va ibtidoiy yovuzlikni o'zida mujassam etgan "Prospero va Kaliban" ittifoqi, mashhur Shekspir obrazlari deb atashadi. Yaxshilik - bu ommaviy axborot vositalarini takomillashtirishni rag'batlantiradigan va shu bilan birga muqarrar yovuzlikni keltirib chiqaradigan (tahririyat siyosatining individualizatsiyasini cheklaydigan konsentratsiya va monopolizatsiya). Chet ellik hamkasblarimiz ommaviy axborot vositalari ustidan partiya-davlat nazorati tizimi mavjud bo'lganligi

³ Андреев Н. С. Единое информационное пространство Российского государства: взаимодействие печатных и электронных СМИ. Автореф. канд. дис. СПб., 2005. 14-бет

⁴ Андреев Н. С. Единое информационное пространство Российского государства: взаимодействие печатных и электронных СМИ. Автореф. канд. дис. СПб., 2005. 18-бет

⁵ Лебедева Е.П. Мировая политика. М., 2003. 88-93-бетлар

sababli har doim Sovet matbuotini dunyodagi eng monopollashtirilgan gazeta deb hisoblashgan. Fransiya (ayniqsa, Sharl de Goll davrida) ommaviy axborot vositalari qudratli davlat-monopol kapitaliga haddan tashqari qaram bo'lganligi uchun tanqid qilindi. sivilizatsiyani saqlash. Shu bilan birga, tadqiqotchilar ushbu zaxiralarni, agar ular o'zlarini "axborot monopoliyasining cheksiz kuchi bosimi ostida" topsalar, odamlar va insoniyatga qarshi ishlatilishi mumkinligi haqida ogohlantirmoqdalar⁶. 1960-80-yillarda (xalqaro axborot almashinuvi sohasida yangi, yanada adolatli va muvozanatli tartib to'g'risida qattiq munozaralar bo'lganida), G'arb va Uchinchi dunyo mamlakatlari va Qo'shilmaslik harakati o'rtasida aniq qarama-qarshilik mavjud edi "Madaniy" yoki "axborot" neo-mustamlakachilik ... Osiyo, Afrika va Lotin Amerikasi davlatlari bir necha bor matbuot, radio va televideniya dunyo rasmining buzilishidan xavotirini bildirdi. Bunga G'arb media korporatsiyalari tomonidan ishlab chiqarilgan bir tomonlama axborot oqimlarining keng tarqalishi sabab bo'lgan. Tanqid ommaviy axborot vositalarining tijoratlashtirilishi, ommaviy madaniyat va ommaviy kommunikatsiyalarning salbiy ta'sirining kuchayishi va psixologik urushlarning boshlanishi natijasida yuzaga keldi. Xavotirga dunyoning o'sha paytda paydo bo'lgan, axborotga boy va kambag'al mintaqalarga bo'linishi sabab bo'lgan. Rivojlanayotgan mamlakatlar zamonaviy texnologiyalarsiz va shuning uchun G'arbning yordamisiz zamonaviy ommaviy axborot vositalarini yaratish imkonsizligini yaxshi angladilar. Shu bilan birga, ular o'zlarining sobiq metropollariga va o'zlari uchun yangi bo'lgan axborot bozorlaridagi mavqelarini mustahkamlashga intilgan sanoat rivojlangan davlatlarga yangi bog'liqlikda qolishdan qo'rqishdi.

XX asrning so'nggi uchdan bir qismidagi ko'plab voqealar. tarixning bir qismiga aylandi. Ammo o'tgan asrning ikkinchi yarmida tezlashib borgan ba'zi tendensiyalar hozirgi rivojlanish bosqichida yangi mazmun kasb etdi. "Axborot inqilobi" deb nomlangan jarayonning mazmuni hali to'liq o'rganilmagan bo'lsa-da, axborot sohasidagi o'zaro bog'liqlik va o'zaro bog'liqlik ijobiy va salbiy ta'sirlarni keltirib chiqaradi deb allaqachon ta'kidlash mumkin. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya tizimlari (tarmoqlari) nafaqat madaniyatlararo aloqa uchun qo'shimcha imkoniyatlarni namoyish etadi (geografik to'siqlar va davlatlararo chegaralar orqaga chekinmoqda; makon va vaqt torayib, odamlar va

⁶ Землянова, Л. М. Зарубежная коммуникативистика в преддверии информационного общества // Толковый словарь терминов и концепций. М., 1999. 74-бет

millatlar bir-biriga yaqinlashmoqda)⁷, ammo mavjud sivilizatsiya institutlarini modernizatsiya qilishni qat'iy talab qilmoqda⁸.

Xorijiy OAV ixtisoslashuvi tamoyillari. Ommaviy axborot vositalari va OAV konsepsiyalarning o'ziga xos xususiyatlari, chegaralari, "Ommaviy aloqa - bu tarqatish jarayoni axborot (bilim, ma'naviy qadriyatlar, axloqiy va huquqiy normalar va boshqalar) texnik vositalardan (bosma, radio, kino, televizor) son jihatdan katta tomoshabinlarga tarqalganligi (B. Firsov).

Ommaviy aloqa:

1. Umumiy "dunyo tasvirini" yaratadi va saqlaydi.
2. "Alohida jamoaning rasmini" yaratadi va saqlaydi.
3. Madaniy qadriyatlarni avloddan avlodga o'tkazadi.
4. Ommaviy auditoriyaga o'yin-kulgi taqdim etadi, tonik ma'lumotlari (T. Alchen).

Ommaviy axborot vositalari va OAV nisbati

Media tizimining tarkibiy qismlari:

- matbuot: butun ruscha, mahalliy; katta tiraj; yarim rasmiy, ijtimoiy-siyosiy, populist, ishbilarmon matbuot; yoshlar va bolalar; ilmiy va ixtisoslashgan;
- nashriyotlar: Butunrossiya, mahalliy; ilmiy, ixtisoslashgan;
- televidenie: butun Rossiya, mahalliy; davlat, tijorat;
- radioeshittirish: butun Rossiya, mahalliy; davlat, tijorat;
- axborot agentliklari;
- jamoatchilik bilan aloqalar va matbuot xizmatlari;
- reklama agentliklari.

Matbuot, radio va boshqa ommaviy axborot vositalari televizor, shu jumladan kino, teatr, pochta aloqasi, telegraf, telefon, ma'lumotnoma xizmatlari (A. Zverintsev). Ma'muriy va iqtisodiy ko'rinish: Sifat o'z ichiga oladi

temir yo'llar, aviakompaniyalar - barcha aloqa va aloqa vositalari odamlar bilan aloqalarni kengaytirishga hissa qo'shish, jamoatchilik integratsiya.

Zamonaviy kommunikatsiya texnologiyalari (matbuot kotibi, PR menejeri, nutq muallifi, imidjimer, spindoktor, inqiroz bo'yicha menejer, reklama

⁷ Добренков В. И. Вызовы глобализации и перспективы человечества // Социология и политология. 2004. № 4. 3-бет

⁸ Нечаев В. Я. Параметры глобализации и факторы Болонского процесса // Социология и политология. 2004. № 4. 28-бет

beruvchi, muzokarachi va boshqalar) SMS tizimida. Kommunikator bitta zamonaviy SMSning asosiy tushunchalari. Ommaviy axborot vositalari hukmronlik quroli sifatida. "Bizning muammolarga munosabatimiz va hodisalar, hatto muammo yoki hodisa deb qaraladigan narsaga yondoshish, asosan aloqa olamini boshqaradiganlar tomonidan oldindan belgilab qo'yilgan ". (M. Parenti).

Terrorizm kommunikatsiya texnologiyasi sifatida: o'ziga xoslik namoyishlar va ta'sirlar. Terror (yunoncha - "dahshat"). Aristotel: "yunon tilida tomoshabinlarni egallagan dahshatning o'ziga xos turini belgilash teatr ". Qo'rquv: etarli va etarli emas. Terroristlarning maqsadi "sun'iy", etarli bo'lmagan, nevrotik qo'rquvni yaratish (S. Kara-Murza). Terror kuch vositasi sifatida. Terror davlat va davlatga qarshi. Terroristik hujum (zo'ravonlik vosita sifatida) o'rtasidagi farq axborot ta'siri) sabotajdan va boshqa faqat harbiydan usullar (jismoniy zo'ravonlik va yo'q qilish - bu erishish vositasi

ustunlik). O'tmishda va hozirda terrorizm. Terrorizm kabi ommaviy axborot vositalarining "farzandi", genetik bog'lanish. Ommaviy axborot vositalari bilan ishlash, qabul qilish "axborot mahsuloti" terrorchilarning asosiy maqsadi sifatida. Internetdagi terrorchilar. Terrorizmning ijtimoiy ildizlari. OAV tizimidagi kinematografiya Ta'sirning mohiyati, o'ziga xosligi. Kino harakatchanligi, qulayligi, ommaviy xarakteri. Sintetik belgi: rasm, haykaltaroshlik, musiqa, adabiyot. Kino davlat targ'iboti va mafkuraviy vositasi sifatida ta'sir. Lenin: "Biz uchun barcha san'at turlari ichida kino eng muhimi" hisoblanadi.

OAV Konvergensiyalashuvi tamoyili.

Konvergensiya jurnalistikasi birlashish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini yagona axborot resursiga qo'shilish natijasidir. Bugungi kunda zamonaviy media-kompaniyalar o'zlarining axborot-ko'ngilochar mahsulotlarini kengaytirmoqdalar va media-mahsulotlarni namoyish etishning "yangi" shakllaridan foydalanmoqdalar: Internet-gazeta, Internetdagi radio, veb-televizion⁹.

Konvergensiya so'zi (lotincha- konvergoidan kelib chiqadi - "yaqinlash"degan ma'noni anglatadi). Ingliz tilida konvergensiya "bir nuqtada yaqinlashish" degan ma'noni anglatadi. Pavlikova M. kanadalik ommaviy axborot vositalari va kommunikatsiyalar bo'yicha tadqiqotchi Denis MakKuilga murojaat qilib, quyidagi ta'rifni beradi: "Bu bir xil tarkibdagi mahsulotni turli xil kanallar orqali, turli xil vositalar orqali tarqatishdir". Keng ma'noda konvergensiyaning nafaqat hodisalarning o'zaro

⁹ Вартанова Е. Л. К чему ведет конвергенция в СМИ. М.: Аспект-Пресс, 1999. С 12

ta'siri, balki texnologiyalarning interpenetratsiyasi, ular orasidagi chegaralarni buzish, birlashish deb ham tushunish mumkin¹⁰. A. G. Kachkayeva yaqinlashuvning quyidagi tasnifini taklif qiladi:

- Konvergensiya media-xolding uchun biznes strategiyasi sifatida;
- Konvergensiya taktika sifatida;
- "Qayta qadoqlash" singari yaqinlashish;
- Axborotni yig'ish va ishlab chiqarishda yaqinlashish;
- Konvergensiya axborot taqdimotining yangi turi sifatida,

Shunday qilib, konvergensiyani bitta tarkibni turli xil vositalar (matn, ovoz yoki video yordamida) va turli aloqa kanallari (matbuot, televizion, radio, Internet) orqali uzatish deb tushunish mumkin¹¹.

Tarmoq konvergensiyasi Bu yerda bir misol bo'lishi mumkin zamonaviy raqamli kabel televideniesining paydo bo'lishi nafaqat televizorni translyatsiya qilishga imkon beruvchi tarmoqlar rasm, shuningdek, masalan, kompyuter ma'lumotlari, oldindan telefon raqamli bilan bir qatorda Internetga ulanish aloqa.

Terminal konvergensiyasi bir martalik tizimni birlashtirishni nazarda tutadi turli xil qurilmalarni bitta ko'p funksional qurilmaga aylantirish axborotni qabul qilish va iste'mol qilish uchun mo'ljallangan qurilma. Terminal konvergensiyasi mumkin bo'lganligi aniq tarmoqlarning yaqinlashuvi, ya'ni raqamli tizim bo'lishi tufayli, tarkibda har qanday aloqa turi bo'lishi mumkin. Kompyuter, albatta, shunday yaqinlashgan terminga aylanadi. Biroq, bularga zamonaviy qo'l mini ham kiradi kompyuterlar, noutbuklar va ko'p funksiyali televizorlar sizga nafaqat kabelni tomosha qilishga imkon beradigan televizor televideniedagi kanallar, shuningdek, varaqlash orqali Internetga kirish televizor ekranidagi elektron gazetalar. Xizmatlarning yaqinlashuvi shuni anglatadiki, raqamli tarmoqlar va terminallar qo'shma xizmatlar paydo bo'ladi, tabiatan har xil, lekin xuddi shu bilan ta'minlangan "Elektron" tizim. Bunga qisqa muddatli xizmatlar kiradi mobil telefoniya, chat, blog va boshqa turdagi xabarlar xizmatlari, shuningdek, elektron pochta xabarlariga telefon orqali kirish xizmatlari, masofadan boshqarish pulti yordamida stol usti qutisiga va b.

Bozorlarning yaqinlashuvi to'g'ridan-to'g'ri yaqinlashuvdan kelib chiqadi

¹⁰ Павликова, М. Сетевые технологии и журналистика: Эволюция финских СМИ. М.: РИП — холдинг, 2001. С.

11

¹¹ Качкаева А. Г. Журналистика и конвергенция. Почему и как традиционные СМИ превращаются в мультимедийные. — М., 2010.

terminallar, tarmoqlar va xizmatlar bilan bog'liq bo'lib, telekom- nomlash kompaniyalari bugungi kunda media bozorida faol o'ynamoqda (masalan, o'zlarining telekanallarini ochish), guvohlik berish davomida doimiy ravishda yangi va yangi operatsiyalarda ko'rinishini kuzatamiz.

Janrlar va shakllarning bir-biriga yaqinlashishi, natijada, turli xil media platformalarning (bosma ommaviy axborot vositalarining) bayonlari ilgari internet-portallar asosida televizor bilan) janrlari har qanday media platformaga kirib borish uchun xosdir va boshqalar bilan assimilyatsiya qilish (masalan, konsepsiya "Internet ustuni").

Jurnalistikada konvergensiya. Yangiliklarni yetkazib berish texnologiyalarining o'zgarishiga kelsak, bugungi kunda ko'pchilik ommaviy axborot vositalari gapiradigan media muhit diaprofessionallar hisoblanadi. iste'molchiga televizor signalini yetkazish usuli:

kabel televideniesi: an'anaviy eshittirishdan farqli o'laroq eshittirish cheklangan spektrda amalga oshirilmaydi, chastotalar va kabel kanallari orqali o'tkazuvchanlikga nisbatan o'nlab marta ko'proq kanallarni o'z ichiga olishi mumkin.

an'anaviy yer usti televizorlari; sun'iy yo'ldosh televizion: eshittirish sun'iy yo'ldosh orqali yoki to'g'ridan-to'g'ri abonentga efirga uzatilishi yoki sun'iy yo'ldosh kanalini kabel tarmog'i orqali retranslyatsiya qilish orqali amalga oshiriladi. Bunday yetkazib berishning afzalligi televizion signalning geografik qamrovining kengligi;

ADSL televideniesi: imkon beradigan raqamli texnologiya orqali bir necha o'nlab kanallarning translyatsiyasini tashkil etish telefon vaqtida bepul foydalanadigan telefon liniyasi -bepul suhbat chastotasi;

Internet TV - bu televizion kanallarni Internet orqali tarqatish imkonini beruvchi texnologiya. 2000-yillarda ushbu texnologiyalar uyali telefon orqali televizion eshittirish, to'g'ridan-to'g'ri Internetda efirga uzatish va yer usti raqamli eshittirish bilan to'ldirildi, bu yerda bitta televizion kanal, ya'ni kanallarning "to'plami" multipleks mavjud bo'lgan joyda bitta chastotada uzatish uchun siqilish usulidan foydalanish kiradi. Albatta, bu jarayonlarning barchasi kanallar sonining ko'payishiga, tematik kanallarning paydo bo'lishiga va boshqalarga olib keldi. Ilgari oddiy efir televideniesida 5-6 dan ortiq kanalning mavjud bo'lishiga imkon bermaydigan jismoniy cheklovlar iste'molchiga haqiqiy tanlov erkinligini ta'minlashga imkon beradi. Bosma nashrlarda Internet orqali elektron obunalar va materiallarni mobil telefonga yuklab olish imkoniyati gazetalarni yetkazib berishning muqobil vositasiga aylandi.

Texnologiyalarning rivojlanishi, "yagona yetkazib berish kanali" ning qiymati pasayganda, media-kontent sotila boshlanishiga olib keldi.

Nazariy ... yoki qiyin so'zlar ortida nima bor?

Xia parcha shaklida - noyob mahsulot sifatida. Televizion dasturlar, seriallar, gazeta maqolalari to'plamlari alohida ommaviy axborot vositalarida alohida sotila boshlandi.

"i-pod" va boshqa mobil qurilmalarning ko'payishi radiokanallarning individual dasturlarni podcast shaklida, gazetalarda esa alohida maqolalarni sotishiga olib keldi. "TiVo" – pristavkasining paydo bo'lishi telekanallar chegaralarini xiralashishiga yordam berdi. Bundan buyon tomoshabin katalog shaklida turli kanallar tomonidan taqdim etilgan tarmoqqa ulangan ushbu qurilmadan foydalanib, mustaqil ravishda yuzlab televizion dasturlardan o'z eshittirish tarmog'ini yaratadi.

Xalqaro miqyosda OAV globallashuvi tamoyili. Globallashuv - bu jahon iqtisodiy, siyosiy, madaniy va diniy integratsiya va birlashish jarayoni¹².

Globallashuv - bu xalqaro mehnat taqsimoti, iqtisodiy va siyosiy munosabatlar tizimi tomonidan bir-biri bilan bog'langan milliy iqtisodiyotning majmui sifatida tushuniladigan jahon iqtisodiyoti tuzilmasini o'zgartirish jarayonlarining o'ziga xos xususiyati bo'lib, jahon bozoriga qo'shilish va transmilliylashtirish va mintaqalashtirishga asoslangan iqtisodiyotning bir-biri bilan chambarchas bog'liqligi. Shu asosda yagona jahon tarmoq iqtisodiyoti shakllanmoqda - geoiqtisodiyot va uning infratuzilmasi, ko'p asrlar davomida xalqaro munosabatlarning asosiy ishtirokchisi bo'lgan davlat suverenitetining ta'siri¹³ kamayib bormoqda.

Globallashuv jarayoni davlat tomonidan shakllangan bozor tizimlari evolyusiyasining natijasidir¹⁴. Buning asosiy natijasi global miqyosdagi mehnat taqsimoti, migratsiya (va, qoida tariqasida, kontsentratsiya) kapital, ishchi kuchi, ishlab chiqarish resurslari, qonunchilikni standartlashtirish, iqtisodiy va texnologik jarayonlar, shuningdek yaqinlashishdir. va turli mamlakatlar madaniyatlarining birlashishi. Bu ob'ektiv jarayon bo'lib, u tizimli bo'lib, ya'ni jamiyatning barcha sohalarini qamrab oladi.

¹² Глебов Г. И., Милаева О. В. Современные международные отношения. Учебное пособие. — Пенза: [Изд. Пенз. гос. ун-та](#), 2010. — 98 с.

¹³ Коренюшкина Светлана Ильинична, Соловьев Кирилл Анатольевич. [Суверенитет в эпоху глобализации: теория и практика](#) // Общество. Среда. Развитие (Тerra Humana). — 2015. — № 1 (34).

¹⁴ Новикова И. В. Глобализация, государство и рынок: ретроспектива и перспектива взаимодействия. — Мн.: [Академия управления при Президенте Республики Беларусь](#), 2009.

Globallashuv natijasida dunyo o'zaro bog'liq bo'lib, barcha sub'ektlariga ko'proq bog'liq bo'lib bormoqda. Davlatlar guruhi uchun umumiy muammolar sonining ko'payishi ham, sub'ektlarning soni va turlarining ko'payishi ham mavjud¹⁵.

Globallashuvning kelib chiqishi haqidagi qarashlar ziddiyatli. Tarixchilar bu jarayonni kapitalizm rivojlanish bosqichlaridan biri sifatida qarashadi. Iqtisodchilar moliya bozorlarini transmilliylashtirish deb hisoblashadi.

Siyosatshunoslar asosiy e'tiborni demokratik tashkilotlarning ko'payishiga qaratmoqdalar. Kulturologlar globallashuvning namoyon bo'lishini madaniyatning g'arbiylashishi, shu jumladan Amerika iqtisodiy ekspansiyasi bilan bog'laydilar. Globallashuv jarayonlarini tushuntirishda axborot texnologiyalari yondashuvlari mavjud. Siyosiy va iqtisodiy globallashuv boshqacha. Hududiylashtirish globallashuv sub'ekti sifatida ishlaydi, bu iqtisodiy va texnologik taraqqiyotning jahon qutblarini shakllantirishning kuchli kumulyativ samarasini beradi¹⁶.

Shu bilan birga, "globallashuv" so'zining kelib chiqishi ushbu jarayonda yetakchi rolni turli xil tarixiy bosqichlarda yuzaga keladigan xalqaro savdoning tez sur'atlarda o'sib borishini ko'rsatadi. Birinchi marta "globallashuv" so'zi ("intensiv xalqaro savdo" ma'nosini anglatadi) Karl Marks tomonidan ishlatilgan, u 1850 yillarning oxirlarida Frederik Engelsga yozgan xatlaridan birida. shunday deb yozgan edi: «Endi jahon bozori aslida mavjud. Kaliforniya va Yaponiyaning jahon bozoriga chiqishi bilan globallashuv amalga oshdi»¹⁷. Globallashuv jarayonlaridagi xalqaro savdoning ushbu yetakchi roli shundan ham dalolat beradiki, ilgari Marks davrida boshlangan globallashuv barcha rivojlangan mamlakatlar qat'iy proteksionizm siyosatiga o'tgandan so'ng, 30-yillarda tugagan, bu esa xalqaro savdoning keskin qisqarishiga olib keldi.

Ommaviy axborot vositalari globallashuvi. Ommaviy axborot vositalarining globallashuvi - ommaviy axborot vositalarining tarqalishi. Axborotni uzatish va qabul qilish hamma joyda tarqalayotgan bir davrda, Amerikalik olim Elvin Toffler aytganidek: "Ommaviy axborot vositalarining globallashuvi uchta texnologik yangilik: sun'iy yo'ldosh aloqasi, kompyuter tarmoqlari, matnni, ovozni, tasvirni raqamli kodlash

15 [Гранин Ю. Д.](#) «Глобализация» или «вестернизация»? // [Вопросы философии](#). 2008. № 2.

16 [Дергачёв В. А.](#) [Глобалистика](#). — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. — 303 с. — ISBN 5-238-00957-7.

17 [Herlihy D.](#) The Economy of Traditional Europe. *Journal of Economic History*, 1971, Vol. 31, No. 1, p. 160 (<http://www.shpl.ru>)

orqali matn, audio va video ma'lumotlarini tarqatish uchun geografik chegaralarni yengib o'tmoqda"¹⁸.

Axborot uzluksiz oqimini kuzatib boradigan ixtisoslashgan idoralar tufayli yangiliklar bizga katta tezlikda etib boradi. Bir vaqtlar, hech kim, masalan, sodir bo'lgan portlash yoki yong'in haqidagi yangiliklar odamlarga shunchalik tez etib borishini xayoliga ham keltirmagan. Texnologiya rivojlanmoqda - ma'lumotlar uzatish tezlashmoqda. Shu bilan birga, ommaviy axborot vositalarining globallashuvi haqida gapirganda, shuni ta'kidlash kerakki, nafaqat kanallar, balki yangiliklar bilan ishlash usullari ham ko'p, ma'lumot olishning bir qancha imkoniyatlari shakllanmoqda. Bunday imkoniyatlarning ikkitasi mavjud: an'anaviy (gazetalar, radio, televidenie orqali) va noan'anaviy (Internet va ma'lumotlar banklari orqali). Zamonaviy jamiyat ommaviy bo'lmagan, lekin individual ravishda ma'lumot olish imkoniyatiga ega.

Globallashuv quyidagi asosiy xususiyatlar bilan tavsiflanadi:

- Umumjahon qamrovi va global bosqichga o'tishda o'zgarishlarning murakkabligi. O'zgaruvchanlikning o'zi asosiy ijobiy qiymatga aylanadi;

- Barcha global qadriyatlar va ko'rsatmalar mahalliy (mahalliy) qadriyatlarga, shu jumladan etnik omilga nisbatan ustunlik qiladi; madaniyatning duragaylashuvi yoki ilgari mos kelmaydigan tarkibiy qismlardan, xususan pop madaniyat sohasida tez (ko'pincha sun'iy) madaniy hodisalarni yaratish jarayoni mavjud;

- Ozodlikni oladigan "chuqur" hodisalarni aksentuatsiyasi;

- Mozaikaga va idrokning ichki uzilishiga va yangi ijtimoiy voqelik qurilishiga urg'u beradigan "zamonaviy" dan "postmodern" sari rasionallik yo'nalishining qat'iyatli o'zgarishi;

- Fuqarolik jamiyatini global jamiyatning ijtimoiy tartibliligining yagona shakli sifatida tan olish. Ijtimoiy "turlar" va modellarning mozaikali to'plami, rasionalizatsiyaning yagona tamoyillarining yo'qligi ijtimoiy olamning globalistik-postmodern rasmini yaratadi¹⁹.

OAVning tijoriylashuvi tamoyili. 21-asr boshlarida jahon jurnalistikasi rivojlanishida qarama-qarshi tendensiyalar ko'zga tashlana bordi. Bir tomondan, dunyoning ko'plab mamlakatlarida bosma va elektron matbuotni tijoratlashtirish chuqurlashib borar (D. MakKayl so'zlari bilan aytganda, bozor standartlari "ommaviy axborot vositalarining global madaniyati" ga aylanmoqda), ommaviy axborot vositalarining konsentratsiyasi bir nechta ulkan transmilliy

¹⁸ Э., Тоффлер. *Третья волна*. б.м. : М.: ООО Фирма "Издательство АСТ", 1999. стр. 776.

¹⁹ М.Делягин. *Мировой кризис: общая теория глобализации*. 2. Москва : б.н., 2003.

korporatsiyalarga tegishli mulk o'sib borarmoqda. Jahon axborot bozori rivojlanmoqda. Boshqa tomondan, axborot sohasidagi jamoatchilik faolligining o'sishi tobora sezilarli bo'lib bormoqda, bu muqobil ommaviy axborot vositalarini yaratishda - asosan tarmoq platformasida, shuningdek ommaviy axborot vositalarini monitoring qilish bo'yicha fuqarolik tashkilotlari faoliyatida namoyon bo'ladi.

Ommaviy axborot vositalarini tanqid qilish, ommaviy axborot vositalarini demokratlashtirish talablarini ("ommaviy axborot demokratiyasi") qo'llab-quvvatlash, kuchli ommaviy axborot vositalarini saqlash va rivojlantirish.

Jurnalistika tijorlashuvi. Tijoratlashtirish deganda axborot bozori omillari ta'sirida vujudga kelgan media sohasidagi tarkibiy va mazmunli o'zgarishlar tushuniladi. Tijorat muvaffaqiyatiga bag'ishlangan jurnalistikada jurnalist va matbuot ma'lum bir bozorga xizmat qiladi degan fikr keng tarqalgan (masalan, Amerika jurnalistikasi darsliklaridan birining mualliflari "siz yozgan bozor kutishlarini" hisobga olishni tavsiya qiladi)²⁰, boshqalarning jurnalistika sotsial-madaniy modellari vakillari fuqaroga, jamoatchilik fikriga yoki o'quvchining shaxsiga murojaat qilishlarini e'lon qilishadi.

Bozor sharoitida gazeta va jurnallarni nashr etish, translyatsiya faoliyati tobora ko'proq axborot sanoatining tarmoqlariga aylanib bormoqda, bu esa tadbirkorlik faoliyatiga xos bo'lgan talablar va ishlab chiqarish namunalari to'liq bo'ysunadi, bozor ehtiyojlariga "bog'langan", shuningdek samarali boshqaruv va marketing. "Amerika yangiliklar sanoati - bu biznes", deb e'lon qiladi Amerika chet el jurnalistlari markazi²¹. Yevropada ommaviy axborot vositalari tobora ko'proq "media-sanoat" deb nomlana boshlagandi va jurnalistik asarlar - "ommaviy axborot vositalari", ularni tovar mahsulotlari, jurnalistlar va ommaviy axborot vositalari esa axborot bozoriga tovarlar va xizmatlar yetkazib beruvchilar deb hisoblashadi.

Jurnalistikaning tobora rivojlanib borayotgan tijoriylashuvi va ommaviy axborot vositalarini davlat tomonidan tartibga solinishining pasayishi sharoitida asosan bozor mexanizmi orqali amalga oshiriladigan jurnalistlar va ommaviy axborot vositalarining iqtisodiy jihatdan tartibga solinishi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Raqobat muhitida faoliyat yuritayotgan ommaviy axborot vositalari va jurnalistlarning ustuvor yo'nalishlarini va "Qonun-

²⁰ Fridlander, E. J., Lee, J. Feature for Newspapers and Magazines. The Pursuit of Excellence. Harper Collins College Publishers. NY. 1993. P. 335.

²¹ Brief Profile of the American Press. U.S. Journalism and the Print Media. Reston. VA. 1992. P. 4.

qoidalarini” asosan bozorning bosimi belgilaydi: ular o‘zlarini ta’minlash uchun yoki bozor konyunkturasi, marketing qoidalari bilan hisoblashishlari yoki tirik qolish va tijorat muvaffaqiyatlarida o‘z faoliyatini ushbu kon’yunkturani tijorat ekspluatatsiyasi asosida qurishi lozim bo‘ldi.

Kuchli raqobatbardosh bozor sharoitida odamlarning eng ko‘p e’tiborini jalb qila oladigan ommaviy axborot vositalari va jurnalistik asarlar yuqori reytingni egallaydi, bu tijorat muvaffaqiyatining kafolati reklama nashridan olinadigan daromadning barqarorligi va reklama xizmatlarining narxi, birinchi o‘ringa chiqadi.

Tahririyat va jurnalistlarni "reyting muammolari" qamrab olgan muhitda bozor talablari qonun kuchiga kiradi. Doimiy ravishda yuqori reytingga, bozorni maksimal darajada qamrab olishga intilish, o‘ziga xos senzurasini keltirib chiqaradi - aytilmagan, ammo samarali cheklov tizimi, jurnalistlarni murakkab, ziddiyatli, "noqulay" muammolarni faqat shu kabi nashrlarni yoritishni rad etishga majbur qiladi. va eshittirishlar keng auditoriyani jalb qila olmay qoladi. Ushbu tizim «to‘liq yoki qisman auditoriya talablariga javob bermaydigan mavzular va asarlarni qamrab oladi»²².

Xorijiy jurnalistikada OAV monopollashuvi va markazlashuvi tamoyili. 1892 yilda Skripps sherigi Makrey bilan birinchi beshta gazetalar tarmog‘ini tashkil qilganidan beri, matbuotning monopoliyalashuvi davom etmoqda. Qo‘shma Shtatlarda, 1962 yildan beri "manfaatdor moliyaviy guruhlar" yiliga 68 ga yaqin "mustaqil gazeta" sotib olgani taxmin qilinmoqda. 1979 yilda monopolistik uyushmalarga tegishli kundalik gazetalarining tiraji gazetalar umumiy tirajining 71 foizini tashkil etadi. Shu bilan birga, boshqa egasining mulkiga o‘tgan 38 kunlik gazetalarining 1979 yil 7 oyi davomida 34 tasi monopolistik uyushmalar mulkiga aylandi.

Gazeta guruhleri, ayniqsa nashrlarning soni va tiraji bo‘yicha yetakchi o‘rinni egallab kelayotgan kuchlarini faol ravishda faollashtirishi ham muhimdir. 1979 yilda Qo‘shma Shtatlarda monopoliyalar soni 11 tadan 13 taga ko‘paygan, ularning bir martalik gazetolari 1 million nusxadan oshgan. Natijada, ushbu 13 monopoliyalar kundalik gazetalarining 42% va yakshanba gazetalarining 50% nazorat qiladi. Qo‘shma Shtatlarda mamlakatdagi kundalik gazetalarining 60 foiziga egalik qiluvchi 165 gazeta guruhleri mavjud. Vashington Post nashrining tadqiqotiga ko‘ra, yaqin yillarda butun AQSh matbuoti 20 ta eng yirik gazeta trestlari qo‘lida to‘planib qoladi.

²² Уильямс, Г. Чем больше смотрим, тем меньше видим. // INDEX – Досье на цензуру. 1998, № 2. С. 341.

Gazeta bunday istiqbol muqarrar, degan xulosaga keladi, bu jarayonni to'xtatish mumkin emas. 70-yillarning o'rtalarida Qo'shma Shtatlarda nashr etilgan 1762 gazetaning 1047 tasi gazeta trestlari boshqaruvi ostida bo'lgan, 10 ta eng yirik korporatsiyalar bir martalik 22 million nusxada chop etiladigan 209 ta gazetaga egalik qilishgan, bu ularning 33 foizdan ko'pini tashkil qilgan. Amerikada chop etiladigan barcha kundalik gazetalarining tiraji. Buning fonida alohida jurnallarning tiraji muttasil o'sib borishi va ularning soni ko'paygani ayniqsa ta'sirli. Shunday qilib, agar 1950 yildan 1975 yilgacha Qo'shma Shtatlarda kundalik gazetalar soni 12155 dan 11,400 gacha kamaygan bo'lsa, unda shu davrda jurnallar va boshqa davriy nashrlar soni 6960 dan 9657 gacha o'sgan edi.

Bosma davriy nashrlarda ham boshqa tendensiyalar mavjud. Shunday qilib, har ikki oyda bir marta nashr etiladigan choraklik nashrlar va jurnallar soni, masalan, yilnomalar va oylik nashrlar sonidan yuqori darajada ko'payib bormoqda. Ammo, yuqoridagi raqamlardan ko'rinib turibdiki, jurnalli davriy nashrlarning rivojlanishi og'riqsizdir.

Ommaviy axborot vositalarining monopollashtirilishi, kapitalistik raqobat va reklama daromadlarining pasayishi noshirlarni foydasiz bo'lib qolgan jurnallarni chiqarishni to'xtatishga majbur qilmoqda.

Oilaviy mulkchilikda mustaqil gazeta deb ataladigan gazetalar soni tobora kamayib bormoqda. 1999 yilda Qo'shma Shtatlardagi 1489 kundalik gazetalaridan atigi 269 tasi, ya'ni. 18% mustaqil, qolganlari gazeta zanjirlari va korporatsiyalarga tegishli. Kundalik gazetalarining umumiy soni ham kamayishda davom etmoqda. 1998 yilda 20 ta kundalik gazeta yopildi va 1999 yil fevralga qadar ularning soni 1489 taga etdi, bu gazeta bosib chiqarishni rivojlantirishning eski tendensiyasi bo'lib, u asrning boshidan beri amal qilib kelmoqda. So'nggi o'n yil ichida 153 ta kundalik gazeta o'z faoliyatini to'xtatdi va bu jarayon XXI asrda ham davom etadi. Kundalik gazetalarining umumiy tiraji ham doimiy ravishda pasayib bormoqda - 1990 yildagi 62,3 milliondan 56 million 180 ming nusxaga. 1999 yil boshida. Tirnoq yozuvlari byurosining ma'lumotlariga ko'ra, 1998 yilda kundalik gazetalar tiraji o'tgan yilga nisbatan 1 foizga kamaydi.

Amerika gazetolari assotsiatsiyasi va Amerika gazeta muharrirlari jamiyati tirajning pasayishini to'xtatish, barqarorlashtirish va o'quvchilar sonini kengaytirish dasturlarini ishlab chiqmoqdalar. Xususan, 1997 yildan buyon Amerika gazetolari assotsiatsiyasi "Bu gazetadan boshlanadi" shiori

ostida uch yillik reklama kampaniyasini olib boradi. Dasturga 11,5 million dollar ajratilgan²³.

Shvesiyada matbuotni kontsentratsiyalash va monopollashtirish tendensiyasi bosma nashrlarning "bitta shahar - bitta gazeta" tizimiga o'tishini tavsiflovchi quyidagi ko'rsatkichlar bilan ifodalanadi, chunki raqobatdosh gazetalar bilan turar-joylar soni kamayib bormoqda²⁴.

Xorijiy OAV ixtisoslashuvi tamoyili. Zamonaviy jurnalistikaning rivojlanish jarayonlari va axborot makonining globallasuvi dunyoning deyarli barcha mamlakatlariga ta'sir ko'rsatdi, rivojlangan va iqtisodiy va siyosiy munosabatlarni qayta tashkil etishning eng keskin muammolariga duch kelgan. Matbuot, radio va televidenie, multimedia va kompyuter tarmoqlari millionlab odamlarning uylariga kirib, mamlakatlar va qit'alarni bir-biriga yaqinlashtirmoqda. Axborot oqimlari hokimiyat tepasida bo'lganlar va siyosiy hokimiyatni zabt etishga intilayotganlar foydalanadigan ijtimoiy jarayonlarni boshqarish vositalariga aylanadi. Shu bilan birga, tadbirkorlik to'g'risidagi qonunlar tobora ko'proq ma'lumot ishlab chiqarish, qayta ishlash, saqlash va tarqatishda o'zlarining normalari va qoidalarini belgilab beradi. Albatta, gazeta yoki jurnal nashr etish yoki televidenie yoki radio stansiyasiga egalik qilish har doim ham to'g'ridan-to'g'ri daromad keltirmaydi. Ammo foyda ham vositachilik qilishi mumkin - ijobiy imidj yaratish, jamoatchilik fikrini shakllantirish, ommani tarbiyalash va boshqalar.

Siyosiy jarayonlarning murakkablashishi bilan bir qatorda, ijtimoiy buyurtmani ommaviy axborot vositalariga o'tkazish jarayoni yanada murakkablashmoqda. Lord Bivivbruk bir vaqtlar ochiqchasiga e'lon qildi: "Men gazetani faqat targ'ibot maqsadida va boshqa maqsadlar uchun chiqarmayman"²⁵. To'g'ridan-to'g'ri diktatura va oldingi tsenzuralar aksariyat mamlakatlarda o'tmishda qolgan, ammo bugungi kunda ham biznes vakillari jamoatchilik fikrini boshqarish imkoniyatiga ega bo'lish uchun ommaviy axborot vositalarini mohirlik bilan boshqarmoqdalar. Noyob "fabrikalar, gazetalar, kemalar egasi" o'zini shunchalik ochiq e'lon qilishga imkon beradiki, unga tegishli ommaviy axborot vositalari uning irodasini bajarmoqda va targ'ibot maqsadlariga xizmat qilmoqda. Odatda, nashrlar muharrirlari "matbuotning ijtimoiy mas'uliyati" tushunchasiga

²³ Подробнее см.: Вестник Московского университета, серия 10 – журналистика; Голованова Г.А. Перспективы развития американской прессы в XXI в./От книги до Интернета. Журналистика и литература на рубеже нового тысячелетия. Под ред. Я.Н. Засурского. – М., 2000. С. 130–137.; Томатов И. Хищники и жертвы/Демократический журналист, 1980. №8. – С. 4–6; Димитров Д. Соотношение 100 : 1/Демократический журналист, 1980. №9. – С. 14 и др.; Statistical Abstract of the United States; Editor and Publisher, 1999–2000 и др.

²⁴ Михайлов С.А. Периодическая печать Швеции. – СПб, 1999. – С. 15.

²⁵ Royal comission on the press: Memoranda of evidence 4. – London, 1962. – P. 78.

to'liq mos ravishda, "xalq manfaatlari va demokratiya" dan kelib chiqib, mustaqil ravishda ish yuritadi degan bayonotlar mavjud. Ko'pincha ommaviy axborot vositalarining jamiyat oldidagi mas'uliyati masalasi biznesning boshqa sohalari manfaatlariga putur yetkazadigan spektakllarni taqiqlash sifatida talqin etiladi. Yangiliklarni boshqarish jarayonida davlat idoralari ham faol ishtirok etgan, buni Amerika Qo'shma Shtatlari misolida ko'rish mumkin.

Ommaviy axborot vositalari o'rnatilgan texnologik jarayonlarning buzilishini boshdan kechirmoqda. Buning sababi media texnologiyalaridagi inqilobiy o'zgarishlar va unga tegishli boshqaruv usullari va shakllari. Axborotlarni yig'ish, qayta ishlash, saqlash va tarqatishni kompyuterlashtirish, yangi materiallarni kiritish, tahririyat jamoalarini boshqarish sxemalarini o'zgartirish va boshqa ko'p narsalar ommaviy axborot vositalarining yangi sifatiga va ularning jamiyatdagi rolining oshishiga olib keladi.

Media mahsulot o'zgardi, ommaviy axborot vositalarining o'zi interaktiv va multimediyaga aylanmoqda²⁶. Transchegaraviy ma'lumotlar uzatish va ular bilan bog'liq xalqaro va huquqiy muammolar, virtual haqiqat va ta'lim jarayonlari - bu va boshqa muammolar hozirgi kunda ko'plab tadqiqotchilarning ongini tashvishga solmoqda.

Zamonaviy chet el jurnalistikasi juda ko'p yuzlarga ega, ammo uning rivojlanishidagi umumiy tendensiyalar mavjud va milliy xususiyatlar hanuzgacha saqlanib kelmoqda. Matbuot, radio va televideniye yanada tijoratlashtirish, so'nggi texnik yutuqlarni keng joriy etish Sharqiy va Markaziy Yevropa, sobiq Sovet Ittifoqi respublikalari ommaviy axborot vositalari uchun eng qiyin savollarni tug'dirdi. Rivojlanayotgan mamlakatlarda modernizatsiya jarayonlari turli shakllarda amalga oshiriladi, bu esa, o'z navbatida, ommaviy axborot vositalari va aloqa rivojiga, ularning g'oyaviy mazmuniga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

So'nggi paytlarda ommaviy axborot vositalarining ijtimoiy faoliyati masalalariga katta e'tibor berilmoqda. Ushbu qiziqish, bir tomondan, jurnalistikaning ijtimoiy mavqeini tanqidiy ravishda qayta ko'rib chiqish, boshqa tomondan, ommaviy axborot vositalarining turli xil ijtimoiy tuzilmalar bilan o'zaro ta'sirini o'rganish zarurati tufayli kelib chiqadi. Ommaviy axborot vositalari jadal rivojlanmoqda va aloqa jarayonlarining intensivligi oshmoqda. Ommaviy axborot vositalari inson va jamiyat

²⁶ Об этом, в частности, см: Pavlik John V. New media technology: Cultural and commercial perspectives. – Boston, 1996. – P. 9–12.

hayotida tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda, ular ijtimoiy jarayonlarga ham, shaxsning o'ziga ham faol ta'sir o'tkaza boshlaydi.

OAV konvergensiyalashuvi tamoyili. Ommaviy axborot vositalarida yaqinlashish.

Konvergensiya - yaqinlashish, turli xil media platformalarining raqamli birlashishi, ommaviy axborot vositalarining turlari. ... Konvergent jurnalistika - bu bir vaqtning o'zida yirik media xolding tarkibiga kiruvchi barcha turdagi ommaviy axborot vositalari: Internet, radio, televidenie va matbuot uchun yangiliklar ishlab chiqaradigan tahririyat.

Konvergensiya jurnalistikasi birlashish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini yagona axborot resursiga qo'shilish natijasidir. Bugungi kunda zamonaviy media-kompaniyalar o'zlarining axborot-ko'ngilochar mahsulotlarini kengaytirmoqdalar va media-mahsulotlarni namoyish etishning "yangi" shakllaridan foydalanmoqdalar: Internet-gazeta, Internetdagi radio, veb-televizion²⁷.

Yangi "konvergiya qilingan nashr" konsepsiyasini o'rganishga bag'ishlangan, birlashtirilgan nashrning ishlash xususiyatlari, tarkibiy o'zgarishlar va ushbu ijtimoiy tizim sub'ektlari bo'yicha ommaviy axborot vositalarining yaqinlashishi hodisalarini aks ettirish. Birlashtirilgan tahririyat bir xil ommaviy axborot vositalari (bosma ommaviy axborot vositalari, televidenie, radio, Internet) bilan birlashtirilgan turli ommaviy axborot vositalari uchun media mahsulot yaratib, ham ishlab chiqarish, ham ijodiy xarakterdagi tuzilma sifatida qaraladi.

Konvergensiya axborot oqimlarining aylanishini o'zgartiradi, ommaviy axborot vositalarining tashkiliy tuzilishini qayta tiklashga, yangi biznes modelini shakllantirishga, axborot mahsulotini yig'ish, yaratish va tarqatish jarayonlarini modernizatsiya qilishga qaytarilmas ta'sir ko'rsatadi. Natijada, ommaviy axborot vositalari auditoriyasi kontentning passiv iste'molchisi bo'lishni to'xtatadi, u doimiy ravishda yangilanadigan axborot makonining markaziga aylanadi va o'zi tarkib yaratishi mumkin. Konvergensiya ta'siri ostida bozorlar birlashmoqda va aloqa va axborot kanallari haqidagi eski g'oyalar tubdan o'zgarib bormoqda. Ommaviy axborot vositalarining konvergensiyasini yanada rivojlantirish ushbu jarayonlarning chuqurlashishiga olib keladi, bu esa birlashtirilgan nashrlarning strukturaviy xususiyatlariga ta'sir qiladi va ularning shakllanishi va ishlashi jarayonlarini ijtimoiy boshqarish xususiyatlariga bog'liq bo'ladi.

²⁷ Варганова Е. Л. К чему ведет конвергенция в СМИ. М.: Аспект-Пресс, 1999. С 12

2-fasl. ZAMONAVIY XITOIY XALQ JURNALISTIKASI

Maydoni: 9 597 ming kv. km.

Aholisi: 1 mlrd. 285 million kishi (2014 y.).

Poytaxti: Pekin (taxm. 10 mln. kishi)

Qisqacha geografik tavsif: Jahonning eng qadimiy va yirik davlatlaridan biri hisoblangan hozirgi Xitoy 1949 yilning 1 oktyabrida tashkil topgan. Maydonining kattaligi bo'yicha jahonda uchinchi o'rinda turadi. Xitoyni ko'p millatli mamlakatlar qatoriga kiritish mumkin. Unda 60 dan ortiq turli millat va elat vakillari yashaydi. Biroq aholisining 90 % dan ko'prog'ini xitoylik xanlar tashkil qilishini e'tiborga olsak, Xitoyni shartli ravishda bir millatli davlat deb baholasa ham bo'ladi. Hozirgi vaqtda jahon aholisining 20 foizidan ko'prog'i Xitoyda yashamoqda.

Matbuoti: Xitoy Xalq Respublikasining tashkil topishi yangi tipdagi Xitoy jurnalistikasi hamda OAV tizimining bir butun holicha qaytadan shakllanishiga zamin hozirladi. Ommaviy axborot vositalari sohasidagi ijtimoiy-siyosiy shakllanish birinchi navbatda, «davlat manfaatlarini shaxsiy manfaatlariga muvofiq-lashtirish» siyosatining yuzaga kelishiga hamda bu pirovardida davlat va xususiy matbuot nashrlari, radio va telekanallarning tashkil etilishiga turtki bo'ladi.

XX asrning birinchi yarmida Xitoy matbuotining og'ir iqtisodiy sharoitda bo'lganini kuzatish mumkin. Mamlakat xalqi og'ir iqtisodiy, siyosiy vaziyatlarni boshidan kechirdi. Bu hol boshqa sohalar qatori, matbuot ravnaqida ham o'z oqibatini namoyon qildi. Biroq taraqqiyparvar xalq har qanday sharoitda yuksalish sari yo'l topadi. Bu holni aynan Xitoy matbuoti misolida ham kuzatish mumkin. Mamlakatda kommunistik partiya hukmron ekanligi ma'lum. Chop etiladigan nashrlarning aksariyati o'sha mafkuraga xizmat qilishini tasavvur etish qiyin emas. O'ziga xos taraqqiyot yo'lini tanlagan Xitoy matbuotining xalqaro jurnalistika maydonida salmoqli o'rni bor.

1946 yil 15 mayda Xandan shahrida matbuotning yetakchi nashrlaridan biri «Renmin ribao» (Jenmin Jibao) gazetasiga asos solingan. 1948 yil

iyunidan boshlab gazetani Shiszyanchjuane shahar bosmaxonasida, yangi kalligrafik harflarda nashr etish yo‘lga qo‘yildi. 1949 yil 2 fevralda gazeta tahririyati poytaxt shahar - Pekinga ko‘chirildi. Dastlab gazeta to‘rt, olti sahifada 90 ming nusxada chiqqan edi. 1955 yilda gazeta sakkiz sahifada chiqib, adadi 700 ming nusxadan oshdi. 80 yillarga kelib, uning nusxasi 5 million -dan oshgan. 1982 yildan boshlab ingliz tilidagi nashri San-Fransiskoda 300 ming nusxada chop etildi, 2012 yildagi ma‘lumotlarga qaraganda 3 000 000 nusxada chop etiladi va 122 ta mamlakatga tarqatiladi.

“Venxuey bao” (Madaniyat gazetasi)ga 1938 yilning yanvarida Shanxayda asos solingan. Umummilliy nashrning adadi 1 mln. 300 mingdan ortiq, shuning to‘rtidan uch qismi Xitoyning boshqa shaharlari va shuningdek, xorijga ham tarqatiladi. Gazeta AQSh, Kanada, Yaponiya, Tailand, Meksika va boshqa ba’zi mamlakatlarda o‘z muxbirlariga ega. U o‘z ilovalari soni bo‘yicha Xitoyda birinchi o‘rinni egallaydi, 13–14 ga yaqin ilovalari nashrdan chiqadi.

Eng mashhur gazetalar qatoriga “Guangmin jibao” (Xitoy demokratik ligasi Markaziy Qo‘mitasining nashri, adadi 1,5 mln.dan ortiq), “Gunjen jibao” (ishchilar gazetasi umumxitoy kasaba uyushmalari federatsiyasi ijroiya Qo‘mitasining nashri, adadi 1,8 mln. Nusxa), “Chjungo sinyan bao” (Xitoy yoshlari gazetasi, Pekinda haftasiga 3 marta 3,1 mln. nusxada chop etiladi) kabilarni ham kiritish mumkin.

Zamonaviy Xitoy gazetolari, amerikalik mutaxassislar fikricha, mavqei jihatidan AQShning “Nyu York tayms”, “Vashington post”, Angliyaning “Tayms”, Germaniyaning “Velt”, Fransiyaning “Mond” gazetolari bilan tenglashgan edi. Shuni ham nazardan chetda qoldirmaslik kerakki, mazmun-mohiyatiga ko‘ra gazetaning xitoy tilidagi nashri bilan ingliz tilidagi nashri o‘rtasida anchagina farq bo‘ladi.

1945-50 yillarda tashkil etilgan ziyoli Soyuzi targ‘ibotchilari-ning “Shishi shouse”, xalqaro siyosiy mavzularni yoritishga mo‘ljallangan “Shise chjishi”, umumxitoy xotin-qizlar demokratik federa-siyasining “Sin-Chjungo Funyuy” jurnallari ham ancha ommalashib ketdi.

Muhim axborotlar bilan milliy OAV ni ta‘minlashda “Sinxua” axborot agentligi alohida o‘ringa ega. 1950 yillarda bu agentlikda 810 ta xodim faoliyat ko‘rsatgan bo‘lsa, 1952 yilda ular soni 2 mingdan oshdi. 1950 yillardan boshlab markazlashgan davlatning axborot agentligiga aylantirilgan. “Sinxua”ning 28 ta muxbirlar punkti bor edi. Uning Nyu-Deli, Praga, Moskva, Berlin va boshqa shaharlarda vakolatxonalari faoliyat ko‘rsatadi.

Modomiki xalqaro siyosiy maydonda Xitoy matbuoti salmoqli o‘rin tutar ekan, uning taraqqiyot bosqichlarini o‘rganish foydadan holi bo‘lmaydi.

Jurnallar: Bugungi kunda Xitoyda 305 xildagi turli yo‘nalishdagi jurnallar nashr etiladi va ulardan 106 tasi umumdavlat nashrlari hisoblanadi. Nisbatan yoshlarga mo‘ljallangan «Chjungo sinyan» (“Xitoy yoshlari”), umumxitoy adabiyoti va san’ati xodimlari assotsiatsiyasining “Jenmin venxue” (Xalq madaniyati) nomli Pekinda 1 mln.dan ortiq nusxada chop etiladigan adabiy-badiiy jurnal, umumxitoy ayollar demokratik federatsiyasining «Sin Chjungo funyuy» (“Yangi Xitoy ayollari”) va boshqa yirik va e‘tiborli jurnallar bir oyda bir marta chop etiladi. Keyingi yillarda gazeta nusxalari 21%, jurnallar esa 28 % ga oshdi. Bu esa xalqning yangiliklarga bo‘lgan ehtiyoji oshganidan dalolat beradi.

Sharq javohiri

Televidenie minorasi 468 metr bo‘lib, arxitektor Szyan Xuan Chenom tomonidan ishlab chiqilgan va 1991-1995 yillarda qurib bitkazilgan.

Radio va televidenie. 2014 yil ma‘lumotlariga ko‘ra Xitoyda umumiy 140 ta radio eshittirish kompaniyalari faoliyat yuritgan. Efir dasturlari turli dialektlar va ingliz tilida ham uzatilgan. Ko‘pchilik radiostansiyalar axborot, musiqa, yo‘l harakati hodisalari, moliyaviy va qishloq xo‘jaligiga oid yangiliklarni berib boradi. So‘nggi vaqtlarda radiostansiyalar dasturlarida aholini ijtimoiy himoyalash, sog‘liqni saqlashni targ‘ib etishga oid maqola va xabarlar markaziy o‘ringa chiqqan.

Xitoy axborot tarqatish korporatsiyasi. Markaziy stansiyasi Taypeyda joylashgan, shuningdek u turli hududlarda 9 ta mahalliy stansiyalarga ham ega. Mazkur tarmoqlar ommabop musiqa, milliy yangiliklar, sanoat va moliyaviy xizmatlar, ta‘lim va diniy dasturlarni uzatishga katta e‘tibor qaratadi.

Xitoy Xalq Respublikasining milliy radiostansiyasi – Markaziy axborot uzatish tizimi Xitoy Mandarin tili va shuning-dek, 7 ta xitoy dialektida turli tarmoqlarda o‘z eshittirishlarini uzatadi.

Xitoy xalqaro radiosi hozirgi vaqtda 38 ta xorijiy hamda 4 ta birmuncha katta ta’sirga ega dialektlarda, ya’ni umumiy 43 tilda eshittirishlar tayyorlab, efirga uzatadi.

So‘nggi yillarda mamlakatda jamoatchilik televizion tizimining shakllanishi, xususiyl kabelli televideniylari faoliyatiga qonunan ruxsat etilishi hamda raqamli televideniye nisbatan qiziqishning kuchayishi mamlakat miqyosida televidenie sohasida o‘ziga xos taraqqiyotga va yangi zamonaviyl axborot texnologiyalarining kirib kelishiga zamin yaratdi.

Oxirgi statistik ma‘lumotlarga ko‘ra, davlatda 100 ga yaqin kabel tizimlari faoliyat ko‘rsatadi. Ular obunachilarga 70 ta kanal orqali oylik miqdori 20 AQSh dollaridan ko‘p bo‘lmagan haq evaziga yangiliklar dasturlari, milliy va xorijiy kinofilmlar, multfilmlar, diniyl, sport, musiqa va dam olish dasturlarini namoyish etib boradi. Bugungi kunda mamlakatda faoliyat ko‘rsatayotgan eng yirik TVBS-N, FTV news, The Power TV (PTV) yangiliklar kanali, the Eastern TV kabi kanallarni misol qilish mumkin.

Axborot agentliklari: Respublikada ikkita yirik axborot agentliklari faoliyat ko‘rsatadi, “Sinxua” va “Chjungo sinvenshe”.

“Sinxua” nafaqat mamlakatda, balki dunyoda eng yirik axborot agentliklari orasida yetakchi o‘rinlardan birini egallab turibdi. “Sinxua”, O‘rta Sharqda, Osiyo va Tinch okeani mintaqasi, Lotin Amerikasi va Afrika hududlarida o‘z boshqarmalariga ega bo‘lib, dunyoning turli mamlakatlarida 93 ta bo‘limlari faoliyat yuritadi. Davlatning barcha hududlarida muxbirlar punktlari mavjud bo‘lib, u mamlakatdagi 150 dan ortiq ommaviyl axborot vositalarini zaruriyl axborot bilan ta‘minlaydi. 120 dan ortiq mamlakatlardagi 170 nafar obunachilarga ingliz, fransuz, ispan va xitoy tillarida kundalik axborotni yetkazib beradi.

Sinxua agentligi: Hozirgacha besh axborot agentligi – Assoshieyted Press, Yunayted Press Interneshnl, Reyter, Frans Press va ITAR-TASS – umumjahon axborot agentliklari deb hisoblanib kelingan edi. XXI asrning boshida bularga “Sinxua” (“Yangi ”) agentligi qo‘shilishga harakat qilmoqda.

Ma‘lumki, har bir axborot agentligining quvvati eng avvalo, uni qo‘llaydigan siyosiy kuchlar, moliyaviyl imkoniyat va ish professi-onalligi bilan belgilanadi. Ushbu uchlikdan biror bir shart baja-rilmasa, axborot agentligi umumjahon darajasiga ko‘tarilishi amri mahol. XX asrning ikkinchi yarmida eng baquvvat axborot agentliklari sifatida mutaxassislar tomonidan yuqorida qayd etilgan to‘rtta davlatning beshta axborot agentligi e‘tirof etilgan edi.

XX asrning 80-yillarida “Xitoy islohotlarining bosh arxitektori” Den Syao Pin g‘oyalari asosida mamlakatda iqtisodiy yuksalish boshlandi. O‘ttiz yil davomida ushbu davlat tomonidan ta‘minlangan o‘shish

sur'atlariga biror bir boshqa mamlakat erisholmadi, chunki bu yerda har yili milliy daromad o'rta hisobda 6-10% ga yetdi. Xitoy Xalq Respublikasidek ulkan mamlakat uchun bu misli ko'rilmagan yuksalish bo'ldi. Mazkur yutuqlarga milliy ommaviy axborot vositalari ham, jumladan, Sinxua o'z hissasini qo'shib kelmoqda.

Sinxua agentligi 1931 yilda tashkil etilib, 1937 yilgacha "Qizil Xitoy" deb nomlanardi. 1949 yilda, Xitoy kommunistik partiyasi davlat rahbarligiga erishganidan keyin, agentlik bosh milliy axborot manbaiga aylandi. Bugungi Sinxuaning shiori – yangiliklarni uzatishda haqiqat, xolislik, betaraflik va tezkorlik. Agentlik yuzdan ortiq mamlakatlarda 170 dan ortiq o'z bo'limlariga ega.

Xitoyning iqtisodiy daromadlari ko'payib borgani sari agentlikning imkoniyatlari kengayib bormoqda. Davlatning uzoq vaqtdan beri dunyoda eng katta aholiga ega bo'lishiga qaramasdan, XX asrning oxirlarigacha, G'arbiy Yevropa mamlakatlarining milliy agentliklari dunyo axborot makonida Sinxuadan kuchli edi. Ammo XXI asrning boshida ahvol asta-sekin o'zgara boshladi. Endi Sinxua jahon axborot hududida oltinchi monopoliyachi bo'lishga harakat qilmoqda.

Masalan, agentlik 2012 yilning 1 martida "Harakatchan Sinxua" ("Mobilniy Sinxua") deb nomlangan va ingliz tilida yangiliklar tarqatadigan servisni ishga tushirgan edi. Bu an'anaviy axborot agentligini zamonaviy, global miqyosda ma'lumot yetkazadigan axborot manbaiga aylantirish uchun jiddiy tadbir bo'ldi. Bugungi kunda ushbu servis ma'lumotlarini xohlagan odam "Epp stor" magazinlarida Apple va Anroid dasturlarida bepul olishi mumkin. Mazkur servis tomoni-dan ko'rsatiladigan xizmatlar doirasi juda keng, bularning tarkibida matnlarning 30 dan ortiq formatlari, foto, videomateriallar, elektron xatlar yuborish va boshqa imkoniyatlar mavjud.

2012 yil 6 iyul kuni Moskvada ikkinchi umumjahon media-sammit o'tkazildi. Sammitda Sinxua bosh direktori Li Sun Szyun "XXI asrda ommaviy axborot vositalarining tarixiy tanlovlari" deb nomlangan ma'ruzasini e'lon qildi. Ma'ruzadagi ikki masalani ayniqsa dolzarb deyish o'rinlidir.

Birinchidan, Li Sun Szyun ta'kidlashicha, OAVning texnologik rivojlanishi davrning talabiga aylanib, tahririyatlar uchun ixtiyoriy jarayon bo'lmay qoldi. Bugun texnologik yuksalishga yetarli darajada e'tibor bermaydigan OAV hayotdan orqada qolib ketmoqda. Shuning uchun Sinxua raqamli texnologiyalardan jadal ravishda foydalanmoqda. Ma'ruzada ushbu fikrni tasdiqlovchi bir qator misollar keltirilgan.

Ikkinchidan, umumjahon media-sammit turli mamlakatlarning OAV sohasidagi siyosatida o'z pozitsiyalarini bir-biriga yaqinlash-tiruvchi va muvofiqlashtiruvchi tashkilotga aylanayapti. Jumladan, Sammitning prezidiumi va kotibiyati 2012 yil 28 iyunda "OAV faoliyati bilan bog'liq intellektual mulkni himoyalash to'g'risida"gi Konvensiyani qabul qildi hamda ushbu mavzuda dunyoning turli mamlakatlarida bir qator anjuman va seminarlar o'tkazdi. Ma'lumki, Xitoy dunyoda eng ko'p mualliflik huquqini buzayotgan mamlakat hisoblanadi. Bu harakatni – shunga javob deb hisoblansa, ayni muddao.

2012 yilning 10 avgustida Guyyan shahrida (Guychjou viloyati, janubiy-g'arbiy Xitoy) Osiyo-Tinch Okeani mintaqasining moliyaviy forumi ochildi. Shu kuni agentlik tomonidan yangi ishlab chiqilgan eksklyuziv tizim taqdimoti namoyish etildi. Bu dastur "Sinxua agentligi qimmatbaho qog'ozlar va jamg'armaviy bozorlarining axboriy tahlil tizimi" (sistema agentstva Sinxua po infor-masionnomu analizu fondovix rinkov i trgovle sennimi bumagami) deb nomlangan edi. Ma'lumki, xalqaro iqtisodiy va moliyaviy bozor – ko'p bo'g'inli, ko'p qirrali va juda murakkab dunyo, har bir mamlakat ham unda bemalol faoliyat yurita olmaydi. Yangi dastur – qimmatbaho qog'ozlar va investisiyalarni tizimli ravishda ishlab chiqadigan platformadir. Mazkur hujjat ushbu faoliyatga bag'ishlangan umumxitoy dasturining tarkibiy qismi sifatida yuzaga keldi. Buning asosiy maqsadi – xorijiy investorlar uchun mamlakatdagi investitsion muhitni o'rganishga ko'maklashish, istiqbolli iqtisodiy tarmoqlarni bilish, investitsiyalarni qaysi sohalarga kiritishning maqsadga muvofiqligini aniqlashga yordam berishdir. Taqdimot vaqtida aytilganidek, mazkur dastur ushbu tipdagi dunyoviy marralarga yetishga mo'ljallangan.

Bugungi kunda agentlikda sakkiz ming nafar odam ishlaydi. Shulardan 6,4 mingga yaqini – kommunistik partiya a'zolaridir. Agentlik direktori Li Sung Zyun – partiya Markaziy Qo'mitasining a'zosi. Ish faoliyati yettita davlat tilida olib boriladi. Sinxua rahbarligida 40 yo'nalishdagi mavzuli nashr chop etiladi. Bir kunda mingdan ortiq ma'lumot ishlab chiqiladi va tarqatiladi. Tashkilot yuboradigan axborotlaridan 300dan ortiq radiostansiya, 370 ga yaqin telestudiya, 2200 gazeta va 10000 ga yaqin davriy nashrlar uzluksiz foydalanib turadi.

Milliy OAVni va bu sohadagi siyosatni mamlakat qo'mfirqasining targ'ibot bo'limi boshqaradi. Mazkur bo'limning amaliyoti bo'yicha keng aholiga yetkaziladigan xorijiy axborotlarini "tozalash", filtrdan o'tkazish – kundalik amaliyotga aylangan. AP, UPI, CNN, BBC, World Service va

shu kabi axborot manbalari ko‘proq salbiy ma’noda baholanadi. Radio China International da malaka oshirgan Shimoliy Amerika jurnalisti Fidel Kastroni diktator deb aytgani uchun ishdan bo‘shatilgan edi.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, Sinxua har tomonlama Xitoy davlatining oynasi, aksidir. Bu mamlakat yuksalgani sari, Sinxua ham yangi umumjahon axborot monopoliyachisiga aylanib bormoqda.

“Chjungo sinvenshe” (“Xitoy axborot xizmati” qisqargan shakli “Chjunsinshe”) 1952 yilning 14 sentyabrda Pekinda tashkil etilgan. Hozirda Xitoy hududidagi yuzdan ortiq OAV hamda xorijda yashayotgan xitoyliklar uchun axborot tarqatadi.

Xitoyda internet rivojlanishi: Xitoyga internet 1987 yil 20 sentyabrda kirib keldi. Professor Syan Tyanbay (kit. 钱天白) birinchi elektron xat matnini quyidagi mazmunda: «Preodolevaya Velikuyu kitayskuyu stenu, chtobi soedinit'sya s mirom» jo‘natdi. Keyingi yil Pekindagi fizika universiteti internet orqali Yevropa va Shimoliy Amerika bilan yuqori energiyadagi aloqani tikladi. Sinxua universiteti tarmog‘i Britaniya, Kolumbiya Kanada universitetlari o‘rtasidagi bayonnomaga asosan, 1993 yilda Fizika instituti sputnikini AT&T yuqori energiya orqali Stanford Linear Accelerator Center bilan bog‘lanish uchun ijaraga olgan.

2012 yil 2 noyabrda ma’lumotlarga qaraganda, 1994 yilda Xitoyga internet kirib keldi, 2011 yil oxirlarida mamlakatda 513 million foydalanuvchilarga ega bo‘ldi. Bugungi kunda esa ularning soni 61 392 012 nafarga yetdi²⁸.

1990 yil 28 noyabrda Domen tezda DDN-NIC.cn dan davlat uchun ro‘yxatdan o‘tgan edi. InterNIC (ingliz tilida) 1993 yilda uning DNS-serveri, yuqori energiyali Fizika institutiga ko‘chirilgan.

1995 yilda China Telecom kompaniyasi ikki kanal orqali Sprintni ijaraga oldi. AQShga internet telefon liniyasi orqali bog‘lovchi DDN tarmog‘i tashkil etilib, 64 kb/s da Pekin va Shanxayga o‘tkazish imkoniyatiga ega bo‘ldi. Keyin kompaniya davlat backbone Chinanetni tashkil etishni boshladi.

Eng katta provayderga ega bo‘lgan China Telecom (48 % bozorda), China Unicom (16 %) va China Mobile (11 %), uy internet mobil telefonlarga ulanish WAP va mobil internet, shuningdek, EDGE CDMA China Telecom tarmog‘i uchun o‘z xizmatlarini taklif qilmoqda.

Internetdan foydalanish: Xitoyda 2014 yilga kelib internetdan foydalanuvchilar soni 338 millionga yetdi. Statistik ma’lumotlarga ko‘ra

²⁸ <http://www.pcworld.in/news/chinas-internet-users-cross-500-million->

mamlakatda haftasiga bir necha soat internetga kiradigan 2 milliard internet foydalanuvchilari bo'lsa, AQShda bu ko'rsatkich 129 million.

Xitoyda mobil telefonlardan internetga kirish uchun sifatli darajadagi xizmat ko'rsatadigan Wireless faoliyati mavjudligi tufayli 73.05 million ya'ni, barcha internetdan foydalanuvchi-larning 28,9 % i internetga mobil telefonlar orqali ulanadi.

Internet tizimi. Mamlakatda Internet tizimi bo'yicha eng yirik to'rtta to'r(tarmoq) mavjud. Bular CSTNet, ChinaNet, CERNET va ChINAGBN. Aynan shu tarmoqlar butun mamlakatdagi barcha internet tizimlarini qamrab olgan. Jamoat uchun Internet xizmati bu tarmoqlarda turli telekommunikatsiyalar orqali amalga oshiriladi.

Foydalanuvchilar: CNNICning 2012 yil o'rtalaridagi ma'lumotlariga ko'ra, internetdan foydalanuvchilarning 54,9 %ini erkaklar, 51,2%ini esa 25 yoshgacha bo'lgan yoshlar tashkil etadi.

Xitoyda 2003 yildan boshlab Butunxitoy xalq internet foydalanuvchilari yig'ilishi tashkil etilgan.

Internet foydalanuvchilari uchun xitoy tilidagi turli qiziqarli ma'lumotlar tarqatadigan portallar Sina.com va Sohu xizmatining haqi bir daqiqasi O'zbekiston valyutasida 163 so'm hisoblanadi. Bular Xitoydagi internet foydalanuvchilari orasida eng mashhuri dir.

Internet qidiruv tizimi. Keyingi uch yilda keng foydalanuvchilar-ga ega bo'lgan Xitoydagi eng mashhur o'nta qidiruv saytlari faoliyat yuritadi.

Ular quyidagilar: (%)

Baidu 54,6

Google 17,7

Alibaba 8,7

Yahoo 7,9

Sohu 7,9

Tencent 2,8

SINA 0,7

ZHONGSOU. Com 0,6

Microsoft MSN 0,3

372.com 0,2

Internet – reklama bozori: Hozirgi kunda Xitoydagi internet reklama bozori 3,3 milliard yuanga teng. Bu ko'rsatkich undan oldingi holatlarga nisbatan 19,1 % ga yaxshilanganligining ifodasidir.

Internet–reklama bozoridagi eng yuqori ko'rsatkichlar Baidu.com, Inc, Sina Corp va Google kabi portallarga to'g'ri keladi. Ayni paytda Baidu portali CPA deb nomlangan yangi savdo dasturi tizimini yo'lga qo'ygan

bo'lsa, Sina Corp intellektual investisiya reklamasi tizimini ishlab chiqqan. Internet reklama bozoridagi narxlar unchalik qimmat emas. Mutaxassislar taxminiga ko'ra, kelajakda internet-reklama-larining asosini avtomobillar, ko'chmas mulk hamda moliyaviy hamkorliklar haqidagi ma'lumotlar tashkil etishi ehtimolga yaqinroq.

Onlayn ensiklopediyalar. Xitoy tilidagi onlayn ensiklopediya-larning eng mashhuri va eng ko'p foydalaniladiganlari quyidagi internet ensiklopediyasidir:

Hudong, 3 million maqoladan iborat,

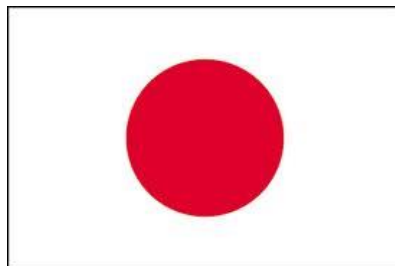
Baidu Baike 1,5 million maqoladan iborat manbalarni kuzatish mumkin.

3-fasl. ZAMONAVIY YAPONIYA JURNALISTIKASI

Umumiy maydoni: 376 ming kv. km.

Tuzilishi: unitar davlat bo'lib, 47 prefekturaga bo'linadi.

Aholisi: 126 910 000 mln. kishi (dunyoda 8-o'rinda). 99 % aholi yapon millatiga mansub.

Poytaxti: Tokio (aholisi 9 mln. kishi)

Yaponiya hozirgi kunda dunyo miqiyosida juda kuchli rivojlangan mamlakatlardan biri. Yaponiyaning o'ziga xosligi shundaki, u o'z axborotlarini juda muloyimlik bilan yetkazadi. Dunyo axborotlashuvida tutgan o'rni mamlakatlar globallashuvida axborot texnologiyasi rivojlanganligi bilan belgilanadi.

So'z va matbuot erkinligi Yaponiya konstitutsiyasida fundamental (asosiy) inson xuquqlaridan biri sifatida kafolatlanadi. Yaponiyadagi yuksak savodxonlik darajasi, xalqining yangilikka o'chligi, ta'sirchan, ruhlantiruvchi axborotga nisbatan chanqoqligi ommaviy axborot vositalarining ommalashuvini ta'minlaydi. Kishi boshiga taqsimlaganda, Yaponiya gazetalar adadi bo'yicha eng yuqori o'rinlardan birini egallaydi. So'nggi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yaponiyada odamlar bir kunlik vaqtining 44,1 daqiqasini gazeta, 24,8 daqiqasini kitob, 16,8 daqiqasini jurnal o'qishga sarflaydi. Shuningdek, auditoriyaning 55,5 foizi bilim va ko'nikmalarini aynan matbuot yordamida boyitishni, 50,6 foizi o'z biznesi uchun gazetalardagi axborotlar foydali ekanini e'tirof etgani ham e'tiborga molik. Yaponlar boshqa barcha mamlakatlar xalqlariga qaraganda vaqtini ko'proq televizor ko'rishga sarflashar ekan.

Yaponiya bugungi kunda dunyo miqiyosida juda kuchli rivojlangan mamlakat bo'lsada, o'z xalqiga ingliz tilining singib ketishiga xayrixoh emas va davlatdagi barcha xujjatlar faqat yapon tilida yuritiladi. Yaponiya o'z ijtimoiy kelib chiqishini boshqa davlatlar bilan almashtirishni xohlamaydi.

Matbuoti: Tokio, Osaka, Kiota va Nagasaki shaharlarida mamlakat xududidagi yangiliklarni tarqatuvchi ilk gazetalar faoliyati 1868 yildan boshlangan. 1871 yilga kelib, dastlabki kundalik gazeta "Iokoxama Mainichi Shimbun" ga asos solindi. Shundan so'ng boshqa gazetalar ham chiqa boshladi. Hozirgi vaqtda chop etiladigan aksariyat yirik kundalik gazetalarning tarixi 1870 yilga borib taqaladi. 1945 yil 10 sentyabrda "So'z va matbuot erkinligi to'g'risida memorandum", o'sha yilning 19

sentyabrida “Yaponiyada chop etiladigan gazetalar to‘g‘risida”gi qonun (matbuot kodeksi) qabul qilindi. Shundan so‘ng hukumat gazetalar faoliyatiga aralashmay qo‘ydi. YuNESKO tomonidan chop etiladigan yillik ma’lumotlar to‘plamida qayd etilishicha, 1990 yilning boshida Yaponiyada chop etilgan gazetalarning adadi Norvegiya va Gonkongdan keyingi uchinchi o‘rinda turadi.

Yaponiyada bugungi kun gazetalari televizion tarmoqlar, madaniy va biznes tashkilotlari bilan hamkorlik qiladigan yirik matbuot konsernlarining markaziy a‘zolaridir. 2013 yil may oyidagi ma’lumotlarga ko‘ra Yaponiyada 122 nomdagi kundalik gazetalar 72,2 million nusxada chop etilgan bo‘lsa, ulardan 4 tasi umummilliy nashrlar - “Yomiuri Shinbun” (14,4 mln), “Asaxi Shinbun” (12,4 mln.), “Mainichi Shinbun” (5,6 mln.), “Nixon Keyzay Shinbun” (4,7 mln) nusxada chop etildi. E’tiborlisi “Yomiuri Shinbun”, “Asaxi Shinbun”, “Mainichi Shinbun”, “Nixon Keyzay Shinbun” adadi bo‘yicha butun yapon nashrlarining 45,5 foiziga to‘g‘ri keladi.

Bugungi kunda chop etiladigan gazetalarning 88,5 % i umumiy xarakterdagi, 11,5 % i sport xabarlariga ixtisoslashgan. Yirik siyosiy partiyalar ham o‘z kundalik nashrlarini chop etadi. “Sariq” matbuot, sanoat-maxsus savdo nashrlari va dam olishga mo‘ljallangan yangilik nashrlari sotilmay qolib ketayotgan gazetalarni tashkil qiladi.

Beshta eng katta gazetalar mahalliy nashriyotlarda ham ko‘paytirib chiqariladi va hisoblarga ko‘ra umumiy adadining 50% i sotuvga chiqadi. Adadining ko‘pligi bo‘yicha quyidagi “Yomiuri Shinbun”, “Asaxi Shinbun”, “Mainichi Shinbun”, “Nixon Keyzay Shinbun”, “Sankey Shinbun” gazetalar ajralib turadi.

1879 yilda Asoka shahrida nashr yuzini ko‘rgan “Asahi Shinbun” gazetasining ayni vaqtdagi adadi 9120820 ni tashkil etib, butun yaponiya nashrlari orasida adadi bo‘yicha “Yomiuri Shinbun”dan keyingi 2-o‘rinda turadi, “mashhurligi” bo‘yicha birinchi o‘rinni egallagan. “Asahi” auditoriyani jalb etish maqsadida o‘z nashrlariga ko‘plab o‘zgarishlar kiritdi. Birinchi bo‘lib hajviy rasmlar berishni joriy etgan ham “Asahi Shinbun”dir. Jumladan, “Asahi” jahonda birinchi bo‘lib, 20 daqiqa farq bilan Tokio va Sannoro shaharlarida o‘z sonini chop etishga muvassar bo‘ldi. Bu shaharlar orasida ming kilometrluk masofa yotadi. Keyinchalik bir vaqtning o‘zida turli shaharlarda nashr qilish usuli dunyoning boshqa

burchaklarida ham tarqaldi. Bundan tashqari, “Asahi” birinchi bo‘lib avtomatik sahifalash uchun **Ordinateur** nomli jihozlash texnikasini qo‘llagan.

Aynan, Yaponiyada birinchi bo‘lib gazetalarni uyma-uy tarqatish tajribasi muvaffaqiyatli amalga oshirildi.

Zamonaviy yapon jurnalistikasi taraqqiyotida auditoriya ham indikator ham ditikator vazifasini bajaradi. Aynan, shu sababli so‘nggi yillarda auditoriya bilan ishlashga Yaponiya ommaviy axborot vositalari alohida e‘tiborni qaratmoqda. Jumladan, PR, interaktiv vositalar, sotsiologik tadqiqotlar orqali rivojlantirib kelinmoqda.

Online gazetasining o‘ziga xosligi va uning qulayliklari quyidagilardan iborat:

1. virtual muloqotning mavjudligi;
2. dunyo bo‘ylab tarqalishi;
3. axborot bazasining cheksizligi;
4. hech qanday to‘siqlarning mavjud emasligi;
5. kerakli axborotlarning zarur paytda qo‘l ostida ekanligi;
6. axborotning turli ko‘rinishlarda mavjudligi (audiovizual, foto, matnli axborotlar);
7. arxivning mavjudligi;
8. tezkorligi;
9. qulayligi;
10. dunyodagi davlatlar bilan aloqaga kirisha olish imkoniyatining mavjudligi;

Shu bilan birga **Online** salbiy xususiyatlariga ham ega. Bular:

1. axborotni himoyalash imkoniyatining yo‘qligi;
2. axborotni qidirish ruhining kuchliligi;
3. axborot bazasining bir yoqlama ekani;
4. gazeta o‘qilgandagi ishtiyoqning yo‘qligi;
5. kompyuter orqali sog‘liqqa yetadigan zarar;
6. audiovizual effektning me‘yoridan ortiq ekani;

“**The Japan Jimes**” eng yirik gazetalardan biri bo‘lib, asosan chet elliklar bunga gazetaga alohida e‘tibor bilan qaraydilar. Gazeta nafaqat Yaponiya haqida, balki, xalqaro maydonda ro‘y berayotgan voqea-hodisalar xususida ham tezkor va xolisona bitilgan materiallar taqdim etishi, yetakchi axborot agentliklari yangiliklaridan samarali foydalanishi “**The Japan Jimes**” obro‘sining muntazam ravishda oshib borishiga imkon yaratib kelmoqda. Uning faoliyatida ijobiy xususiyatlar ko‘plab topiladi. Keyingi yillarda o‘tkazilgan tadqiqot va so‘rovnoma natijalariga qaraganda har 1000

kishining 576 nafari muntazam ravishda gazeta o'qishi ma'lum bo'ldi. Shu nisbat bo'yicha Buyuk Britaniyada gazetaxonlar soni ikkinchi pog'onani egallaydi. Germaniyada har ming kishidan 330, Fransiyada 218, Amerikada 212 va Rossiyada 105 nafar kishi doimiy tarzda gazeta o'qir ekan.

Yaponiya gazetalar adadining ko'pligi bo'yicha ham boshqa davlatlarga qaraganda ancha ilgarilab ketgan. Gazetalarning deyarli barchasi kuniga ikki marta chiqariladi.

Bugungi kunda **“The Japan Jimes”** obunachilari 9,5 mln.dan oshib ketdi. Tiraji esa 10-12 mln.ni tashkil etadi. Bu chet elliklarga mo'ljallangan eng yirik gazeta hisoblanadi. Shu bois Yaponiyada unga talab juda katta.

Yaponiyaning eng yirik beshta milliy gazetalarining 2012 yilgi adadlariga e'tiborni qaratadigan bo'lsak, bu quyidagicha ko'rinish oladi:

Manba: Yaponiya gazeta nashriyotchilari va muharrirlar assotsiatsiyasi.

Bu yirik gazeta tahririyatlarining barchasi o'z dengizorti byurolariga ega va ba'zilar hozirda kundalik dengizorti nashrlarni chop etishda foydalaniladigan raqamli ma'lumotni uzatish uchun sun'iy yo'ldoshli kommunikatsiyalarni qo'llamoqdalar. Ko'pgina hududiy shahar va shaharchalar mahalliy yangiliklarni tarqatish uchun o'z gazetalariga ega.

Dastlab, gazetalar kitob do'konlarida sotilgan. Lekin 1903 yildan **“Xochi Shinbun”** tomonidan yo'lga qo'yilgan tizim-uyga tarqatish amaliyoti tezda ommalashdi. Bugungi kunda gazetalarining 93% i mamlakat bo'ylab 480 ming xizmatchi ishlaydagan 23 ming tarqatish agentlari tomonidan to'g'ridan-to'g'ri uy va idoralarga yetkazib berilmoqda. Matbuot sotish do'konlari savdosi 7 % dan ko'p emas. 1930 yilda Yaponiyada yana bir tizim — tarqatuvchi agentlik ham obuna qilish bilan shug'ullanuvchi o'ziga xos tijoriy faoliyatni birgalikda ish olib borish kengaygan va hozir ham o'z ta'siriga ega. Bu tizimlar Yaponiyada gazetalarining ko'p adad bilan chiqishini saqlab turibdi.

Yaponiyada haftalik, ikki haftalik, oylik va choraklik turli xarakterli jurnallar nashr etiladi. 1996 yilda 3,177 ta oylik va 80 ta haftalik jurnal chop etilgan. Bunday jurnallarning umumiy miqdori 5,12 milliardga yetgan. Jurnallarining ko'pchiligi yirik gazeta va kitob nashriyotlari tomonidan, ba'zilar jurnallarga ixtisoslashgan bosmaxonalar, yana boshqalari esa mustaqil tashkilotlar yoki manfaatdor guruhlar tomonidan chop etilmoqda.

Haftalik jurnallar dastavval gazetalar nashriyotlari tomonidan nashr qilinardi, lekin 1956 yildan boshlab kitob bosmaxonalari ham **“Weekly Shincho”** (haftalik shincho)ga asos solish bilan bu sohaga kirib keldi.

Yaponiyada ingliz tilida 4 ta kundalik gazetalar: Asahi Evening News, The Daily Yamiury, The Japan Times va Mainichi Daily News chop etiladi.

Ayrim xorij gazetalari Yaponiyada ham o'z nashrlarini chop etadi. Boshqalari dengizortidan havo transporti orqali yuboriladi va ularni (urban) markaziy temir yo'l va metro stansiyalari yaqinida joylashgan mehmonxonalar, kitob va matbuot do'konlaridan topish mumkin.

Ko'p nusxada tarqatiladigan haftalik jurnallar kundalik gazetalar mundarijasiga muqobil axborot yetkazadi. Ular tarkiban gamut (hamma narsa)ni o'z ichiga oladi siyosiy mojarolardan tortib ommaviy axborot vositalari xodimlari haqidagi g'iybatlar va shov-shuvli jinoiy hodisalargacha barcha yangiliklarni qamrab oladi. "Guerrilla journalism" sifatida ular Konstitutsiyada kafolatlangan matbuot erkinligini tez-tez talab qilib turishadi.

- Cure (**yap.** オフィシャル?) —Cure (jurnal)

- **Gothic & Lolita Bible** (**yap.** ゴシック&ロリータバイブル—Gothic & Lolita Bible-choraklik, ya'ni 3 oyda bir marta 100 000 nusxada nashr qilinadigan jurnal.

- Shoxx (**yap.** ショックス *Syokkusu*?)—Shoxx madaniy jurnal.

- **Afternoon** (**yap.** アフタヌーン *Afutanun*?) — oylik jurnal bo'lib, 88\00dan ortiq davlatlarga tarqatiladi. Tiraji 110,417.

Veb-sayti

kc.kodansha.co.jp/magazine/index.php/13871afternoon.co.jp.

"Bungey Shinju", "Chuo Koron", "Sekai" kabi umumiy xarakterdagi jurnallar va boshqa oynomalar 10 yildan beri aholining ziyoli qatlami orasida alohida shuhrat qozondi. "With and More" singari ayollar uchun mo'ljallangan so'nggi fason (moda)lardan so'z yurituvchi jurnallar ham ko'p nusxada tarqatiladi. Keyingi yillarda jurnallar sahifasida, chunonchi kolleksionerlar, sport ishqibozlari va shaxsiy kompyuterdan foydalanuvchilarning intilishi va mafaatlardan kelib chiqib o'z tarkiblari, mavzu-mundarijalarini anchayin chegaralab oldilar, Xorijiy hamkorlar bilan aloqa o'rnatgan jurnallar ham yangi hududlarga yetib bormoqda, masalan, "News Week" (1986 yildan beri) jurnalining yapon tilidagi nashri chop etib kelinmoqda.

Yoshlar va o'smirlar orasida hajviy jurnallar nihoyatda ommalashgan. Jumladan, "Manga", ya'ni hajviy (karikatura) yo'nalishidagi jurnal chop etiladi. Mamlakatda hajviy jurnallarning shunchalik katta bozori yuzaga kelganki, umumiy savdo hajmi barcha matbaa ishlarining 30% dan ortig'ini tashkil etadi. Yapon mangasiga ixtisoslashgan jurnalistik

asarlarning katta miqdori chet tillarga ham tarjima qilinmoqda va kundan kunga butun jahon bo'ylab tarqalmoqda.

Har yili Yaponiyadagi yangi jurnallar o'z aksiyalarini o'tkazadi, shuning uchun ham jurnallarning savdo bozoridagi o'zaro raqobati kuchayib bormoqda va ba'zi jurnallar oxir-oqibat o'z-o'zini ta'minlay olmay qolmoqda. Birgina 1989 yilning o'zida 56 ta jurnallar faoliyati to'xtatilgani holda, 112ta yangi jurnallar nashr etila boshlangan.

Radio va televidenie. Yaponiyada radio eshittirishlar 1926 yildan faoliyat yurita boshlagan, biroq Ikkinchi jahon urushi oxirlariga qadar ular davlat tomonidan boshqarilgan. Jumladan, Nippon Hoso kyokai (NHK) Yaponiya axborot tarqatish korporatsiyasi (davlat tomonidan monopollashtirilgan edi) qoshida faoliyat yuritgan edi. 1950 yildan boshlab kuchga kirgan yangi axborot tarqatish to'g'risidagi Qonuni NHKning na davlat, na xususiy mulkka mansub bo'lmay, maxsus korporatsiya sifatida qayta shakllantirilishiga zamin hozirladi. Xususiy kompaniyalardan farqli ravishda NHK faoliyati hukumat tomonidan ta'qiqlangan sub'ektdir. Dasturlarni rejalashtirish va boshqa qarorlar Dietning tasdig'idan o'tgan va so'ngra a'zolari bosh vazir tomonidan ko'rsatilgan boshqaruv organi-Menejment Komissiyasi tomonidan qabul qilinadi. NHK radio va TVsida tijoriy reklamalar berilmaydi. Tahminan 97 % faoliyat daromadlari oylik obuna haqlaridan keladi.

NHK TVsi o'z taqdimotini 1950 yilning fevral oyida Tokioda o'tkazgan. O'sha yilning avgustida Yomiuri Simbunning filiali bo'lgan birinchi tijoriy axborot uzatish markazi o'z ishini boshlagan edi.

Yaponiya ommaviy axborot vositalari deyarli ikki asrlik taraqqiyot bosqichini bosib o'tdi. Bu davr oralig'ida har bir ommaviy axborot vositasining alohida o'ziga xos tarzda rivojlanganining guvohi bo'lamiz. Bugungi kunga qadar zamonaviy texnologiyalarning joriy etilishi, jamiyatning o'zgarishi, takomillashishi nafaqat yapon iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy hayotiga balki OAVga ham bir qancha yangiliklar olib kirdi. Ammo, har bir texnologik yangilikning yapon milliy ruhiyatida amaliyotga tatbiq etilishiga katta e'tibor qaratildi. Yapon jurnalistikasi tajribasi asosida biz auditoriya bilan ishlash, muloqot tizimini yo'lga qo'yish hamda internet orqali axborot uzatishning o'ziga xos milliy usulini amaliyotda qo'llash uchun saboq olishimiz mumkin.

Animax.

Kompaniya 1998 yil 29 mayda tashkil topgan Animax Broadcast JapanInc. (yap. 株式会社アニマックスブロードキャスト・ジャパン

Kubusiki-gaysya Animakkusu Buro:dokyasuto Dzyapan?). birinchi ko'rsatuv 1 iyunda efir yuzini ko'rgan. 2009 yilga kelib yuqori chastotali sputnik platforma SKY PerfecTV! tarmog'i o'z ishini boshlagan.

Fuji Television. Fuji Television Network, Inc. (yap. 株式会社フジテレビジョン kabusiki-gaysya Fudzi Terebidzyon?)TYO: 4676 —yaponiya televizion tarmog'i Odaybe, Minato, Tokio, Yaponiyada u **Fuji TV** (yap. フジテレビ Fudzi Terebi?) kabi mashhur yoki **CX**. Bu asosiy telestansiya **Fuji News Network (FNN)** va **Fuji Network System** (yap. フジネットワーク?) yoki **FNS**. Bu ham unga tegishli bo'lgan **Nippon Broadcasting System, Inc.dir**.

NHK

NHK, En-Eych-Key (yap. 日本放送協会 *Nippon Xo:so: Kyo:kay?*, Yaponiya axborot korporatsiyasi — yaponiya axborot teleradiokompaniyasi. Buguni kunda kompaniyaga ikkita ko'rsatuv telekanali (**NHK Deneral TV**) va **NHK Educational TV**), uchta sputnikli (**NHK BS -1,)** (**NHK BS -1, NHK BS -2**, yana **NHK Ni- Vision**) va uchta radioeshittirishlar kanali (**NHK Radio 1, NHK Radio 2** va **NHK FM**). Xorij auditoriyasi uchun **NHK** ish olib boradi. **NHK World**, telekanallar ichida **NHK World TV, NHK World Premium** va qisqa shaklli to'liqlarda va yana internetda (22 ta tilda , rus tilidan tashqari) faoliyat olib boradi — **NHK World Radio Japan** .

NHK World —Yaponiya umumiy telekanali **BBC World News, DW France 24** va **RT**, ushbu kanal sputnik orqali xalqaro telekanallarga ulanadi.

NHK World eshittirish dasturiga tegishli **NHK** radiostan-siyasi **NHK World Radio Japan** va yana telekanallari **NHK World TV** i **NHK World Premium**. Katta xajmdagi dasturlarni onlayn orqali ham uzatib boradi.

Korporatsiya televizion tarmog'i Nippon (yap. 日本テレビ放送網株式会社 *Nippon Terebi Xo:so:mo: Kabusiki-gaysya*) — yapon televizion tarmog'i, Syodome v Tokioda joylashgan. U ham **Nihon TV** yoki **NTV** kabi mashhurdir. **Nippon Televisionning** maqsadi axborot dasturlari, kino, sport, ko'ngilochar ko'rsatuvlari, multfilmlar va boshqa ko'rsatuvlarini doimiy ravishda dunyoga yetkazishdan iborat.

TBS TV yoki **TBS Television** (yap. TBSテレビ *Ti:bi:ecu Terebi?*) — yapon hududiy telekanali, Kanto hududida ko'rsatuvlarini uzatadi.

Telekanal— **Tokyo Broadcasting System Television, Inc.ga tegishlidir.** (yap. 株式会社TBSテレビ . qisqacha**TBS**)nomlanadi, — u ham o‘z o‘rnida umumiy holda xolding kompaniyasi Tokyo Broadcasting System Holdings, Inc.ga tegishli hisoblanadi.

Tochigi Television Co., Ltd. (yap. 株式会社とちぎテレビ *Kabusiki-qaysya Totigi terebi*²) — yapon telekompaniyasiga 14 may 1997 yilda asos solingan.

Abbreviatura kanala — uchta lotincha xarf bilan belgilanadi.**GYT, TTV**, emas birinchi qarashda ko‘zga ko‘rinmaydi.

TTV bugungi kunda Tama TV^[ja].deb yuritiladi.—
«Tochitele» (yap. とちテレ *Totitere*²), Tochigi (yap. とちぎ *Totigi*²) television (yap. テレビ *terebi*²).

Tokyo Broadcasting System Holdings, Inc. (yap. 株式会社東京放送ホールディングス *kabusiki-qaysya bu xam: Xo:so: Xo:rudingusu*²), TBS Holdings, Inc.yoki TBSHD dek Tokio, Yaponiya. — aksioner kompaniyasidir.

Tokyo Broadcasting System Television, Inc. (yap. 株式会社TBSテレビ², qisqacha **TBS**) va radiosetda **TBS Radio & Communications, Inc.** (yap. 株式会社TBSラジオ&コミュニケーションズ²).deb nomlanadi

TBS Television, Inc. 28 ta yangiliklarni yetkazib boruvchi set bo‘lib **JNN** (*Japan News Network*) deb nomlanadi, u xam 34 radiotarmoqlar-ni **JRN** (*Japan Radio Network*) yetkazib beruvchi shu kabi *TBS Radio & Communications, Inc.* (TBSラジオ) bilan birgalikda ish olib boradi.

TV Asahi Corporation (yap. 株式会社テレビ朝日 *kabusiki qaysya terebi asaxi*²), bu ham **EX, Tele-Asa** (yap. テレ朝 *tere asa*²) dek juda mao‘xur yoki **5 Channel** — televizion tarmoqdir uning shtab-kvartirasi Tokio, Yaponiya da joylashgan o‘z blogida manbalarni o‘z nomi bilan yozadi, kichik harflarda «tv asahi». Kompaniya yana All-Nippon News Network tashkilotiga qarashlidir.

TV TOKYO Corporation (yap. 株式会社テレビ東京 *kabusiki-qaysya terebi bu xam o‘z o‘rnida :?*, **TYO: 9411**) — yaponiya telekompaniyasi hisoblanadi va bosh ofisi Tokida joylashgan. U xam **Telet**o (yap. テレ東 *Tereto:?*) kabi juda mashhur yoki **TV Tokio** kabi

telekanal tarmog'i TXN (en:TXN). Asosiy homiysi—Nixon Keydzay Simbun dir.

4-fasl. ZAMONAVIY HINDISTON JURNALISTIKASI

Maydoni: 3,3 mln. kv. km. Siyosiy-hududiy tuzilishiga ko‘ra Hindiston Federativ respublika bo‘lib, 25 shtat va 7 ta ittifoqdosh hududni o‘z ichiga oladi.

Aholisi: 1 mlrd. kishidan ziyod.

Poytaxti: Dehli

Davlat tili: Hindu, ingliz tillari

Dinlari: induizm 80 %, islom 11%, shuningdek, 18 mln. xristian, 15 mln. sinx, 5 mln. buddist va b.

Hindiston Respublikasi (hindi, Bhārat Gaṇarājya IAST, ingliz. Republic of India) — Janubiy Osiyo davlati, maydoni bo‘yicha dunyoda yettinchi, aholisining soni bo‘yicha ikkinchi o‘rinda turadi. Hindiston Pokiston, Xitoy, Nepal va Butan, sharqda Bangladesh va Mnyanma, g‘arbda Shri-Lanka, Indoneziya, xususan, Jammu va Kashmir shtatlari Afg‘oniston bilan chegaradosh. Hindiston qadimiy boy madaniyatga ega davlat. Hindistonda induizm, buddizm, sikkizm va dajaynizm kabi dinlar paydo bo‘lgan. Milodiy birinchi ming yilliklarda Hindistondagi juda katta hududga subkontinent kirib keldiki, zoroastrizm, xristianlik va musulmon dinlarining turli tuman madaniyatlari egalladi. 1947 yilda mamlakat mustaqillikka erishdi. Mamlakat Iqtisodiyotda, harbiy rivojlanishda katta muvaffaqiyatga erishdi. XX asrda Hindiston iqtisodiyoti dunyodagi tez rivojlanuvchi mamlakatlardan biriga aylandi.

Matbuoti. Vaqtli matbuot nashrlari sonining o‘sib borishi bo‘yicha Hindiston dunyoda yetakchi o‘rinlardan birini egallaydi. Chunonchi, o‘tgan asrning oxirgi yillarida gazeta va jurnallarning soni 46 655 tani tashkil qilgan bo‘lsa, bugunga kelib, qisqa vaqt ichida ular 5,34 foizga ko‘paygan.

Hindiston matbuoti uchun ko'p tillilik xos bo'lib, mamlakat hududidagi matbuot nashrlari 90 dan ziyodroq tillarda chop etiladi. Kundalik nashrlarning eng ko'pi 14 mln. nusxa hind tilida, 10 mln. nusxa ingliz tilida, 2848 tasi urdu tilida chiqadi. Kundalik gazetalar kashmir tilidan tashqari Hindistonning qariyb barcha tillari (dialektlari)da nashr qilinadi. Vaqtli matbuot mamlakatning barcha shtat va hududlarida chop etib tarqatiladi. Juda katta miqdorda chop etiladigan tijoriy nashrlarga 4 ta eng yirik gazeta kompaniyalari: "The Times of India", "Indian ekspress", "The Hindustan Times" va "Ananda bazar patrike" boshchilik qiladi. Kundalik gazetalar chiqarish bo'yicha Uttar Pradesh shtati yetakchilik qiladi²⁹. XXI asrning dastlabki yillarida Hind gazetalarining umumiy adadi 12 milliardni tashkil etgan bo'lsa, bugunga kelib bu son bir necha barobarga ortdi.

Mamlakatda hozirga qadar OAV orasida matbuot o'z yetakchiligini qo'ldan bermay kelmoqda. Matbuot nashrlarining xarakteri turlicha bo'lib, ular har xil ijtimoiy, milliy, iqtisodiy kompaniyalar bilan bir qatorda aynan matbuot uchun ixtisoslashgan yirik tashkilotlar muassisligida ham chiqadi. Jumladan, "Indian Newspaper Society" (INS - «Hind gazetolari jamiyati») tomonidan mamlakat miqyosida 733 ta vaqtli matbuot nashri chop etiladi. Ulardan 338 ta kundalik, 105 ta haftalik, 56 tasi haftada 2 marta, 54 ta oylik va yana boshqa turdagi nashrlar. Uning gazetolari orasida eng yirigi va mashhuri "Indian Today" («Bugungi Hindiston») 410,055 adadga ega.

Mamlakatda muayyan bir sohaga ixtisoslashgan nashrlar ham o'ziga xos mavqega ega bo'lib bormoqda. Bunday turdagi nashrlar sirasiga elektron OAV, xususan telekommunikatsiya sohasiga ixtisoslashgan «Impoyment nyus va Kormosheksstra», «Yel», «Kosmopoliten», «Femina» va boshqa ayollar jurnallari, shuningdek, kino olamiga bag'ishlangan «Standart», «Duniya» kabilarni kiritish mumkin.

Hindistondagi eng yirik matbuot nashrlariga quyidagilarni kiritish mumkin (adadlar 2011 yil ma'lumoti):

«Molyanan Monashara» - 811.639 nusxa

«Gujarot Samachar» - 680.517 nusxa

«Sandin» - 537.083 nusxa

«Hindu» - 536.438 nusxa.

«Ananda Bazar Patrike» - 503.604 nusxa

Hindistonda nashrlarning ko'pchilik qismi xususiy mulkka qarashlidir. Ro'znoma kompaniyalarining to'rtta juda yirik guruhi mavjud:

²⁹ Круглов Е.В. Индустрия информационных технологий Индии. Ст. в сб. «Зарубежная журналистика в 2003 г.», М., 2004.

«**Tayms of India**» 1838 yil 3 noyabrdan chop etila boshlagan, ingliz tilida Dehli shahrida nashr qilinadi.- 3 146 000 nusxa (adadlar 2014 yil ma'lumoti) gazeta Hindistonning eng yirik media guruhi "Bennett Coleman CO Ltd" tomonidan nashr etiladi. «The Times of India» tarkiban doim maqtovg'a loyiq bo'lgan. Lekin shunday paytlar bo'lganki, gazeta sariq matbuot elementlariga ko'p ahamiyat berganlikda, jurnalistik mahoratning yetishmasligida, o'ziga homiylik qiladigan kompaniyasini ko'p reklama qilganlikda ayblangan. Hozirgi kunda bu gazeta har kuni 2,6 mln nusxada chop etilib sotiladi. Mazkur gazeta Ashok Jayn xonadoni tomonidan nazorat qilinmoqda. «Tayms of India» guruhiga turli tillarda chop etiladigan 16 ta yirik ko'p nusxali nashr qarashlidir.

«**Sandi Tayms**» -1090453 nusxada (The Hindustan Times)- ingliz tilida chop etiladigan kundalik gazeta Nyu-Dehli, Kalkutta, Ranchi, Chandigar, Bxopal va Djaypurda chiqadi va eng katta - 8047.346 nusxa adadga ega. **Birla** boylarining xonadoni (Semya Birla)³⁰ tomonidan nazorat qilinadi. Bu guruhga 10 ta nashr

qaraydi.

3. «**The Indian Express**» - Romnath Goenkiy xonadoni tomonidan nazorat qilinadi, bu guruhga 11ta nashr qarashlidir.

4. «**Anand bazar patrika**» Ashok Serkar xonadoni tomonidan nazorat qilinadi. Bu guruhga 10 ta nashr qarashli.

IRS (hind o'quv xizmati) tomonidan o'tkazilgan tadqiqotlarga ko'ra, 2011 yilning eng mashhur nashrlari:

1. "Airya" (marathi tilida chiqadi).
2. " Dainir bhaskar" (hind tilida 22,5 mln o'quvchisi bor).
3. " Malayala Manorama" (malayalam tilida).
4. "Dainik Jagran" (hind tilida 19,2 mln. o'quvchisi bor).
5. " The Times of India" (ingliz tilida 7,05 mln. o'quvchisi bor).
6. "Amar Ujala" (hind tilida)
7. "Anandfazar patrika" (bengal tilida).
8. "Eenadu"(telugu tilida)
9. "Grihshobha", "Lormat" (hind tilida)
10. "India Today" (haftalik hind tilidagi nashri mashhurroq)
11. "Sambhaav", "Gujarat Samachar" (gujarat tilida)

³⁰ Сайт: <http://www.hindustantimes.com/>

12. "Daily Thanthi" (tamil tilida).

Hindiston gazetalar rang-barangligi bilan ajralib turadi. Bu esa o'quvchining e'tiborini jalb etadi. Nashrlar juda arzon, masalan, "The Times of India" 1,5 rupiy turadi, bu bizning 35 so'mimizga to'g'ri keladi. "The Hindustan Times" 2 rupiy, "The Hindu" ham 2 rupiy turadi. Bu 50 so'm degani. Gazetalar barcha daromadni reklamadan oladi, nashrning qariyb 50% ini reklama tashkil etadi. Yana bir farqli jihati shundaki, aholi gazetaga obuna bo'lmaydi. Maxsus nashr tarqatuvchi tashkilotlar bo'lib, ular gazeta kompaniyalari bilan bir yillik shartnoma tuzadi va pul to'laydi. Tashkilot esa bu pulning ma'lum qismini o'zida olib qolib, qolganini kompaniyaga topshiradi. Garchi Hindiston Sharq davlati bo'lsada, gazetalarining uslubi va tipi G'arbnikiga yaqin, ya'ni inglizlar uslubiga o'xshab ketadi. Umuman senzura yo'q.

Hindiston OAV xohlagan paytda davlat yoki hokimiyatni qoralashi mumkin, davlat esa bunga salbiy munosabat bildirmaydi. Yana muhim farqlardan biri shuki, gazetalar xalq hayoti, muammolari bilan shug'ullanmaydi, ya'ni matbuot xalq va davlat o'rtasida vositachi emas. Matbuot o'z yurtidagi va jahondagi eng muhim so'nggi yangiliklarni, ma'lumotlarni yoritib boradi. U falon shtatdagi ocharchilik yoki boshqasidagi ishsizlik muammolarini yoritib, davlatdan yordam so'ramaydi.

Bu muammolar bilan davlat shug'ullanadi, matbuotning vazifasi esa hind xalqini dunyodan xabardor qilib turishdan iboratdir. Buning uchun hind xalqi o'z jurnalistikasidan norozi bo'lmagan.

Bundan tashqari, Hindistonda partiyalar, yuqori tashkilotlar o'z xususiy gazetasiga ega emas, ya'ni nashrlar tarmoqlanmagan. Ularning faoliyatini yoritish ham mahalliy gazetalar zimmasidadir.

Olimlar, ziyolilar biror bir unvonga erishishi uchun gazetada o'nlab ilmiy maqola chiqarishlari shart emas, ular kitob chiqarishadi. Gazetalarda esa tahliliy, ilmiy maqolalar deyarli yo'q.

Qiziqarli jihatlaridan yana biri shuki, Hindistonda jurnalistika fakultetlari umuman yo'q. Maxsus jurnalistika kurslari bo'lib, bu yerda sohaga qobiliyati bor shaxslar o'qib, ishga kirishlari mumkin. Ularda jurnalistlarga mas'uliyat yuklanmaydi, ma'lum jurnalistik qonuniyatlarga bo'ysunishmaydi, janr xususiyatlariga e'tibor berishmaydi. Jurnalistning ishi biror shtatda muhim voqea bo'ldimi, tezlikda uni ommaga yetkazish, xolisona yoritishdan iborat, ulardan katta jurnalistik mahorat talab qilinmaydi. Shuning uchun bo'lsa kerak, hind xalqi o'z gazetalaridan to'liq qoniqadi va hech qachon tanqid qilmaydi. Masalan: "The Hindustan

Times” gazetasi 2006 yil 19 yanvar soni va shu gazetaning ilova soni “City” (“shahar”). Gazeta rangli va sifatli. Birinchi betida Hindiston va dunyodagi eng so‘nggi va muhim yangiliklar berilgan. Gazetaning shiori yo‘q, birinchi betidayoq katta reklama joylashtirilgan. 2-3 sahifalari “Metro” deb nomlanib, Dehli hayoti, xususan kriminal voqealar keltirilgan. 2-3 sahifalar boshqa shtatlarda chiqadigan. Mahalliy “The Hindustan Times” nashrida turlicha mazmunda beriladi, ya’ni muayyan shtatning ichki muhim yangiliklariga o‘rin beriladi. 4-5 sahifalarda bir nechta yodnoma hamda hind tilida yoki ingliz tilida ta’ziyanomalar chiqadi. Bunga qo‘shimcha ravishda 3 ta kriminal voqea va bir nechta reklamalar beriladi. 4 sahifaning burchagida 3 kunlik ob-havo va aviasayohat uchun maxsus xaritada ob-havo o‘zgarishi berib o‘tilgan. Gazeta 22-25 sahifadan iborat bo‘lib, Hindistonning hayotida ro‘y berayotgan xabarlarning barchasini aks ettiradi. “City” esa asosan ko‘ngilochar sahifalardan iborat bo‘lib, shou-biznes yangiliklariga qiziquvchilar uchun mo‘ljallangan va shu bilan birga 2 ta suratli reklama moda yangiliklari berilib boriladi. “Holiday” va “Masala maar ke” filmlari va syujeti haqida maqolalar yoritiladi va filmlarning turli qiziqarli joylaridan hikoya qilinadi. Shuningdek, turli kinozallarda ko‘rsatilajak hind va Gollivud filmlari anonslari berilgan. Sahifa rango-rang reklamalar bilan bezatilgan. Bu gazeta 35 sahifadan iborat. Hindiston matbuoti turli xil gazetaxonning talabiga javob bera olish imkoniyatiga erishgan. “Hindustan Times” kundalik gazetasining homiysi birla oilasi, Muassis HT Media Ltd, Bosh muharrir Sandjoy Narayan, 1924 yilda tashkil etilgan, siyosatga doir, ingliz tilidagi gazeta, bosh ofis, 18-20 Kasturba Gandhi Marg, New Delhi 110001 India, adadi: 1 143 000³¹.

“Hindustan Times” (HT) — Hindistonning ingliz tilidagi kundalik gazetasi, 1924 yilda asos solingan. Bhutan Times (Butan yangiliklari)— Butandagi ilk xususiy gazeta, qirollikning ikkinchi nashriyoti Kuensel tomonidan chiqariladi. Bhutan Times gazetasining birinchi soni 30 aprel 2006 yilda 32 ta sahifada chop etilgan. Mana shu sonda Butanning shahzodasi Djigme Kxesar Namgyal Vangchukning intervyusi berilgan. Bu gazeta Butandagi erkin gazetalardan biri, 2007 yil dekabr oyidan haftalik, keyinchalik haftada ikki marta chiqa boshlagan.

The Hindu kundalik gazeta bo‘lib, Kasturi & Sons Ltd. kompaniyasiga tegishli. Tahririyati The Hindu Group³², bosh muharriri Narasimhan Ram 1878 yil 20 sentyabrda asos solingan. Ingliz tilida chop etiladi. Adadi 1 453 405 nusxa.

³¹ <http://www.hindustantimes.com/>

³² thehindu.com

The Hindu ochiq veb-saytga ega bo'lgan birinchi Hindiston gazetasi, 13 ta shaharda chop etiladi — Bangalor, Chennai, Koimbaturo, Deli, Xaydarabad, Kochi, Kalkutta, Madura, Mangalor, Tiruvanantapuram, Tiruchirapalli, Vidjayava va Vishakxapatnamda.

Kalkutta shahrida ko'p tarqatiladigan bengal tilidagi gazetalar Ananda bazar Patrika, Bartaman, Sangbad Pratidin, Jago Bangla, Aajkaal, Dainik Statesman, Ganashakti, ingliz tilidagi gazetalar: Times of India, Hindustan Times, The Hindu, The Indian Express, The Statesman, The Telegraph va Asian Age kundalik nufuzli gazetalar The Economic Times, The Financial Express, Business Line va Business Standard hisoblanadi.

The Hindu ning adadi 1,47 mln.ni tashkil qiladi —ingliz tilidagi gazetalar ichida “The Times of India”dan keyingi ikkinchi o'rinda turadi. 2008 yilgi tadqiqotlarga ko'ra “The Hindu” o'quvchilarining soni 5,2 mln.ni tashkil etadi. 1995 yildan gazetaning onlayn versiyasi paydo bo'ldi.

Jurnallar: Hindustan - jurnali bolalar uchun mo'ljallangan oylik jurnal, adadi 30.000 nusxada chop etiladi.

Economic and Political Weekly haftalik jurnali 1949 yilda asos solingan, jurnal ingliz tilida chop etiladi. Hindistonning Mumbay shahrida joylashgan, jurnalda o'zining ilmiy maqolalari bilan qatnashib turadigan siyosiy arboblari Andre Gunder Frank, Sumantra Banerji, Ashok Mitra, Prabxat Patnaik, Parta Chaterji, Biplab Dasgupta, Amiya Kumar Bagchi, Vidjay Prashad, Azad³³ va boshqalar.

Economic and Political Weekly³⁴ jurnalida 1984 yilda asos solingan, ingliz tilida oyda ikki marta chiqadi. Bosh muharriri Narasimhan Ram. Ijtimoiy-siyosiy, adabiy-badiiy, ilmiy, kino va san'at yo'nalishlaridagi jurnal.

India Today yangiliklarni yoritib boradigan haftalik jurnal, 1975 yilda asos solingan, ingliz tilida Mumbay shahrida chop etiladi. Bugungi kunda uning tarkibida 13 turdagi jurnallar, 3 radiostansiya, 4 telekanal, 1 gazeta, Music Today nomli musiqa yozish studiyasi, kitob bosmaxonasi mavjud. 1,1 mln. adadga ega jurnalning 5,62 mln.lik auditoriyaga ega.

Bosh muharriri Arun Puri. Jurnalning muassisi Living Media adadi: 1 100 000.

³³ Круглов Е.В. Индийская пресса в 2008 - 2009 гг. // Ежегодник Зарубежная журналистика: 2008.- М., 2009.

³⁴ Economic and Political Weekly.

Outlook (jurnali) 1995 yildan chiqa boshlagan yangiliklarni yoritib boruvchi haftalik jurnal, ingliz tilida. Tahririyati Nyu-Deli shahrida joylashgan. Bosh muharriri Krishna Prasad. Adadi 1,5 mln.ni tashkil etadi.

Bugungi kunda Hindistonda 20 mingdan ortiq nashrlar chop etiladi. Shularning ichida kitob va risolalar 15 mingtani tashkil qiladi. Mayda nashrlari 74 % , o‘rtacha nashrlari 24 % , katta nashrlari 2 % dan iborat.

Hindiston davlat telekompaniyasi—Doordarshan mamlakat hududiga qadar yoyiladi. Ikkita bepul telekanallar bor. Xususiy kanallar ingliz, bengal, hind tillarida uzatiladigan kabelli kanallarda, sputnikdan va internetdan yozib olinadi. Hindistonda ilk telestansiya 1959 yilning 15 sentyabrda ochilgan. 1960-70 yillarda Dehli va Mumbai, 1974 yilga kelib Madras, Kalkutta va Kanpurda telemarkazlar birin-ketin ishga tushdi. Televidenie nodavlat tashkilot maqomini ola boshladi. 1976 yilning apreldan davlat televideniesi Umumhindiston radiosidan ajralib chiqdi va “Dudarshan” deb nomlana boshladi. 140 ta telemarkazlari, uzatish stansiyalari va sputnik aloqasi mavjud. Televidenie ta’lim berish va axborot tarqatish vositasi sifatida tashkil etilgan bo‘lsada, tomoshabin yillar o‘tgani sari ko‘ngilochar dasturlarni afzalroq bilmoqda. Ommaviy kommunikatsiya instituti tomonidan Dehli va unga yaqin tumanlarda bir necha yil avval ko‘ngilochar dasturlarni tomosha qilgan tomoshabinlarning, 6,8% i o‘quv dasturlarini muhim deb hisoblasa, teleinformatsiyani birinchi o‘ringa qo‘ymas edi. Bunday vaziyatda mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy taraqqiyoti uchun televidenieda samarali va ta’sirli usullardan foydalanish talab etiladi.

«Bir martalik» telefilmlar hind ko‘rsatuvlari amaliyotida kam uchraydi. Ayniqsa, “Biz barchamiz insonmiz”, “Eh bu hayot!”, “Mister yoki Missis”, “Oila” kabi boshqa³⁵ oilaviy seriallar mashhurdir.

Mamlakatdagi mavjud ommaviy savodsizlikni kamaytirish, yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan axborot taqchilligining oldini olish maqsadida televidenie sohasida jiddiy ijobiy o‘zgarishlarni amalga oshirishga erishildi. Mazkur o‘zgarishlar televidenie sohasiga davlat mablag‘i bilan birga xususiy sarmoyalarni jalb etishni yo‘lga qo‘yish va pirovard natijada yangi texnika va kadrlar malakasini oshirish masalalarining hal bo‘lgani bilan izohlanadi. Hindiston televideniesidagi yangi bosqichda nodavlat tashkilot maqomi ostida o‘z faoliyatini boshlagan INSAT tizimining tashkil qilinishiga yo‘l ochib berdi.

Dasturlarini mamlakat bo‘ylab tarqalishida bir qator jiddiy to‘siqlar mavjud. Bulardan biri aholining qariyb 70 % qishloq joylarida yashashi,

³⁵ Круглов Е.В. СМИ Индии//Зарубежная журналистика в 2002 г.- М., 2003.

ko'pchilik qishloqlar elektrlashtirilmagan yoki elektr ta'minoti borasida hali jiddiy mavjudligidir.

Dasturlarning uchdan bir qismi dam olish, 25 % ma'rifiy, 20 % axborot, qolgani ijtimoiy va boshqa masalalarga bag'ishlangan³⁶.

TVda axborotlarga katta e'tibor qaratilgan. I kanalda xorijda va mamlakatda ro'y berayotgan voqealar va hodisalar haqidagi ma'lumotlar kuniga ikki marta «oxirgi yangiliklar» dasturida efirga uzatilib boriladi. 1965 yilda hind teleekrani nafaqat o'quv, balki informasion xususiyatga ega bo'lgan. Ko'rsatuvlar xajmi bir muncha o'sgan. Hozirgi yillarda "Osiyo teleuzatilishi" ittifoqining a'zosiga aylanib, Durdarshan axborot ko'rsatuvlarini bevosita Osiyo va Tinch okeani mamlakatlaridan efirga uzata boshladi.

"Yangiliklar va qarashlar" nomli besh daqiqalik matbuot sharhi ham mavjud. Mahalliy telemarkazlar, ayrim hududlar tillarida ko'rsatuvlar tayyorlanadi. Muntazam efirga chiqariladigan informasion dasturlardan tashqari, katta sondagi parlament debatlari, turli xil ichki siyosiy hayotga, saylovoldi kompaniyalariga, yirik siyosiy arboblarning tashrifiga doir yangiliklar ham efirga uzatiladi.

Televideniedagi dasturning qancha vaqt efirga uzatilishi homiylar tomonidan to'lanadigan summaning mablag'lashtirilishiga bog'liq (ko'rsatuvni efirga uzatish uchun auditoriya qiziqishiga bog'liq holda firma oldindan 50, 100 yoki 200 seriyaga pul to'lagan bo'lsa, qolgan seriyalarni ham sifatli tasvirga tushirish va efirga uzatish uchun mablag' berishni davom ettirishga majburdir. Bularning hammasi ko'p seriyali hind telemahsulotlarining umumiy darajasida aks etadi va mutaxassislar, gazeta sharhlovchilari va albatta, tomoshabinlarning adolatli kutib olishlariga sabab bo'ladi).

Tijorat nuqtai nazaridan Durdarshan uchun xorijiy seriallarni sotib olish o'zinikini ishlab chiqarishdan ko'ra sezilarli daromadlidir, bu unga o'n marotaba arzon tushadi. Biroq xorijiy telemahsulot eksportini kengaytirish bir muncha xatarlidir. Telereklama ko'rsatuvlari kuniga bir necha marta uzatiladi. Ommaviy kommunikatsiya instituti tomonidan o'tkazilgan ijtimoiy so'rov natijalariga ko'ra, 36,6 % tomoshabin telereklamalarda yangi tovarlar haqidagi kerakli ma'lumotlarni ko'rib eshitishga qiziqadi xolos, 26 % i reklama roliklarini ko'radi.

Radiosi. Hindistonda 48 tadan ortiq radiostansiyalar mavjud, ular turli

mahalliy hududlar sharoitidan kelib chiqib, o'sha hududlar uchun nisbatan 80 dan ortiq asosiy dialektda o'z dasturlarini uzatadi. Umumhindiston radiosi yangiliklar, suhbatlar, qishloq aholisi uchun maxsus eshittirishlar, munozaralar, musiqiy, adabiy hamda bolalarga bag'ishlangan dasturlar bilan mamlakatda mashhur. Kalkutta, Bombey, Madras va Dehli kabi markaziy shaharlarda bir qator tijoriy radiokanallar ham faoliyat ko'rsatadi, dasturlarining asosini reklama hamda xorijiy auditoriyaga mo'ljallangan mavzular tashkil etadi.

Butunhindiston radiosi. 1936 yildan beri hukumat xizmatida amal qiladi. Hindiston axborot va radioeshittirishlar vazirligi (ministriligi) tomonidan nazorat qilinadi. 84 ta radiosi mavjud, 38 tilda eshittirishlar olib boriladi (16 ta hind va 22 chet el tillarida, shu jumladan, rus tilida). Radio ko'proq hind aholisiga emas, chet elga Hindiston yangiliklarini uzatish uchun xizmat qiladi. Hindistonning barcha radiolari milliy stansiya bo'lib, Kalkuttaning AM radio to'liqlini va shuningdek, 12-G'M radiostansiya bundan mustasno bo'lib, ular umumhindiston radiosi hisoblanadi.

“Padio Mipchy” (“qalampir”) G'M kanali orqali tok-shoular tashkil qilinadi. Tinglovchilar telefon yordamida bog'lanib, tabrik yo'llashlari yoki tok-shoularda qatnashishlari mumkin.

Axborot agentliklari: 1947 yilda Hindiston o'z mustaqilligiga erishgach, umumhindiston axborot agentligi bo'lgan «Press Trust of India» (PTI – «Hindiston ishonch matbuoti») tashkil topdi. Agentlik mamlakat hududi va xorijga axborot tarqatuvchi yetakchi agentlik sanaladi. Milliy OAVga sezilarli ta'sir o'tkazuvchi eng yirik axborot agentliklar — "Press trust of India", "Yunayted nyuz of India", "Sentral nyuz servis" va "India press eydjensi"dir.

Shuningdek, mamlakatda yana sakkizta axborot agentligi faoliyat yuritadi. Ular jumlasiga:

1. **Umumhindiston axborot agentligi** bo'lgan «Press Trust of India» (PTI – «Hindiston ishonch matbuoti»);

2. Hind tilida axborot tarqatuvchi «Hindistan Samachar»;
3. Jahonning ba'zi yirik agentliklari bilan aloqador «Samachar Bxarti»;

4. «Yunayted Nyus of Indiya» axborot agentligi kiradi.

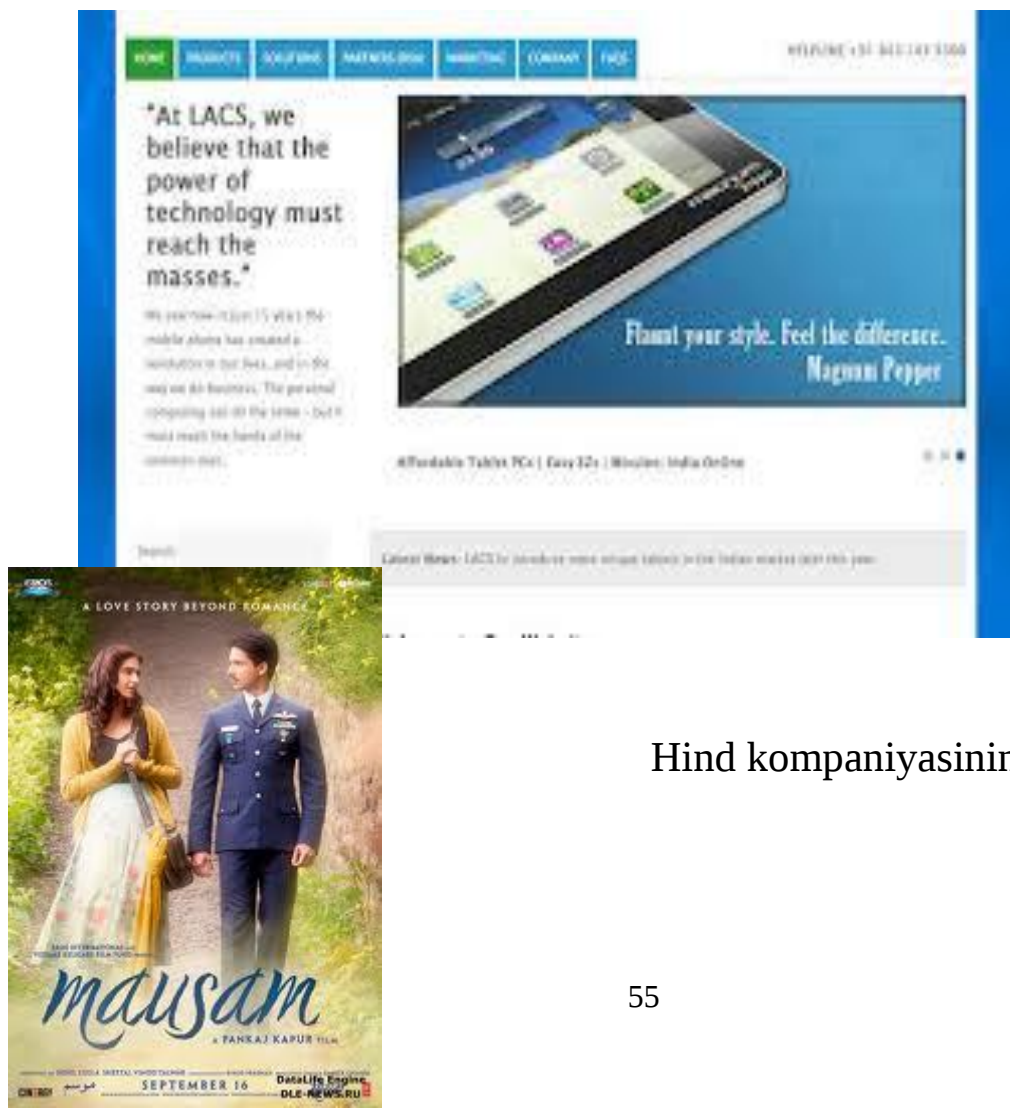
Press Trust of India (PTI) bilan bugungi kunda dunyo bo'yicha 150 dan ortiq vakillik hujjatlari imzolangan.

1947 yilda Associated Press i Reutersning Hindiston filiallari tashkil topgan. Ular Hindiston va Osiyo davlatlari ommaviy axborot vositalarini yangiliklar bilan ta'minlab turadi. PTI shtab-kvartirasi Nyu-Dehlida, vakilligi esa Bangkok, Pekin, Kolombo, Dubay, Islomobod, Kuala-Lumpur, Moskva, Nyu-York va Vashingtonda joylashgan. Bosh direktor — Vinit Kumar Djejn.

PTI 100 dan ortiq axborot agentliklari bilan axborot almashadi, bular: Associated Press, Agence France-Presse, va Bloomberg. PTI ning Hindistondagi yirik obunachilari Times of India, Indian Express, Hindustan Times, All India Radio va Doordarshan va boshqalardir.

Press Trust of India Janubiy Osiyoda yagona axborot agentligi bo'lib, uning xususiy sun'iy yo'ldoshi (sputniki) bor.

Internet tarmog'i

Hind kompaniyasining sayti

Indiya onlayn

filmon.org.ua - 518 × 750 – boshqa razmerlarda

Internet tarmog‘i Aloqa vazirligi nazoratida bo‘lib, mahsulotni tezlikda yetkazish vositasi sifatida kompyuter texnologiyalari yordamida uning faoliyat ko‘lami yanada kengayib, takomillashib bordi.

OAV keyingi ikkinchi o‘n yillikda markazdan telekommunikatsiyaning asosiy talab doirasidagi zaruriy g‘oyaviy jihatdan barcha tarqoq hududlar madaniyatini yuksaltirishi siyosiy boshqaruv, chunonchi, yagona hududda axborotning chegaragacha yetib borishi ta‘minlandi. Yaqinda rus politologi aytganidek, “Internet beshinchi hokimiyatga aylandi”, aytish mumkinki boshqaruvchi, ijro etuvchi va sud hokimiyati to‘rtinchi, OAV va zamonaviy dunyoda Internet keyingi darajani egalladi. Birinchi uchta hokimiyatni, kam harakatlanadi, deyish mumkin emas, chunki ular ham davlat hokimiyatidir³⁷. Hindiston axborot texnologiyalari vaziri Kapil Sibal bir nechta katta internet kompaniyalari boshqaruv rahbarlarini chaqirdi. Jumladan Google, Yahoo, Kongress partiyalari va INKning Sonya Gandi, Bosh vazir Manmoxan Sinxga qarshi bo‘lgan materiallariga o‘z noroziligini bildirdi.

“Biz Sonya Gandini ko‘rishni istamaymiz”³⁸ nomli sayt nafaqat uning italyancha nashrlari, balki korrupsiyaning qizg‘in janglari va Hindistondagi oxirgi yangiliklar, rahbarlarga satirik xarakter beruvchi, Hindiston Bosh vaziri haqida ham ortiqcha axborot berganlikda ayblandi. Agar internet kompaniyalar o‘z maxsulotlarini nazoratga olmasa, Vazir senzuraga yo‘l qo‘yilishini aytdi. Hozirgi kunda Hindistonda internet juda rivojlandi. Hatto shunday saytlar borki, uyda o‘tirib bemalol xohlagan taomni yoki kiyim-kechakni, hattoki uy savdosini ham bajarish mumkin.

Internet orqali xohlagan shaxsning avtobiografiyasi bilan tanishish yoki kerakli kitobni olish, istagan tilda gazeta, jurnal, kino kabi telekommunikatsiya tarmog‘iga ulanish, do‘stlar bilan aloqa o‘rnatish, bilim olish, rasmlarni ko‘rish, nusxa olish va boshqa turli amallarni bajarish imkoniyati ancha yuqori.

³⁷ Круглов Е.В. Индийская пресса в 2008 - 2009 гг.// Ежегодник Зарубежная журналистика: 2008.- М., 2009.

³⁸ Economic and Political Weekly

Katta shimoliy qadamjo
puteshestv)

(Bolshoe yujnoindiyskoe

5-fasl. ZAMONAVIY ARAB MAMLAKATLARI JURNALISTIKASI

Arab mamlakatlari ichida Birlashgan Arab Amirligi, Misr, Yaman, Iordaniya va Falastin kabi mamlakatlarning matbuoti o'zining birmuncha taraqqiy etganligi bilan ajralib turadi. Butun arab dunyosiga keng tarqalgan gazetalarga "Al-Ahram", "Ash-Sharq al-avsat" va "Al-qayat" kabi nashrlarni kiritish mumkin. Arab mamlakatlari o'ziga xos imidjga ega. Shu boisdan ularning elektron versiyalarini o'qish ancha mushkullik tug'diradi.

Arab mamlakatlari ichida eng keksa matbuot Misr matbuoti hisoblanadi. Mamlakatda ilk matbuot namunasi dastlab Napoleon Bonapartning mamlakatga qilgan harbiy ekspeditsiyasi davrida 1798 yilda fransuz tilida chop etilgan. Arab tilidagi dastlabki nashrlar esa Muhammad Ali hukmronligi davrida "Al-Vaqfiya al-Misriyya" nomi bilan hukumat tomonidan chiqarila boshlangan. Mamlaktdagi eng yirik nashr "Al-Ahram" nomi bilan chop etiladi. "Al-Ahram" arab dunyosida nisbatan ko'p yillik tarixga ega bo'lgan va nufuzli kundalik gazeta hisoblanadi. U har kuni 39-40 sahifadan iborat 80 000 nusxada nashrdan chiqariladi. Aynan shu gazetaning oqshom soni "Al-Ahram al-masa'iy" nomi bilan 70-80 ming nusxada chiqadi va butun arab dunyosiga, shu jumladan, xorijda istiqomat qiluvchi arablar uchun ham tarqatiladi.

Saudiya Arabistonida ayni vaqtda 25 dan ziyod kundalik nashrlar chop etiladi. Shulardan eng yirigi "Ash-Sharh al-avsat" gazetasi hisoblanadi va mazkur nashr xalqaro maydonda ham sevib mutolaa qilinadi. Saudiya Arabistonida "Muqaddas Qur'on" nomli diniy masalalar bilan shug'ullanuvchi tashkilot mavjud bo'lib, u mamlakatdagi nashrlar faoliyatining rivojiga xizmat qiladi.

Misr matbuoti. Arab dunyosida eng qadimiy hisoblanadi. Mamlakatda birinchi gazeta 1798 yil fransuz tilida Napoleon Bonapartning harbiy yurishlarilari davrida chop etilgan. Faqatgina 1828 yilga kelib mahalliy hukmdorlardan Muhammad Ali davrida birinchi oylik gazeta arab tilida "المصريه الوقايه" "Alvaqoyatul-Misriyytu", "Misr voqealari" nomi ostida chiqarilgan. Mazkur nashr siyosiy xarakterda bo'lib, hukumat manfaatlarini ko'zlar edi. Mamlakatdagi ijtimoiy xarakterga ega nashrlar silsilasi "وادي النيل" Vodiyy an-Nil" gazetasi bilan boshlanadi. Shundan keyin bu xildagi turli-tuman matbuot nashrlari paydo bo'la boshladi hamda XX asr boshlarida ularning umumiy soni 80 taga yetdi.

Hozirgi vaqtda Misr Arab Respublikasi (MAR)da chop etiladigan nashrlar nihoyatda xilma-xil bo'lib, ular mavzusiga ko'ra siyosiy, ijtimoiy,

iqtisodiy va boshqa jamiyat tarmoqlarini qamrab oladigan 295 dan ortiq gazeta va jurnallarni o'z ichiga oladi.

Mamlakatdagi matbaa nashrlari uchun kundalik tezkor va dolzarb mavzudagi xabarlarini yetkazib turuvchi bir qator yirik axborot manbalari ham mavjud. Ulardan eng asosiysi nafaqat mamlakat xududi, balki butun arab dunyosida eng yirik va nufuzli axborot manbai hisoblangan.

Asosan barcha axborotlar “MENA” (Middle is New) axborot agentligidan olinadi. Uning ko'p muxbirlari Misr Arab Respublikasining turli hududlarida, 39 ta xorijiy mamlakatdagi bo'limlarida faoliyat olib boradi. Nashr axborotlarni o'zining bevosita shtatda ishlaydigan va jamoatchi muxbirlaridan oladi.

Mamlakatning yetakchi umummilliy gazeta va jurnallari 8 ta nashriyot uyi va korporatsiyalar tomonidan chiqariladi. Ularning ichida eng nufuzlisi va yirigi “Al-Ahrom” korporatsiyasidir. Mazkur korporatsiya mamlakatning yetakchi tashkiloti sanalib, uning ayni vaqtdagi boshqaruvchisi - Ibrohim Nofe'a. Korporatsiya ishlanadigan asosiy bosma mahsulotning hajmi nihoyatda katta bo'lib, ulardan ayrimlariga alohida to'xtalamiz.

“Al-Ahrom” gazetasiga 1875 yilda asos solingan. Bu nashr mamlakatning va arab dunyosining eng qadimgi, nufuzli kundalik gazetasi. Uning o'rtacha hajmi 32 - 40 sahifani tashkil etadi, 250-300 mingga yaqin nusxada bosmadan chiqadi. Gazeta sahifalari mavzu jihatidan nihoyatda keng qamrovli bo'lib, unda xususan turli sohalardagi halqaro mavzularni yoritish asosiy o'rin tutadi. U mamlakat va xorijda o'zining ko'p sonli muxbirlar hamda reklama beruvchi tashkilotlar tizimiga ega.

“Al-Ahrom” korporatsiyasi boshqaruvchisi Ibrohim Nofe'a mazkur gazetaning bosh muharriri ham sanaladi. U mamlakatning nufuzli jurnalistlaridan biridir. Shuningdek, gazetaning har bir sonida tahliliy materiallari va juma kundagi sonida maxsus maqolasi bilan qatnashadi. U MAR hukumati yo'nalishini hayotga tadbiq etadi, gazetada davlatning ijtimoiy-iqtisodiy hayotda uchraydigan ayrim kamchilik va muammolarni xolis tanqid qilib borishga intiladi. Tashqi siyosatda bosh muharriri Ibrohim Nofe'a Prezident va hukumat olib borayotgan siyosat tarafdori va ayni vaqtda u AQSh va Isroil siyosatiga nisbatan gazetalar tanqidiy chiqishlar ham qilib turadi. Juma kuni gazetaning ijtimoiy-siyosiy ilovasi bepul chiqadi.

“Al-Ahrom ad-duvaiy” gazetasi. Asosan Qohira nashri bo'lib, 24 sahifali “dayjest” gazetasi hisoblanadi. Bir vaqtning o'zida xorijiy mamlakatlarda ham nashr etilib, Sun'iy yo'ldoshi aloqasining ulanishiga

qarab yuboriladi. Unda Amerika, Yevropa va Osiyoda yashovchi arablar uchun 150 000 taboqda bosmadan chiqariladi.

Korporatsiyaning xalqaro maydondagi nufuzi haqida gap ketganda, uning bu boradagi muvaffaqiyatli faoliyatiga hissa qo'shayotgan bir qator chet tillarida chop etiladigan matbuot nashrlarini ham sanab o'tish lozim. Jumladan, ingliz tilida chiqadigan "Al-Ahrom unkli" gazetasi "Al-Ahrom" gazetasining ingliz tilidagi nusxasi hisoblanadi. Shuningdek, unda ba'zi maqolalar, tahlillar tarjima holatida va yangidan yozilib chop etiladi. Gazetada ichki va tashqi siyosatga doir ruknlar mavjud bo'lib, iqtisodiyot, madaniyat va sport xabarlariga keng o'rin berilgan. Tiraji 30000 ga yaqin. U MAR va boshqa yurtlarda yashovchi chet ellik gazetxonlar uchun mo'ljallangan. Bosh muharriri – Xesni Gindi. "Al-Ahrom ebdo" esa fransuzcha haftalik gazetadir. 20 000 nusxada chiqadigan bu gazeta ko'rinish jihatidan "Al-Ahrom unkli"ga o'xshab ketadi. Bosh muharriri – Muhammad Salmau.

"Al-Axbor" gazetasi 1875 yildan chop etila boshlangan. Tiraji 230-250 ming nusxa. "Al-Gumxuriya" gazetasi esa 1953 yildan chop etila boshlangan, tiraji 80 000 nusxa. Bundan tashqari, korporatsiya tomonidan turli-tuman ixtisoslashgan hamda ijtimoiy-siyosiy masalalarga oid ma'lumotlarni yoritib boradigan ko'plab nashrlar ham chiqariladi, xususan, 16 sahifali oqshomgi asosiy nashr sanalgan va 70-80 ming nusxada chop etiladigan "Al-Ahrom al-masai" gazetasi.

Gulf News³⁹ 1978 yil 26 sentyabrda tashkil topgan kundalik gazeta Bosh muharriri Abdulhamid Ahmad. Shtab-kvartirasi Dubayda joylashgan, tiraji 117036 nusxa.

Haftalik jurnallar.

"Roz Al Yusuf" jurnali 1925 yildan chop etila boshlagan, tiraji 40 ming nusxa. "Al-Musavvar" 1924 yildan chop etila boshlagan, tiraji 60 ming nusxa. "Axir Saa" 1934 yildan chop etila boshlagan, tiraji 60-70 ming nusxa.

Shuningdek, korporatsiya tomonidan bir qator oynomalar ham chop etiladi. Ulardan biri "Al-Ahrom al-iqtisodiy" jurnali bo'lib, u korporatsiyaning haftalik iqtisodiy nashri sanaladi. Jami 76 sahifa hajmida 30.000 nusxada bosmadan chiqadigan bu jurnal 1950 yildan beri chop etiladi. Jurnalda xorijiy mamlakatlarning muammolariga ham e'tibor qaratiladi. Yana bir yirik jurnal "Al-Ahrom al – arabi" bo'lib, uning chiqa boshlanganiga ko'p vaqt o'tmagan bo'lsa ham, axborot maydonida juda tez e'tibor qozondi. Ijtimoiy – siyosiy xarakterdagi mazkur haftalik nashrga

³⁹ gulfnews.com

1997 yilda asos solingan. Uning yoritadigan asosiy mavzular ko‘lami umumarab mamlakatlari muammolari bilan bog‘langandir. Umumiy hajmi 100 sahifani tashkil etadigan jurnal 30.000 adad bilan chiqadi. Arab mamlakatlariga tezroq tarqatish maqsadida uni 2002 yildan boshlab Quvayt bosmaxonasida nashr etish yo‘lga qo‘yildi. Bosh muharriri Usama Sarayyadir. 45000 nusxa chiqariladigan “Al–Ahram ar-riyodiyya” haftalik jurnali yana bir yorqin misoldir.

Oylik jurnallar. “At-Talia” 1965 yildan chop etila boshlagan, tiraji 10 ming nusxa. “Al Ishtiroki” 1965 yildan chop etila boshlagan, tiraji 20 ming nusxa.

Misrda matbuot radio va televidenie qatorida hokimiyat siyosatini boshqarish va jamoatchilik fikrini o‘rganish hamda shakllantirishdagi eng muhim vositalardan hisoblanadi. Vaqtli matbuotda davlat tomonidan belgilangan rasmiy senzura yo‘q, biroq uning o‘rniga o‘z-o‘zini nazorat qilish uslubi amal qiladi. Har bir nashrning bosh muharriri gazeta va jurnallar sahifalarida chiqarilayotgan har bir axborotning haqqoniyligi va to‘g‘riligi uchun asosiy javobgar shaxs hisoblanadi. Bu esa o‘z navbatida aksariyat nashrlar o‘z sahifalarida ijtimoiy ahamiyatga molik bo‘lgan hamda fuqarolarning ijtimoiy himoyasi bilan bog‘liq xarakterdagi materiallarni ko‘proq yoritishiga imkon beradi. Bu borada yana shuni ham alohida ta’kidlash zarurki, Misr Xalq Kengashi (Parlamenti) yuqori palatasiga qarashli Matbuot kengashi mamlakatda chiqariladigan umumiy nashrlar adadining 80 % ini tashkil qiladi. Aniqroq qilib aytadigan bo‘lsak, eng yirik umummilliy gazeta va jurnal davlat maslahatchilari mulki hisoblanadi. Boshqa nashrlar faoliyatini siyosiy partiyalar, jamoat tashkilotlari va boshqa muassis tashkilotlar o‘z nazoratlari ostiga olgan.

Misrda matbuot tashkilotlarining xususiy boshqarilishiga qonunda ruxsat etilgan bo‘lsa-da, amalda bunday holat uchramaydi. Matbuot Kengashida maxsus nazorat organi ham mavjud bo‘lib, uning tarkibi va faoliyat doirasi, vazifalari maxsus qonunda belgilab berilgan. Kengash o‘z tarkibiga Maslahat kengashi raislaridan tashqari, boshqaruv va umummilliy nashr bosh muharrirlari, partiyaviy organlar matbuoti bosh muharriri, jurnalistlar uyushmasi (sindikati) boshlig‘i, davlat axborot xizmatlari boshqaruvchilari va MENA bosh direktori, matbuot nashrlarni tarqatuvchi yirik milliy kompaniyalar, davlat va jamoat vakillari, huquqshunoslar va boshqalar kiradi. Matbuot Kengashining maxsus tavsiyalari MAR Prezidentining farmoni bilan chiqariladi. Qonunga ko‘ra, bu organ keng imkoniyatlarga ega. Uning ruxsati bilan kadrlar tayyorlash, ularni o‘zgartirish hamda bosmaxonani zaruriy jihozlar bilan ta’minlash ishlari

amalga oshiriladi. Mamlakatning axborot vazirligi va hukumatning o‘zaro kelishuvi asosida matbuot kengashi mamlakat hududida OAV faoliyati yo‘lga qo‘yadi, mamlakatning moddiy texnika bazasini rivojlantirish, jurnalistlarni rag‘batlantirish kabi masalalarni hal etadi.

Kengash jurnalistlarga nisbatan o‘zining muayyan ta‘sirini o‘tkazib turishga intiladi. Uning majburiyati matbuot taraqqiyoti uchun zaruriy shart-sharoitlarni yaratishdir. Kengash yana o‘z mukofotlash fondi va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash jamg‘armalariga ham ega.

Ta‘kidlash kerakki, hukumat rahbarlari matbuot nashrlariga o‘z ta‘sirini o‘tkazishga intiladilar. Ular OAVga qimmat va eksklyuziv imkoniyat sifatida Prezident va Bosh vazirning xorijga safarlari, aholining individual sharoitini yaxshilash, shaxsning moddiy ta‘minoti kabi mavzularda intervyular tayyorlashni tavsiya etadi.

Mentalitet atamasi zamirida elatlarning ruhiy va aqliy rivojlanishidagi o‘ziga xos, qat’iy xususiyatlarni tushunamiz. Bu xususiyatlar ko‘pincha aqliy jarayondan ko‘ra hissiy, ruhiy jarayonlarda namoyon bo‘ladi va ajablanarlisi, biologik tarzda bo‘lmasada avloddan-avlodga o‘tib boraveradi.

Mentalitet (ba‘zan uni milliy xarakter deb ham aytishadi) jamiyatda ayrim sifat va aqliy salohiyatga ega bo‘lsada, doimo mavjud. Millatlarning mentalitetlari asrlar davomida o‘zgarmay yashayveradi. Bu jarayon esa davrlardagi tarixiy o‘xshashliklar, qaytarilishlar sababini ularda milliy mentalitet ta‘sirini aniqlamay turib o‘rganish mumkin emas, degan fikrga olib keladi.

Ushbu fikrlardan kelib chiqqan holda, Saudiya Arabistoni Podshohligining matbuotiga umumiy tavsif berish muhimdir.

Misr matbuoti kabi zamonaviy ommaviy axborot vositalari bo‘lishiga qaramay, Saudiya Arabistoni OAVning asosini matbuot nashrlari tashkil qiladi. Mamlakatda yuzdan ortiq arab va xorijiy tillarda chop etiladigan gazeta va jurnallar faoliyat ko‘rsatadi.

Ular ichida arab va musulmon olamida eng ko‘p tarqalgani “Ar-Riyod” (1965 yil, may) va “Al-Jazira”⁴⁰ (1964 yil iyunida Riyodda chop etiladi) gazetalaridir. Ularning birinchisi yarim qismi rasmiy (Misrdagi «Al-Ahrom» singari) bo‘lsa, qolganlari mahalliy o‘quvchilarga mo‘ljallangan nashrdir. Poytaxtda bosiladigan har ikkala gazeta hukumat rasmiy xabarlariga, chet el yangiliklariga, shu bilan birga yirik xalqaro axborot

⁴⁰ gulfnews.com

agentliklari xabarlarini qayta nashr etishga, G'arb matbuot vositalari materiallari tarjimalarini chop etishga keng o'rin ajratadi.

«Al-Jazira» gazetasining birinchi soni 1964 yilning iyunida nashr qilingan. «Ar-Riyod» chop etgan ko'pgina xabarlarni takrorlaydi. Ushbu ro'znoma ko'proq mahalliy o'quvchilarga mo'ljallangan.

Jiddada chop etiladigan va ko'pchilik tomonidan mutolaa qilinadigan gazetalardan biri bu «O'koz» hisoblanadi. Ma'lumotlarni yetkazishda poytaxt gazetalariga nisbatan ancha erkindir. Turli voqealar yuzasidan uning fikri hukumatning rasmiy bayonotiga yaqin yoki to'g'ri kelishi mumkin.

Podshohlik hududidan tashqarida chop etiladigan va Saudiya Arabistoni tomonidan moddiy qo'llab-quvvatlanuvchi bir qator nashrlar, jumladan, «Ash-Sharq Al-Avsat» gazetasini ham saudiya matbuot vositalari qatoriga kiritish mumkin. Gazeta Londonda tayyorlanib, sun'iy yo'ldosh orqali Riyod, Jidda, Frankfurt, Nyu-York va Marselga chop etish uchun uzatiladi. O'zining tezkorligi va ma'lumotlar saviyasining yuqoriligi sababli nafaqat Saudiya Arabistonida, balki butun Yaqin Sharqdagi matbuot vositalari orasida u birinchi o'ringa chiqdi. Uni «xalqaro arab kundalik gazetasi» deb atalishining sababi ham ana shundadir.

Arab dunyosida Saudiya mablag'lariga chop etiladigan «Al-Hayot» nomli gazeta ham o'quvchilar o'rtasida katta e'tirofga sazovor bo'lgan. Mazkur gazeta nufuzli saudiyalik davlat arboblardan, shahzoda amr etadigan ma'lumotlar tahliliyligi nuqtai nazaridan gazeta «Ash-Sharq Al-Avsat»dan qolishmaydi, mavzular xilma-xilligi bo'yicha esa hatto undan ustunroq turadi.

Podshohlikda mahalliy o'quvchilarga mo'ljallangan qator gazetalar chop etiladi. Ularning eng muhimlari qatoriga «Al-Madina Al-Munavvara» (1937), «An-Nadva» (1958), «Al-Bilad» (1934) ro'znomalarini kiritish mumkin.

Shuningdek, mamlakatda asosan chet el mutaxassisleri va ishchilariga mo'ljallangan ingliz tilidagi kundalik «Arab Nyus», «Riyad Deyli» va «Saudi gazet» gazetalarini chop etiladi. Ingliz tilida chop etiladigan gazeta va jurnallarning mahalliy xalq o'rtasida nufuzi ortib borayotganini ta'kidlash zarur. AQSh va Yevropa davlatlarida ta'lim olgan yosh saudiyalar o'rtasida G'arb matbuotiga qiziqish ham oddiy holga aylanib bormoqda.

Yuqorida aytib o'tilganidek, Saudiya Arabistonida davlat va nodavlat gazetalar o'z faoliyatini olib boradi. Shu sababli ushbu gazetalardan ba'zilarini tahlil qilib, milliy mentalitetda qanday namoyon bo'layotganligini o'rganadi.

Ma'lumki, davlat gazetolari siyosiy mavzular bilan birga, iqtisodiy, madaniy, ijtimoiy sohalarga oid ko'plab mavzularni qamrab oladi. Ushbu gazetalar mentalitetni saqlab qolish maqsadida va o'z xalqini xalqaro terrorizm jabhasiga tortilib ketishini oldini olish uchun juda keng qamrovda tarixda o'tgan mutafakkirlar, islom huquqshunos va dinshunos olimlari hayotidan misollar keltiradi va islomning asosiy manbasi bo'lmish Qur'oni Karimdan foydalanadi. Natijada, kishilarni behayo va noqonuniy hatti-harakatlardan ogoh etadi. Zero, gazetalarining so'nggi sonlari dunyoni ommaviy ravishda qamrab olayotgan xalqaro terrorizm masalalarini o'z ichiga olgan.

“Ar-Riyod” gazetasi hukumat rasmiy xabarlari, chet el yangiliklarini chop etishga keng o'rin ajratadi. Misol tariqasida siyosiy mavzuga oid bir necha maqolalarni keltirish lozim.

Shuningdek, gazetada Saudiya Arabistonining hamkorlik aloqalarini qamrab oluvchi maqolalar ham mavjuddir.

Ularning o'ziga xos xususiyatlari:

- arab matbuotida ba'zi bir lavozimdagi shaxslarga nisbatan o'ziga xos atamalar qo'llaniladi. Masalan, Iordaniya qiroli Husayn yoki Malik Fahd bin Abdulazaziz, Fahdning ukasi, Marokash qiroli va boshqalar. Shuningdek, oliy hazratlari, din arboblari, vazir janoblari, elchi janoblari kabi.

- Mas'ul atama vazifasi aniqroq bo'lgan shaxslarga nisbatan ishlatiladi. Vazifasi aniq bo'lmagan shaxslarga esa shaxsiya atamasi qo'llaniladi.

Yana bir asosiy xususiyatlardan biri biror-bir hodisa yoki atamaga turli so'zlar orqali izoh berishdir. Ba'zan ismlarni yoki hodisalarni keraksiz ravishda ko'p marta qaytarish o'rniga ba'zi qoliplardan keng foydalaniladi. Arab bo'lmagan eshituvchi yoki o'quvchiga bu kabi qoliplarni tushunish qiyinchilik tug'diradi.

Saudiya Arabistonida mahalliy o'quvchilarga mo'ljallangan turli xil gazetalar mavjud. Bular qatoriga «Al-Madina Al-Munavvara», «An-Nadva», «Al-Bilad» ro'znomalarini kiritish mumkin. Ular asosan yoshlarga, biznes bilan shug'ullanuvchilarga mo'ljallangan bo'lib, davlat siyosati kam ifoda etiladi. Misol tariqasida, ro'znomaning 2005 yil 6 mart soni Makkaning ikki madrasasida yuz bergan halokatda 920 o'quvchining omon qolishi xaqidagi maqoladan boshlanib, so'ngra hukumat xabarlari o'rin olgan. Masalan, Amir Muqrinning Madinadagi xanukiya muhofazasiga⁴¹ borishi, Amir Tabuk xayriya jamg'armasining maxsus

⁴¹ Маъмурий – ҳудудий бирлик

shahodatnomalarini topshirishi, Amir Muhammad bin Fahidning samarali mehnati uchun mukofotlangani to'g'risidagi maqolasi va ayniqsa sport xabarlari o'rin olgan. Chunki saudiyaliklarning eng sevimli o'yini futbol bo'lgani tufayli unga ko'p o'rin ajratilgan. So'ngra mamlakatga xos bo'lgan alohida yangiliklar o'z aksini topgan. So'nggi sahifalar iqtisodiy hamda dunyo xabarlari, madaniyat yangiliklarini o'z ichiga oladi.

Bevosita Saudiya Arabistoni matbuotiga qaytadigan bo'lsak, podshohlik hududidan tashqarida chop etiladigan «Ash-Sharq Al-Avsat» gazetasiga to'xtalib o'tish lozim. Ro'znomaning ilk sahifasi siyosiy xabarlardan o'rin olgan. Ma'lumki, gazetada siyosiy yangiliklar davlat ahamiyatiga ega bo'lsa, bosh sahifada beriladi. Maqola yirikroq hajmda bo'lsa, bosh sahifada bir qismi, qolgani ichki betlarda bosiladi. Xabarlar odatda, batafsil sharhi bilan beriladi. So'ngra Falastin xabarlari, dunyo yangiliklari fikr-mulohazalar sahifasi, ilm-fan, mamlakat va jahon miqyosidagi iqtisodiy yangiliklari jamiyatning har bir sohasida erishilgan natija va ko'rsatkichlar, oxiri madaniyat xabarlarini o'z ichiga oladi.

Saudiya Arabistoni gazetalarining yana bir o'ziga xos jihati shundan iboratki, xoh u davlat, xoh nodavlat gazetasi bo'lsin, reklama materiallari juda katta hajmni egallaydi.

Matbuotning asosiy vazifasi axborot tarqatish hisoblanadi. So'nggi yillarda matbuotda reklama axborotlariga ham keng o'rin berilmoqda. Alohida reklamaga asoslangan gazetalarni chop etish urfga aylandi.

Qanday gazeta bo'lishidan qat'iy nazar, ro'znoma ilk sahifasining pastki qismida (masalan, "Ash-Sharq Al-Avsat" qo'l soati va yilning eng taniqli filmlaridan biri "Kill Bill 2"ning ko'rinishlari) reklama joylashtiriladi.

Texnika taraqqiyoti va axboriy jamiyat shakllanayotgani tufayli turli texnika vositalarining reklamasi ham kishi diqqatini tortadi. Uyali aloqa telefonlari, internet vositalari shular jumlasidandir.

Ro'znomalardagi oynai jahon ko'rsatuvlari mundariyasi sahifasida sut mahsulotlari, shu bilan birga mehmonxona xo'jaligi, turizm sohalariga oid reklamalar har bir insonning diqqat e'tiborini o'ziga tortadi. Shuningdek, turli-tuman hadyali reklamalar ham mavjud.

Aksariyat hollarda reklama beruvchi mamlakat aholisining mentaliteti bilan hisoblashmog'i lozim, aks holda, u qiyin holatga tushib qolishi mumkin.

Saudiya Arabistoni Podshohligida spirtli ichimliklar va cho'chqa go'shtini iste'mol qilish man etilgan, ularning reklamada ko'rinishi mumkin emas.

Reklama tijoriylashib borayotgan ommaviy axborot vositalarining asosiy iqtisodiy manbai hisoblanadi. Shuning uchun reklama qabul qilish va berish matbuot uchun zarurdir.

Saudiya Arabistoni OAVning asosini matbuot nashrlari tashkil qiladi. Shu sababli mamlakatda turli xil nashrlar mavjud bo'lib, ularning xar biri o'quvchining talabini qondiradi. Chunki har kuni 36-40 sahifada chiqadigan barcha nashrlar mustaqil zamonaviy poligrafik bazaga ega. Yuqori sifatli qog'ozda, kompyuter grafikasi va rangli fotosuratlar bilan chop etiladi. Yevropa, Osiyo, AQSh va Arab davlatlarida joylashgan ko'p sonli muxbirlik punktlari va oxirgi texnik namunalar darajasida jihozlangan matbuot uylari hukumatning milliy matbuotni rivojlantirishga qaratayotgan katta e'tibori natijasida uzluksiz takomillashib bormoqda.

Saudiya Arabistonida qat'iy qoida mavjud bo'lib, unga ko'ra jurnalistlar uchun podshohlik oilasi, hukumatni tanqid qilish ta'qiqlangan, shu bilan diniy fatvolarda hech ikkilanmaslik qoidasiga amal qilish majburiy hisoblanadi.

Ma'lumki, 2003 yildan boshlab Saudiya matbuotida liberalizatsiya jarayoni o'z aksini topdi. Matbuotda davlat va nodavlat nashrlarning o'ziga xos xususiyatlari mavjud:

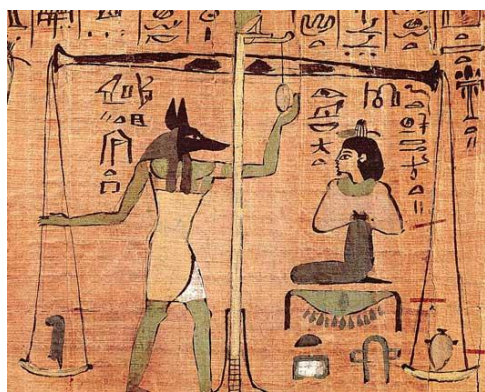
- shahvoniy maqolalar keltirilmaydi;
- o'zgalarning ichki hayotini yoritishga yo'l qo'yilmaydi;
- davlatning siyosatga oid fikr-mulohazalari andishali beriladi;
- ijtimoiy hayotda ayol kishining o'rni juda baland hisoblanib, ayol kishini obro'sizlantiradigan bironta maqola berilmaydi. Bugunga kelib ayollarning huquqlari tiklanmoqda, buning dalili sifatida o'g'il-qizlarning bir joyda o'qishi, ayollarning turli korxona, muassasa va tashkilotlarda o'z faoliyatini yuritayotganida yaqqol namoyon bo'ladi.

Radio va televideniesi. Arab mamlakatlarida radio faqat mustaqillikdan so'ng o'z rivojini topdi. Texnikaviy baza mustahkamlanib retranslyatorlarning quvvati oshdi, mahalliy radio taraqqiy etdi. Barcha arab mamlakatlari mustaqil radio tizimlariga ega.

Ularning ko'pchiligida radio eshittirish davlat maqomiga ega. Bir nechta ichki radio dasturlar bor, ingliz, fransuz va boshqa chet tillarida eshittirish olib boriladi. Arab mamlakatlari radio tizimida o'xshashliklar ko'p. Ularning aksariyati ichki va xalqaro radio o'rtasida deyarli chegara yo'q. Ichki radio eshittirishlar bilan birga chet tillarda ham ma'lum vaqtda va ma'lum to'lqinlarda eshittirishlar berib boriladi. Arab mamlakatlarining dastlabki dasturlari bir-biriga o'xshab ketadi. Misrda ham ichki va xalqaro radio o'rtasida chegara yo'q, Misrda 9 ta yirik radiokanal mavjud. Boshqa arab mamlakatlariga "Yagona arab dasturi", "Arablar ovozi", "Muqaddas Qur'on" dasturlarini uzatadi. Eshittirish 29 tilda: ingliz, arab, bengal, ispan, italyan, pushtu, somali, turk, urdu, fransuz, xind va boshqa tillarda bo'ladi. Kunda 78 soat hajmida xorijga eshittirishlar yo'naltiradi. Asosiy yo'nalishlari bo'yicha arab mamlakatlari va Afrika INolar orasida dunyoda 6-o'rinni egallaydi. Eshittirishlar asosan o'rta to'lqinlarda beriladi. Signal uzatish asboblari asosan Qohira atrofida joylashgan. Maxsus hay'ati mavjud bo'lib, u chet eldan yuborilgan dasturlarni nazorat qiladi, musulmonlar mentalitetiga zid materiallarni Afrikaga o'tkazmaydi. So'nggi yillarda arab mamlakatlari INOsida bir qator o'zgarishlar ro'y berdi, bulardan:

- arab mamlakatlarining radio xizmatlari raqobatdan hamkorlikka o'tishdi;
- diniy, ahloqiy, siyosiy eshittirishlar bilan birga ko'ngilochar dasturlari ham katta urg'u berila boshlandi;
- dasturlar sun'iy yo'ldoshlar yordamida uzatiladi.

Qadimgi Misr, Shimoliy-sharqiy zonasida joylashgan bo'lib, eng qadimgi yivilizatsiya uchoqlaridir.

MISR JURNALISTIKASI.

Misr radiokanali. Misr radio kanali 1932 yilda, televideniesi esa 1960 yilda tashkil topgan. Radiosi 10 eshittirish kanaliga ega bo'lib, televideniesi esa 2 ta dastur, 19 ta ko'rsatuv kanalidan iborat, bular- Kair, Aleksandri, Ismayiliy, Port-Said va boshqalardir.

Axborot agentliklari: Arab mamlakatlari axborot agentliklarini birlashtirish, ularning hamkorlikda ish olib borishini ta'minlash maqsadida maxsus "Arab axborot agentliklari Ittifoqi" faoliyat yuritadi. Arab mamlakatlaridagi eng mashhur va nufuzli axborot agentligi "MENA" (O'rta Sharq Axborot agentligi) bo'lib, u yaqin Sharq hamda Afrika qit'asidagi eng yirik axborot agentligi hisoblangan. **Misr axborot agentligi.** Mazkur agentlik 1956 yilda tashkil etilgan bo'lib, 1962 yilda Misr teleradio uyushmasi tarkibiga kiritilgan. 1978 yildan boshlab uning faoliyati Misr hukumati tomonidan tartibga solib turiladi. Qohira va Parijda ham o'z shtab kvartiralariga ega bo'lgan ushbu agentlik Misrning o'zida to'rtta, dunyo miqyosida esa jami 30 ta vakolatxonalariga ega. Agentlikda jami 1067 xodim faoliyat yuritadi va shulardan 390 nafari jurnalistlardir.

Mamlakat nashrlari uchun chet el axborot agentliklari — Angliyaning "Reyters", Fransiyaning "Frans-Press" va AQShning "Assoshieyted-Press", Rossiyaning ITAR-TASS va "RIA Novosti" shuningdek, boshqa arab mamlakatlarida faoliyat ko'rsatuvchi axborot agentliklari ham muhim axborot manbalari sanaladi. Tahliliy va statistik ma'lumotlar ichki va tashqi targ'ibot masalalari bilan shug'ullanuvchi davlat axborot xizmati "State Information Service" (SIS) tomonidan ta'minlab turiladi. Mazkur xizmatga 1954 yilda asos solingan bo'lib, u MARning barcha shaharlari va 45 ta xorijiy mamlakatlarda o'zining vakolatxonasiga ega.

Dubai Internet City (DIC) (arabchada: مدينة دبي للإنترنت) axborot texnoparki bo'lib, Dubay boshqarmasi tomonidan tashkil etilgan. Erkin iqtisodiy zonasi va strategik bazasi uchun viloyatlar kompaniya bozorida rivojlantiruvchi ko'rsatkich sifatida DIC iqtisodiy qonuni bo'yicha foydalanishlari mumkin. Soliq to'lash va bojxona imkoniyatlari qonun asosida 50 yilga kafolatlanadi. Bir ish modeli 100 % lik chet el kapitalini qonunga asoslanib o'z ichiga oladi. Birlashgan Arab Amirligida iqtisodiyot

zonalariga moslashgan ko'pgina erkin global axborot texnologiyalari olib kelinadi. Shuningdek, Microsoft, IBM, Oracle Corporation, Infor Global Solutions, Sun Microsystems, Cisco, HP, Nokia, tuzilishi va Siemens, hamda OAE kompaniyalari, I-MATEga o'xshash, Acetenni o'zining OPK viloyatlar bazasiga ko'chirdi. DIC faoliyati sanoat klasterlarini yonida joylashgan Dubai Media City va Dubai Knowledge Villagega o'xshaydi. 2000 yil oktabr oyida Dubai Internet City a'zosi Dubai Holding Investisiya yordamida o'z internet tijoriy eshiklarini ochdi. Bugungi kunda bu yo'nalish rivojlanib bormoqda.

Dubai Internet City (DIC) Yaqin Sharqda biznesning ekotizimini iqtisodiy bilimlari bilan ta'minlaydigan eng katta internet-kommunikatsiya texnologiya (IKT) infrastrukturasini rivojlanti-rishga mo'ljallangan. Maxsus saytlar tuzilishi jihatidan chegaralangan bo'lib tijoriy yangiliklarni yoritadigan New Media nashriyoti Abu-Dabi, Birlashgan Arab amirligida joylashgan. 1993 yilda tashkil etilgan. Shtab kvartirasi Dubai Media Citi, Maxsus saytlar Kalam.tv ⁴², Al-an-TV.

AMEinfo.com ingliz, arab tillarida kundalik yangiliklarni yoritib boradi. Nashriyot xodimlari, maxsus mavzubop maqolalar, ma'ruzalar, video va radiodasturlar, iqtisodiy xabar va yangiliklar ro'yhatini o'z ichiga qamrab oladi.

AMEinfo.com onlayn tizimidagi Yaqin Sharq mamlakatlarining tijorat ro'yhati eng keng tarmoqli 300 000 kompaniyalarni birlashtiradi.

AMEinfo.com hozirgi vaqtda 350000 ingliz tilidagi yangilik va axborotlarni 14 ta Baxreyn, Misr, Eron, Iroq, Iordaniya, Quvayt, Livan, Oman, Falastin, Qatar, Suriya, Saudiya Arabistoni, Birlashgan Arab amirligi va Yaman kabi arab davlatlariga tarqatadi. Davlat boshqaruvini zaruriy axborotlar, maxsus matnlar bilan ta'minlaydi.

Hozirgi vaqtda OPK tijoratda sifatli imkoniyatlarga ega. Uning yarim milliard fundlik eng yaxshi tijoriy hududni o'z ichiga olgan 850 kompaniyada 10 000dan ortiq xizmatchisi bor.

Kalam TV

Ijtimoiy tarmoq saytlarida Kalam TVning atrofni markazlashtirgan video xizmatlari mavjud. Ilk bor 2008 yil fevral oyi boshlarida Yaqin sharqda yashovchi aholining xohish-istagiga ko'ra eskilari o'rniga asl nushadagi videolar yaratildi. Ammo, Eronda bu xizmatlar yanada kengaytirildi va 2009 yil o'rtalarida Pokiston OAV lari byurolarining bir qismi Yaqin Sharqda - Dubai Media Cityda joylashdi.

⁴² www.ameinfo.com

Turkiya teleradiokompaniyasi yoki Turkiya radio va televidenie fondi (turkcha Turkie Radyo Televizyon Kurumu), TRT nomi bilan ham tanilgan, Turkiya davlat teleradiokompaniyasidir.

Turkiyada radioeshittirish boshqa mamlakatlardagi kabi taxminan bir vaqtda boshlangan, ammo u o'zining asosiy rivojlanishini 1925 yilda Anqarada yirik radiostansiyani ishga tushirish orqali butun mamlakat bo'ylab radio tarmog'ini yaratishni nazarda tutuvchi qonun qabul qilingandan keyin oldi. 1927-yil 6-mayda Turkiya radiosi tarixida birinchi rasmiy eshittirish amalga oshirildi. Anqara radiosi (Ankara Radyosu) bir

TRT

yildan so'ng o'z faoliyatini boshladi.

1960-yillardan beri Turkiyaning radioeshittirishlari texnik va konseptual jihatdan modernizatsiyaga muhtojligi ma'lum bo'ldi. Shuningdek, davlatning barcha radiostansiyalarini o'z ichiga olgan va mamlakatda teleko'rsatuvlar yo'lga qo'yadigan, o'z xodimlari va byudjetiga ega bo'lgan, siyosiy hokimiyatdan mustaqil, yangi apparat yaratish zarurati yaqqol ko'rinib turardi. TRTni tashkil etish to'g'risidagi qonun 1964 yil 1 mayda qabul qilingan.

1964-yil 1-mayda 359-sonli qonun kuchga kirgandan so'ng Anqara radiosi, Istanbul radiosi, Izmir radiosi va boshqa bir qancha radiokompaniyalar TRTga birlashtirilib, uning rahbarligida Turkiyadagi barcha radiokanallar o'tkazildi. 1968-yil 31-yanvardan boshlab Anqara televideniesi test sinovlarini, 1974-yil 9-sentabrda esa barcha radiokanallar TRT-1ni kechayu kunduz efirga uzata boshladi. TRT-1 kanali Anqara, Istanbul, Izmir, Antaliya, Erzurum, Diyarbakir va Chukurova radiostansiyalari negizida tashkil etilgan. Oradan 4 oy o'tib, 1975-yilning 1-yanvarida TRT-2 va TRT-3 telekanallari efirga uzatila boshladi. 1978-yil 14-aprelda TRT-3 FM musiqa eshittirishini boshladi.

1979-yil 23-aprelda TRT birinchi Xalqaro bolalar festivalini uyushtirdi va Yevropaning 27 kanalida jonli efirga uzatildi.

1980 yilda TRTning qayta tashkil etilishi natijasida radioeshittirish bo'limi tashkil topdi.

1984 yil 1 oktyabrda TRT kanallarida stereoeshittirish bo'yicha ilk tajribalar boshlandi.

1986-yil 6-oktabrda TRT 2 efirga chiqa boshladi.Kanal, TRT Ankara Televizyonu TRT 1 deb o'zgartirildi.

1987 yil 18 oktyabrda Radio-4 kanali ishlay boshladi, shundan so'ng yana uchta kanal nomi o'zgartirildi: TRT-1 FM, TRT-2 FM, TRT-3 FM - mos ravishda Radio-1, Radio-2 va Radio- 3. Radio 1 ta'lim dasturlari, Radio 2 - madaniyatshunoslik, Radio 3 - G'arb musiqasi va Radio 4 - turkcha dasturlarni efirga uzata boshladi.

1989 yil 2 oktyabrda TRT 3 Kanal telekanali o'z faoliyatini boshladi, uning ichida TRT-gap o'quv bloki mavjud edi.

1990-yil 28-fevralda Yevropada birinchi xalqaro TRT 5. Kanal, 30-iyulda esa Izmirdan TRT 4. Kanal ta'lim telekanali o'z faoliyatini boshladi. O'sha yilning 3 dekabrda "TRT Telegun" nomi ostida telematn xizmatlarini sinovdan o'tkaza boshladi. "Telegun"ning maqsadi nogironlarni barcha turdagi ma'lumotlar: yangiliklar, ob-havo ma'lumoti, yo'llardagi vaziyat haqidagi ma'lumotlar bilan ta'minlashdan iborat. Shuningdek, e'lon va reklamalarni telematnga joylashtirish mumkin. Telegun eshittirishi TRT-1, TRT-2 va TRT-Int telematnli eshittirish tarmoqlari orqali amalga oshiriladi.

Butun mamlakat teleko'rsatuvi

Канал	Dasturlar	Efir boshlanishi
<u>TRT 1</u> (Общий канал)	фильмы; телесериалы; образовательные, культурологические, музыкальные, спортивные программы; новости	9 сентября 1974 года.
<u>TRT 2</u> (Культурно — информационный канал)	документальные фильмы; программы об искусстве; ток-шоу; новости; телесериалы; театральные постановки; фильмы; литературные передачи; мультфильмы	6 октября 1986 года.
TRT 3 (Спортивный канал)	спортивные, образовательные, культурологические, музыкальные программы; новости	2 октября 1989 года
TRT-GAP	региональный телеканал Юго-восточной Анатолии	2 октября 1989 года
Çukurova TV	региональный телеканал Чукуровы	
TRT Anadolu	региональный телеканал Анатолии	28 октября 2010 года

Зарубежное телевидение

Канал	Программы	Начало вещания
TRT International (Международный канал)	образовательные, культурологические, развлекательные, музыкальные и спортивные передачи; новости	28 февраля 1990 года
TRT Türk	образовательные, культурологические, развлекательные, музыкальные передачи; новости	27 апреля 1992 года

Махсус телеканаллар

- TRT Çocuk
- TRT Müzik
- TRT Belgesel
- TRT Okul
- TRT Kurdî
- TRT Diyanet

- TRT HD
- TRT 4K

Радиостанции

Radyo1 — общая, с региональными вставками

[Antalya Radyosu](#)

Çukurova Radyosu

Erzurum Radyosu

Trabzon Radyosu

Radyo GAP

- **TRT FM** (ранее Radyo4) — музыка
- **Radyo3** — культура
- **Radyo Nağme**
- **Radyo Türkü**
- **Radyo Haber** (ранее Radyo2)

Доступны во всех регионах Турции через эфирное радиовещание (цифровое (**DAB**) на MB и аналоговое на **УКВ CCIR**, **TRT Radyo Haber** (ранее **TRT Radyo 1**) на СВ, а крупных городах также на УКВ), эфирное (цифровое (**DVB-T**) на ДМВ), кабельное, спутниковое телевидение и Интернет.

Региональные радиостанции

TRT Radyo 6 — курдоязычная радиостанция

Доступна через те же источники в отдельных районах с курдоязычным населением.

Kent Radyo İstanbul

Доступна через те же источники в Стамбуле.

Kent Radyo Ankara

Доступна через те же источники в Анкаре

Kent Radyo İzmir

Доступна через те же источники в Измире

Международные радиостанции

Голос Турции, на сегодняшний день вещает во всём мире, особенно широко в **Европе**, **Азии**, **Африке** и **Австралии**, на

- *(Западная Европа и Африка)*
 - английском
 - французском
 - португальском
 - суахили
 - хауса
- *(Южная Европа и Латинская Америка)*
 - испанском
- *(Центральная Европа)*
 - немецком
 - итальянском
 - венгерском
 - румынском
 - хорватском
 - боснийском
 - сербском
 - болгарском
 - македонском
 - албанском
 - греческом
- *(Восточная Европа и Северная Азия)*
 - русском
 - татарском
- *(Закавказье)*
 - грузинском
 - азербайджанском
 - армянском
- *(Юго-Западная Азия)*
 - арабском
 - фарси
 - дари
 - пушту
- *(Южная Азия)*
 - урду
- *(Средняя Азия)*
 - казахском
 - киргизском
 - туркменском
 - узбекском
 - уйгурском
- *(Юго-Восточная Азия)*
 - китайском
 - японском

Доступна во всём мире через эфирное радиовещание (аналоговое на КВ), спутниковое телевидение и через интернет.

TRT в интернете

TRT имеет свой сайт www.trt.net.tr на турецком и другом языках.

Руководство

Генеральный штаб располагается в [Анкаре](#). TRT является членом [Европейского вещательного союза](#) и акционером [Euronews](#). Высший орган — Совет директоров (*Yönetim Kurulu*), состоящий из председателя, заместителя председателя и 5 членов. Контроль за соблюдением законов о СМИ осуществляет Высший совет радио и телевидения (*Radyo ve Televizyon Üst Kurulu*)

(ранее — Верховный совет радио и телевидения (*Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu*)), избираемый Национальным Собранием.

Canlı Tv izle

Canlı Yayın Nedir?

Canlı Yayın başta Tv ve radyo kanalları olmak üzere internet platformunun da en popüler yayın türlerinden biri haline gelmiştir. Artık takip ettiğimiz birçok programı canlı olarak izleyebiliyor ve o an yayınlanan tüm tv ve radyo kanallarından oluşan tüm kanalların yayınlarından faydalanabiliyoruz.

Canlı yayın kelimesi aynı zamanda internet kullanıcılarının da en çok kullandığı ve arama motorlarında kullandığı kelime haline geldi. Öyle bir platform oluştu ki Google arama motoruna canlı yayın yazıldığı an canlı yayını izleyebileceğiniz birden çok kaynağa artık tek tıkla ulaşabiliyoruz.

Hangi Kanallar İnternet Üzerinden İzlenebilir?

Televizyon kanalları internet üzerinden kolaylıkla izlenebiliyor. İster spor kanalları, isterseniz de haber kanallarını dahil hepsini hızlı bir şekilde izleyebilirsiniz. Televizyon üzerinden yayın yapan tüm kanallara kolaylıkla erişim sağlayabiliyor ve istediğinizi profesyonel bir şekilde izleyebiliyorsunuz. Müzik kanallarını da internet üzerinden izlenebiliyor.

Canlı TV İzlemek İsteyenlere Öneriler!

İnternet üzerinden canlı olarak televizyon izlemek istediğinizde bazı noktalara dikkat etmeniz gerekmektedir. Öncelikle bu konuda profesyonel hizmet veren adresleri tercih etmelisiniz. Öte yandan web sitesinin kullanıcı odaklı olmasına dikkat etmelisiniz. Kanallar arası hızlı geçiş olması da güvenilir bir şekilde kanal izleme imkanı sağlamaktadır.

Son zamanlarda internet çağı alanındaki gelişmeler sayesinde artık güvenli ve yasal olarak internet üzerinden televizyon izleyebiliyorsunuz.

İnternet gündemde en çok kullanılan ve hayatımızda büyük bir alanı kaplar hale geldi. Sizde bu kolaylıklardan faydalanabilir ve internet üzerinden televizyon izleyebilirsiniz.

İçeriklerine 7/24 ulaşabileceğiniz ulusal, haber, spor, ekonomi, müzik, çocuk, dini, belgesel, yerel ve yabancı birçok televizyon kanalı platformumuzda sizlerin hizmetinde. İnternet bağlantınızın olduğu her yerden, en sevdiğiniz kanalların en sevilen yayınlarını rahatlıkla izleyerek, kanalın keyfini sürebilirsiniz. Evinizde bir televizyon mu var ve hepinizin başka birşey izlemek mi istiyor? İşte o zaman cep telefonlarınızdan, tablet ve bilgisayarlarınızdan kolayca sitemizde istediğiniz kanalı seçebilir ve tam zamanında kaçırmadan programları izleyebilirsiniz.

Kesintisiz Donmadan Takılmadan HD Nasıl Canlı Tv İzleyebilirim?

Günümüz Yayınçılık teknolojilerini ve kullanıcı deneyim, isteklerinden yola çıkarak geliştirdiğimiz playerımız ile sizlere en iyi hizmeti sunmak birinci önceliğimiz arasında yer almaktadır. Sistemimizde yer alan tüm televizyon kanalları ve canlı yayınları, herhangi bir kesinti olmadan yüksek kalitede sizlere sunmaktayız. Türkiye’deki televizyon izleme alışkanlığının yüksek olması, kullanıcıların da bu alışkanlıklarından dolayı farklı cihazlardan televizyon kanallarına ulaşabilmeleri için, sistemimizi mobil cihazlardan kolayca ulaşım sağlayabileceğiniz şekilde uyumlu hale getirdik. Canlı Tv İzle hizmetini, televizyon yayınlarını kesintisiz, donmadan ve takılmadan izlemek isteyen tüm kullanıcılara ulaştırabilmenin görevimiz olduğunun farkındayız.

1990 yildan keyin Turkiyada tijorat radiostansiyalari ishlay boshladi.

1992 yilda TRT 5. Kanal TRT Int-Avrasya deb o‘zgartirildi. 1992 yil 27 aprelda TRT Int-Avrasya turkiyzabon respublikalar aholisi uchun mo‘ljallangan TRT Int va TRT Avrasyaga bo‘lingan.

1993 yilda TRT 1. Kanal nomi TRT TV 1, TRT 2. Kanal TRT TV 2, TRT 3. Kanal TRT TV 3, TRT 4. TRT TV 4.

1998 yilda TRT TV 1 TRT 1, TRT TV 2 TRT 2, TRT TV 3 TRT 3, TRT TV 4 TRT 4 deb nomlandi.

1998-yil 14-noyabrda Berlinda TRTning birinchi rasmiy muxbirlik ofisi ochildi.

1999 yil 5 yanvarda Raqamli eshittirish texnologiyalari markazi tashkil etildi. 1-may kuni TRT 35 yilligi munosabati bilan rasmiy veb-saytini ishga tushirdi. 1999-yil 15-iyuldan boshlab TRT-FM va “Turkiya Ovozi” radiosi Avstraliyada efirga uzatila boshladi. 25 iyul kuni TRT-Int u yerda, shuningdek, Yangi Zelandiyada efirga uzata boshladi. O’sha yilning 20-sentabr kuni Turkmaniston poytaxti Ashxobodda TRT muxbirlari idorasi ochildi. 6 dekabr kuni “Radio-4” eshittirishini boshladi

2000-yil 7-iyun kuni TRT-Int, Radio Ovozi Turkiya va TRT-FM (Radio-2)ning eshittirish diapazoni Kanadaga yetib bordi.

"Ulkan muhim resurslarga ega bo'lgan mamlakatni himoya qilish va rivojlantirish, og'ir iqlimga qarshi kurashish. Bularning barchasi qiyin bo'lishi kerak. Shuning uchun bu jamiyat (ruslar - tahrir. Eslatma) hurmatga loyiq", deb yozadi jurnalist.

2001 yil 31 yanvarda TRT telekanallari yangilangan logotip va eshittirish tizimi bilan ishlay boshladi. 2-iyun kuni Ozarbayjon poytaxti – Bokuda TRTning muxbir idorasi ochildi, 16-iyun kuni esa Misr poytaxti Qohirada TRT Avrasya TRT Turk deb nomlandi.

2002-yilning 1-iyun kuni Janubiy Koreya va Yaponiya mezbonlik qilgan Seul va Tokioda o'tkazilgan futbol bo'yicha jahon chempionati TRT telekanali orqali jonli efirga uzatildi va Turkiya milliy terma jamoasi uchinchi o'rinni egalladi. 25 iyun kuni Belgiya poytaxti – Bryusselda, 8 avgust kuni esa AQShning Vashington shahrida beshinchi muxbir punkti ochildi. 2 iyul kuni Turist radiosi Antaliya studiyasidan ingliz, fransuz, nemis, rus va yunon tillarida kechayu kunduz efirga uzata boshladi.

2004-yil 12-may kuni TRT Turkiyada ilk bor o'tkazilgan 49-Evrovidenie qo'shiq tanlovini 36 davlatda, ya'ni Istanbulda jonli efirga uzatdi. O'sha yilning 14-dekabrida "TRT-Turk" telekanali va "Turkiya ovozi" radiosining raqamli eshittirishi Turksat 1S sun'iy yo'ldoshidan sharqqa turk tilida Turkiya va Markaziy Osiyoni qamrab oldi.

2005-yil 24-iyun kuni O'zbekiston poytaxti – Toshkentda TRT muxbirligi ochildi. 10 avgust kuni Izmir shahrida bo'lib o'tayotgan "Universiada" xalqaro Olimpiya o'yinlarining ichki va xorijiy translyatsiyasi muvaffaqiyatli amalga oshirildi. 1 noyabr kuni TRT Osiyo-Tinch okeani radioeshittirishlar ittifoqi bilan shartnoma imzoladi.

2006 yil 22 iyunda Buena Vista xalqaro televideniyesi bilan 4 yillik shartnoma imzolagandan so'ng TRT Uolt Disney multfilmlari va filmlarini namoyish qilish huquqini qo'lga kiritdi.

2007 yilning 16 martida TRT 2010 yildan 2014 yilgacha bo'lgan davrda turli jahon chempionati va FIFA chempionatlarini translyatsiya qilish huquqini qo'lga kiritdi.

2009-yil 1-yanvarda kurd tilidagi TRT 6 sun'iy yo'ldosh kanali ishga tushirildi.

2009-yilning 21-martida TRT Turk o'rniga TRT Avaz tashkil etildi. 2009-yil 8-mayda TRT Int TRT Turk bilan birlashdi, natijada TRT Turk TRT Int telekanalida efirga uzata boshladi.

2009-yil 6-mayda TRT Radyo Nagme radiostantsiyasini, 1-iyulda Radyo Turku radiosini ishga tushirdi.

2010-yil 4-aprelda TRT xalqaro arab tilidagi TRT El Arabia telekanalini ishga tushirdi.

2010 yil 24 mayda TRT 1080i formatida TRT HD telekanalini ishga tushirdi.

2010-yil 28-oktabrda TRT 5 efirga uzatildi, keyinchalik TRT Anadolu deb nomlandi.

2010 yilda TRT 2 TRT Haber, TRT 3 TRT Spor deb o'zgartirildi.

TRT hozirda dunyoning 30 ta tilida ko'rsatuvlar olib bormoqda: turk, rus, tatar, alban, bolgar, ingliz, yunon, qirg'iz, rumin, uyg'ur, arab, xitoy, frantsuz, venger, makedon, turkman, ozarbayjon, xorvat, gruzin, italyan, pushtun, Serb, urdu, bosniya, dari, nemis, qozoq, fors, ispan va o'zbek tillari. Yuqorida tilga olingan tillardan tashqari, TRT 2009-yil 2-apreldan boshlab arman tilida kundalik eshittirishlarini boshladi⁴³ [1].

2011-yilning 31-yanvarida TRT 4 o'rniga TRT Okul tashkil etildi.

2012-yil 19-may kuni TRT 1 HD TRT 1 bilan bir vaqtda to'liq HD 16:9 DVB-S2 ko'rsatuvlarini boshladi.

2013-yilning 8-iyulida TRT Anadolu o'rniga TRT Diyanet nashr etildi.

2015-yil 18-may kuni TRT xalqaro TRT World kanalini ishga tushirdi.

2015-yilning 10-yanvarida TRT 6 telekanali TRT Kurdi deb o'zgartirildi.

Nomini "Ozodlik" deb tarjima qilish mumkin bo'lgan "Hurriyat" gazetasiga 1948-yilda turkiyalik taniqli jurnalist va yozuvchi Sedat Simavi asos solgan. Uning farzandlari nashrni 1994 yilgacha boshqargan, keyin u Doğan Yayın Holding media guruhiga sotilgan, 2018 yil mart oyida Demirören Holding gazetasining yangi egasi bo'ldi. O'z tarixi davomida gazeta mintaqadagi eng mashhuri bo'lib kelgan.

1971 yilda Hurriyat Adana, Anqara, Izmir va Erzurumda ofislarini ochdi. O'sha yili gazetada ofset rangli bosmaning zamonaviy texnologiyasi qo'llanila boshlandi. Bugungi kunda "Hurriyat"ning dunyo bo'ylab 50 dan

⁴³ [Türkischer Staatsfunk sendet Programm auf armenisch](#) (HEM.)

ortiq bo'limlari mavjud bo'lib, nashr xodimlari 600 dan ortiq jurnalistlardan iborat.

Turk tilidagi kanallarning aksariyati Turksat sun'iy yo'ldoshi 42E da joylashgan bo'lib, ularning ko'pchiligini diametri atigi 0,9 metr bo'lgan plastinkada "tutib olish" mumkin. Bundan tashqari, Eutelsat W3A, 7E sun'iy yo'ldoshini ham qo'lga olishingiz mumkin, ularda kamroq kanallar mavjud, ammo ularning barchasi qiziq emas. Qolgan sun'iy yo'ldoshlarda 1-2 ta turk kanali mavjud.

To'plam - antenna 0,9 m., Standart o'rnatish, qabul qiluvchi GI 1116
FTA - 5600 rubl, antenna 1,2 m. - 14800 rubl

Radiostansiyalar.

Radio1 - umumiy, mintaqaviy qo'shimchalar bilan

Antalya Radyosu

Chukurova Radyosu

Erzurum Radyosu

Trabzon Radyosu

Radio GAP

TRT FM (sobiq Radyo4) - musiqa

Radio3 - madaniyat

Radio Nagme

Radyo Turku

Radyo Haber (sobiq Radyo2)

Turkiyaning barcha hududlarida yer usti (raqamli (DAB) MV va analog VHF CCIR, TRT Radyo Haber (sobiq TRT Radyo 1) SV va yirik shaharlarda VHF), yer usti (raqamli (DVB-T)) orqali Turkiyaning barcha hududlarida mavjud.) UHF da), kabel, sun'iy yo'ldosh televideniesi va Internet.

Mintaqaviy radiostansiyalar [tahrirlash | kodni tahrirlash]

TRT Radyo 6 - kurd tilida so'zlashuvchi radiostantsiya

Kurd tilida so'zlashuvchi aholi yashaydigan tanlangan hududlarda bir xil manbalar orqali mavjud.

Kent Radio Istanbul

Istanbuldagi bir xil manbalar orqali mavjud.

Kent Radio Anqara

Anqarada xuddi shu manbalar orqali mavjud

Kent Radio Izmir

Izmirdagi bir xil manbalar orqali mavjud

Xalqaro radiostansiyalar [tahrirlash | kodni tahrirlash]

“Turkiya Ovozi” bugun butun dunyoda, ayniqsa Yevropa, Osiyo, Afrika va Avstraliyada keng efirga uzatilmoqda.

(G'arbiy Evropa va Afrika)

Ingliz tili, frantsuz, portugal, suahili, hausa, (Janubiy Yevropa va Lotin Amerikasi), ispancha, (Markaziy Yevropa), nemis, italyan, venger, rumin, xorvat, bosniyalik, serb, bolgar, makedon, alban, yunoncha, (Sharqiy Yevropa va Shimoliy Osiyo), rus, tatar, (Zaqafqaziya), gruzin, Ozarbayjon, arman, (Janubi-g'arbiy Osiyo)

Arabcha, fors, berish, pashtu, (Janubiy Osiyo), urdu, (O'rta Osiyo)

Qozoq, qirg'iz, turkman, o'zbek, uyg'ur, (Janubiy-Sharqiy Osiyo), Xitoy, yapon

U butun dunyo bo'ylab er usti radioeshittirish (HFda analog), sun'iy yo'ldosh televideniyesi va Internet orqali mavjud.

Internetda TRT

TRTning turk va boshqa tillarda o'z www.trt.net.tr sayti mavjud.

Boshqaruv. Bosh shtab Anqarada joylashgan. TRT Yevropa radioeshittirishlar ittifoqi a'zosi va Euronews'ning aktsiyadoridir. Oliy organi — rais, rais o'rinbosari va 5 nafar a'zodan iborat boshqaruv kengashi (Yenetim Kurulu). Milliy Assambleya tomonidan saylangan Radio va Televideniye Oliy Kengashi (Radyo va Televizyon Üst Kurulu) (sobiq Radio va Televideniya Oliy Kengashi (Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu)) ommaviy axborot vositalari to'g'risidagi qonunlarga rioya etilishini nazorat qiladi.

Turksat sun'iy yo'ldoshidan turk tilidagi telekanallar ro'yxati, 42E:

TV1 (Turkey)	Semer kand TV	Kanal 9 (Turkey)
Kanal B	6 News	TV Kayseri
ATV	T.A.Y TV	Mixx TV
Z TV (Turkey)	Medya TV (Turkey)	King TV
ANC	KanalTurk	Bugun TV
Plus Moda	Play TV (Turkey)	Xazar TV
NTV Turkey	CNBC-e	Kral TV

Mehtap	Samanyolu Haber	Yumurcak TV
TRT 1	TRT Haber	TRT International
TRT Muzik	TRT 4	TRT Çocuk
TRT Avaz	TRT Turizm ve Belgesel	Giresun Tempo
Flash TV	Cay TV	Expo Channel
Fashion One	Number One TV	Karadeniz TV
Mavi Karadeniz TV	Yaban TV	Power Turk TV
Rumeli TV	Haber Turk TV	Bloomberg HT
Kanal Avrupa	Halay TV	Berat TV
Asu TV	TV 52	Kanal 7
CNN Turk	Euro D	SipSak TV
Fenerbahce TV	Euro Star	Fix TV
MaxClub TV	Plus Muzik	Kanal 7 International
Ulke TV	TVT	Turkmeneli TV
TGRT EU	Kanal D Turkiye	Star TV
Cartoon Network Turkey	Fashion TV Turkiye	Kocaeli TV
TV 8 Turkey	TR 1	Nurs TV
STV - Samanyolu TV	EuroNews	Avrasya TV
Show TV	Fox TV (Turkey)	TGRT Belgesel
TGRT Haber	MTV Turkiye	Engelsiz TV
Bengu Turk TV	TMB	6 News

Kon TV	Halk TV	Kackar TV
Toprak TV	Kanal 67 Z	AKS TV
Kral Karadeniz TV	Ulusal Kanal	Tekin Akdeniz TV
Tatlises TV	Genc TV	Yol TV
MMC Euroturk	Berat TV	Dugun TV
Ekin Turk	TMB	MPL
Natural Life Channel	BRT - Bayindir TV	BRT 2
Ada TV	ART Avrasya	Kanal T
Kibris TV	Sim TV	CTN (Turk)
HRT International	ABA TV	Cine 5
Maxi TV	Viva (Turkey)	Gala
Kanal A	Olay TV	Turk C
Yeni Asir TV	EGE TV	Kral TV
NTV Avrupa	SkyTurk	TV Net
24	Kanal 3 (Turkey)	Hilal TV
Aksu TV K.Maras	Vatan TV	TV 58
Kanal 35	Kanal Urfa	Tek Rumeli
TRT Anadolu	Meltem TV	Ozlem TV
Mesaj TV	Marmara TV	Kadirga TV
Cem TV	Airport TV	TV 5 Turkey
Business Channel		

TRT 1 - Turkiya Davlat telekanali, 1-kanal, Turkiya Onlayn telekanali, Jonli. Turk telekanalini onlayn jonli bepul, ro'yxatdan o'tmasdan tomosha qiling.

TRT AVAZ - Turkiya davlat telekompaniyasi, TRT AVAZ telekanali, Turkiya onlayn telekanali, jonli efir. Turk telekanalini onlayn jonli bepul, ro'yxatdan o'tmasdan tomosha qiling.

TRT Spor - Turkiya davlat telekompaniyasi, TRT Spor sport telekanali onlayn, jonli efir. Turk telekanalini onlayn jonli bepul, ro'yxatdan o'tmasdan tomosha qiling.

TRT World - Turkiya davlat telekompaniyasi, TRT World telekanali, Turkiya onlayn telekanali, jonli efir. Turk telekanalini onlayn jonli bepul, ro'yxatdan o'tmasdan tomosha qiling.

TRT Cocuk - Turkiya davlat telekompaniyasi, bolalar telekanali TRT Cocuk, Turkiya onlayn telekanali, jonli efir. Turk telekanalini onlayn jonli bepul, ro'yxatdan o'tmasdan tomosha qiling.

24 TV - TurkMedyaga tegishli Turkiya milliy telekanali. Turk telekanali 24 TVni jonli, onlayn bepul tomosha qiling.

A Haber - Turkiyadagi milliy telekanal. U 2011-yilda Prezident Rajab Toyyib Erdo'g'anning yaqin safdoshi Ahmet Chaliq tomonidan asos solingan. Turkiyaning A Haber telekanalini jonli, onlayn, bepul tomosha qiling.

Bengu Turk - Istanbuldan onlayn telekanal. Turkiya telekanali onlayn, jonli efir. Turk telekanalini onlayn jonli bepul, ro'yxatdan o'tmasdan tomosha qiling.

Beyaz TV - Turkiyaning onlayn telekanali, jonli efir. Turk telekanalini onlayn jonli bepul, ro'yxatdan o'tmasdan tomosha qiling.

Biz TV Kanal 35 - Turkiyaning onlayn axborot telekanali, jonli efir. Turk telekanalini onlayn jonli bepul, ro'yxatdan o'tmasdan tomosha qiling.

Do'st - Turkiyaning Do'st ta'lim telekanali onlayn, jonli efir. Turk telekanalini onlayn jonli bepul, ro'yxatdan o'tmasdan tomosha qiling.

Ege TV - Turkiyaning telekanali Ege TV onlayn, jonli efir. Turk telekanalini onlayn jonli bepul, ro'yxatdan o'tmasdan tomosha qiling.

Haber Global - 2018-yil 24-sentabrda efirga uzatiladigan yangiliklar telekanali. Turk Haber Global TV kanalini jonli, onlayn bepul tomosha qiling.

Kanal 7 INT - Turkiyada Yangi Dunyo Media guruhiga qarashli milliy telekanal. Kanal 7 - Turkiyaning onlayn telekanali, jonli efir. Turk telekanalini onlayn jonli bepul, ro'yxatdan o'tmasdan tomosha qiling.

Kanal A - Turkiya onlayn telekanali, jonli efir. Turk telekanalini onlayn jonli bepul, ro'yxatdan o'tmasdan tomosha qiling.

Avrupa - Turk telekanalini ro'yxatdan o'tmasdan onlayn tomosha qiling.

Kanal B - Turkiya onlayn telekanali, jonli efir. Turk telekanalini onlayn jonli bepul, ro'yxatdan o'tmasdan tomosha qiling.

NTV - Turkiyaning milliy axborot telekanali. Telekanal dasturlarida mahalliy va xalqaro yangiliklardan tashqari hujjatli filmlar, moliya, san'at va madaniyat, turmush tarzi va sportga oid ko'rsatuvlar ham namoyish etiladi.

Star TV Turkiyada Dogus Broadcasting Group tarkibiga kiruvchi milliy telekanaldir. Kanalning eski nomlari Star 1 va Interstar. Star TV Turkiyada Dogus Broadcasting Group tarkibiga kiruvchi milliy telekanaldir. Kanalning eski nomlari Star 1 va Interstar. Kanal 1989-yil 1-

martda “Sehrli quti” sifatida efirga uzatilgan. 2009 yil 21 mayda u nashriyot faoliyatini boshladi. Turkiyaning Star TV telekanalini jonli, onlayn bepul tomosha qiling.

Tele 1 - yangiliklar telekanali. Tele 1 - yangiliklar telekanali. Telekanal veb-saytida shunday deyiladi: “Biz Turkiyaning yo‘lini ma’rifatli, respublikachi, haqiqatga sodiqlikni asosiy nashr tamoyili sifatida qabul qiladigan, respublika yutuqlari va xalqning demokratik to‘planishini himoya qiluvchi dinamik va zamonaviy nashriyot chizig‘i bilan yoritmoqdamiz”. Turkiyaning Tele 1 telekanalini jonli, onlayn bepul tomosha qiling.

TGRT

TGRT Haber - Turkiyadagi milliy telekanal. TGRT Haber - Turkiyadagi milliy telekanal. Ihlas Holding tomonidan asos solingan. Turkiyaning TGRT Haber telekanalini ro'yxatdan o'tmasdan onlayn jonli tomosha qiling.

Televizor 5

TV 5 - TV5 Milliy Gorus siyosiy va ijtimoiy harakatiga yaqinligi bilan mashhur. TV 5 - Turkiya telekanali onlayn, jonli efir. Turk telekanalini onlayn jonli bepul, ro'yxatdan o'tmasdan tomosha qiling.

TV100

TV100 - bosh qarorgohi Istanbulda joylashgan yangiliklar telekanali. TV100 - bosh qarorgohi Istanbulda joylashgan yangiliklar telekanali. Turk TV100 telekanalini jonli, onlayn bepul tomosha qiling.

TV 360

TV 360 — Turkiyadagi xususiy telekanal. TV 360 — Turkiyadagi xususiy telekanal. Turk telekanali TV 360 ni jonli, onlayn bepul tomosha qiling.

Ulke TV

Ulke TV - New World Media Group uchun yangiliklar kanali. Ulke TV - Turkiyaning onlayn telekanali, jonli efir. Turk telekanalini onlayn jonli bepul, ro'yxatdan o'tmasdan tomosha qiling.

Turk telekanallarini Turkiya, Istanbul, Ankari, Izmir, Antaliya va Turkiyaning boshqa shaharlaridan jonli ravishda onlayn tomosha qiling. Bu yerda siz onlayn, jonli efirga uzatiladigan turk telekanallarining eng katta tanlovini topasiz. Turk telekanallarini onlayn tomosha qiling va tomoshadan zavqlaning

MATBUOTI

“Hurriyat” gazetasi Germaniyada ham nashr etiladi. 1960-yillarda ko‘plab turk ishchilari Germaniyaga ishlash uchun ketgan va turk tilida ishonchli ma’lumot manbasiga muhtoj edi. Avvaliga gazeta oddiygina zavodlarga jo‘natilgan va 1970-yillardan boshlab u erda nashr etila boshlagan. Bugungi kunda Hurriyat ushbu an’anani davom ettirmoqda va Frankfurtda bir nechta zavod ishchilari uchun nashr etiladi.

“Hurriyat” o‘z o‘quvchilariga faqat muallifning publitsistik ma’lumotlarini taqdim etadi. Gazetaga ko‘plab qo‘shimchalar mavjud: Hurriyet Düzenle (Bozor va moliya), Hurriyet Kampus (Yoshlar uchun), Hurriyet E-Life (Internet), Hurriyet Book Art (Adabiyot). Gazeta Turkiya rasmiy hukumatining pozitsiyasini aks ettiradi. Ushbu gazetada Hurriyet Daily Newsning inglizcha versiyasi mavjud. Gazetaning elektron versiyasi internetda 1997 yildan beri mavjud.

Turk gazetasi Posta (Mail) 1995 yildan beri Dogan Media Group tomonidan nashr etiladi. Turkiyaning eng ko‘p tirajli kundalik gazetalaridan biri bo‘lgan Posta mahalliy tiraj reytingida birinchi uchlikdan joy oldi. Mavzu bo‘yicha gazeta xarakterli mo‘tadil tabloid: shov-shuvli yangiliklar va siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy ma’nodagi eksklyuziv maqolalar (siyosat, iqtisod, milliy yangiliklar, sport, baxtsiz hodisalar, sog‘liq, oilaviy byudjet, texnologik innovatsiyalar). ajoyib fotosuratlar. Mazmuniga ko‘ra, Britaniyaning Daily Mirror va Amerikaning New York Daily News gazetolari Posta bilan o‘xshash. Gazetaning elektron versiyasi o‘quvchilari uchun "Pochta TV" video bo‘limi mavjud. Gazeta o‘z sahifalarida ko‘pincha hokimiyatni tanqid qiladi.

"Sabah" gazetasi Ismi ruschada "Tong" degan ma’noni anglatuvchi turk gazetasi "Sabah" 1985 yilning aprel oyida mahalliy tadbirkor Dinch Bilgin tomonidan Izmir shahrida tashkil etilgan. U “Turkiyening en iyi gazetesi” (Turkiyaning eng yaxshi gazetasi) dadil shiori ostida nashr etilgan va asosiy oqimga aylanish uchun yaratilgan, ammo buning natijasida “Hurriyat”dan keyin ikkinchi o‘rinda turadi. 2000-yillarning o‘rtalarida egasining moliyaviy qarzlari tufayli sug‘urta kompaniyasi tomonidan musodara qilingan va sotuvga qo‘yilgan. Gazeta bir necha bor egalarini o‘zgartirgan va qayta sotgan, 2008 yilda uni hukumatga yaqin Turkuvaz

Media Group (xorijliklar uchun Daily Sabah bilan mashhur) sotib olgan. Nashr juda ko'p mualliflik huquqi, original va eksklyuziv tarkibni o'z ichiga oladi; mazmuni bo'yicha gazeta o'ng-liberalga yaqin. 1980-yillarda "Sabah" gazetasi mahalliy fabrikalarda ishlaydigan turk ishchilari uchun Germaniyaga yuborildi. 1990-yillarda logistikaning moliyaviy xarajatlarini kamaytirish uchun u Frankfurt yaqinidagi saytlarda nashr etila boshlandi. Bugungi kunda u Yevropa Ittifoqi mamlakatlari va AQSh uchun ingliz va nemis tillarida ham mavjud: Daily Sabah, Sabah Yevropa, Sabah Deutsch, Sabah AQSh.

“Sözcü” gazetasi 2007-yilda tugatilgan **“Gözcü”** (Kuzatuvchi) tahririyati negizida 1996-yildan beri Dogan Media Group tomonidan nashr etilayotgan xarakterli hukumatga qarshi gazeta bo'lgan. Darhaqiqat, gazeta rus tiliga tarjima qilinganda "Notiq" degan ma'noni anglatuvchi boshqa nom ostida mavjud edi. Uning ilk tiraji 60 ming nusxa bo'lgan bo'lsa, oradan 2 yil o'tib 150 mingga yetdi, bugun esa 300 mingga yaqin. Gazeta hukmron partiyaga nisbatan keskin va tanqidiy pozitsiyasi bilan ajralib turadi, o'quvchilarga turli mavzularda ko'plab tahliliy maqolalarni taqdim etadi. mavzular. Shuningdek, u Germaniyada G'arbiy Yevropada yashovchi turk diasporasi vakillari (asli ishchilar) uchun nashr sifatida chop etiladi.

«Milliyet» (Milliet) 1926 (arab tilida) va 1935 (Tan voqeasi, lotin tilida) bu nom bilan gazeta chiqarishga urinishlar bo'lsa-da, "Milliyet" gazetasining tashkil topgan yili 1950 yil hisoblanadi. Tarjima qilinganda, uning nomi "Xalq" kabi eshitiladi. Bu ko'plab intervyular va ochiq muhokamalar bilan G'arb uslubidagi mualliflik huquqi bilan himoyalangan kontentga ega bo'lgan xususiy siyosiy kundalik edi. Nashr Demokratik partiyani qo'llab-quvvatladi va juda mashhur edi, uning tiraji tezda 100 ming nusxaga ko'tarildi. Gazeta o'zining siyosiy yo'nalishini bir necha bor o'zgartirdi: 1970-yillardan so'l qarashlarga, 2005 yildan - muxolifat platformasi, 2013 yildan - neytral gazeta. So'nggi paytlarda "Milliyet" qattiq tsenzura va hukumat chizig'ini qo'llab-quvvatlagani uchun muntazam ravishda tanqid qilinmoqda. 1990-yillarga qadar "Milliyet" ham Turkiyaning yetakchi sport gazetasi hisoblanar edi, toki mamlakatda Fotomaç kabi alohida sport nashrlari paydo bo'lguncha. Milliyet gazetasining internet versiyasida Daily Mail va The Sun kabi Britaniya tabloidlaridan olingan materiallar vaqti-vaqti bilan chop etiladi. 2009 yilda gazeta raqamli ko'rinishga o'tkazdi va ko'pgina sonlarining arxivini taqdim etdi. Umuman olganda, «Milliyet» juda mashhur nashr, shuningdek, uning

mustaqil nashri bo'lgan elektron versiyasidir. Gazetaning rasmiy sayti 2011-yilda Yevropada 5-o'rinni egallagan.

«**Türkiye**» (**Tyurkiye**) “Turkiya” turk tilida 1972 yildan beri nashr etiladigan o'ng qanot konservativ gazeta. U Istanbullik olim va muvaffaqiyatli boshqaruvchi Enver Ören tomonidan asos solingan. Dastlab gazeta “Haqiqat” deb atalgan bo'lib, 1972 yildan hozirgi nomini olib kelmoqda. Gazetaning nomi rus tiliga “Turkiya” deb tarjima qilingan. Uning mazmuni birinchi navbatda mamlakat milliy manfaatlariga daxldor, nashrning tahrir siyosati o'ng qanotdir. Turkiya Turkiyadagi birinchi obuna gazetasi edi - ungacha mamlakatda gazeta obuna tizimi yo'q edi. “Turkiya” gazetasi ham tirajga ega: uning 1989 yil 10 dekabrda soni 1 million 424 ming 350 nusxada chop etilgan. Uning mazmuni quyidagi bo'limlarni qamrab oladi: siyosat, iqtisodiyot, madaniyat, jamiyat, xalqaro voqealar, sport, texnologiya. Chet ellik kitobxonlar uchun ingliz tilida mavjud.

Fotomaç · Fotomatch. Ushbu sport gazetasi 1991 yilda turk ishbiarmoni Dinch Bilgin tomonidan mahalliy sport voqealaridan fotoreportajlarni chop etish uchun asos solingan. Rus tiliga tarjima qilinganda "PhotoMatch" deb nomlanadi. Keyinchalik unga Taraftar qo'shildi, ularning qo'shma va yangilangan nashri Taraftar Fotomaç deb nomlandi. Va keyin Turkiyadagi boshqa bir sport gazetasi Pas (2003) ham ularning loyihasiga qo'shilishga qaror qilganida, nomi yana o'zgartirildi - Pas Fotomaç. Egasining moliyaviy qarzlari tufayli Pas Fotomach gazetasi 2000-yillarning o'rtalarida mahalliy sug'urta jamg'armasi tomonidan musodara qilingan va keyin sotuvga qo'yilgan. Nashrning yangi egasi Ciner Holding bo'ldi, uning rahbarligida gazeta zamonaviy nashrga aylandi.

Bugungi kunda Fotomaç Turkiyaning eng mashhur sport gazetasi sanaladi va uning asosiy raqobatchisi Fanatikni ortda qoldirdi. Ko'pgina boshqa sport nashrlari singari Fotomach ham asosan futbolga e'tibor qaratadi. Uning sahifalarida mahalliy va Evropa futboli, barcha o'yinlar va turlar haqida batafsil tahlil va bashoratlarni mavjud. Gazetaning ikkinchi muhim mavzusi - bu mahalliy va xalqaro basketbol. Boshqa sport turlari bunday batafsil yoritilgan emas: boshqa to'p o'yinlari (voleybol, gandbol, amerika futboli, golf), xokkey, yengil atletika, velosiped, avto va mototsikl poygasi, biatlon, gimnastika, ot minish, kamondan otish, shaxmat, suv polosi, yelkanli sport, suzish, kurashning turli turlari va boks (karate, taekvondo).

Bosma nashr faqat ushbu sport turlarining asosiy voqealarini va turli xil tahlillarni (taxminan 10 sahifa) aks ettiradi. Shu munosabat bilan elektron versiya mazmunan ko'proq hajmga ega va sahifalar soni bilan cheklanmaydi. Bu yerda har bir sport jamoasi (Trabzonspor, Istanbul Basaksehir FK, Galatasaray, SivassporAlanyaspor, Fenerbahche, Beshiktosh, Goztepe, Gaziantep-bsb, Yeni-Malatyaspor, Genclerbirligi, Denizlis-riimporzespaykorku, voqea (Premier League, Ligue 1, La Liga) , Bundesliga, UEFA, NBA, Yoshlar ligalari, Mahalliy chempionatlar, Olimpiya o'yinlari) alohida sahifalarga ega.

Star · Zvezda. Turkiyaning mashhur Star TV telekanalidan kundalik gazeta. Rus tiliga tarjima qilingan uning nomi "Yulduz" degan ma'noni anglatadi. U 1999-yilda “Yeni Turkiyaning gazetesi” (Yangi Turkiya gazetasi) shiori bilan tashkil etilgan. Keyingi 10 yil ichida u bir necha bor egalarini almashtirdi, ammo baribir Turkiyaning hukmron Adolat va taraqqiyot partiyasiga yaqin bo'lgan Star Medya Grubu xoldingi tarkibiga kiradi. Gazetaning yangi shiori: “Milli İradenin Sesi”. Bu siyosat va iqtisoddan tortib sport va ko'ngilochar mavzularni yorituvchi sifatli jurnalistik nashr. Juda mashhur - Turkiyaning eng ko'p tirajli 15 gazetasi reytingiga kiritilgan. Veb-saytda o'quvchi kanal jurnalistlarining ko'plab videolarini topadi.

"Fanatik" turk tilidagi sport gazetasi bo'lib, 1995-yil 20-noyabrda ham bosma, ham onlayn tarzda tashkil etilgan. 1990-yillarda gazeta Avstriya va Germaniyada turk ishchilari uchun ham tarqatildi. 2018 yil aprel oyidan beri gazeta Demirören guruhining bir qismidir. Boshqa ko'plab sport gazetalari singari, Fanatic ham birinchi navbatda milliy va Evropa futboliga bag'ishlangan. Har bir mahalliy futbol klubi gazetada batafsil ma'lumotlar, yangiliklar, prognozlar va tahlillar bilan alohida sahifaga ega: Adana Demirspor, Adanaspor, Akhisarspor, Altay, Altınordu, Antalyaspor, Aytemiz Alanyaspor, BTC Türk Yeni Beatyaspor, BTC Türk Yeni Beatyaspor, Balusporş, Demir Grup Sivasspor, Ekol Göz Menemenspor, Eskishehirspor, Fotih Karagümrük, Fenerbahche, Galatasaray, Gazishehir Gaziantep FK, Gençlerbirliği, Giresunspor, Göztepe, Hatayspor, Kasımpasha, Kechiörengücü, MKE Ankaragücü, Medipol Başakşehir, Denizzonspor Osmanlispor, Trabzonspor, Trabzonspor FK, , Istanbulspor, İstikbal Mobilya Kayserispor, İttifak Holding Konyaspor. Yevropa va premer-ligalar, chempionatlar va jahon chempionatlari haqida ham batafsil yoritilgan. Gazeta, shuningdek, basketbol va boshqa to'p o'yinlari haqida batafsil ma'lumot berib, boshqa barcha sport turlarini orqa fonda qoldiradi.

Yeni Shafak gazetasi 1994 yilda mahalliy jurnalist Mehmet Ocaktan tomonidan liberal gazeta sifatida asos solingan. 1997 yildan beri Yeni Shafak turk konglomerati Albayrak Holdingga tegishli bo'lib, uning biznesi nafaqat ommaviy axborot vositalari va ommaviy axborot vositalari, balki qurilish, transport, logistika sohalarini ham o'z ichiga oladi. Bugungi kunda ushbu konservativ gazeta "Turkiyening birikimi" (Turkiya mulki) shiori ostida nashr etilib, hukmron partiya va prezidentga sodiq hisoblangani maqolalar mazmunida o'z aksini topmoqda. 2012-2014 yillarda gazeta jurnalistikaning nолоyiq usullari: materiallarni buzib ko'rsatish, dezinformatsiya, qo'pol bayonotlar qo'llagani uchun tez-tez tanqid ostiga olindi. Gazetada katta iqtisodiy va sport bo'limlari mavjud bo'lib, ular aslida mustaqil nashrlar hisoblanadi. "Yeni Safak" gazetasining elektron versiyasi turk tilidagi to'laqonli axborot portali bo'lib, mualliflik huquqiga oid tahrir materiallari va videoroliklarning katta hajmini o'z ichiga oladi.

Takvim gazetasi 1994 yilda tadbirkor Dinch Bilgin tomonidan asos solingan va "Xalq gazetasi" shiori ostida nashr etilgan. Tadbirkor bankrot bo'lganidan so'ng gazeta sotuvga qo'yilgan va keyin bir nechta egalari o'zgargan. 2008 yildan beri Turkuvaz Media Groupga tegishli. Turkiyaning boshqa ko'plab nashrlari singari "Takvim" gazetasi ham hukumatning bu yo'nalishini qo'llab-quvvatlaydi, biroq bir marta soxta maqola chop etganini ko'rgan edi. Rus tiliga tarjima qilingan "Takvim" nomi "Taqqvim" degan ma'noni anglatadi. "Takvim" nashrining qiziq jihati shundaki, axborotni taqdim etish usuli, katta hajmli maqolalar yo'qligi, barcha mazmuni esa sahifalarida tartibsiz ravishda tarqalgan va qisqacha eslatmalar bilan ta'minlangan ko'plab grafikalar va fotosuratlaridir. Nashr tushunchasi - hamma narsa haqida qisqacha. Nashrning nashr formati ko'proq komiks yoki rangli kalendarga o'xshaydi. Ba'zi yangiliklar shov-shuvli.

Aksham gazetasi 1918-yil 20-sentabrda Istanbulda bir guruh jurnalistlar tomonidan Turkiyaning sobiq tashqi ishlar vaziri Nejmettin Sadak bilan birgalikda tashkil etilgan. Gazeta kechki gazeta sifatida yaratilgan va turkchadan tarjima qilingan nomi "Kechki" kabi eshitiladi. Aksamning boshqa ko'plab turk gazetalari kabi o'z shiori bor: "Türkiye'nin gazetesi" (Turkiya gazetasi). Tashkil etilganidan 2 yil o'tib, aksariyat turk gazetalari uchun an'anaviy bo'lgan ertalab formatiga o'tdi. Keyinchalik gazeta 10 ga yaqin egasini o'zgartirdi, 2013 yilgacha uni Turkiyaning amaldagi prezidentining yaqin doirasiga mansub Turkmedya Yayın Grubu (Esmedya) sotib oldi. Gazeta butunlay qayta tashkil etildi, shundan so'ng

jurnalistlar ommaviy ravishda ishdan bo'shatildi. Bugungi kunda Aksham mavjud Turkiya hukumatiga sodiq hisoblanadi.

Güneş (Quyosh) - 1982-yilda Istanbulda tashkil etilgan Turkiyaning kundalik gazetasi: "Halkın cesur sesi" (xalqning jasoratli ovozi) shiori ostida nashr etiladi. O'zining kichik tarixi davomida bu turk gazetasi doimo moliyaviy qiyinchiliklarga duch keldi va bir egadan ikkinchisiga o'tdi, bir necha bor nashri butunlay to'xtatildi. 2013 yilda u Davlat sug'urta jamg'armasiga o'tkazildi va u Turkmedya (Esmedya) media xoldingiga sotdi. Gazeta asosan siyosiy yangiliklar va iqtisodiy voqealarni muhokama qilishga qaratilgan bo'lsa, boshqa mavzularga, masalan, sport, shou-biznesga ham to'xtalib o'tadi. Nashr juda mashhur.

Jumhuriyat (Respublika) Turkiyaning eng qadimgi kundalik gazetasi bo'lib, Istanbulda nashr etiladi, shuningdek, Anqara va Izmirda bo'limlari mavjud. Gazetaga 1924 yilda jurnalist Yunus Nadi Abalıog'lu asos solgan. Avvaliga u respublika siyosiy yo'nalishiga amal qilgan, keyin esa Kamolizmni qo'llab-quvvatlovchi Turkiya Respublika Xalq partiyasiga (ChP) qo'shilgan. Nadiyaning oilasi gazetani 2001 yilgacha boshqargan, shundan so'ng nashrni boshqarish uchun mustaqil Respublika jamg'armasi tashkil etilgan. Zamonaviy Respublika gazetasi Turkiyaning boshqa gazetalariga qaraganda erkinroq va mustaqilroq bo'lib, demokratiya, ijtimoiy huquqlar va erkin bozorlarni himoya qiladi, tez-tez tergov hisobotlari va turli ayblovchi materiallarni nashr etadi. Gazeta mamlakatda erkin matbuot rivojiga qo'shgan hissasi uchun bir qancha mukofotlarga ega: Matbuot erkinligi (2015), "To'g'ri yashash" mukofoti (2016).

Daily Sabah - Turkuvaz Media Group tomonidan 2014-yildan buyon ingliz, arab, nemis va rus tillarida maxsus xorijiy auditoriya uchun nashr etiladigan Turkiya davlat kundalik gazetasi. Norasmiy ravishda bu nashr ko'pincha Turkiyada hukmron Adolat va taraqqiyot partiyasi (AKP) nazoratida bo'lgan "tsenzura targ'ibot risolasi" deb ataladi. Gazetaning o'zi ham o'z o'quvchilariga o'zini tanishtirar ekan, "demokratiya, qonun ustuvorligi, inson huquqlari va adolat" tarafdori ekanini aytadi. Uning nomi turkchadan tarjimada so'zma-so'z "Kundalik tong" yoki "Har kuni ertalab" sifatida ifodalanishi mumkin. Gazetaning mazmuni juda ko'p qirrali bo'lib, Turkiya siyosati, iqtisodiyoti, biznesi, madaniyati, diplomatiyasi, sporti va hokazolarning barcha jabhalarini qamrab oladi. Chegaradagi turli mojarolar, Osiyo mintaqasidagi yangiliklar, shuningdek, ta'lim, ilm-fan, butun mamlakatni rivojlantirish, turizm masalalariga katta e'tibor qaratilmoqda. Alohida bo'lim xorijdagi turk diasporasi hayotiga (yangiliklar, voqealar kundaligi, muhokamalar, intervyular) bag'ishlangan.

Bu yerda tez-tez rasmiy bayonotlar va xabarlar e'lon qilinadi. Nashr mamlakat va boshqa mamlakatlarda sodir bo'layotgan voqealarga xolis baho berishga harakat qiladi. Gazetaning veb-sayti arab, nemis va rus tillarida ham mavjud, ammo uning aksariyati ingliz tilida.

Gazeta 1961 yilda Hurriyet Daily News and Economic Review nomi bilan tashkil etilgan bo'lib, u ingliz tilida nashr etiladi va o'quvchilarga Daily Sabah propagandasiga mutlaqo qarama-qarshi nuqtai nazardan siyosat va iqtisod sohasidagi asosiy voqealar haqida umumiy ma'lumotni taqdim etadi. Gazeta, birinchi navbatda, Turkiyada yashovchi chet ellik o'quvchilar: ishbilarmonlar, diplomatlar, sayyohlar uchun mo'ljallangan. Ayni paytda Hurriyet Daily News Turkiyaning ingliz tilidagi eng qadimgi kundalik gazetasi hisoblanadi. Bugun gazeta o'z o'quvchilariga eng muhim mahalliy, mintaqaviy va xalqaro voqealar, jumladan: siyosat, iqtisodiyot, sport, madaniy tadbirlar, mamlakatning yetakchi jurnalistlarining fikr-mulohazalari va muhokamalarini taqdim etadi. 2001 yilda Hurriyet Daily News Doğan Media Group, 2018 yildan esa Hurriyet gazetasiga ham egalik qiluvchi Demirören Holdings tomonidan sotib olindi.

Turkiyada 1908-yildan buyon nashr etiladigan “Qārīānī” (Jamanak) gazetasi. Arman tilida uning nomi "Ժամանակ" kabi eshitiladi va rus tiliga tarjima qilinganda "Vaqt" degan ma'noni anglatadi. Uning birinchi muharriri va de-fakto asoschisi Misak Kochunyan bo'lib, uning oilasi shu kungacha gazetani boshqaradi. Gazeta o'z nashrlari uchun g'arbiy arman tilidan foydalanadi. Nashrda ko'plab taniqli arman yozuvchilari, shoirlari va jurnalistlari nashr etilgan: Grigor Zohrab, Daniel Varujan, Vahan Tekeyan, Eruxan, Zaxrad, Ruben Sevak, Ovannes Tumanyan va boshqalar. gazetasining asosiy bo'limlar bor: Թրքահայ կենտրոն (Omma xabar), Ընկերամշակութային (madaniyat, adabiyot, plakat), Եկեղեցական (din), Հոգեմտաւոր (tarixiy eslatmalar).

1925-yil 12-iyuldan beri Istanbulda yunon tilida nashr etiluvchi kundalik turk gazetasi (**Apoyevmatini**) **Turkiyadagi eng qadimiy gazeta bo'lib**, “Cumhuriyat” gazetasidan keyin ikkinchi o'rinda turadi. "Ogemanin" o'quvchilarining asosiy kontingentini Turkiyada yashovchi yunonlar tashkil etadi. Yunon tilidan rus tiliga tarjima qilingan uning nomi "Peshin" degan ma'noni anglatadi. Gazeta shiori: "Obi enai epriosyai kai na kadinya" (Yangi davr - yangi missiyalar). U siyosat, iqtisod, madaniyat, tarix, kommunaning mahalliy voqealari kabi ko'plab dolzarb mavzularga to'xtalib, rasmiy xabarlar ham shu yerda chop etiladi. Gazeta kichik tirajli, taxminan 600 nusxada, asosan Istanbulda obuna bo'yicha tarqatiladi.

Gazeta maqsadli auditoriyaning deyarli 100 foizini qamrab oladi. "Ogemanin" ham Internetda hamma uchun bepul taqdim etiladi. "Apoyevmatini" Turkiya yunon kommunasi tarixining muhim qismidir. "Apoyevmatini" gazetasi tahririyatida 20 kishi mehnat qiladi, o'z bosmaxonasi bor. Gazeta qisman o'z fondi, qisman obuna savdosi va shaxsiy xayriya mablag'lari hisobidan moliyalashtiriladi. So'nggi paytlarda nashr jiddiy moliyaviy qiyinchiliklarni boshdan kechirmoqda va uning kelajagi noaniq.

2008-2020 MrTranslate · Press - gazeta va jurnallarning elektron versiyalarini brauzeringizda avtomatik tarjima qilish tizimi. Sizni qiziqtirgan media-nashrni tanlang va uning mahalliyashtirilgan versiyasi darhol rus tiliga tarjimada ochiladi. Saytda elektron versiyalari (veb-saytlari) bilan butun dunyo bo'ylab etakchi matbuot nashrlari mavjud. Siyosat, iqtisod, ilm-fan, sportdagi jahon voqealari bilan jahon matbuotining mashhur nashrlarining qarashlari va manfaatlari prizmasidan tanishing. Matbuot tarjimoni sizga dunyoga mashhur siyosatchilar, jurnalistlar, iqtisodchilar, taqdimotchilar, sharhlovchilarning maqolalari va tahlilchilari dunyosini ochadi. Onlayn gazeta va jurnallarni rus tiliga tarjimonimiz sizga mashhur ommaviy axborot vositalarini o'zingiz tushunadigan tilda o'qishga yordam beradi. Media nashri tanlanganda, u avtomatik tarjima tizimlaridan biri tomonidan avtomatik tarjima qilinadi. Tarjimon orqali brauzeringizda butun dunyodan elektron ko'rinishdagi matbuot, gazeta va jurnallarni o'quvchi. Biz maqolalar yoki yangiliklar sarlavhalarining tarjimalarini veb-saytimizda saqlamaymiz va ularni qo'lda tarjima qilmaymiz. O'qish uchun manba tanlashda ushbu ommaviy axborot vositalarining rasmiy veb-sayti uning lokalizatsiyasini amalga oshiradigan mashina tarjimasi tizimi orqali ochiladi. Siz har doim tarjimada nashrning eng so'nggi va rasmiy versiyasini moslashtirishsiz, hech qanday tahrirsiz yoki tsenzurasiz birinchi shaxsda olasiz. Tarjimonning ish yukiga qarab, tarjimalar vaqtincha cheklangan yoki mavjud bo'lmasligi mumkin. U yoki bu veb-saytni tarjima qilish jarayonida ko'rishingiz mumkin bo'lgan barcha maqolalar ularning mualliflari nuqtai nazari va qarashlarining aksidir va har bir muayyan davlat qonunchiligiga muvofiq ularning rasmiy veb-saytlarida joylashtiriladi.

Shahar chekkasida simsiz internet

Shahar atrofidagi aholi uchun Moskva viloyatida Internetga ulanishning bir necha yo'li mavjud - tolali, sun'iy yo'ldosh, 3G / 4G. Katta shaharlardan tashqarida yuqori tezlikdagi kabel tarmoqlari nisbatan yaqinda

yotqizila boshlandi. Provayderlar potentsial obunachilar soni kam bo'lgan qimmatbaho uskunalarga sarmoya kiritishni istamaydilar. Shaharda ko'p qavatli binolar o'rtasida kichik masofalar mavjud va bir necha yuz xonadonlarda istiqbolli mijozlar mavjud. Sxema oddiy - kabelni cho'zish, tarqatuvchi media konvertorlarini o'rnatish, reklama kampaniyasini o'tkazish va Internetni hammaga ulash. Moskva viloyatida kabelni uzoq masofalarga tortib olish kerak va foydalanuvchilar soni endi yuzlab, balki o'nlab, hatto birliklarda hisoblanmaydi. Shuning uchun provayderlar uchun ustuvorlik faqat yirik, shahar atrofi, yozgi qishloqlardir.

Keyingi variant - sun'iy yo'ldosh Internet, ikki tomonlama yoki bir tomonlama. Ikkinchi tur 2000-yillarning oxirida mashhur bo'lgan, ammo foydalanishning murakkabligi, tez-tez nosozliklar va cheklangan foydalanish tufayli o'z foydaliligini saqlab qoldi. Ikki tomonlama variant qimmatroq, lekin asosiy afzallik shundaki, joylashuvni bog'lash yo'q. Moskva viloyatining istalgan joyida janubiy tomonda hech qanday to'siq bo'lmasa, sun'iy yo'ldosh antennasi orqali Internetni ulashingiz mumkin. Natijada, tarmoqqa keng polosali kirish va to'liq huquqli shahar telefoni. Asosiy kamchilik - bu narx. O'rnatish bilan jihozlarning narxi taxminan 5000 dollarni tashkil etadi, cheksiz tarif uchun abonent to'lovi miqdori oyiga 100 dollardan oshadi.

7-fasl. КОРЕЯ МАМЛАКАТИ ЖУРНАЛИСТИКАСИ

Газета 조선일보 · Chosun Ilbo · Чосон Ильбо · RUS TILIDA Koreya Kundaligi

jeon ilbo • Chosun Ilbo • Chosun Ilbo • RUS TILIDA Koreya kundaligi

Yaponiya mustamlakachilik ta'siri davrida tashkil etilgan Koreyaning yetakchi kundalik gazetasi muxolifat vakili va milliy qadriyatlar himoyachisiga aylandi. Koreya mustaqillikka erishgandan so'ng, u hozirda kommunistik ta'sirga qarshi qaratilgan muxolifat chizig'ini saqlab qoldi. Bugungi kunda uning siyosiy yo'nalishi to'g'ri deb hisoblanadi. «조선일보» — Bugungi kunda Janubiy Koreyaning asosiy kundalik gazetasi, u 1920 yilda Koreya Yaponiya mustamlakasi bo'lgan va mamlakatdagi barcha gazetalar faqat maxsus ruxsat bilan nashr etilgan, nashr qilish erkinligi qat'iy cheklangan va tsenzura qilingan paytda tashkil etilgan. Yaponiya ta'sirining butun davri davomida gazeta Koreyaning milliy qadriyatlarini himoya qildi, Yaponiya ma'muriyatini tanqid qilishdan tortinmadi. O'zining muxolif pozitsiyasi uchun gazeta doimiy ravishda cheklovlarga duchor bo'lgan, jurnalistlari bir necha bor hibsga olingan, 4 marta butunlay yopilgan. 1930-yillarda u o'z ohangini yanada yumshoqroq qilib o'zgartirdi, lekin o'zining tanlagan muxolifat strategiyasini davom ettirdi, endi u ko'proq niqoblangan edi, masalan, Yaponiya ta'lim islohotiga qarshi norozilik sifatida u o'z sahifalarida muntazam ravishda koreys klassikalarini chop etdi. 1945-yilda Koreya mustaqillikka erishgach, gazeta o'zining avvalgi ahamiyatini yo'qotib, oddiy milliy gazetaga aylandi. Ammo atigi 5 yil o'tgach, u yana sovet kommunistik mafkurasiga muxolif sifatida reytinglarning eng yuqori pog'onasiga chiqdi. Bugungi kunda gazeta Janubiy Koreyadagi o'ng qanot siyosiy nashrining eng ko'zga ko'ringan vakili hisoblanadi. KXDRga nisbatan gazeta ko'pincha "tabloid" va sensatsion xarakterdagi nashrlarga ruxsat beradi. Gazetaning elektron versiyasi qo'shimcha ravishda ingliz (EnglishChosun), xitoy (ChineseChosun) va yapon (yaponcha Chosun) tillarida taqdim etilgan.

중앙일보 · JoongAng Ilbo · Дзунг Энг Ильбо газетаси

Seul • Koreya • Gazeta • Kundalik • Umumiy • Markaz-o'ng

Janubiy Koreyaning markaziy o'ng siyosiy kundalik milliy gazetasi, uning yaratuvchisi Li Byon Chol, Janubiy Koreyaning eng muvaffaqiyatli biznesmeni va eng boy odami, Samsung Group asoschisi. Gazeta Janubiy Koreyaning uchta yetakchi gazetalaridan biridir. Gazetada The Korea JoongAng Dailyning inglizcha versiyasi mavjud.

Корея газеталари «조선일보» (Chosun Ilbo)

Oxirgi nashr «조선일보» (Koreys kundaligi) avtomatik ravishda rus tiliga tarjima qilinishi mumkin. Oxirgi tarjimani olish uchun tanlangan tarjimon qarshisidagi “Tarjima” tugmasini bosning. Elektron nashrning tarjimasi brauzeringizda yangi oynada (yoki yorliqda) ochiladi. Quyidagi tarjimonlardan birini tanlang.

«중앙일보» или «JoongAng Ilbo» — Janubiy Koreyaning kundalik markaziy o'ng gazetasi, 1965 yil 22 sentyabrdan beri nashr etiladi. Uning asoschisi Janubiy Koreyaning eng muvaffaqiyatli tadbirkori va eng boy odami, Samsung Group asoschisi Li Byung Chol hisoblanadi. "JoongAng Ilbo" - innovator gazeta bo'lib, u mamlakatda birinchi bo'lib gorizontall matn tartibini qo'llagan (1995), sarlavhada an'anaviy xitoycha o'rniga koreyscha belgilar ishlatilgan va Internetda nashr etilishining elektron versiyasini yaratgan. Gazetaning aksariyat maqolalari jurnalistik tekshiruv xarakterida. 2007 yildan beri gazeta JoongAng Sunday-ni nashr etadi. Ushbu gazetada Janubiy Koreyaning xorijiy auditoriya uchun yetakchi gazetasi hisoblangan The Korea JoongAng Dailyning inglizcha versiyasi mavjud. U 2000 yildan beri Amerikaning "The New York Times" gazetasi bilan hamkorlikda nashr etiladi. Gazetaning elektron versiyasi xitoy va yapon tillarida ham mavjud.

Газета 동아일보 · Dong-a Ilbo · Донг-а Ильбо ·

Seul • Koreya • Gazeta • Kundalik • Umumiy • O'ng

Xuddi shu nomdagi media-kompaniya tomonidan nashr etilayotgan Koreya milliy kundalik gazetasi Koreya yarim orolidagi eng muhim media o'yinchi hisoblanadi. Bugungi kunda uning qarashlari va fikrlarini aks ettiradi. Gazetaning bir qancha mukofotlari bor, u mamlakat madaniy, ijtimoiy va sport hayotining faol ishtirokchisi, homiysi va tashkilotchisi hisoblanadi.

«동아일보» или «The Dong-a Ilbo» — Janubiy Koreya milliy kundalik gazetasi 1920 yildan beri Seulda xuddi shu nomdagi kompaniya tomonidan nashr etiladi, u Koreya yarim orolidagi eng muhim media o'yinchi hisoblanadi. Bugungi kunda uning 1000 dan ortiq xodimlari bor, gazetaning muxbirlari dunyoning ko'plab yirik shaharlarida ishlaydi va gazetaning o'zi ham xalqaro nashr sifatida tarqatiladi. Gazeta Koreyada muhim ijtimoiy va jamoat rolini o'ynaydi, madaniy, ma'rifiy va sport tadbirlari va dasturlarini tashkil qiladi va homiylik qiladi. "Dong-a Ilbo" tashkil topganidanoq xalq, demokratiya va madaniyat, so'z erkinligi va mustaqillikni o'z

oldiga maqsad qilib qo'ygan. Koreys tilidan tarjima qilingan gazeta nomi "Daily East Asia" degan ma'noni anglatadi. Gazeta mustaqillik va matbuot erkinligi uchun bir qancha mukofotlarga sazovor bo'lgan va Koreyada ayollar huquqlarini himoya qilishda muhim rol o'ynagan. Nashr siyosiy yetakchilarning fikrlarini ifodalaydi, uning yo'nalishi konservativ va o'ng qanot, koreys ziyolilari esa asosiy o'quvchilar hisoblanadi.

매일경제신문 · Mae-il Gyeongje Sinmun газета

Koreya – Seul uaxpu.

Janubiy Koreyaning asosiy biznes va moliyaviy gazetasi yirik, o'rta va kichik biznes vakillari, rahbarlar, investorlar, kreditorlar, shuningdek, iqtisodiy universitetlar talabalariga mo'ljallangan. Ko'plab biznes, ilmiy va ma'rifiy tadbirlarning tashkilotchisi: konferentsiyalar, forumlar, uchrashuvlar, ko'rgazmalar.

«매일경제신문» ёки «Mae-il Gyeongje Sinmun» — 1966 yildan beri chop etiladigan Janubiy Koreyaning yetakchi biznes va moliyaviy gazetasi. Uning ingliz tilidagi nomi "Maeil Gyeongje gazetasi" ga o'xshaydi va rus tiliga tarjima qilinganda "Maeil kompaniyasining biznes gazetasi" degan ma'noni anglatadi. Nashr rahbarlar, yirik va o'rta biznes vakillari, moliya xodimlari, investorlar, shuningdek, iqtisodiy oliy o'quv yurtlari talabalariga uchun mo'ljallangan. Gazeta har yili iqtisod, ilm-fan, innovatsiya va dizayn sohalarida turli mukofotlarni topshiradi. Gazeta Maekyung Media guruhining asosiy mahsuloti hisoblanadi. Gazetaning elektron versiyasi ham ingliz tilida taqdim etilgan - Pulsenews.

Ushbu gazetadan tashqari tahririyat "Maekyung Economy" iqtisodiy haftalik jurnalini, "LUXMEN" biznes jurnalini va "CityLife" sayohat qo'llanmasini, turli o'quv adabiyotlarini nashr etadi, turli uchrashuvlar va seminarlar tashkil qiladi, masalan, MBN Forum (Maeil Business Forum), Butunjahon bilimlar forumi (Wkf) yoki (eng-i-i-hau), Vision; shuningdek, turli ijtimoiy loyihalar. Bugungi kunda bosma davriy nashrlarni ishlab chiqarish kompaniya uchun asosiy e'tibor emas, asosiysi televidenie va boshqa ommaviy axborot vositalari va biznes loyihalardir. Kompaniya 24 soatlik Maeil Broadcasting Network (MBN) axborot kanaliga egalik qiladi, bu Janubiy Koreyadagi birinchi rasmiy telekanal; shuningdek, biznes kanali Maeil Business.

TV va Mmoney. (세계지식포럼), Ko'rish; shuningdek, turli ijtimoiy loyihalar. Bugungi kunda bosma davriy nashrlarni ishlab chiqarish kompaniya uchun asosiy e'tibor emas, asosiysi televidenie va boshqa ommaviy axborot vositalari va biznes loyihalardir. Kompaniya Janubiy Koreyadagi birinchi rasmiy telekanal bo'lmish Maeil Broadcasting Network (MBN) 24 soatlik axborot kanaliga egalik qiladi; shuningdek, biznes kanali Maeil Business TV va Mmoney.

Газета 매일경제신문 · Mae-il Gyeongje Sinmun

Koreya – Seul uaxpu

Janubiy Koreyaning asosiy biznes va moliyaviy gazetasi yirik, o'rta va kichik biznes vakillari, rahbarlar, investorlar, kreditorlar, shuningdek, iqtisodiy universitetlar talabalariga mo'ljallangan. Ko'plab biznes, ilmiy va ma'rifiy tadbirlarning tashkilotchisi: konferentsiyalar, forumlar, uchrashuvlar, ko'rgazmalar.

«서울신문» или «Seoul Shinmun» — 1904 yildan beri Seulda nashr etilgan eng qadimgi Janubiy Koreya gazetasi. Koreys tilidan tarjima qilingan uning nomi "Seul gazetasi" yoki oddiygina "Seul gazetasi" degan ma'noni anglatadi. Gazeta 1945-yildan buyon shunday nomga ega bo'lib, tashkil topgan vaqtda boshqa nomga ega edi. — «大韓 毎日 申報» ёки «Daehan Maeil Sinbo» (Korea Daily News), u 1910 yilda "Maeil Sinbo" (Koreya yangiliklari) ga qisqartirildi. Gazeta britaniyalik jurnalist Ernst Tomas Bethel tomonidan, Koreyada Bae Seol nomi bilan ham tanilgan, rus-yapon urushi voqealarini yoritish uchun yaratilgan va ingliz va koreys tillarida nashr etilgan. O'sha paytda zamonaviy "Seul Shinmun" ning poydevori shakllantirildi, u millatchilik va vatanparvarlik yo'nalishlarini aniq belgilab oldi, u mamlakat hayotida faol ishtirok etdi va hatto davlat obligatsiyalari uchun kompensatsiya to'lash uchun maxsus fond tashkil etdi. Ko'pgina boshqa koreys gazetalari qat'iy tsenzura qilingan bo'lsa-da, u yapon imperializmiga qarshi tanqidiy pozitsiyasiga qaramay, erkin nashr etilgan va katta mashhurlikka erishgan. Bir muncha vaqt u hatto rasmiy hukumat gazetasi edi. 1920 yilga qadar u mamlakatda milliy tarqatiladigan, ammo tashqi ko'rinishi bilan yagona gazeta hisoblangan «동아일보» (Dong-a Ilbo) u bu unvonini yo'qotdi.

Газета 서울신문 · Seoul Shinmun · Сеул ШИНМОН · Seul gazetasi
Koreya – Seul шахпу.

Janubiy Koreyadagi eng qadimgi kundalik gazeta, 1904 yilda ingliz jurnalisti tomonidan rus-yapon urushi voqealarini yoritish uchun yaratilgan va keyinchalik vatanparvarlik ruhidagi milliy gazetaga aylandi. Gazeta hech qachon senzurdan o'tkazilmagan va erkin nashr etilgan.«서울신문» или «Seoul Shinmun» — 1904 yildan beri Seulda nashr etilgan eng qadimgi Janubiy Koreya gazetasi. Koreys tilidan tarjima qilingan uning nomi "Seul gazetasi" yoki oddiygina "Seul gazetasi" degan ma'noni anglatadi. Gazeta 1945-yildan buyon shunday nomga ega bo'lib, tashkil topgan vaqtda boshqa nomga ega edi. — «大韓 毎日 申報» или «Daehan Maeil Sinbo» (Korea Daily News), u 1910 yilda "Maeil Sinbo" (Koreya yangiliklari) ga qisqartirildi. Gazeta britaniyalik jurnalist Ernst Tomas Bethel tomonidan, Koreyada Bae Seol nomi bilan ham tanilgan, rus-yapon urushi voqealarini yoritish uchun yaratilgan va ingliz va koreys tillarida nashr etilgan. O'sha paytda zamonaviy "Seul Shinmun" ning poydevori shakllantirildi, u millatchilik va vatanparvarlik yo'nalishlarini aniq belgilab oldi, u mamlakat hayotida faol ishtirok etdi va hatto davlat obligatsiyalari uchun kompensatsiya to'lash uchun maxsus fond tashkil etdi. Ko'pgina boshqa koreys gazetalari qat'iy tsenzura qilingan bo'lsa-da, u yapon imperializmiga qarshi tanqidiy pozitsiyasiga qaramay, erkin nashr etilgan va katta mashhurlikka erishgan. Bir muncha vaqt u hatto rasmiy hukumat gazetasi edi. 1920 yilga qadar u

mamlakatda milliy tarqatiladigan, ammo tashqi ko'rinishi bilan yagona gazeta hisoblangan «동아일보» (Dong-a Ilbo) u bu unvonini yo'qotdi.

Газета 한겨레 · Hankyoreh · Ханкёрех · Koreys xalqi RUS TILIDA
Koreya – Seul шахри.

Janubiy Koreyaning markaziy chap qarashli va vatanparvarlik nuqtai nazariga ega bo'lgan kundalik gazetasi "siyosiy va iqtisodiy ta'sirga bog'liq bo'lmagan dunyodagi birinchi gazeta" sifatida, senzura va hukumatparast nashrlarga muqobildir. Bu eng nufuzli va rostgo'y koreys gazetasi, lekin ayni paytda u eng kam ta'sirga ega.

«한겨레» или «The Hankyoreh» — markaziy chap qarashli va vatanparvarlik nuqtai nazariga ega janubiy koreyalik kundalik. Bu 1988 yilda mamlakatdagi keng ko'lamli tsenzura tozalashlardan deyarli darhol, Koreya avtoritar hukumati istalmagan jurnalistlarni mamlakatdan quvib chiqargandan so'ng paydo bo'ldi. Yangi nashr yuzaga kelgan bo'shliqni to'ldirishi va rasmiy tsenzura va hukumatparast gazetalarga muqobil bo'lishi kerak edi. Koreys tilidan tarjima qilingan gazeta nomi “Koreys millati” yoki “Birlashgan millat” degan ma'noni anglatadi. Tashkil etilgan paytda u deyilgan «한겨레신문» (Hankyoreh Shinmun) va "siyosiy ta'sir va kapitalga bog'liq bo'lmagan dunyodagi birinchi gazeta" sifatida nashr etilgan. Gazeta an'anaviy tarzda Hangul tilidan foydalanadi va jummalarni gorizontal ravishda chop etadi, bu Koreya vertikal matbuotida odatiy holdir. 2016-yilda u Koreyadagi eng nufuzli gazeta deb topildi, lekin ayni paytda eng kam ta'sirchan gazeta - bugungi kunda uning mashhurligi sezilarli darajada pasayib ketdi. Elektron gazetada ingliz, xitoy va yapon tillarida bo'lim mavjud.

Газета 한국일보 · Hankook Ilbo · Ханкук Ильбо · Koreya Kundaligi RUS
TILIDA

Koreya – Seul шахри.

Ushbu milliy Janubiy Koreya gazetasi Koreya urushi tugaganidan so'ng darhol so'nggi voqealarni mustaqil va xolisona xabar qilish uchun tashkil etilgan va bugungi kunda u neytral nuqtai nazarni saqlab qoladi va na rasmiy hukumatni, na muxolifatni qo'llab-quvvatlamaydi. Turli madaniy va sport tadbirlarining homiysi.

«한국일보» или «Hankook Ilbo» — 1954 yildan beri Seulda nashr etiladigan mashhur Janubiy Koreya kundalik gazetasi. U Koreya urushi tugagandan so'ng darhol paydo bo'ldi va Koreya yarim orolidagi voqealarning ob'ektiv va mustaqil xabarchisi bo'lishi kerak edi. O'sha paytda Janubiy Koreyaning barcha gazetalari Rhee Seung Man hukumatini yoki muxolifat tomonini qo'llab-quvvatlagan, Hankook Ilbo ular orasida joylashgan edi. Rus tiliga tarjima qilinganda, uning nomi "Daily Korea" yoki "Korea Daily" degan ma'noni anglatadi. Hankook Ilbo o'zini "hech qanday ta'sirga ega bo'lmagan yagona haqiqiy mustaqil Janubiy Koreya gazetasi" deb ta'riflaydi. O'z faoliyatida zamonaviy texnologiyalarning barcha yutuqlaridan foydalanadigan

innovatsion gazeta. Bu nafaqat gazeta, balki haqiqiy jurnalistika akademiyasi, bugungi kunda Janubiy Koreyada ko'plab taniqli jurnalistlarning yetishib chiqishiga sabab bo'lgan. Gazeta madaniy va sport tadbirlarining muhim homiysi bo'lib, adabiyot yo'nalishi bo'yicha mukofotlar beradi, ijodkorlar uchun turli stipendiyalar asoschisi hisoblanadi.

Gazeta tashkil etilgan paytdan boshlab 2014 yilga qadar xuddi shu nomdagi "Hankook Ilbo Media Group" media kompaniyasi tomonidan nashr etilgan, u aslida ushbu nashr negizida tashkil etilgan. 2014 yildagi korrupsiya mojarosidan so'ng Dongwha Enterprise gazetaning yangi egasi bo'ldi. 2008 yilda gazeta tahririyati Amerikaning Bloomberg TV telekanali bilan hamkorlikda Janubiy Koreyada Seul Economic TV biznes telekanalini ishga tushirdi. Gazetaning chet ellik auditoriya uchun ingliz tilidagi "The Korea Times" nashri mavjud bo'lib, u deyarli to'liq nusxadir.

Газета The Korea Times · Kopea Таймс · Korean Times RUS TILIDA

Korea yangiliklar gazetasi •

Seul • Inglizcha • Gazeta • Kundalik • Xorijiy nashrlar • Sentrizm

Janubiy Koreyadagi eng qadimgi ingliz tilidagi kundalik gazeta, u Koreya urushi boshlanganda tashkil etilgan va ko'p yillar davomida xorijiy auditoriyaga ikki Koreya qarama-qarshiligining xabarchisi bo'lib kelgan. Koreyadagi biznes, siyosiy va sport tadbirlarining rasmiy axborot homiysi.

Korea Times bugungi kunda Janubiy Koreyadagi eng qadimgi ingliz tilidagi gazeta bo'lib, uning birinchi soni 1950-yil 1-noyabrda Koreya urushi boshlanganda nashr etilgan, aslida u bir necha yillar davomida urush maydonlaridan xabarchi bo'lgan. Rus tiliga tarjima qilingan gazeta nomi "Korean Tayms" yoki "Korean Tayms" degan ma'noni anglatadi. Nashr asoschisi mahalliy siyosatchi va faol Xelen Kim bo'lib, u Koreya Jamoat axboroti boshqarmasida ishlagan va BMT Bosh Assambleyasida mamlakat vakili bo'lgan. O'shanda Koreyada mamlakatda bo'layotgan voqealarga xolis baho beradigan xorijiy nashrlar yo'q edi. Dastlabki yillarda gazetaning aniq siyosiy pozitsiyasi shakllandi - u aniq antikommunistik chiziq bilan gapirgan Li Seungman hukumatini qo'llab-quvvatladi.

1988 yilda gazeta Seul yozgi Olimpiya o'yinlarining rasmiy vakili sifatida tanlandi va shu vaqt ichida u o'zining nashriyotining maxsus nashri - The Seul Olympianini nashr etdi. Ushbu voqea gazetaning o'zi uchun muhim voqea bo'ldi, bu uning Koreya yarim orolidagi muhim voqealarning rasmiy axborot homiysiga aylanishining boshlanishini ko'rsatdi. 2005 yilda u APEC iqtisodiy konferentsiyasi va Pusan kinofestivalida, 2007 yilda Koreyalararo sammitda ishtirok etgan. 1970 yildan beri gazeta har yili adabiy mukofotni taqdim etib keladi.

Bugungi kunda gazeta dushanbadan tashqari har kuni chiqariladi, deyarli Koreya gazetasining ingliz tilidagi nusxasi. «한국일보» (Hankook Ilbo), markazlashgan siyosiy chiziqni ifodalaydi. U tashkil etilgan paytdagi maqsadlarni – Koreyani xorijlik

auditoriyaga xolisona ko'rsatish, uning siyosati, iqtisodiyoti, oddiy fuqarolar hayotidagi voqea va o'zgarishlarni sodda va tushunarli shaklda tushuntirishni ko'zlaydi. Gazeta Koreya va Koreya yarim orolidagi voqealarga qiziqqan har bir kishi uchun qiziqarli bo'ladi.

**The Korea JoongAng Daily Газетаси · Кореа ДзунгЭнг
Дейли · Кореянинг кундалик газетаси**

Janubiy Koreya gazetasining inglizcha versiyasi «중앙일보 (JoongAng Ilbo)», 2000 yildan beri Amerikaning "The New York Times" gazetasi bilan hamkorlikda nashr etilgan. Xorijiy rezidentlar tomonidan eng ko'p afzal ko'rgan koreys gazetasi va xorijiy matbuot tomonidan eng ko'p iqtibos keltiriladigan gazetalardan biri.

Xitoy gazetasining inglizcha versiyasi «중앙일보» (JoongAng Ilbo), 2000 yildan beri Amerikaning "The New York Times" gazetasi bilan hamkorlikda nashr etilgan. Bu The Korea JoongAng Daily gazetasining 12 sahifasini va The New York Times Internationalning 20 sahifasini o'z ichiga olgan birlashtirilgan gazeta. Ko'pincha "Koreyaga oyna" deb nomlanuvchi u xorijlik o'quvchilarga butun Koreya yarimorolidagi siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy voqealar haqida batafsil ma'lumot beradi. Tadqiqotlarga ko'ra, u xorijlik rezidentlar tomonidan eng ko'p afzal ko'radigan koreys gazetasi va xorijiy matbuot tomonidan eng ko'p keltiriladigan gazetalardan biri. Uning asosiy o'quvchilari siyosatchilar, biznesmenlar, diplomatlar, sayyohlar va talabalardir. 2018 yilda u Qishki Olimpiya o'yinlarining rasmiy vakili sifatida tanlangan. Gazeta Koreyaning o'zida mashhur. The Korea JoongAng Daily gazetasi maqolalari Koreyada ko'pincha kirish imtihonlari va ingliz tilini bilish milliy testini topshirish uchun material sifatida ishlatiladi. Gazetaning elektron versiyasi ikki tilda: koreys va ingliz tillarida (qisqartirilgan shaklda) taqdim etilgan.

Gazeta yakshanba va bayramlardan tashqari har kuni chiqariladi. Tijoriy va obuna, onlayn va ilovalarda mavjud. Gazeta tirajining bir qismi bepul tarqatiladi: aeroport va vokzallarda, yirik do'konlarda, universitetlarda, mehmonxonalarda, sayyohlik markazlarida, ko'rgazmalarda, yirik kompaniyalar va konsullik idoralarida. Gazeta veb-saytida siz gazetaning elektron versiyasiga, shu jumladan sinov versiyasiga obuna bo'lishingiz mumkin.

2008-2020 MrTranslate • Press - gazeta va jurnallarning elektron versiyalarini brauzeringizda avtomatik tarjima qilish tizimi. Sizni qiziqtirgan media-nashrni tanlang va uning mahalliyashtirilgan versiyasi darhol rus tiliga tarjimada ochiladi. Saytda elektron versiyalari (vab-saytlari) bilan butun dunyo bo'ylab etakchi matbuot nashrlari mavjud. Siyosat, iqtisod, ilm-fan, sportdagi jahon voqealari bilan jahon matbuotining mashhur nashrlarining qarashlari va manfaatlari prizmasidan tanishing. Matbuot tarjimoni sizga dunyoga mashhur siyosatchilar, jurnalistlar, iqtisodchilar, taqdimotchilar, sharhlovchilarning maqolalari va tahlilchilari dunyosini ochadi.

Onlayn gazeta va jurnallarni rus tiliga tarjimonimiz sizga mashhur ommaviy axborot vositalarini o'zingiz tushunadigan tilda o'qishga yordam beradi. Media nashri tanlanganda, u avtomatik tarjima tizimlaridan biri tomonidan avtomatik tarzda tarjima qilinadi. Tarjimon orqali brauzeringizda butun dunyodan elektron ko'rinishdagi matbuot, gazeta va jurnallarni o'quvchi. Biz maqolalar yoki yangiliklar sarlavhalarining tarjimalarini veb-saytimizda saqlamaymiz va ularni qo'lda tarjima qilmaymiz. O'qish uchun manbani tanlaganingizda, ushbu ommaviy axborot vositalarining rasmiy veb-sayti uning lokalizatsiyasini amalga oshiradigan mashina tarjimasi tizimi orqali ochiladi. Siz har doim tarjimada nashrning so'nggi va rasmiy versiyasini birinchi shaxsdan moslashtirmasdan, hech qanday tahrirsiz yoki tsenzurasiz olasiz. Tarjimonning ish yukiga qarab, tarjimalar vaqtincha cheklangan yoki mavjud bo'lmasligi mumkin. U yoki bu veb-saytni tarjima qilish jarayonida ko'rishingiz mumkin bo'lgan barcha maqolalar ularning mualliflarining nuqtai nazarini va qarashlarining aksidir va har bir muayyan davlat qonunchiligiga muvofiq ularning rasmiy veb-saytlarida joylashtiriladi.

Корея мамлакати журналистикаси

Газета 조선일보 · Chosun Ilbo · Чосон Ильбо · RUS TILIDA Koreya Kundaligi

jeon ilbo • Chosun Ilbo • Chosun Ilbo • RUS TILIDA Koreya kundaligi

Yaponiya mustamlakachilik ta'siri davrida tashkil etilgan Koreyaning yetakchi kundalik gazetasi muxolifat vakili va milliy qadriyatlar himoyachisiga aylandi. Koreya mustaqillikka erishgandan so'ng, u hozirda kommunistik ta'sirga qarshi qaratilgan muxolifat chizig'ini saqlab qoldi. Bugungi kunda uning siyosiy yo'nalishi to'g'ri deb hisoblanadi. «조선일보» — Bugungi kunda Janubiy Koreyaning asosiy kundalik gazetasi, u 1920 yilda Koreya Yaponiya mustamlakasi bo'lgan va mamlakatdagi barcha gazetalar faqat maxsus ruxsat bilan nashr etilgan, nashr qilish erkinligi qat'iy cheklangan va tsenzura qilingan paytda tashkil etilgan. Yaponiya ta'sirining butun davri davomida gazeta Koreyaning milliy qadriyatlarini himoya qildi, Yaponiya ma'muriyatini tanqid qilishdan tortinmadi. O'zining muxolif pozitsiyasi uchun gazeta doimiy ravishda cheklovlarga duchor bo'lgan, jurnalistlari bir necha bor hibsga olingan, 4 marta butunlay yopilgan. 1930-yillarda u o'z ohangini yanada yumshoqroq qilib o'zgartirdi, lekin o'zining tanlagan muxolifat strategiyasini davom ettirdi, endi u ko'proq niqoblangan edi, masalan, Yaponiya ta'lim islohotiga qarshi norozilik sifatida u o'z sahifalarida muntazam ravishda koreys klassikalarini chop etdi. 1945-yilda Koreya mustaqillikka erishgach, gazeta o'zining avvalgi ahamiyatini yo'qotib, oddiy milliy gazetaga aylandi. Ammo atigi 5 yil o'tgach, u yana sovet kommunistik mafkurasiga muxolif sifatida reytinglarning eng yuqori pog'onasiga chiqdi. Bugungi kunda gazeta Janubiy Koreyadagi o'ng qanot siyosiy nashrining eng ko'zga ko'ringan vakili hisoblanadi. KXDRga nisbatan gazeta ko'pincha "tabloid" va sensatsion

xarakterdagi nashrlarga ruxsat beradi. Gazetaning elektron versiyasi qo'shimcha ravishda ingliz (EnglishChosun), xitoy (ChineseChosun) va yapon (yaponcha Chosun) tillarida taqdim etilgan.

중앙일보 · JoongAng Ilbo · Дзунг Энг Ильбо газетаси

Seul · Koreya · Gazeta · Kundalik · Umumiy · Markaz-o'ng

Janubiy Koreyaning markaziy o'ng siyosiy kundalik milliy gazetasi, uning yaratuvchisi Li Byon Chol, Janubiy Koreyaning eng muvaffaqiyatli biznesmeni va eng boy odami, Samsung Group asoschisi. Gazeta Janubiy Koreyaning uchta yetakchi gazetalaridan biridir. Gazetada The Korea JoongAng Dailyning inglizcha versiyasi mavjud.

Корея газеталари «조선일보» (Chosun Ilbo)

Oxirgi nashr «조선일보» (Koreys kundaligi) avtomatik ravishda rus tiliga tarjima qilinishi mumkin. Oxirgi tarjimani olish uchun tanlangan tarjimon qarshisidagi "Tarjima" tugmasini bosang. Elektron nashrning tarjimasi natijasi brauzeringizda yangi oynada (yoki yorliqda) ochiladi. Quyidagi tarjimonlardan birini tanlang.

«**중앙일보**» или «**JoongAng Ilbo**» — Janubiy Koreyaning kundalik markaziy o'ng gazetasi, 1965 yil 22 sentyabrdan beri nashr etiladi. Uning asoschisi Janubiy Koreyaning eng muvaffaqiyatli tadbirkori va eng boy odami, Samsung Group asoschisi Li Byung Chol hisoblanadi. "JoongAng Ilbo" - innovator gazeta bo'lib, u mamlakatda birinchi bo'lib gorizontal matn tartibini qo'llagan (1995), sarlavhada an'anaviy xitoycha o'rniga koreyscha belgilar ishlatilgan va Internetda nashr etilishining elektron versiyasini yaratgan. Gazetaning aksariyat maqolalari jurnalistik tekshiruv xarakterida. 2007 yildan beri gazeta JoongAng Sunday-ni nashr etadi. Ushbu gazetada Janubiy Koreyaning xorijiy auditoriya uchun yetakchi gazetasi hisoblangan The Korea JoongAng Dailyning inglizcha versiyasi mavjud. U 2000 yildan beri Amerikaning "The New York Times" gazetasi bilan hamkorlikda nashr etiladi. Gazetaning elektron versiyasi xitoy va yapon tillarida ham mavjud.

Газета **동아일보** · Dong-a Ilbo · Донг-а Ильбо ·

Seul · Koreya · Gazeta · Kundalik · Umumiy · O'ng

Xuddi shu nomdagi media-kompaniya tomonidan nashr etilayotgan Koreya milliy kundalik gazetasi Koreya yarim orolining ziyolilari va siyosiy elitasining qarashlari va fikrlarini aks ettiradi. Gazetaning bir qancha mukofotlari bor, u mamlakat madaniy, ijtimoiy va sport hayotining faol ishtirokchisi, homiysi va tashkilotchisi hisoblanadi.

«동아일보» или «The Dong-a Ilbo» — Janubiy Koreya milliy kundalik gazetasi 1920 yildan beri Seulda xuddi shu nomdagi kompaniya tomonidan nashr etiladi, u Koreya yarim orolidagi eng muhim media o'yinchi hisoblanadi. Bugungi kunda uning 1000 dan ortiq xodimlari bor, gazetaning muxbirlari dunyoning ko'plab yirik shaharlarida ishlaydi va gazetaning o'zi ham xalqaro nashr sifatida tarqatiladi. Gazeta Koreyada muhim ijtimoiy va jamoat rolini o'ynaydi, madaniy, ma'rifiy va sport tadbirlari va dasturlarini tashkil qiladi va homiylik qiladi. "Dong-a Ilbo" tashkil topganidanoq xalq, demokratiya va madaniyat, so'z erkinligi va mustaqillikni o'z oldiga maqsad qilib qo'ygan. Koreys tilidan tarjima qilingan gazeta nomi "Daily East Asia" degan ma'noni anglatadi. Gazeta mustaqillik va matbuot erkinligi uchun bir qancha mukofotlarga sazovor bo'lgan va Koreyada ayollar huquqlarini himoya qilishda muhim rol o'ynagan. Nashr siyosiy yetakchilarning fikrlarini ifodalaydi, uning yo'nalishi konservativ va o'ng qanot, koreys ziyolilari esa asosiy o'quvchilar hisoblanadi.

매일경제신문 · Mae-il Gyeongje Sinmun газета

Koreya – Seul uaxpu.

Janubiy Koreyaning asosiy biznes va moliyaviy gazetasi yirik, o'rta va kichik biznes vakillari, rahbarlar, investorlar, kreditorlar, shuningdek, iqtisodiy universitetlar talabalariga mo'ljallangan. Ko'plab biznes, ilmiy va ma'rifiy tadbirlarning tashkilotchisi: konferentsiyalar, forumlar, uchrashuvlar, ko'rgazmalar.

«매일경제신문» ёки «Mae-il Gyeongje Sinmun» — 1966 yildan beri chop etiladigan Janubiy Koreyaning yetakchi biznes va moliyaviy gazetasi. Uning ingliz tilidagi nomi "Maeil Gyeongje gazetasi" ga o'xshaydi va rus tiliga tarjima qilinganda "Maeil kompaniyasining biznes gazetasi" degan ma'noni anglatadi. Nashr rahbarlar, yirik va o'rta biznes vakillari, moliya xodimlari, investorlar, shuningdek, iqtisodiy oliy o'quv yurtlari talabarlari uchun mo'ljallangan. Gazeta har yili iqtisod, ilm-fan, innovatsiya va dizayn sohalarida turli mukofotlarni topshiradi. Gazeta Maekyung Media guruhining asosiy mahsuloti hisoblanadi. Gazetaning elektron versiyasi ham ingliz tilida taqdim etilgan - Pulsenews.

Ushbu gazetadan tashqari tahririyat "Maekyung Economy" iqtisodiy haftalik jurnalini, "LUXMEN" biznes jurnalini va "CityLife" sayohat qo'llanmasini, turli o'quv adabiyotlarini nashr etadi, turli uchrashuvlar va seminarlar tashkil qiladi, masalan, MBN Forum (Maeil Business Forum), Butunjahon bilimlar forumi (Wkf) yoki (eng-i-i-hau), Vision; shuningdek, turli ijtimoiy loyihalar. Bugungi kunda bosma davriy nashrlarni ishlab chiqarish kompaniya uchun asosiy e'tibor emas, asosiysi televidenie va boshqa ommaviy axborot vositalari va biznes loyihalardir. Kompaniya 24 soatlik Maeil Broadcasting Network (MBN) axborot kanaliga egalik qiladi, bu Janubiy Koreyadagi birinchi rasmiy telekanal; shuningdek, biznes kanali Maeil Business.

TV va Mmoney. (세계지식포럼), Ko'rish; shuningdek, turli ijtimoiy loyihalar. Bugungi kunda bosma davriy nashrlarni ishlab chiqarish kompaniya uchun asosiy e'tibor emas, asosiysi televidenie va boshqa ommaviy axborot vositalari va biznes loyihalardir. Kompaniya Janubiy Koreyadagi birinchi rasmiy telekanal bo'lmish Maeil Broadcasting Network (MBN) 24 soatlik axborot kanaliga egalik qiladi; shuningdek, biznes kanali Maeil Business TV va Mmoney.

Газета 매일경제신문 · Mae-il Gyeongje Sinmun

Koreya – Seul шахпу

Janubiy Koreyaning asosiy biznes va moliyaviy gazetasi yirik, o'rta va kichik biznes vakillari, rahbarlar, investorlar, kreditorlar, shuningdek, iqtisodiy universitetlar talabalariga mo'ljallangan. Ko'plab biznes, ilmiy va ma'rifiy tadbirlarning tashkilotchisi: konferentsiyalar, forumlar, uchrashuvlar, ko'rgazmalar.

«서울신문» или «Seoul Shinmun» — 1904 yildan beri Seulda nashr etilgan eng qadimgi Janubiy Koreya gazetasi. Koreys tilidan tarjima qilingan uning nomi "Seul gazetasi" yoki oddiygina "Seul gazetasi" degan ma'noni anglatadi. Gazeta 1945-yildan buyon shunday nomga ega bo'lib, tashkil topgan vaqtda boshqa nomga ega edi. — «大韓 毎日 申報» ёки «Daehan Maeil Sinbo» (Korea Daily News), u 1910 yilda "Maeil Sinbo" (Koreya yangiliklari) ga qisqartirildi. Gazeta britaniyalik jurnalist Ernst Tomas Bethel tomonidan, Koreyada Bae Seol nomi bilan ham tanilgan, rus-yapon urushi voqealarini yoritish uchun yaratilgan va ingliz va koreys tillarida nashr etilgan. O'sha paytda zamonaviy "Seul Shinmun" ning poydevori shakllantirildi, u millatchilik va vatanparvarlik yo'nalishlarini aniq belgilab oldi, u mamlakat hayotida faol ishtirok etdi va hatto davlat obligatsiyalari uchun kompensatsiya to'lash uchun maxsus fond tashkil etdi. Ko'pgina boshqa koreys gazetalari qat'iy tsenzura qilingan bo'lsa-da, u yapon imperializmiga qarshi tanqidiy pozitsiyasiga qaramay, erkin nashr etilgan va katta mashhurlikka erishgan. Bir muncha vaqt u hatto rasmiy hukumat gazetasi edi. 1920 yilga qadar u mamlakatda milliy tarqatiladigan, ammo tashqi ko'rinishi bilan yagona gazeta hisoblangan «동아일보» (Dong-a Ilbo) u bu unvonini yo'qotdi.

Газета 서울신문 · Seoul Shinmun · Сеул Шинмон · Seul gazetasi

Koreya – Seul шахпу.

Janubiy Koreyadagi eng qadimgi kundalik gazeta, 1904 yilda ingliz jurnalisti tomonidan rus-yapon urushi voqealarini yoritish uchun yaratilgan va keyinchalik vatanparvarlik ruhidagi milliy gazetaga aylandi. Gazeta hech qachon senzura o'tkazilmagan va erkin nashr etilgan. «서울신문» или «Seoul Shinmun» — 1904 yildan beri Seulda nashr etilgan eng qadimgi Janubiy Koreya gazetasi. Koreys tilidan tarjima qilingan uning nomi "Seul gazetasi" yoki oddiygina "Seul gazetasi" degan ma'noni anglatadi. Gazeta 1945-yildan buyon shunday nomga ega bo'lib, tashkil topgan vaqtda boshqa nomga ega edi. — «大韓 毎日 申報» или «Daehan Maeil

Sinbo» (Korea Daily News), u 1910 yilda "Maeil Sinbo" (Koreya yangiliklari) ga qisqartirildi. Gazeta britaniyalik jurnalist Ernst Tomas Bethel tomonidan, Koreya Bae Seol nomi bilan ham tanilgan, rus-yapon urushi voqealarini yoritish uchun yaratilgan va ingliz va koreys tillarida nashr etilgan. O'sha paytda zamonaviy "Seul Shinmun" ning poydevori shakllantirildi, u millatchilik va vatanparvarlik yo'nalishlarini aniq belgilab oldi, u mamlakat hayotida faol ishtirok etdi va hatto davlat obligatsiyalari uchun kompensatsiya to'lash uchun maxsus fond tashkil etdi. Ko'pgina boshqa koreys gazetalari qat'iy tsenzura qilingan bo'lsa-da, u yapon imperializmga qarshi tanqidiy pozitsiyasiga qaramay, erkin nashr etilgan va katta mashhurlikka erishgan. Bir muncha vaqt u hatto rasmiy hukumat gazetasi edi. 1920 yilga qadar u mamlakatda milliy tarqatiladigan, ammo tashqi ko'rinishi bilan yagona gazeta hisoblangan «동아일보» (Dong-a Ilbo) u bu unvonini yo'qotdi.

**

Газета 한겨레 · Hankyoreh · Ханкёрех · Koreys xalqi RUS TILIDA
Koreya – Seul шахпу.

Janubiy Koreyaning markaziy chap qarashli va vatanparvarlik nuqtai nazariga ega bo'lgan kundalik gazetasi "siyosiy va iqtisodiy ta'sirga bog'liq bo'lmagan dunyodagi birinchi gazeta" sifatida, senzura va hukumatparast nashrlarga muqobildir. Bu eng nufuzli va rostgo'y koreys gazetasi, lekin ayni paytda u eng kam ta'sirga ega.

«한겨레» или «The Hankyoreh» — markaziy chap qarashli va vatanparvarlik nuqtai nazariga ega janubiy koreyalik kundalik. Bu 1988 yilda mamlakatdagi keng ko'lamli tsenzura tozalashlardan deyarli darhol, Koreya avtoritar hukumati istalmagan jurnalistlarni mamlakatdan quvib chiqargandan so'ng paydo bo'ldi. Yangi nashr yuzaga kelgan bo'shliqni to'ldirishi va rasmiy tsenzura va hukumatparast gazetalarga muqobil bo'lishi kerak edi. Koreys tilidan tarjima qilingan gazeta nomi “Koreys millati” yoki “Birlashgan millat” degan ma'noni anglatadi. Tashkil etilgan paytda u deyilgan «한겨레신문» (Hankyoreh Shinmun) va "siyosiy ta'sir va kapitalga bog'liq bo'lmagan dunyodagi birinchi gazeta" sifatida nashr etilgan. Gazeta an'anaviy tarzda Hangul tilidan foydalanadi va jummalarni gorizontal ravishda chop etadi, bu Koreya vertikal matbuotida odatiy holdir. 2016-yilda u Koreyadagi eng nufuzli gazeta deb topildi, lekin ayni paytda eng kam ta'sirchan gazeta - bugungi kunda uning mashhurligi sezilarli darajada pasayib ketdi. Elektron gazetada ingliz, xitoy va yapon tillarida bo'lim mavjud.

Газета 한국일보 · Hankook Ilbo · Ханкук Ильбо · Koreya Kundaligi RUS
TILIDA

Koreya – Seul шахпу.

Ushbu milliy Janubiy Koreya gazetasi Koreya urushi tugaganidan so'ng darhol so'nggi voqealarni mustaqil va xolisona xabar qilish uchun tashkil etilgan va bugungi kunda u neytral nuqtai nazarni saqlab qoladi va na rasmiy hukumatni, na muxolifatni qo'llab-quvvatlamaydi. Turli madaniy va sport tadbirlarining homiysi.

«한국일보» или «Hankook Ilbo» — 1954 yildan beri Seulda nashr etiladigan mashhur Janubiy Koreya kundalik gazetasi. U Koreya urushi tugagandan so'ng darhol paydo bo'ldi va Koreya yarim orolidagi voqealarning ob'ektiv va mustaqil xabarchisi bo'lishi kerak edi. O'sha paytda Janubiy Koreyaning barcha gazetolari Rhee Seung Man hukumatini yoki muxolifat tomonini qo'llab-quvvatlagan, Hankook Ilbo ular orasida joylashgan edi. Rus tiliga tarjima qilinganda, uning nomi "Daily Korea" yoki "Korea Daily" degan ma'noni anglatadi. Hankook Ilbo o'zini "hech qanday ta'sirga ega bo'lmagan yagona haqiqiy mustaqil Janubiy Koreya gazetasi" deb ta'riflaydi. O'z faoliyatida zamonaviy texnologiyalarning barcha yutuqlaridan foydalanadigan innovatsion gazeta. Bu nafaqat gazeta, balki haqiqiy jurnalistika akademiyasi, bugungi kunda Janubiy Koreyada ko'plab taniqli jurnalistlarning yetishib chiqishiga sabab bo'lgan. Gazeta madaniy va sport tadbirlarining muhim homiysi bo'lib, adabiyot yo'nalishi bo'yicha mukofotlar beradi, ijodkorlar uchun turli stipendiyalar asoschisi hisoblanadi.

Gazeta tashkil etilgan paytdan boshlab 2014 yilga qadar xuddi shu nomdagi "Hankook Ilbo Media Group" media kompaniyasi tomonidan nashr etilgan, u aslida ushbu nashr negizida tashkil etilgan. 2014 yildagi korrupsiya mojarosidan so'ng Dongwha Enterprise gazeta yangi egasi bo'ldi. 2008 yilda gazeta tahririyati Amerikaning Bloomberg TV telekanali bilan hamkorlikda Janubiy Koreyada Seul Economic TV biznes telekanalini ishga tushirdi. Gazetaning chet ellik auditoriya uchun ingliz tilidagi "The Korea Times" nashri mavjud bo'lib, u deyarli to'liq nusxadir.

Газета The Korea Times · Kopea Таймс · Korean Times RUS TILIDA

Korea yangiliklar gazetasi •

Seul • Inglizcha • Gazeta • Kundalik • Xorijiy nashrlar • Sentrizm

Janubiy Koreyadagi eng qadimgi ingliz tilidagi kundalik gazeta, u Koreya urushi boshlanganda tashkil etilgan va ko'p yillar davomida xorijiy auditoriyaga ikki Koreya qarama-qarshiligining xabarchisi bo'lib kelgan. Koreyadagi biznes, siyosiy va sport tadbirlarining rasmiy axborot homiysi.

Korea Times bugungi kunda Janubiy Koreyadagi eng qadimgi ingliz tilidagi gazeta bo'lib, uning birinchi soni 1950-yil 1-noyabrda Koreya urushi boshlanganda nashr etilgan, aslida u bir necha yillar davomida urush maydonlaridan xabarchi bo'lgan. Rus tiliga tarjima qilingan gazeta nomi "Korean Tayms" yoki "Korean Tayms" degan ma'noni anglatadi. Nashr asoschisi mahalliy siyosatchi va faol Xelen Kim bo'lib, u Koreya Jamoat axboroti boshqarmasida ishlagan va BMT Bosh Assambleyasida mamlakat vakili bo'lgan. O'shanda Koreyada mamlakatda bo'layotgan voqealarga xolis baho beradigan xorijiy nashrlar yo'q edi. Dastlabki yillarda gazeta aniq siyosiy pozitsiyasi shakllandi - u aniq antikommunistik chiziq bilan gapirgan Li Seungman hukumatini qo'llab-quvvatladi.

1988 yilda gazeta Seul yozgi Olimpiya o'yinlarining rasmiy vakili sifatida tanlandi va shu vaqt ichida u o'zining nashriyotining maxsus nashri - The Seul

Olympianini nashr etdi. Ushbu voqea gazetaning o'zi uchun muhim voqea bo'ldi, bu uning Koreya yarim orolidagi muhim voqealarning rasmiy axborot homiysiga aylanishining boshlanishini ko'rsatdi. 2005 yilda u APEC iqtisodiy konferentsiyasi va Pusan kinofestivalida, 2007 yilda Koreyalararo sammitda ishtirok etgan. 1970 yildan beri gazeta har yili adabiy mukofotni taqdim etib keladi.

Bugungi kunda gazeta dushanbadan tashqari har kuni chiqariladi, deyarli Koreya gazetasining ingliz tilidagi nusxasi. «한국일보» (Hankook Ilbo), markazlashgan siyosiy chiziqni ifodalaydi. U tashkil etilgan paytdagi maqsadlarni – Koreyani xorijlik auditoriyaga xolisona ko'rsatish, uning siyosati, iqtisodiyoti, oddiy fuqarolar hayotidagi voqea va o'zgarishlarni sodda va tushunarli shaklda tushuntirishni ko'zlaydi. Gazeta Koreya va Koreya yarim orolidagi voqealarga qiziqqan har bir kishi uchun qiziqarli bo'ladi.

**The Korea JoongAng Daily Газетаси · Кореа ДзунгЭнг
Дейли · Кореянинг кундалик газетаси**

Janubiy Koreya gazetasining inglizcha versiyasi «중앙일보 (JoongAng Ilbo)» , 2000 yildan beri Amerikaning "The New York Times" gazetasi bilan hamkorlikda nashr etilgan. Xorijiy rezidentlar tomonidan eng ko'p afzal ko'rgan koreys gazetasi va xorijiy matbuot tomonidan eng ko'p iqtibos keltiriladigan gazetalardan biri.

Xitoy gazetasining inglizcha versiyasi «중앙일보» (JoongAng Ilbo), 2000 yildan beri Amerikaning "The New York Times" gazetasi bilan hamkorlikda nashr etilgan. Bu The Korea JoongAng Daily gazetasining 12 sahifasini va The New York Times Internationalning 20 sahifasini o'z ichiga olgan birlashtirilgan gazeta. Ko'pincha "Koreyaga oyna" deb nomlanuvchi u xorijlik o'quvchilarga butun Koreya yarimorolidagi siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy voqealar haqida batafsil ma'lumot beradi. Tadqiqotlarga ko'ra, u xorijlik rezidentlar tomonidan eng ko'p afzal ko'radigan koreys gazetasi va xorijiy matbuot tomonidan eng ko'p keltiriladigan gazetalardan biri. Uning asosiy o'quvchilari siyosatchilar, biznesmenlar, diplomatlar, sayyohlar va talabalardir. 2018 yilda u Qishki Olimpiya o'yinlarining rasmiy vakili sifatida tanlangan. Gazeta Koreyaning o'zida mashhur. The Korea JoongAng Daily gazetasi maqolalari Koreyada ko'pincha kirish imtihonlari va ingliz tilini bilish milliy testini topshirish uchun material sifatida ishlatiladi. Gazetaning elektron versiyasi ikki tilda: koreys va ingliz tillarida (qisqartirilgan shaklda) taqdim etilgan.

Gazeta yakshanba va bayramlardan tashqari har kuni chiqariladi. Tijoriy va obuna, onlayn va ilovalarda mavjud. Gazeta tirajining bir qismi bepul tarqatiladi: aeroport va vokzallarda, yirik do'konlarda, universitetlarda, mehmonxonalarda, sayyohlik markazlarida, ko'rgazmalarda, yirik kompaniyalar va konsullik idoralarida.

Gazeta veb-saytida siz gazetaning elektron versiyasiga, shu jumladan sinov versiyasiga obuna bo'lishingiz mumkin.

2008-2020 MrTranslate • Press - gazeta va jurnallarning elektron versiyalarini brauzeringizda avtomatik tarjima qilish tizimi. Sizni qiziqtirgan media-nashrni tanlang va uning mahalliyashtirilgan versiyasi darhol rus tiliga tarjimada ochiladi. Saytda elektron versiyalari (veb-saytlari) bilan butun dunyo bo'ylab etakchi matbuot nashrlari mavjud. Siyosat, iqtisod, ilm-fan, sportdagi jahon voqealari bilan jahon matbuotining mashhur nashrlarining qarashlari va manfaatlari prizmasidan tanishing. Matbuot tarjimoni sizga dunyoga mashhur siyosatchilar, jurnalistlar, iqtisodchilar, taqdimotchilar, sharhlovchilarning maqolalari va tahlilchilari dunyosini ochadi. Onlayn gazeta va jurnallarni rus tiliga tarjimonimiz sizga mashhur ommaviy axborot vositalarini o'zingiz tushunadigan tilda o'qishga yordam beradi. Media nashri tanlanganda, u avtomatik tarjima tizimlaridan biri tomonidan avtomatik tarzda tarjima qilinadi. Tarjimon orqali brauzeringizda butun dunyodan elektron ko'rinishdagi matbuot, gazeta va jurnallarni o'quvchi. Biz maqolalar yoki yangiliklar sarlavhalarining tarjimalarini veb-saytimizda saqlamaymiz va ularni qo'lda tarjima qilmaymiz. O'qish uchun manbani tanlaganingizda, ushbu ommaviy axborot vositalarining rasmiy veb-sayti uning lokalizatsiyasini amalga oshiradigan mashina tarjimasi tizimi orqali ochiladi. Siz har doim tarjimada nashrning so'nggi va rasmiy versiyasini birinchi shaxsdan moslashtirmasdan, hech qanday tahrirsiz yoki tsenzurasiz olasiz. Tarjimonning ish yukiga qarab, tarjimalar vaqtincha cheklangan yoki mavjud bo'lmasligi mumkin. U yoki bu veb-saytni tarjima qilish jarayonida ko'rishingiz mumkin bo'lgan barcha maqolalar ularning mualliflarining nuqtai nazari va qarashlarining aksidir va har bir muayyan davlat qonunchiligiga muvofiq ularning rasmiy veb-saytlarida joylashtiriladi.

8-fasl. OZARBOYJON DAVLATI JURNALISTIKASI

Poytaxti - Boku. Davlat tili ozarbayjon tilidir. Bu dunyoviy davlatdir⁴⁴.

Ozarbayjon matbuoti - Ozarbayjon matbuoti (matbuoti) majmui.

Matbuot sahifalarida jamoat arboblarning butun bir avlodi, iste'dodli ozarbayjon publitsistlari, o'z davrining ilg'or mutafakkirlari yetishib chiqdi va shakllandi. Ozarbayjonda matbuotning asoschisi Hasan bey Zardobiy bo'lib, chor mustamlakachilik tuzumi sharoitida uzoq davom etgan kurashlardan so'ng o'z ona tilida "Ekinchi" gazetasini chiqarishga ruxsat oladi. Ushbu gazetaning nashr etilishi butun Kavkazda keng munosabatda bo'ldi. Gazeta tahririyati dastlab bir kishidan iborat bo'lib, Zardobiy bir vaqtning o'zida gazetaning noshiri, muharriri, korrektori va matn terishchisi bo'lgan. 1875-1877 yillarda gazetaning 56 soni nashr etilgan. Keng ommaning qiziqishini uyg'otish uchun uni tekinga tarqatishga majbur bo'ldi.

"Ekinchi"

Hasan bek gazeta chiqarish orqali, eng avvalo, asosiy maqsadi – xalqni ma'rifatli qilish g'oyalarini targ'ib etishga harakat qildi. Gazeta sahifalarida qishloq hayoti, dehqonchilik, dehqonchilik madaniyati, irrigatsiya ishlariga oid maqolalar e'lon qilib, dehqonlarning dehqonchilik sohasidagi yuksalishlarni yengib o'tishlariga yordam berishga harakat qildi. Eng muhim tamoyil milliy birlikni yaratish edi. Rus-turk urushi (1877-1878) boshlanishi munosabati bilan gazetaning pozitsiyasi ancha murakkablashdi. Chor senzurasida gazeta sahifalarida siyosiy xarakterdagi masalalarni ko'rib chiqishni taqiqlagan. 1877 yilda gazetani tugatish to'g'risida farmon chiqarildi. "Ziyo", "Keshkul" gazetalari [tahrir | kodni tahrirlash]

1879 yil yanvar oyidan Tiflisdagi turkiy tilda "Ziyo" gazetasi chiqishni boshladi. 1880 yildan bu gazeta «Ziyoyi-Kavkazie» nomi bilan chiqishni boshladi. Gazetaning 104 soni nashr etilgandan keyin 1884 yilda yopildi.

Firidun Kocharli

1883-yilda Tiflisdagi "Keshkul" gazetasi chiqadi. Bu gazetaning noshiri Jalol Unsizoda Yevropa madaniyatidan yaxshi xabardor edi. Gazeta Ozarbayjon ziyolilarining ilg'or arboblarning yordam va qo'llab-quvvatlash umidlari haqida shunday yozadi: "O'z hayotini boshlayotgan

⁴⁴ Министерство образования Азербайджанской Республики.edu.gov.az. Дата обращения: 29 августа 2021.

gazeta yangi yordam va yo‘l-yo‘riqlarga muhtoj. Umid qilamizki, xalqimizga xizmat qilish yo‘lida yaratilgan ushbu varaqni nashr etishda biz bilan birga xalqning xayrixohlari, ma‘rifatparvarlari yordam berishadi”.

Keshqul Ekinchiga yaqin edi. Gazetada publitsistik maqolalar, til, adabiyot, san‘at, ta‘limga oid materiallar, ijtimoiy-siyosiy mavzudagi tavsiyalar, asl asarlardan parchalar, Sharq va Yevropa adabiyoti namunalari tarjimalari chop etilgan. Gazeta bilan S. A. Shirvani, F. Ko‘charli, M. Shaxtaxtinskiy, S. Velibekov hamkorlik qilgan.

“Hayot” (azerb. Hayot) (rus. Life) — ozarbayjon va rus tillarida nashr etiladigan kundalik ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va adabiy gazeta bo‘lib, Ozarbayjonda milliy matbuot rivojiga katta ta‘sir ko‘rsatgan. 1905-yil 16-aprelda o‘sha davrning ko‘zga ko‘ringan ziyolilari vakillari Ali bey Husaynzoda va Axmed bey Agayev Peterburg Bosh matbuot bo‘limiga “Hayat” gazetasini chiqarish iltimosi bilan murojaat qiladilar. 1905 yil 22 aprelda Kavkaz gubernatori Illarion Voronsov-Dashkov hoji Zeynalabdin Tagiyevning katta nufuzi va ishtiroki bilan “Hayat” gazetasini chiqarishga ruxsat berdi [1]. Biroq gazetaning g‘oyaviy-siyosiy mazmuni tsenzuradan o‘tkazildi. Gazetada chop etilgan muhim maqolalar ham rus tiliga tarjima qilingan. Gazeta mazmuni va g‘oyalarini Alimardan bey To‘pchibashev (nashriyotchi edi), Ali bey Husaynzoda (bosh muharrir) va Axmed bey Agayev (1905 yil oxirigacha bosh muharrir) hayotga tatbiq etgan.

1905 yil 7 iyunda gazetaning birinchi soni chiqdi. Ushbu voqea munosabati bilan Ozarbayjon ziyolilarining taniqli namoyandalarining tantanali yig‘ilishi bo‘lib o‘tdi. Ushbu tantanali yig‘ilishda Volga-Ural bo‘yi, Kavkaz, Qrimdan kelgan rus musulmonlarining vakillari ham qatnashdilar.

“Hayot”ning birinchi sonida e‘lon qilingan “Gazetamiz shiori” maqolasida matbuotning xalq hayoti, jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati ta‘kidlangan.

“Hayat” gazetasi nafaqat Kavkazda, balki Volgabo‘yida, Eron va Turkiyada ham tarqatilgan. Ali bey Husaynzoda “Hayat” gazetasi va “Fiyuzat” jurnali orqali Ozarbayjonda milliy mafkura va turkiy harakatni yoyishda katta xizmat qildi. “Hayat” gazetasining asosiy maqsadi Ozarbayjon va ozarbayjon xalqiga xizmat qilish edi.

Ko'p o'tmay Axmed bey Agayev "Irshod" nashri muharrirlari tufayli gazeta nashridan voz kechishga majbur bo'ldi va Ali bey Husaynzoda o'z faoliyatini shu gazetada davom ettirdi.

Gazetaning birinchi soni 1905 yil 7 iyunda, oxirgisi esa 1906 yil 3 sentyabrda (jami 325 ta nashr chiqarilgan), shundan 131 tasi 1905 yilda, 194 tasi 1906 yilda chiqqan. "Hayot"ning 101-soniga Ali bey Husaynzoda va Axmed bey Agayev muharrirlik qilgan.

"Hayot" nashr etilgan qisqa davr mobaynida o'z atrofiga Ozarbayjon tarixi, adabiyoti, ijtimoiy-siyosiy faoliyatida alohida o'rin tutgan ozarbayjon ziyolilari va arboblari to'pladi. Gazeta 36 ta doimiy muharrirga ega edi.

Munozara mavzulari

O'sha davrning atoqli yozuvchi, shoir va publitsistlari atrofiga to'plangan "Irshod" nafaqat odamlarga yo'l ko'rsatgan, balki yuzaga kelayotgan qiyinchiliklar, dinlararo tafovutlar haqida ham yozgan, jamiyatni birlashtiruvchi qadriyatlarni targ'ib qilgan. Gazeta merosini o'rganuvchi professor Akif Veliyev ushbu matbuot agentligi davlat yaratish, Ozarbayjonni ozod qilish yo'lida ish olib borganini, kundalik ish va yashash uchun zarur bo'lgan g'oyalar formulasini belgilab berganini ta'kidlaydi ⁴⁵[3]. Gazeta milliy o'zlikni anglash, ta'lim-tarbiya g'oyalarini ilgari surdi. Ana shu g'oya asosida shakllangan va o'z mohiyatiga ko'ra yanada kengroq bo'lgan "turklashtirish, islomlashtirish va modernizatsiya" g'oyasi "irshod" tomonidan mafkura sifatida ilgari surildi.

Mammad Emin Rasulzoda gazetaning 112-sonida shunday yozgan edi:

"Odamlarni uyg'otish uchun nima kerak? Ma'rifat, ma'rifat, ma'rifat! Faqat fan va ta'lim odamlarga o'zlarining kimligini tushunishga imkon beradi."

Yigirmanchi asr boshlarida chor Rossiyasi davrida ro'y bergan voqealar, siyosiy-ijtimoiy keskinliklar, xalqlarning uyg'onish jarayoni

• ⁴⁵ <http://arxiv.gov.az/az-opennews/193.html#>

davriy matbuotda atroflicha yoritilib, bugungi kundagi vaziyat tahlil qilinib, turli mafkuraviy qarashlar filtrlanib, ilm-fan yangiliklari xalqimiz e'tiboriga havola etildi. odamlar. ... Axmed bey Agayev chor Rossiyasidagi ijtimoiy-siyosiy vaziyatni tahlil qilib, uning tarixiy manzarasiga nazar tashlab, mustamlakachilik siyosatining mohiyatini tushuntirib berdi, imperializmni keskin tanqid qildi. Siyosiy plyuralizm tarafdori bo'lgan u Rossiyada faoliyat yuritayotgan partiyalar faoliyatini ham yoritgan. "Rossiyadagi hozirgi holat" maqolasida "zolimlik va konstitutsiyaviylik", ya'ni monarxiya va inqilobiy partiyalar tarafdorlari faoliyati haqida ma'lumot berib, ularning sabablari va faoliyatini tadqiq qildi. Muallif o'z maqolasida "monarxist absolyutistlar", "monarxistik konstitutsiyachilar" va "konstitutsiyaviy demokratlar" sektalarining paydo bo'lganligini, ijtimoiy-siyosiy islohotlar zarurligini ta'kidlagan. Shu ma'noda A.Agayev o'z zamondoshlarini "demokrat-konstitutsiyachilar"ga qaratib, Rossiyada hokimiyat tepasiga aynan konstitutsiyachilar kelishini yozadi.

"Irshod" a'zolari Ozarbayjonning kelajak mustaqilligi uchun kurash olib bordilar, qo'shni mamlakatlardagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlarni kuzatdilar, ular haqida tahliliy maqolalar yozdilar. Shuningdek, Evropa va Amerika, Uzoq va Yaqin Sharq mamlakatlari ham hisobga olindi, rus, frantsuz va ingliz matbuotiga tayangan holda xalqaro hayot haqida ma'lumotlar chop etildi. Gazeta tahririyati mazkur maqolalarida davlatchilik va ozodlik jarayonlarini yoritib berdi, milliy istiqlol va ozodlik tuyg'ularini ulug'ladi. Jahonning rivojlangan davlatlarining davlatchilik tajribasi, ularning siyosiy-huquqiy tizimi xalqaro hayotga oid maqolalarda ozarbayjon xalqiga yetkazildi.

Ali bey Husaynzoda, Ahmad Kamol va ustoz Midhat Jodat o'z asarlarida Sharq tarixi va islom ilm-faniga bag'ishlangan, Sharqning buyukligi va madaniy boyligini targ'ib qilganlar. Biroq bu asarlarda Sharq G'arbga qarama-qarshi qo'yilgan emas, balki ikki xil dunyoqarash tarzida ko'rsatilgan. Xristian olami va islom olami tarixidagi erkinlik tushunchasiga to'xtalar ekan, davlat va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarga shu ma'noda oydinlik kiritib, ijtimoiy institutlarni shakllantirgan Yevropa bu borada sezilarli yutuqlarga erishgani haqida fikr bildirdilar. kvadrat. Yevropaga munosabat mezonlarini Fransiya misolida aniqlashga harakat qilgan A.Agayev "Irshod"da davlatchilik tarixi va nazariyasi haqida gapirar ekan, Ozarbayjonda demokratik respublika g'oyasini ilgari surdi.

A.Agaev 1906 yil 26 martdagi «Irshod»da:

“Dunyoda hukumatning uchta turi mavjud; birinchisi zulm, bunday hukumatda barcha hokimiyat bir kishining qoʻlida; ikkinchisi - konstitutsiyaviylik, sudyalar, hatto zolim boʻlsa ham, qonunlar qabul qiladi va ularga rioya qiladi; uchinchisi - respublika hukumati, unda hokimiyat xalq qoʻlida.

• Gazeta, shuningdek, “Yevropa maʼrifati nurlarining musulmon muhitiga kirib kelishiga har qanday yoʻl bilan harakat qilgan”, “musulmonlarning umumiy birlikka qoʻshilishiga har tomonlama toʻsqinlik qiladigan” kimsalar bilan ham taʼlim va maʼrifat dushmanlariga qarshi kurashishi kerak edi. insoniyat madaniyati”. Tez orada ozarbayjon yoshlari va ziyolilari orasida katta rezonansga sabab boʻlgan “Irshod” oʻz faoliyatini toʻxtatdi ⁴⁶[4].

• Faoliyat

• 1918-yil va 1919-yil apreligacha tahririyat tomonidan “Ittihad” gazetasi nashr etilgan. 1919-yil aprelida “Ajarali Jamol” taxallusi bilan Markaziy Qoʻmita aʼzosi Jamol Afandi Nakashidze bosh muharrir etib tayinlandi. Biroq Jamol Afandi Nakashidzening partiyadan chiqarilishi uning tahririyatdan ketishiga sabab boʻldi. Shundan soʻng dastlab norasmiy, 1920 yildan boshlab esa Kavkaz Ittihad partiyasi qaroriga koʻra Gara bey Garobayli rais etib tayinlanadi. “Ittihad”ning birinchi kundalik soni 1919-1920-yillarda har oyda bir yoki ikki marta chiqqan xolos. “Ittihad”ning asosiy mualliflari Jeyhun-bey Hojibeyli, Gara bey Garabeyli, Oxund Molla Alekber Abbosguluzoda Jeyhun bey Tagizoda, A.X.Jabbarli, Muhammad Xodiy, Mirza Balo Mammadzoda, Xoji Mir Movsum Bagʻetjamzoda va boshqalar edi.

• Boku operatsiyasidan soʻng (1920) gazetaning nashr etilishi toʻxtatildi [1].

Ҷамъиёти	
Tip	Общественно-

• ⁴⁶ «Иттиҳад» — литературная, общественная и политическая [газета Азербайджана.\[1\]](#)

	politicheskaya
Osnovana	<u>1920</u>
Prekraıenie publikasiy	<u>1990</u>
Yazik	<u>armyanskiy</u>
Glavniy ofis	<u>Baku</u>
Tiraj	40 tis. ekz. (1973)
Nagradi	

• **Чунунлүхун** (*Kommunist*) — Ozarbayjon SSRda chiqadigan arman tilidagi ijtimoiy-siyosiy gazeta. Ozarbayjon SPA Markaziy Qo'mitasining organi edi.

•• Gazetaning birinchi soni 1920-yil 18-mayda chiqqan. 1970-yillarda u haftada 6 marta 40 ming nusxada nashr etilgan. Armaniston-Ozarbayjon mojarosi tufayli gazeta nashr etilishi to'xtatildi.

•• Mehnat Qizil Bayroq ordeni bilan mukofotlangan (1970) [1].

Tolishi Sado (tal. *Tolışi Sədo*, Tolishi Sədo; bukvialno «Golos talisha») — Talish milliy gazetasi, Ozarbayjonda 1992 yildan 2011 yilgacha nashr etilgan. “Tolishi sado”ning birinchi soni 1992-yil 20-fevralda chiqqan. Gazeta muassislari Respublika Talish Madaniyat Markazi (TRKT) bo‘lib, uning raisi Novruzali Mamedov boshchiligida S.G.Asadullaev bosh muharrir etib tayinlandi. Tijorat: 8501 nusxa. Gazeta har oyda 2 marta chiqadi [1].

1993 yil 16 yanvarda Avaz Sadihzoda bosh muharrir bo'ldi. Gazeta haftada bir marta 3094 nusxada nashr etilgan. Keyinchalik xususiy homiylar hisobidan tiraj 6837 donaga ko'paydi.

1993 yil oktyabr oyining oxirida Avaz Sodixov bosh muharrir etib Faxriddin Abosozodaga almashtirildi va 1994 yil sentyabr oyining

oxirigacha uni (bosh muharrir o‘rinbosari sifatida) boshqardi [2]. Uning muharrirligida gazetaning 7 soni nashr etilgan - barchasi 1994 yilda. Gazeta 1802 nusxada nashr etilgan.

1994-yil 22-sentabrdan boshlab gazeta nashr etilishini to‘xtatdi. 1995-yilda “Ozarbayjon” nashriyoti haqiqatda o‘z bosmaxonasida “To‘lishi sado” gazetasini chop etishni taqiqlagan edi. Shundan so‘ng "Tolyshi sado" 2001 yilgacha o'z faoliyatini butunlay to'xtatdi [2].

2001 yil iyul oyidan boshlab "Tolishi sado" gazetasi chop etishni qayta boshladi. “Talish” Respublika madaniyat markazi nashriyot, Navro‘li Mammadov bosh muharrir, Akif Dandizoda muharrir o‘rinbosari, Javaxir Gasimova sonlar muharriri bo‘ldi. U 99 nusxada tirajda chiqarila boshlandi. Gazeta Respublika Tolish madaniyat markazi a‘zolari o‘rtasida bepul tarqatilib, har oyda 2 marta nashr etila boshlandi. Muharrirlari ham Salahaddin Sabarz, keyin Balayar Sodiq [1] edi.

“Tolish sado” gazetasining 39-sondan nashriyotchilari Respublika Talish madaniyat markazi va Novruzali Mamedov. Mamedov bir vaqtning o‘zida gazetaning bosh muharriri sifatida ham ishlagan.

2005 yil yanvar oyidan boshlab 42 (95-son) dan Elman Guliyev mas‘ul kotib. 2005 yilning iyun-iyul oylaridan boshlab gazeta 2 oyda bir marta, 1000 dona tiraji bilan chiqa boshladi.

Gazeta maqolalarining mavzusi

“To‘lishi sado” gazetasi turli mavzularni o‘z ichiga olgan, asosiy qismini Tolish viloyati xabarlariga egallagan. Gazetada tolish xalqi tarixi, madaniyati, tilshunosligiga oid maqolalar, tolish tiliga oid maqolalar, dinga oid maqolalar, bayramlar bilan tabriklash, mashhur talish arboblari haqida maqolalar chop etilgan. Navro‘li Mammadov hibsga olingan vaqtlarda gazetada e‘tirozlar e‘lon qilingan, uning ishida inson huquqlari tomonlari aks etgan, o‘g‘illarining o‘limining ayanchli lahzalari e‘lon qilingan. Gazetaning har bir sonida 1930-yillardan beri tanilgan shoirlar, shuningdek, zamondoshlar va endigina ijod qila boshlagan yosh shoirlar sifatida talish tilidagi she‘rlar bo‘limi bo‘lishi shart edi.

Nashr oxiri

Bosh muharrir Novruzali Mamedov ishtirokidagi oxirgi soni 2007 yil yanvar oyida № 01 (108) da chop etilgan. 2007 yil mart oyida Novruzali Mammadov hibsga olindi va gazetaning navbatdagi soni oradan 1 yil 9 oy o'tib, 2009 yil oktyabr oyida 1 (109) raqami bilan chiqdi. Bu son Navro'li Mamedov [1] fojiasiga bag'ishlandi.

Navruzali Mammadovdan keyin gazetaning bosh muharriri bo'lgan Gilol Mammadov, shuningdek, Novruzali Mamedov huquqlarini himoya qilish qo'mitasiga ham rahbarlik qiladi [3]. Gazetaning 3 soni ketma-ket nashr etilganidan so'ng, noma'lum sabablarga ko'ra gazetaning nashr etilishi to'xtatilgan.

2010 yilning dekabr oyida Savdo-ko'ngilochar markazi Rafiq Jalilovni "To'lishi sado"ga mas'ul kotib sifatida taklif qiladi. 2010 yil 17 dekabrda 4-son (112)dan nashriyot sifatida TRKTs va Novruzali Mamedov, bosh muharrir Gilol Mammadov, mas'ul kotib lavozimida Rafiq Jalilov ko'rsatilgan. Tiraj 500 nusxada ko'rsatilgan, lekin aslida 1000 nusxa ishlab chiqarilgan [1]. Shunday qilib, gazetaning 8 soni, oxirgisi - 2011 yil 19 mayda, 11 (119) soni chop etildi.

2011-yil iyun oyida gazeta bosh muharriri Gilol Mammadov Navro'li Mammadovning rafiqasi Maryam Mammadovaning iltimosiga ko'ra gazetani chiqarishni to'xtatgan edi. Keyinroq Rafiq Jalilov "Tolishon sado" ("Tolishlar ovozi") gazetasini nashr eta boshladi, uning birinchi soni 2011-yil 26-iyun kuni bo'lib o'tdi. "Tolyshi sado" gazetasi "Tolyshi sado" gazetasining atributlarini saqlab qoldi, biroq keyinchalik e'tirozlar tufayli TRKC gazeta dizaynini qayta ishlab chiqdi. Gazeta 1000 ta, haftada bir marta chiqadi [1].

Davlat tomonidan moliyalashtirilmaganligi va xususiy in'ektsiyalar gazetaning ma'lum muddatga qat'iy tiraji bilan chiqarilishiga to'sqinlik qildi.

2012-yil 19-fevral kuni Lankaron shahridagi Tolish madaniyat markazida to'rtta jamoat, nodavlat notijorat tashkilotlari ishtirokida "Tolishi sado" milliy gazetasining 20 yilligiga bag'ishlangan qo'shma tadbir bo'lib o'tdi. Tadbirda Ozarbayjondagi qamoqxona zindonlarida halok bo'lgan "Tolyshi sado" gazetasi asoschisi Navro'li Mammadov xotirasiga hurmat bajo keltirildi [4].

Gazetaning faol xodimlari va tolsh ziyolilarining koʻzga koʻringan namoyandalari: shoir Ahad Moxtar, shoir Tofiq Ilhom, tolsh tili grammatikasi boʻyicha ilmiy asarlar muallifi, professor A.Sadixov, shoir Salahaddin Sabarzo, shoir xotiralari ham hurmatga sazovor boʻldi. Javanshir Pensaj (Salaev), shoir Gujatolla-Mamedov talish olimi Gilol Mammadov, yozuvchi Amir Eyyubzoda va boshqa koʻplab tolsh matbuoti, adabiyoti va mahalliy xalq madaniyati rivojiga qimmatli mehnat qilganlar [4].

«Xalg gazetasi» (azerb. Xalq gazetasi — «Narodnaya gazeta») — ozarbayjon tilida nashr etiladigan ijtimoiy-siyosiy gazeta. Gazeta Ozarbayjonda va undan tashqarida sodir boʻlayotgan ijtimoiy-siyosiy voqealarni yoritib boradi.

Gazeta 1919-yil 29-avgustdan “Kommunist” nomi bilan chiqadi. Bokuda Sovet hokimiyati oʻrnatilishidan oldin (1920) u yer ostiga chiqdi. U hozirgi nomini 1991 yil 27 avgustdagi sonida oldi. Sovet davrida Ozarbayjon SSR Kommunistik partiyasining organi edi. Jafar Jabbarli, Mamed Said Ordubadiy, Narimon Narimanov [1] gazetada oʻz maqolalarini eʼlon qilgan.

Ozarbayjon SSR Mehnat Qizil Bayroq ordeni (1923) va “Shon-sharaf belgisi” ordeni (1969) bilan taqdirlangan [2].

Shavnisht (tal. Shävnysht; soʻzma-soʻz "Tungi yiginlar") — 2006-yil martidan 2008-yil martigacha Boku shahrida chiqadigan tolsh milliy gazetasi.

Gazetaning tarixi

2005-yilda, 10 yillik muhojirlikdan soʻng Faxriddin Abbosov Ozarbayjonga qaytib keldi va 2006-yilda “Shavnisht” nomli yangi gazetani chop etishni tashkil qildi. Gazetaning asosiy maqsadi Ozarbayjondagi talish xalqining ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va maʼnaviy ahvolini aks ettiruvchi maqolalar chop etish edi [1]. Gazeta sahifalarida ham talish tilining rivojlanishiga ham, talish xalqining tarixi va madaniyatiga ham, Ozarbayjonda tolsh aholisi duch kelayotgan muammolarga ham katta eʼtibor qaratildi [2]. Gazetada koʻplab sheʼrlar, hikoyalar va boshqa nasriy namunalar, shuningdek, talishlar xalq ogʻzaki ijodi [3] [4] [5] nashr

etilgan. Gazeta Kaxin Abilov va Talish milliy harakatining boshqa faollari tomonidan moliyalashtirilgan [6].

Gazetaning birinchi sonida ham talish tilida maqolalar bor edi; milliy o'z taqdirini o'zi belgilash tamoyili haqidagi maqola; talish tilidagi she'rlar; talish milliy harakati G.Askerov va S.Ashrafiyni 70 yillik yubileylari bilan tabriklaydi [1].

Birinchi soni chiqqandan so'ng, Ozarbayjon hukumati gazetaning tarqalishiga yo'l qo'ymaslik uchun turli yo'llar bilan harakat qildi. Ana shunday usullardan biri jurnalistlarni qo'rqitishdir. Deyarli hamma huquq-tartibot idoralariga olib borilgan va so'roq qilingan. Bu kutilgan samarani bermagani uchun rasmiylar bosh muharrir Faxriddin Abbosovga qarshi keng ko'lamli hujum uyushtirishga qaror qilishdi. Gazetaning o'zida ayblovchi hech narsa topmagan hukumat Abbosovning shaxsiy hayotiga aralashishga qaror qildi. Politsiya xodimlari Abbosovning uyiga hujjatlarni tekshirish uchun bir necha marta kelgan, Abbosovning xotinini haqoratlagan, so'roq qilgan va oxir-oqibat pasportini tortib olgan [7].

2007 yilda Ozarbayjonda talish arboblari nisbatan ta'qiblar qayta boshlandi: "Tolishi sado" gazetasi bosh muharriri, talish tili darsliklari muallifi, taniqli filolog Novruzali Mammedov va ushbu gazeta kotibi hibsga olingan. N. Mammadov hibsga olinganidan keyin ijtimoiy faol talishlar, jumladan Faxriddin Abosozod ham hibsga olinganlarga, shuningdek, boshqa talish rahbarlariga qarshi guvohlik berishga majbur qilishlari uchun bosim o'tkazdilar. "Shavnisht" gazetasi N.Mamedovga nisbatan tergov va sud jarayonini yoritib, uning himoyasida ishtirok etdi [6].

Jurnalist Yana Amelinaning ta'kidlashicha, Shavnishtada "Talishlar milliy harakati" boshqaruvi bayonoti e'lon qilingani sababli bosh muharrirga nisbatan milliy adovatni qo'zg'atishda ommabop ayblov bo'yicha jinoiy ish ochilgan [8].

2008-yil 11-oktabrda Faxriddin Abosozoda ta'qiblar tahdidi tufayli Ozarbayjonnini tark etdi va "Shavnisht" gazetasi yopildi [9]. 2006 yil martidan 2008 yil martigacha gazetaning 14 ta soni chop etildi [10].

"Sharq gapysi" (ozarb. Sharq darvozasi , Shärg gapysy , Sharq darvozasi) — ozarbayjon tilidagi respublika ijtimoiy-siyosiy gazeta, Naxichevan MR (Ozarbayjon) [1]. Naxichevan AR Oliy Majlisi

(parlamenti) va Vazirlar Mahkamasining bosma organi hisoblanadi. Gazeta Naxichevan Avtonom Respublikasining ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy hayotiga oid masalalarni yoritadi.

Gazeta har kuni 6 (ba'zan 8-10) sahifada chiqariladi.

Gazeta 1921 yil 21 noyabrdan nashr etiladi. U dastlab “Javonlar hayoti” deb nomlangan. Oradan bir oy o‘tib “Fug‘ara sesi” (Kambag‘allar ovozi), bir oydan so‘ng, 1922-yil yanvarida esa “Shurg gapi” deb nomlanadi. 1980-1989 yillarda "Naxchivan kengashi" (Sovet Naxichevan) deb nomlangan⁴⁷ [2].

1. ↑ NAXÇIVAN MUXTAR RESPUBLİKASI | rəsmi portal

«**Shargʻi-Rus**» (*azərb. Şərqi-Rus / «Russkiy Vostok»*) — XX asrda Ozarbayjonning birinchi davriy gazetasi. 1902 yilda chet eldan Rossiyaga qaytib kelgan Mammad og'a Shaxtaxtinskiy yangi gazeta yaratish loyihasini ko'rib chiqmoqda. Otasidan meros qolgan o‘zining tug‘ilib o‘sgan Shahtaxt qishlog‘idagi mulkini sotadi, Tiflisga ko‘chib keladi va bosmaxona ochadi. Hokimiyatga yangi gazeta ochish uchun ariza beradi. 1903 yil boshida hokimiyat Shaxtaxtinskiyning iltimosiga ijobiy javob beradi. Gazetaning "Shargi-Rus" (Rossiya Sharqi) deb nomlangan birinchi soni 1903 yil 30 martda nashr etilgan. Dastlab haftada uch marta nashr etilgan. U 1905 yil yanvargacha⁴⁸ mavjud edi.

Gazetada Ozarbayjon madaniyatining atoqli namoyandalari, xususan, Jalil Mammadgulzoda, Umar Faiq Nemanzodalar hamkorlik qilgan.

«**Ekinchi**» (*azərb. Əkinçi / — «Seyatəl», «Paxar»*) — 1875-1877 yillarda Bokuda chiqqan birinchi ozarbayjon gazetasi. Tarixda faqat ozarbayjon tilida nashr etilgan birinchi gazeta, Rossiya imperiyasida esa ozarbayjon tilida chiqadigan birinchi gazeta⁴⁹ [1] [2]. Gazetaning asoschisi va yagona muharriri ozarbayjonlik jurnalist, Moskva universitetining fizika-matematika fakultetini tamomlagan, “Narodnichestvo”ning mashhur g‘oyalari ta’sirida bo‘lgan Hasan-bey Zardabiy edi. “Ekinchi”ning asosi

⁴⁷ «Şərq qapısı» qəzeti Naxçıvanın «Araz» klubundan yazdı (неопр.). (недоступная ссылка с 21-05-2018 [1261 день])

⁴⁸ Ева-Мария Аух. Между приспособлением и самоутверждением [Архивировано](#) 15 октября 2007 года.

⁴⁹ **Azadlıq** («Азадлыг»; «Свобода») — азербайджанская общественно-политическая ежедневная газета.

nafaqat ozarbayjon tilida milliy matbuotning vujudga kelishi nuqtai nazaridan, balki xalq ommasi o'rtasida axborot tarqatish jarayonini yo'lga qo'yish nuqtai nazaridan ham inqilobiy edi⁵⁰

Boku gubernatori Dmitriy Staroselskiy Zardobiyning tashabbusini ma'qullab, gazetani chiqarishga yordam berdi. Shu bilan birga, gazetada biologiya va tibbiyot, Kavkaz musulmonlarining ijtimoiy-madaniy holatiga oid ilmiy maqolalar chop etilgan [4]. Gazetaning birinchi soni 1875 yil 22 iyulda chiqqan. Bugun Ozarbayjonda bu kun Milliy matbuot kuni sifatida nishonlanadi. Quyi tabaqa uchun kitob uslubi mavjudligi uchun Zardobiy ozarbayjon tilining adabiy shaklini isloh qilishni va undan faqat diniy matnlar va mumtoz she'riyatda qo'llanilgan murakkab so'z shakllarini chiqarib tashlashni taklif qildi. Shu sababli Ekinchi ko'pincha o'qimishli sinf tomonidan tanqid qilinardi, uning uslubi o'ta norasmiydir [3]. Shuningdek, ko'pchilik shia ulamolari (ruhoniylar) kofirlarning bunday ixtirolarini gazeta sifatida ishlatish shart emas, deb hisoblaganliklari sababli gazetaning nashr etilishi atrofidagi bahs-munozaralar davom etdi. Boshqalar esa Ozarbayjonda umume'tirof etilgan adabiy til sifatida fors tilidan foydalanish zarur, deb e'tiroz bildirdilar [1]. Gazeta ruhoniylar tomonidan rad etilgani va aholining savodsiz qismiga kirish imkoni bo'lmagani uchun "Ekinchi" tez orada ozarbayjon ziyolilarini birlashtiruvchi forumga aylandi. Gazeta Turkiya haqida ijobiy fikr bildirgan, Eronni biroz tanqid qilgan va dunyoviylikka moyil [1]. "Ekinchi" ozarbayjon jurnalistikasining rivojlanishiga kuchli turtki bo'ldi va ozarbayjon tilida 1879-yilda "Ziya", 1880-yilda "Ziyo kavkaziya", 1883-yilda "Keshkul", "Shargi- Rus" – 1903-yilda, "Irshod" va "Hayot" – 1905-yil, "Fiyuzat", "Tekemmul" va "Molla Nasreddin" – 1906-yilda nashr etilgan, shundan so'ng Ozarbayjon jurnalistikasi yangi rivojlanish bosqichiga qadam qo'ygan [5]. Gazeta 1989 yilda Ozarbayjon Xalq fronti tomonidan haftalik nashr sifatida tashkil etilgan. Jurnalning birinchi soni 1989 yil 24 dekabrda chiqqan. Gazetaning birinchi muharriri Najaf Najafov⁵¹ [2] (1989-1991). Uning o'rinbosari Adalet Tagirzoda edi.

⁵⁰ Azadliqning Facebook ijtimoiy tarmog'idagi rasmiy sahifasi

⁵¹ ↑ [Preisträger 2009](#) (нем.) (недоступная ссылка). *Gerd Bucerius-Förderpreise Freie Presse Osteuropas*. ZEIT-Stiftung. Дата обращения: 9 июня 2013. [Архивировано](#) 9 июня 2013 года.

1996-yildan beri “Ozodlik” har kuni haftada 6 marta nashr etiladi ⁵².

2003 yildan G'animat Zohid gazetasi bosh muharriri.

2009 yilda gazeta Gerd Bucerius-Förderpreis Freie Presse Osteuropas mukofotini 30 000 evro miqdorida oldi ⁵³.

⁵² ↑ ["Azadlıq" qəzeti 20 yaşını necə qeyd edəcək?](#) (азерб.) (недоступная ссылка). mediaforum.az (14 декабря 2009). Дата обращения: 10 июня 2013. [Архивировано](#) 11 июня 2013 года.

⁵³ ↑ [Preisträger 2009](#) (нем.) (недоступная ссылка). *Gerd Bucerius-Förderpreise Freie Presse Osteuropas. ZEIT-Stiftung*. Дата обращения: 9 июня 2013. [Архивировано](#) 9 июня 2013 года.

- [azadliq.info](#) — официальный сайт газеты «Azadliq»
 - ↑ Перейти обратно:^{1 2} [az:Qənimət Zəhid](#)
 - ↑ [az:Nəcəf Nəcəfov](#)
- [Медиафайлы на Викискладе](#)

Bauer und Arbeiter (Azeri qishloqli va ishchilar , rus dehqonlari va ishchilari) — Ozarbayjonda nemis tilida nashr etiladigan respublikalararo gazeta [1] [2]. Ozarbayjon Kompartiyasi Markaziy Qo’mitasining rasmiy organi edi [3].

“Bauer und Arbeiter” gazetasi Ozarbayjonning Boku shahrida [4] boshqa “Lenins Weg” [5] [6] gazetasi bilan birga nemis tilida nashr etilgan. Bu ikki gazeta Janubiy Kavkazning butun nemis aholisi orasida tarqatilgan [7].

Gazeta 1924 yil iyul oyidan boshlab har hafta nashr qilina boshladi [8].

Gazetaga qiziqish keskin pasayganligi sababli 1924-yil 5-noyabrda gazeta faoliyati tugatilgan.

Tahririyat xodimlari

Nemis jurnalisti Albert Erfurt gazetaning bosh muharriri edi. Nashrning qolgan xodimlari 32 kishidan iborat bo‘lib, ulardan 7 nafari Bokuda, 3 nafari Tbilisida, qolganlari esa Ozarbayjon (15 kishi) va Gruziya (7 kishi)dagi nemis koloniyalarida yashagan muxbir dehqonlar edi.

Nusxalarning juda oz qismi Bokudagi nemislar uchun qolgan, qolganlari asosan Ozarbayjon va Gruziya viloyatlarida yashagan nemislarga yuborilgan. Moskva viloyatida yashovchi nemislarga ham bir nechta nusxalar yuborilgan.

“Bizim yo‘l” (“Bizim yo‘l”; “Bizning yo‘l”) — Ozarbayjonning Boku shahridagi kundalik ijtimoiy-siyosiy gazeta. 2000-yilda Bahiddin Gaziev boshchiligida yaratilgan, 2003-yildan beri nashr etilgan. Bosh muharrir – Baxaddin Gaziev, bosh muharrir o‘rinbosari – Yelchin Rustamli.

V 2009 azerbaydjanskiy jurnalist Natig Djavadli iz gazet *Bizim Yol* udostoen premii imeni Gerda Buseriusa «Svobodnaya pressa Vostochnoy Yevropi»(*Gerd Bucerius-Förderpreis Freie Presse Osteuropas*) v razmere 10000 yevro za analiticheskie i kriticheskie stati o korrupsii i narusheniyax prav cheloveka v Azerbaydjane, a takje seriyu intervyyu s izvestnimi politicheskimi deyatelyami^[1]. Nominirovali jurnalista: Norvejskiy Xelsinkskiy komitet, *Norwegian PEN*, *Human Rights House Foundation* i azerbaydjanskiy jurnalist Rauf Mirkadirov^[2].

Jurnallari

Ozarbayjon qishloq xo‘jaligi ilmiy jurnali (Qishloq xo‘jaligi fanining xabarnomasi – ISSN-0205-6976) 1968-yilda Ozarbayjon SSR Qishloq xo‘jaligi vazirligi qoshida “Qishloq xo‘jaligi ilmiy yangiliklari” nomi bilan tashkil etilgan. Jurnalning asoschisi Ozarbayjon Qishloq xo‘jaligi vazirligi hisoblanadi. “Ozarbayjon agrar ilmi” respublika davriy nashrlaridan biri

bo'lib, jurnalda chop etilgan materiallar asosida qishloq xo'jaligiga oid ilmiy-nazariy masalalarni tashkil etadi [1].

Ozarbayjon SSR Davlat agrar-sanoat qo'mitasining 1990-yil 11-martdagi 192-N-sonli buyrug'i bilan jurnalning nomi «Ozarbayjon agrar fan» jurnaliga o'zgartirilib, uni har yili bir marta nashr etish maqsadga muvofiq deb topildi. har bir sonida besh nusxada bosma varaqlarda oy. 1990-yildan buyon jurnal boshqa barcha ommaviy axborot vositalari kabi o'zini-o'zi ta'minlash asosida ishlamoqda. Jurnal respublikamiz mustaqillikka erishgunga qadar davlat byudjeti hisobidan moliyalashtirilib, olti yilda nashr etilgan.

yiliga masalalar. “Qishloq xo'jaligi ilmiy yangiliklari” jurnalida qishloq xo'jaligining turli sohalarida olib borilgan tadqiqotlar natijalariga oid maqola va ma'lumotlar, ilmiy-nazariy muammolar, uslubiy masalalar va ilmiy munozaralarga oid materiallar, boshqa ishlarga oid tanqidiy va bibliografik ma'lumotlar chop etildi. Va veterinariya, mexanizatsiya. qishloq, o'rmon va agromelioratsiya, gidrotexnika va melioratsiya, iqtisodiyot va ishlab chiqarishni tashkil etish va boshqalarni elektrlashtirish, 1992 yilgi byudjet loyihasida respublika byudjetidan moliyalashtiriladigan gazeta va jurnallarni subsidiyalash to'xtatildi. Jurnal iqtisod hisobidan ishlashi kerak edi. Ozarbayjon Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1999-yil 16-dekabrda 190-son qarori bilan Ilmiy tadqiqot institutlari negizida Qishloq xo'jaligi vazirligi va “Ozarbayjon agrar ilmiy” jurnali Ilmiy markaz tarkibiga kiritildi.

Deyatelnost

- Jurnal jamiyat hayotining ilmiy, ishlab chiqarish va iqtisodiy masalalarini yoritishda faol ishtirok etadi.

- Jurnal Qishloq xo'jaligi vazirligining ilmiy-tadqiqot institutlari va boshqa qishloq xo'jaligi ilmiy-ta'lim muassasalarida mamlakatimizning muhim qishloq xo'jaligi yerlarining unumdorligini oshirish, bioxilmaxillikni muhofaza qilish, saqlash va ulardan foydalanish, yuqori mahsuldor yangi nav va zotlarni yaratish maqsadida yuritiladi. qishloq xo'jaligi ekinlari va chorvachilik, ilg'or texnologiyalar. Qishloq xo'jaligi korxonalari, institutlari, universitet o'qituvchilari, olimlar, dissertatsiyalar, fan doktorlarining maqolalarini tayyorlash va chop etish.

- Jurnal foydalanuvchi-tadqiqotchilar, qishloq xo'jaligi oliy o'quv yurtlari va kollejlari o'qituvchilari, shuningdek, qishloq xo'jaligi mutaxassislari va rahbarlari uchun mo'ljallangan.

- Jurnal qishloq xo'jaligi ilmiy-tadqiqot bo'linmalarida ilmiy izlanishlar darajasini oshirish, dolzarb muammolarni muvaffaqiyatli hal etish, ilmiy qayta ko'rib chiqish va respublika xo'jaliklarida yangi ilg'or uslub va texnologiyalarni joriy etishga qaratilgan.

- Jurnalning mas'uliyati va vazifalari ta'sischi tomonidan belgilanadi va tahririyat tomonidan amalga oshiriladi.

-
-
-

- “Ozarbayjon agrar ilmi” jurnali doimiy nom bilan kamida 6 marta 7 bosma bet hajmda chop etiladi.

- Jurnal materiallari ozarbayjon va rus tillarida chop etiladi.

- Imzolangan shartnomaga muvofiq ilmiy-tadqiqot institutlari va boshqa muassasalar o'rtasida nashr etilgan jurnallar soni kengaytirildi [2].

-

Jamoa

Bosh muharrir: Amal Hasanli

Ilmiy ishlar bo'yicha direktor o'rinbosari: Raxil Najafov

Ijrochi kotib: Araz Nagizade

Mas'ul kotib: Gulchin Tagiyeva

“Azerbaijan Gadyny” (azarb. Azərbaycan Qadını, tarjimasi “Ozarbayjon ayoli” [2]) — ozarbayjon ayollari jurnali. U 1923-yilda tashkil etilgan, 1938-yilgacha “Sharg gadini” (“Sharq ayoli”) deb nomlangan va hozirgacha Bokuda nashr etilgan. Ozarbayjondagi birinchi ayollar jurnali [3].

Jurnalning birinchi nashri faollari va a'zolari [1]

Nashrning birinchi soni 1923-yilning noyabrida nashr etilgan bo'lib, o'shanda ayollar ozodligi, ularni keng ijtimoiy faoliyat va mehnatga jalb etishga qaratilgan ommaviy harakat natijasida "Sharg Gadini" jurnalini tashkil etish to'g'risida qaror qabul qilingan. Sharq) - birinchi musulmon Sharqi - zamondoshlarining dolzarb muammolariga bag'ishlangan davriy nashr.

Jurnal Ozarbayjon Kommunistik (bolsheviklar) partiyasi Markaziy Komitetining 1923 yil 2 iyuldagi qarori bilan tashkil etilgan [4] .

Birinchi soni 40 betdan iborat bo'lib, 1000 nusxada chop etilgan [4].

"Sharg Gadini" jurnalining nashr etilishi Ozarbayjon ayollar harakati tarixida muhim voqea bo'ldi [5].

1920-yillarda uning muharriri birinchi ozarbayjon inqilobchilaridan biri Ayna Sultonova bo'ldi [6].

Jurnal adabiy-badiiy tafakkurning shakllanishida, madaniyat rivojida, xotin-qizlar orasidan yozuvchi va publitsistlarning yetishib chiqishida muhim rol o'ynadi. Shafig'a Afandizoda, Mirvarid Dilbazi, Nigar Rafibeyli, Aleviya Babayeva, Xolida Gasilova, Aziz Jafarzoda, Xoniman Alibeyli va boshqalar o'zlarining bir qancha ilk asarlarini ilk bor shu yerda nashr etganlar [3].

Jurnalning Dog'iston, Gruziya, O'zbekiston, Turkmaniston, Tojikiston, Tatariston, Eron, Turkiya, Afg'oniston, Hindiston kabi mintaqalarda katta shuhrat qozonganligi ularning ko'pchiligining o'ziga xos o'xshash nashrlarga ega bo'lishiga olib keldi.

Jurnal muharriri G.G'adirbekova (chapda) va mas'ul kotib Peri Hasanova, 1935 y.

Shu bois 1938-yilda "Sharg gadini" xalqaro mavzudagi materiallar chop etishni to'xtatmasdan, respublika miqyosidagi muammolarga e'tibor qaratib, "Ozarbayjon gadini" deb nomlandi. U shu kungacha muntazam ravishda shu nom ostida nashr etilib kelinmoqda (1940 yildan 1951 yilgacha va 2001 yildan 2009 yilgacha bo'lgan davrlar bundan mustasno), deyarli bir asrlik mavjud bo'lgan barcha eng muhim va muhim voqealarni qamrab olgan va tarixiy nashrga aylangan.

Nashrning birinchi sonlari arab grafikasida chop etilgan. Keyingi nashrlarda lotin alifbosiga, so'ngra kirill alifbosiga, 1990-yillardan boshlab esa Ozarbayjon mustaqilligi tiklanganidan so'ng lotin yozuviga asoslangan zamonaviy alifboga bosqichma-bosqich o'tilayotganini kuzatish mumkin.

2009-yildan boshlab jurnal har chorakda ikki xil – ozarbayjon va rus tillarida chop etilmoqda.

Bizning kunlarimiz [tahrirlash | kodni tahrirlash]

Postsovet davrida jurnalning qayta tiklanishi uning tarjimai holida yangi sahifa ochadi. 1997 yildan boshlab uning bosh muharriri Ozarbayjon Prezidenti Administratsiyasining gumanitar siyosat bo'limi boshlig'i Fatma Abdullazoda [7].

2009 yildan boshlab jurnalning rasmiy veb-sayti faoliyat ko'rsatmoqda. Nashrning barcha sonlari arxivi M.F.Axundov nomidagi Ozarbayjon Milliy kutubxonasida saqlanadi.

Mualliflar

Jurnal yaratilganidan buyon u bilan ozarbayjon adabiyotining ko'plab taniqli namoyandalari hamkorlik qilgan, jumladan, uning poydevorida turgan Mammad Said Ordubadiy. Nashr sahifalarida Mir Jalol, Mirza Ibrohimov, Ilyos Afandiyevning hikoya va hikoyalari, Samed Vurg'un,

Rasul Rzo, Nigar Rafibeyli, Mirvarid Dilbaziylar, boshqa ko'plab atoqli ozarbayjon shoir va yozuvchilarining asarlari e'lon qilingan.

Bosh va ijrochi muharrirlar

1931 yil № 7-8 - 1936 yil mas'ul muharrir Gulara Gadirbekova (Keylyugizi taxallusi bilan yozgan) (Gularə Köylüqizi)

1937 yil № 1-12 mas'ul muharrir Gulara Gadirbekova (Gularə Qədirbəyova)

1937 yil № 13 mas'ul muharrir X. Soltanova (H. Soltanova)

1937 № 15 - 1938 mas'ul muharrir Zahra Kərimova (Zehra Kərimova)

1938 yil 13-son mas'ul muharrir Barat Kərimova bilan

1940 yil mas'ul muharrir Zuleyxa Aliyev (Zuleyxa Aliyeva)

1951-1961-yillarda mas'ul muharrir R.Zeynalova (R.Zeynalova)

1962 yil No 7 va. O. muharrir A. Bababayev (Ə.Babayeva)

1962 c No 10 muharrir Shafiq Agayeva (Şəfiqə Ağayeva)

1972-1996 yillar bosh muharriri Xolida Hasilova (Xalida Hasilova)

1997 yil - hozirgi kungacha Fatma Abdullazoda bosh muharriri

Tahririyat mas'ul kotiblari [tahrir | kodni tahrirlash]

1934 - 1937 yillar Hasanova Peri [8]. Men ham Hasanzoda degan raqamlarga imzo chekdim. Nikohdan keyin u Aliyev familiyasini oldi [9]. 1976-2010 yillarda jurnalning mas'ul kotibi Mamedov Sobir Sulaymon o'g'li Sobir Gəncəli edi.

Eslatmalar [tahrirlash | kodni tahrirlash]

1. ↑ Orqaga sakrash: 1 2 Almas Murodova. Ozarbayjon SSR ayollarining davlat organlariga jalb etilishi (XX asrning 20-30-yillari) / Ed. T. A. Musaeva. - B. : Nurlan, 2007. --- B. 5 (rasmlar). - 176 b.

2. ↑ Ozarbayjon Sovet Sotsialistik Respublikasining maqolasi, Buyuk Sovet Ensiklopediyasi: 30 jildda - M .: "Sovet Entsiklopediyasi", 1969-1978 y.

3. ↑ Orqaga qaytish: 1 2 Sabina Aliyeva - Ozarbayjonning birinchi ayollar jurnalining 90 yilligi Bokuda nishonlandi. 2014-yil 5-sentabrda arxivlangan nusxasi Wayback Machine-da, “Zerkalo”, 2013-yil, 23-dekabr

4. ↑ Orqaga qaytish: 1 2 Ozarbayjon matbuoti tarixi, Ozarbayjon Respublikasi Madaniyat va turizm vazirligining rasmiy sayti, 2014 yil

5. ↑ Ozarbayjon Respublikasi Prezidentining 2000-yil 6-martdagi “Ozarbayjon Respublikasida ayollarga oid davlat siyosatini amalga oshirish to‘g‘risida”gi farmoni (ko‘rish mumkin bo‘lmagan havola). 2014-yil 5-sentabrda olingan. Arxivlangan 2014-yil 5-sentabr.

6. ↑ Ayna Sultonova (1895-1938) - sovet davri davlat va jamoat arbobi, birinchi ozarbayjon inqilobchilaridan biri. Ayna Hamid Sultonovning (shuningdek sovet davri faollari) rafiqasi G‘azanfar Musabekovning singlisi. 1912 yilda Ayna Sultonova Bokudagi “Avliyo Nina” gimnaziyasini tamomlagan. 1918 yilda u inqilobiy harakatga qo‘shildi va Kommunistik partiyaga qo‘shildi. 1920-yillarda Ozarbayjon Kompartiyasi Markaziy Komitetida ishlagan, “Sharq ayoli” jurnali muharriri; 1930-1937 yillarda - Xalq ta’limi komissari o‘rinbosari, xalq adliya komissari. 1938 yilda qatag‘on qilingan. Ayna Sultonova yashagan uy hozir Eron elchixonasi hisoblanadi.

7. ↑ Fatma Abdullazoda 2014 yil 3 sentyabrda arxivlangan. Ozarbayjon Respublikasi Prezidentining rasmiy veb-saytida.

8. ↑ Nomi va sarlavhasi jurnalning 1934-1935 yillardagi sonlarida keltirilgan.

9. ↑ Ish joyidan ma’lumotnoma, 1937 y

• "Ozarbayjon maktabi" (azarb. Azərbaycan maktabi, English Azerbaijan Journal of Educational Studies) (ISSN 0134-3289) Ozarbayjon Respublikasi Ta’lim vazirligining birinchi va eng uzun ilmiy-nazariy,

pedagogik jurnali [1]. 2] Jurnal 1924-1930-yillarda “Yangi maktab”, 1930-1943-yillarda “O‘qituvchiga yordam” nomi bilan nashr etilgan bo‘lsa, 1943-yildan “Ozarbayjon maktabi” nomi bilan yuritiladi.

- Jurnal haqida [tahrirlash | kodni tahrirlash]

- “Ozarbayjon maktabi” Ozarbayjon pedagogik matbuoti tarixidagi eng uzoq yillik akademik jurnal hisoblanadi. Jurnal 95 yil davomida ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, ta’lim sifatini oshirish, ta’limning ilg‘or uslub va shakllarini keng targ‘ib etish, ilg‘or tajribalarni o‘rganish va ommalashtirish, atoqli olimlarning fikr va g‘oyalarini bayon etish, ilmiy-ta’lim sohasini shakllantirishda muhim rol o‘ynadi. pedagogik fikrlash.

- Jurnalda ilmiy jamoatchilik vakillari, o‘qituvchilar, psixologlarning falsafa va ta’lim tarixining dolzarb masalalariga bag‘ishlangan maqolalari chop etiladi. 2018-yilda Ozarbayjon Respublikasi ta’lim vaziri Jeyhun Bayramov nomidan jurnalda yangi islohotlar boshlandi. Uning dizayni, maqolalar tayyorlash va chop etish ta’lim sohasidagi jahonning yetakchi ilmiy jurnallari tomonidan qabul qilingan ilmiy standartlarga moslashtirildi va jurnalning veb-sayti yaratildi. Sayt 1924 yildan hozirgi kungacha nashr etilgan nashrlarning elektron ma’lumotlar bazasini yaratdi va arxivladi. Hozirda jurnal sayti jahon hamjamiyatiga ingliz tilida taqdim etilmoqda. CiteFactor, Index Copernicus, ResearchGate, DOAJ, Ideal Online, SOBIAD kabi ilmiy jurnallarning elektron arxivlari indekslash agentliklari tomonidan tan olingan va qabul qilingan. Ayni paytda “Ozarbayjon maktabi” jurnali Web of Science ilmiy platformasiga kirishning eng zamonaviy standartlarini qo‘llashga qaratilgan bo‘lib, ta’limning dolzarb masalalari, ilg‘or tajribalarni o‘rganish, nazariy va kontseptual masalalar bo‘yicha maqolalar chop etishni rejalashtirmoqda. dunyoda qabul qilingan ta’lim.

- “Ozarbayjon maktabi” xalqaro jurnal sifatida “Azerbaijan Journal of Education Studies” nomli jurnal sifatida jahon maydonidagi ko‘plab olimlarning ilmiy maqolalarini chop etib kelmoqda. Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining qarori bilan dissertatsiyalarning asosiy natijalari bo‘yicha tavsiya etilgan nashrlar ro‘yxatiga kiritildi va akademik Mehdi Mehtizoda nomidagi mukofot bilan taqdirlandi.

- Qo'shimcha uslubiy to'plamlar [tahrir | kodni tahrirlash]

- Sobiq ittifoq respublikalari orasida turli yillarda birinchi marta “Ozarbayjon maktabi” jurnali uchun 8 ta qo‘shimcha uslubiy to‘plam nashr etildi. Bu metodik to‘plamlar pedagogik va uslubiy bilimlarning qomusiy to‘plami sifatida doimiy e’tiborda bo‘lgan. Ushbu uslubiy

to'plamlarning bir qismi ("Boshlang'ich maktab va maktabgacha ta'lim", "Ozarbayjon tili va adabiyoti o'qitish", "Informatika, matematika va fizika o'qitish") bugungi kungacha nashr etilgan.

- Qo'shimcha uslubiy jurnallar:

-

- "Ozarbayjonda rus tili va adabiyoti" (1947)
- "Ozarbayjon tili va adabiyoti o'qitilishi" (1954).
- "Fizika va matematika o'qitish" (1954).
- "Kimyo va biologiya o'qitish" (1956)
- "Mehnat va politexnika ta'limi" (1958)
- "Tarix, jamiyat, geografiya o'rgatish" (1964).
- "Boshlang'ich maktab va maktabgacha ta'lim" (1970)
- "Maktabda jismoniy tarbiya" (1976)

Ta'kidlash joizki, fanlar bo'yicha qo'shimcha o'quv-uslubiy qo'llanmalar nashr etilgunga qadar metodika sohasidagi yangi g'oyalar ta'lim jamoatchiligiga faqat ushbu jurnal orqali yetkazilar edi.

Mustaqillik yillarida "Ozarbayjon maktabi" [tahrir | kodni tahrirlash]

Yangi maktab 1966 yil muqova sahifasi

Ozarbayjon mustaqilligining dastlabki yillarida "Ozarbayjon maktabi" jurnali ko'plab muammolarga duch keldi va hatto yopilish xavfiga ham duch keldi. Umummilliy lider Haydar Aliyev xalq xohishiga ko'ra rahbarlikka qaytganidan keyingina mamlakatda barqaror vaziyat va doimiy rivojlanish yo'nalishi o'rnatilib, pedagogik bosma ommaviy axborot vositalari (shuningdek, ko'plab) faoliyati uchun imkoniyat va shart-sharoitlar yaratildi. ta'limning boshqa tarmoqlari) yana paydo bo'ldi, shu jumladan "Ozarbayjon maktabi" jurnali ... Bugungi kunda jurnal Ozarbayjon ta'lim tizimidagi muvaffaqiyatli islohotlarga hissa qo'shmoqda. Ozarbayjon davlatining ta'limga e'tibor va g'amxo'rliqi jurnalda chop etilayotgan maqolalarning asosiy mavzusi hisoblanadi. "Ozarbayjon maktabi" yiliga 4 marta nashr etiladi. Jurnalda ta'lim sohasidagi islohotlar, shuningdek, zamonaviy rivojlanish tendentsiyalari haqidagi maqolalar ko'p.

Jurnal bilan hamkorlik qilayotgan mashhurlar [tahrirlash | kodni tahrirlash]

Ozarbayjonning taniqli ilmiy va jamoat fikri arboblari – Bakir Chobanzoda, Mammad Said Ordubadi, Abdulla Shaig, Tagi Shahbozi Simurg, Uzeir Hojibeyov, Mirza Ibrohimov, Mamed Arif, Mamed Jafar, Ashraf Huseynov, Mamedaga Shiraliyev, Abdulazudal Jamibashavadov Zulfugalide, Mehmoni Mehmoni, Mehmoni Mehmonov, Ahmad Seyidov, Agammed Abdullayev, Feyzulla Gasimzoda, Hamid Arasli, Akbar Bayramov, Budag Budagov, Mardan Murodxonov, Bashir Ahmedov, Yusif Tolibov, Aligeydar Gashimov, Agidar Abdullayev, Aheidar Gashimov kabilar jurnal bilan yaqin hamkorlikni yo'lga qo'ygan. 1970-1980-yillarda "Ozarbayjon maktabi" jurnali SSSRdagi eng nufuzli pedagogik nashrlardan biri edi. Sobiq Ittifoqning mashhur olim va pedagoglari (SSSR ta'lim vaziri Mixail Prokofyev, taniqli rus olimlari, akademiklar Yuriy Babanskiy, Artur Petrovskiy, Mirza Maxmutov, Vladimir Adoratskiy, Valeriy Alekseev, Aleksey Bodalev, Vladimir Favorskiy, Ivan Kairov, SSSR Pedagogika fanlari akademiyasining muxbir a'zolari Daniil Elkonin, Aleksandr Katolikov, professor Boris Komarovskiy, Pavel Yakobson, Mixail Abramov, Aleksey Amosov, Lob Itelson, Nadejda Krupskaya, akademik Aleksandr Makovelskiy, Gruziya akademiki Shalivining sahifasiga muntazam ravishda kiritilgan. jurnalidan. Sovet Ittifoqining yetakchi ilmiy-pedagogik nashrlari "Ozarbayjon maktabi" jurnalida chop etilgan maqolalardan doimiy ravishda iqtibos keltirgan va o'z jurnallari sahifalarida ilmiy maqolalarni joylashtirgan.

Jurnal haqida aytilganlardan [tahrirlash | kodni tahrirlash]

Ozarbayjon sovet yozuvchisi, dramaturg, jamoat arbobi Mirza Ibrohimov XX asrning 40-yillariga taalluqli:

"... O'sha paytda maktablarimiz va o'qituvchilarimiz adabiyotga, ayniqsa, o'qish haqidagi ma'lumotlarni muntazam yetkazuvchi gazeta va jurnallarga har qachongidan ham ko'proq muhtoj edi. O'qituvchilarning, barcha o'qituvchilarning axloqiy talablari, pedagogika fanlarini chuqur o'zlashtirishga intilish, o'qitish va tarbiyaning muhim masalalari, ilmiy maqolalarga bo'lgan ehtiyoj, maktab hayotini atroflicha yoritish.

maxsus jurnal chop etishni talab qildi. Shunday qilib, "Ozarbayjon maktabi" jurnali paydo bo'ldi... Shu yillar davomida pedagogik fikrimiz rivojida, mamlakatimizda ta'lim tizimini takomillashtirish, kadrlar tayyorlash va rivojlantirishda jurnalning hissasi juda muhim o'rin tutdi, deb hisoblayman. pedagogik ilmiy xodimlar".

Jurnal sarlavhalari

O'qituvchi uchun yordam 1931

- “Ta’lim tarixi”
- “Ta’lim falsafasi”
- “Xalqaro tajriba”
- “Pedagogik psixologiya”
- “Ta’lim iqtisodiyoti”
- “Ta’lim boshqarmasi”
- “O‘quv dasturi, innovatsiya”
- “Metodologiya, ilg‘or tajribalar”
- “Yangi avlod darsliklari, yangi nashrlari”

Jurnalning bosh muharrirlari [tahrir | kodni tahrirlash]

Jurnalning birinchi bosh muharriri Mustafo Guliyev (1924-1928) edi. Keyin Abbas Sultonov (1928-1929), Gilinjinskiy (1930), Mikoil Rahimli (1932), Panax Gasimov (1935-1936), Ismoil Gasimov (1937-1940), Rustam Huseynov (1940 yil oxirida), Lalazar1 Mustafoeva (19) -1943), A. M. Gafarli (1947), Rustam Huseynov (1948-1963), Akbar Mirzaev (1963-1974), Ajdar Agayev (1974-1981), Zahra Alieva (1981-2006), Najaf Najafov (2006-2002), Raxil Najafov (2018-2021).

Hozirda jurnalning bosh muharriri Arzu Soltan.

Jurnal tahririyat hay'ati a'zolari [3] [tahrir | kodni tahrirlash]

Ozərbaycan məktəbi 1966 yil

- Arzu Soltan
- Nasriddin Musaev
- Təriəl Sulaymonov
- G‘olib Sharifov

- Elmina Kazimzade
- Abulfaz Sulaymonli
- Intiqam Jabrailov
- Leyla Ismoilova
- Sevinj Mammadova
- Ulviya Mikaylova
- Vafa Kazdal
- Vafa Yagublu

Xalqaro tahrir hay'ati a'zolari [tahrir | kodni tahrirlash]

- Prof. Dr. Aziz Sanjar
- Prof. Dr. Teylor Amanda
- Prof. Dr. Anna Kirvalidze
- Prof. Dr. Jafar Jafarov
- Prof. Dr. Jihangir Dogan
- Prof. Dr. Anvar Abbosov
- Prof. Dr. Farrux Rustamov
- Prof. Dr. Hikmet Alizoda
- Prof. Dr. Ilhom Axmedov
- Prof. Dr. Ilhom Mammadzoda
- Prof. Dr. Irfan Erdog'an
- Prof. Dr. Iso Habibbeyli
- Doktor. Mahmut Chitil
- Prof. Dr. Mauro Mocerino
- Doktor. Mahabbat Valieva

- Prof. Dr. Masud Afandiev
- Prof. Dr. Natalya Shevchenko
- Prof. Dr. Salahaddin Xalilov
- Prof. Dr. Tatyana Ryabova
- Prof. Dr. Tatyana Vasilenko
- Prof. Dr. Vagif Deyrushevich Bayramov
- Prof. Valeriy Kirichuk
- Prof. Yuriy Zinchenko

Xalqaro ilmiy indekslarda [tahrir | kodni tahrirlash]

2018-yildan boshlab Ta'lim vazirligi tavsiyasiga ko'ra jurnalda maqolalar ishlab chiqish va qabul qilish, maqolalarni loyihalash va joylashtirishda yangi standartlar qo'llanilmoqda. Jurnal nufuzli xalqaro ilmiy indekslarda indekslanadi va fundamental ilmiy yo'nalishga asoslanadi, innovatsiyalarga intiladi va o'z an'alariga sodiq qoladi. Hozirda jurnalda ResearchGate, Index Copernicus, Google Scholar, CiteFactor, DOAJ, Index Copernicus International, Idealonline, RINC kabi indekslar mavjud. Jurnalning yaqin kelajakdagi maqsadi nufuzli ilmiy ma'lumotlar bazalari - SCOPUS, Web of Science, shuningdek, pedagogika sohasidagi nufuzli ilmiy maqolalar bazasi bo'lgan "Social Science Citation" ro'yxatiga kirishdan iborat. . Bu maqsadni amalga oshirishning eng muhim vazifasi Ozarbayjonda va jahonda jahonga mashhur olimlar va boy pedagogik tajribaga ega o'qituvchilarning xalqaro standartlarga javob beradigan ilmiy maqolalarini chop etishga erishishdan iborat.

Ishig jurnali (azerb. İşiq) — ozarbayjon tilidagi birinchi ayollar jurnali [1]. Har hafta nashr etiladi. Jami 68 ta nashr chop etildi.

Tarix [tahrirlash | kodni tahrirlash]

Jurnalning birinchi soni 1911 yil 22 yanvarda nashr etilgan [2]. Gazeta nashr etilishiga moddiy yordam Hoji Zeynalabdin Tagiyev [3] tomonidan ko'rsatilgan. Gazeta noshiri publitsist va

huquqshunos Mustafo bey Alibekov, muharriri uning rafiqasi Xadicha Alibekova [4] edi. Nashr ozarbayjon tilida chop etilgan. Gazetaning 8-12 sahifalarida rus tilida maqolalar bosildi. O'sha davr ziyolilari – ayollarni birlashtirgan nashr 1912 yilgacha nashr etilgan.

Muqova [tahrirlash | kodni tahrirlash]

Jurnal muqovasida bolaning qo'ldan ushlab, ko'tarilayotgan quyoshni ko'rsatib, yorug'lik (ozarcha "ishiq" – "yorug'lik") ma'nosini anglatgan holda, boshiga ro'mol kiygan yosh ayol tasvirlangan edi.

Tahririyat xodimlari [tahrirlash | kodni tahrirlash]

Mustafo bey Alibekov 1872 yilda Sheki shahrida tug'ilgan, jamoat arbobi, tarjimon, publitsist va huquqshunos edi.

Xadicha Alibekova 1884 yilda Tiflisda tug'ilgan, boshlang'ich ma'lumotni rus ayollar gimnaziyasida, so'ngra Olga nomidagi Zakavkazskiy akusherlik va ginekologiya institutida olgan.

Shuningdek qarang [tahrirlash | kodni tahrirlash]

- Adabiy Ozarbayjon
- Ozarbayjon badbaxtlari

Eslatmalar [tahrirlash | kodni tahrirlash]

1. ↑ Birinchi ayollar gazetasi. KASPIY.AZ. Davolanish sanasi: 2021 yil 19-may.
2. ↑ Ozarbayjonda birinchi ayollar gazetasi "Ishyg"ning 100 yilligi nishonlandi. azertag.az. Davolanish sanasi: 2021 yil 19-may.
3. ↑ "Ishiq" gazetasi - Ozarbayjonda birinchi ayollar gazetasi tarixi - FOTO. Day.Az (2021 yil 8 mart). Davolanish sanasi: 2021 yil 19-may.
4. ↑ 1903-1913 yillar davriy nashrlarda Ozarbayjonda ayollar savoli. cyberleninka.ru. Davolanish sanasi: 2021 yil 19-may.

"Kirpi" (tarjimasi "kirpi") — Ozarbayjon badiiy satirik jurnali.

Tarix [tahrirlash | kodni tahrirlash]

U 1952 yildan 1991 yilgacha Bokuda ozarbayjon tilida nashr etilgan va sovet davridagi ozarbayjon jurnallarining eng uzoq davom etuvchi jurnali edi. SSSR parchalanganidan so'ng, "Kirpi" nashri bir muncha vaqt to'xtatildi, ammo 21-asrda jurnal yana kichik nashrda chiqa boshladi. Umrini ushbu nashrga bag'ishlagan marhum bosh muharrir Polad Gasimov va bosh musavvir Hofiz Nasiro'g'li jurnalga ikkinchi hayot baxsh etdi.

"Kirpi" sahifalarida dolzarb siyosiy va maishiy mavzudagi multfilmlar (masalan, poraxo'rlik muammosiga bag'ishlangan [1]), multfilmlar, kulgili rasmlar chop etilgan. Nashr "Molla Nasriddin" jurnali an'analariga sodiq qoldi. Jurnal ozarbayjonlik karikaturachilarning butun avlodini tarbiyalagan.

2012 yilda jurnalning 60 yilligiga bag'ishlangan ko'rgazma tashkil etildi [2].

Eslatmalar [tahrirlash | kodni tahrirlash]

1. ↑ Shahverdiyev A.B. Ozarbayjon matbuoti tarixi. "Tahsil" nashriyoti, 2006—248 sah.

2. ↑ "Kirpi" satirik jurnali chiqqaniga 60 yil to'ldi – AZERTAC – Ozarbayjon davlat axborot agentligi

"Literary Azerbaijan" — Ozarbayjon Yozuvchilar uyushmasining rasmiy jurnali. 1931 yildan Bokuda nashr etiladi. Jurnalning 2008 yilning noyabr oyidan boshlab bosh muharriri Solmaz Ibragimova [1].

Fond [tahrirlash | kodni tahrirlash]

"Literatury Ozarbayjon" jurnali SSSR Yozuvchilar uyushmasi tuzilganidan so'ng darhol 1931 yilda tashkil topgan. 1934-yilda Ozarbayjon Yozuvchilar uyushmasi tuzilganidan keyin jurnal uning organiga aylandi. Jurnalning vazifasi quyidagilardan iborat edi: rus tilida yozgan mahalliy mualliflarning adabiy asarlarini, tanqid va publitsistikasini, shuningdek, Ozarbayjon klassiklari va zamonaviy yozuvchilarning asarlarini rus tiliga tarjima qilish. Jurnalni 30 yildan ortiq yozuvchi, frontchi askar, Ozarbayjon SSRda xizmat ko'rsatgan san'at arbobi I.P.Tretyakov boshqargan.

Mashhur jurnal mualliflari [tahrirlash | kodni tahrirlash]

Imran Qosumov, Maqsud Ibrohimbekov, Rustam Ibragimbekov, Vladimir Kafarov, Mansur Vekilov, Chingiz Abdullaev, Akram Melikov, Natig Rasul-zoda, Vugar Aslanov (Damirbeyli) kabi ozarbayjon yozuvchilarining rus tilidagi asarlari, jumladan Sulaymon Rustam, Bayramovning tarjimalari. , Akram Ailisli, Sobir Ahmedov va boshqalar jurnal orqali ozarbayjon adabiyotini Sovet Ittifoqi doirasida ommalashtirishga xizmat qilgan. Ko'p yillar davomida jurnalning Moskvada o'z kioskasi bor edi.

Hozirgi holat [tahrirlash | kodni tahrirlash]

Sovet Ittifoqi parchalanganidan so'ng respublikadagi og'ir ahvolga qaramay, jurnal muntazam ravishda chop etilib kelindi.

Jurnaldagi nashrlar ozarbayjon adabiyotining qadim zamonlardan (Nizomiy, Fizuliy) to hozirgi kungacha bo'lgan butun panoramasini qamrab olgan. Jurnalda o'quvchi Ozarbayjon mumtoz merosi, ashug ijodi va xalq og'zaki ijodi, zamonaviy adiblarning eng sara asarlari bilan yaqindan tanishishi mumkin. Jurnalda Ozarbayjon madaniyati arboblari: kompozitorlar Uzeyir Hojibeyov, Fikret Amirov, Qora Qoraev, Tofiq Kuliye; rassomlar Toir Salaxov, To'g'rul Narimanbekov; tarixiy ocherklar, publitsistik va adabiy tanqidiy maqolalar [1]

«Mozalan» (azerb. Mozalan kinojurnali) — Ozarbayjonning satirik badiiy kinoxronika, shuningdek, shu nomdagi teleko'rsatuv [1]. Loyihaning bosh muharriri O'rxan Fikretog'lu [2], rejissyori va badiiy rahbari Ali-Sattor Guliyev [3].

Tarix [tahrirlash | kodni tahrirlash]

“Mozalan” satirik kinoxronika 1970-yilda Ja'far Jabbarli nomidagi “Ozarbayjonfilm” kinostudiyasida yana bir mashhur kinoxronika – “Fital” kinoxronikasi mashhur bo'lishi munosabati bilan tashkil etilgan. Yangi loyihaga Eyvaz Borchali bosh muharrir bo'ldi, keyinroq uning o'rniga Ziyofat Abbosov tayinlandi. Mozalan kinoxronikasining asosiy ramzi - quvnoq uchuvchi chivin. 1971-1979-yillarda jurnal har chorakda, 1980-yilda esa 9 ta (52-60-son) nashr etilgan. Jurnal syujetlarida jamiyatning

antipodlari, kundalik hayotda, xo'jalik faoliyatida uchrab turadigan kamchilik va kamchiliklar tanqid qilindi. Bosma versiya bilan bir qatorda kino versiyasi ham ekranlarga chiqdi. "Fitil" kinoxronikasi bilan bir qatorda Mozalan kinoxronikasiga hujjatli, multfilmlar va badiiy adabiyotlar kiritilgan. 1992 yilda Mozalan kinoxronikasi qiyinchiliklarga duch keldi, 161 va 162-sonlaridan keyin suratga olish keskin qisqardi. 2007 yildan 2016 yilgacha kinoxronikani to'liq qayta tiklash faqat 2007 yilda mumkin edi. 181-198-sonni olib tashlashga muvaffaq bo'ldi, shundan so'ng "Mozalan" kinoxronikasi o'z faoliyatini to'xtatdi. 2021-yilda 50 yilligi munosabati bilan "Mozalan" kinojurnalining sonlari qayta tiklandi. 199 (14.04.2021) va 200 (23.05.2021) raqamlari chiqarildi. AzTVda har oyda bir marta yangi sonlar efirga uzatiladi. Yangi nashrlarda yangi hikoyalar bilan bir qatorda eski hikoyalar ham kiritilgan.

Sarlavha [tahrirlash | kodni tahrirlash]

Xronika nomi "Molla Nasreddin" satirik jurnali muallifining taxalluslaridan biri – "Mozalan"ga borib taqaladi, bu esa "Gadfly" ma'nosini bildiradi [4].

Ekran saqllovchilari va boshqa grafik dizaynlar tarixi [tahrirlash | kodni tahrirlash]

- 1971-yilda (1-sondan) birinchi ekran pardasi chiqarildi - strelkali uchuvchi chivin va uning ostida 1975 yilgacha mavjud bo'lgan "Mozalan" yozuvi ko'rsatilgan.

- 1975 yilda (25-sonda ko'rsatilgan 20 ta raqamdan) ikkinchi ekran pardasi chiqdi - u odamlarning turli yo'nalishlarda tarqalib ketishidan boshlanadi, keyin chivinning chiyillashi ostida "Mozalan" yozuvi chiziladi, keyin chivinning o'zi paydo bo'ladi, kamondan o'q otadigan, 1987 yilgacha mavjud edi.

- 1987-yilda (114-sondan) uchinchi ekran pardasi chiqdi – odamlar o'tirishibdi, ularga chivin uchib ketmoqda, ularning hammasi qo'rquvdan qochib ketishadi va chivin kamondan otilib, nishonga tegadi, "Mozalan" yozuvi. " ko'rsatiladi. Darhaqiqat, xuddi shu nashrdan grafik dizayn bolalar uchun kulgili Yeralash kinoxronikasiga yaqinlashtirildi - avval jonli chizmalar namoyish etiladi, keyin esa syujet nomi va suratga olish guruhi ko'rsatiladi. Ba'zi muammolardan so'ng, ular jonli rasmlardan voz kechishdi.

- 1983 yil (83-sondan) kreditlardagi ishtirokchilar ma'muriy guruh ro'yxatidan keyin ikkinchi varaqda ko'rsatilgan. Bu uzoq davom etmadi, keyinchalik aktyorlar bilan kreditlar yana ma'muriy guruh ro'yxati ostida yozila boshlandi.

Zamonaviy davr [tahrirlash | kodni tahrirlash]

2008 yilda Mozalan kinoxronikasi Ispaniyaning "Actualidad" jurnali tomonidan ta'sis etilgan "Sifat va avtoritet yetakchisi" xalqaro mukofoti bilan taqdirlandi [5].

Eslatmalar [tahrirlash | kodni tahrirlash]

1. ↑ SSSRdagi ozarbayjon karikaturasi va uning parchalanishidan keyin. Ozarbayjon tarixi. Davolanish sanasi: 2019 yil 25 noyabr.

2. ↑ “Mozalan” satirik jurnali yana chiqadi. Day.Az.21 aprel 2007 yil. Davolanish sanasi: 2019 yil 25 noyabr.

3. ↑ Trend.Az. Mozalan kinoxronikasiga yangi direktor tayinlandi. Trend.Az.13 noyabr 2015 yil. Davolanish sanasi: 2019 yil 25 noyabr.

4. ↑ ULARDA KINODA. NIZOMIY “MOZALAN: BIZ VE ZAMAN” SATIRIK KINO JURNALI FESTIVALINING YOQILISH MAROSIMINI O'TKAZIB O'TDI. azertag.az. Davolanish sanasi: 2019 yil 25 noyabr.

5. ↑ Ozarbayjonning “Mozalan” kinojurnali Ispaniyaning xalqaro sifat mukofoti bilan taqdirlandi. Day.Az. 2008 yil 25 fevral. Davolanish sanasi: 2019 yil 25 noyabr.

Molla Nasreddin (az. Molla Nasriddin) — ozarbayjonlik haftalik adabiy-badiiy suratli satirik jurnal, Tiflis (1906-1914, 1917), Tabriz (1921) va Bokuda (1922-1931) nashr etiladi. 25 yil davomida jurnalning 748 soni (Tiflisda 340, Tabrizda 8 va Bokuda 400) nashr etilgan.

Jurnal 1-yilda Jalil Mammadguluzoda tomonidan asos solingan.

Mafkuraviy jihatdan jurnal sotsializm qurilishiga katta ma'naviy yordam berdi. Jurnalning satirik uslubi istehzo va istehzo bilan o'ralgan edi. Mirzo Jalil ishlatgan uslub xalqqa yaqin va tushunarli edi. Hech qanday tushuntirish yoki izoh talab qilinmadi. Maxsus subtekst yaratish

uchun emotsional, istehzoli til tomonidan yaratilgan leksik, frazeologik va grammatik vositalardan foydalanilgan. Ular sudning turli usullari bilan to'yingan edilar.

Pod vliyaniem jurnala v Azerbaydjane sozdavalis takie jurnali na azerbaydjanskom kak «Baxlul» (1907), «Zanbur» (1909—1910), «Mirat» (1910), «Ari» (Pchela) (1910—1911), «Kalniyyat» (1912—1913), «Laklak» (1914), «Tuti» (1914—1917), «Mezeli» (Zabavniy) (1914—1915), «Babayi-emir» (1915—1916), «Tartan-partan» (1918), «Sheypur» (1918—1919), «Zanbur» (1919), «Mashal» (fakel) (1919—1920), a takje na ruskom: «Djigit» (1907—1918), «Vay- vay» (1908), «Bakinskoe gore» (1908—1909), «Bich» (1909—1915), «Adskaya pochta» (1909—1910), «Bakinskie streli» (1910), «Baraban» (1912—1913) va boshq.

“Turkologiya” Ozarbayjonning xalqaro ilmiy jurnali. U 1970 yil yanvar oyidan beri nashr etilgan. Turkologiya fanining barcha bo‘limlari bo‘yicha nazariy maqolalar chop etadi.

Jurnalda joylashtirilgan lingvistik xarakterdagi maqolalar turkiy tillarning fonetikasi, grammatikasi, lug‘at boyligi, ularning tarixiy rivojlanishi, adabiy tillar va shevalar tarixi, stilistika va tarjima nazariyasi, tilshunoslikning eng yangi uslublari, tilshunoslik muammolariga bag‘ishlangan. turkiy tilshunoslik nazariyasi va metodologiyasi. Jurnal shuningdek, adabiy tillarni normallashtirish muammolari (alifbo va imloni takomillashtirish, orfoepiya normalarini o‘rnatish, terminologiya tamoyillarini ishlab chiqish va boshqalar) bo‘yicha maqolalar chop etadi.

Adabiyotshunoslik sohasida milliy o‘zlik muammolari va turkiy xalqlar adabiyotining mazmuni asosiy e‘tiborni tortadi. Klassik va zamonaviy turkiy adabiyotlarni o‘rganish, ularning poetikasi, stilistikasi va tili, shuningdek, dunyo turkiy tilli xalqlarining turli folklor janrlari va ayniqsa, epik afsonalarini o‘rganishga oid masalalar majmuasi yoritilgan. Sharhlar, sharhlar, shaxslar va xronikalarni nashr etishga katta ahamiyat beriladi.

Jurnal tadqiqotchilar, o‘qituvchilar, aspirantlar, doktorantlar, bakalavrlar va turkiy filologiya masalalari bilan qiziquvchilar uchun mo‘ljallangan.

"Sovet turkologiyasi" jurnali

Jurnal 1959-yilda o‘tkazilgan Butunittifoq aholini ro‘yxatga olish natijalaridan so‘ng tashkil etilgan bo‘lib, ko‘p millatli Sovet davlatida 23 nafar turkiyzabon xalqlar, 25 million kishi istiqomat qilishini ko‘rsatdi.

xalq: ozarbayjonlar, qozoqlar, o‘zbeklar, turkmanlar, qirg‘izlar, tatarlar, boshqirdlar, chuvashlar, tuvinlar, yakutlar, oltoylar, xakaslar, qumiqlar, qorachaylar, balkarlar, nogaylar, qoraqalpoqlar, gagauzlar va boshqalar. Turkiy tillarda so‘zlashuvchilar soni bo‘yicha SSSR ular Sharqiy slavyan tillaridan keyin ikkinchi o‘rinni egallagan. Shu bilan birga, ittifoq respublikalari va viloyatlarida o‘z ona tili va adabiyoti o‘ziga xosligining ichki qonuniyatlarini o‘rganuvchi, nazariyaning ko‘plab murakkab masalalarini hal etishga qodir bo‘lgan yuqori malakali turkolog kadrlar mavjud edi. va turkiy filologiya fanining amaliyoti. Ammo markazlashgan turkologik matbuot organi yo‘qligi sababli bu tadqiqotlar

respublika va viloyatlar doirasida, mahalliy jurnal va to'plamlar sahifalarida qolib, umumittifoq maydoniga chiqmadi. Sovet turkologiyasini yanada rivojlantirish maqsadida SSSR Fanlar akademiyasi Prezidiumi olimlar kuchlarini birlashtirish, keng fikr almashishni ta'minlash, "Sovet turkologiyasi" umumittifoq jurnalini nashr etish to'g'risida qaror qabul qildi. tajriba, tadqiqot natijalari va shu tariqa turkiy filologiyaning yanada muvaffaqiyatli rivojlanishiga hissa qo'shadi. Jurnalning birinchi soni 1970 yil aprel oyida chiqdi. Jurnalning davriyligi yiliga 6 ta sonni tashkil etdi. Jurnal ikki akademiya – SSSR Fanlar akademiyasi va Ozarbayjon SSR Fanlar akademiyasining organi bo'lganiga qaramay, u butun dunyo turkologlarining keng doirasining birgalikdagi ijodiy faoliyati samarasi bo'ldi. .

"Sovet turkologiyasi" birinchi sonidanoq o'zini dunyodagi eng yaxshi ilmiy-nazariy turkologik jurnallardan birining obro'siga ega bo'ldi. Jurnalning "Tilning tuzilishi va tarixi", "Til aloqalari", "Folklor va adabiyotshunoslik masalalari", "Onomastika", "Munozara va munozaralar", "Tilning tuzilishi va tarixi" kabi doimiy sarlavhalarida muammolar ko'lami o'z ifodasini topgan. "Mahalliy turkologiya tarixi", "Xabarlar va sharhlar", "Takrizlar", "Ilmiy hayot", "Shaxsiyat", "Xronika" va boshqalar.

Jurnal tashkil etilgan kundan 1987 yilning iyuligacha jahonga mashhur olim-turkolog, Ozarbayjon SSR Fanlar akademiyasi akademigi M. Sh. Shiraliyev uning bosh muharriri bo'lgan. Yillar davomida G.A.Abduraxmonov, P.A.Azimov, N.A.Baskakov, M.A.Dadashzade, G.I.Lomidze, M.Z.Zakiyev, S. N. Ivanov, S. K. Kenesbaev, A. N. Kononov, N. I. Konrad, X. G. Korogli, E. R. Tenishev, B. Ch. Charyarov, K. Yashen va boshqalar.

1987-yil iyul oyidan boshlab atoqli turkolog olim, SSR Fanlar akademiyasining muxbir a'zosi E.R.Tenishev (1921-2004) bosh muharrir bo'lgan.

"Turkologiya" jurnali

1992-yilda Sovet Ittifoqi parchalanganidan so'ng "Turkologiya" ilmiy jurnali o'sha paytdagi Ozarbayjon, Boshqirdiston, Qozogiston Fanlar akademiyalari asoschilari bo'lgan "Sovet turkologiyasi" umumittifoq ilmiy-nazariy jurnalining huquqiy vorisi bo'ldi. , Qirg'iziston, Rossiya, Tatariston, Turkmaniston va O'zbekiston.

Ozərbaycan Fanlar akademiyası Prezidiumunun 1993 il 16 yanvarda qərarı ilə Azərbaycan Fanlar akademiyası "Turkologiya" xalqaro elmi jurnalı, S. nomidagi Tilshünoslik institutu asosçısı oldu. Nasimi. Jurnalning Bokuda nashr etilişini bejiz eməs. Azərbaycan poytaxtında türkologiya markazı an'analari saqlanib qolğan: 1926 yilda aynan şü yerda türkologların birinçisi Butunittifoq qurultoyi bo'lib o'tğan.

1993-yil yanvarıdan hozirgacha "Turkologiya"ning bosh muharriri akademik Agamus Agasi o'g'li Oxundovdir. Bu davr tahririya tarkibi va jurnal sarlavhasidagi o'zgarishlar bilan ajralib turdi. Tahririya hay'ati a'zolari: akademik Q. Abdullaev, filologiya fanlari doktori G. Baxshaliyeva, filologiya fanlari doktori F. Veysalli, muxbir a'zo. Azərbaycan MEA A. Guliyev, muxbir a'zosi Azərbaycan MEA N. Jafarov, muxbir a'zosi Azərbaycan Milli Fanlar Akademiyası T.Hajiyev, filologiya fanlari doktori M.Imanov, muxbir a'zosi Azərbaycan Milli Fanlar Akademiyası T. Karimli, filologiya fanlari doktori A. Mamedov, S. Sulaymonova (bosh muharrir o'rinbosari) va filologiya fanlari doktori N. Xudiyev.

Doktor Chong Jin Oh (Janubiy Koreya), doktor F.Ganiyev (Tatariston), doktor I.Kormushin (Rossiya), doktor K.Konkabaev (Qirg'iziston), Hayashi Tooru (Yaponiya), kabi taniqli olimlar xalqaro maslahatchilardir. Doktor M. Musaoglu (Turkiya), doktor M. Soegov (Turkmaniston), doktor Sh. Akalin (Turkiya), doktor T. Melikov (Rossiya), filologiya fanlari nomzodi V. Garanfil (Moldova).

Ayni paytda "Turkologiya" jurnalı yetakçisi elmi jurnal obro'siga ega bo'lib, turkiy ilm olamidagi zamonaviy tadqiqotlar yutuqlarini o'zida aks ettirib kelmoqda. Mualliflarning bir qismi uzoq va yaqin xorij mamlakatlari vakillaridir. Jurnalda tahririya hay'ati tomonidan o'tkazilgan elmi maqolalar chop etiladi.

Jurnal Azərbaycan Oliy attestatsiya komissiyasining elmi jurnallar ro'yxatiga kiritilgan bo'lib, unda fan doktori va falsafa doktori elmi darajasini olish uchun dissertatsiyalarning asosiy elmi natijalari chop etilişini lozim.

"Turkologiya" jurnalining barcha soni Azərbaycan markaziy elmi kutubxonalarida taqdim etilgan. Xalqaro kitob almashinuvi loyihasi doirasida Azərbaycan Milli Fanlar Akademiyası Fundamental kutubxonasi jurnalni Bosniya, Bolgariya, Vengriya, Polsha, Ruminiya, Germaniya, Finlyandiya, Fransiya, Italiya shaharlari va universitetlarning markaziy

kutubxonalariga yuboradi. , Yaponiya, AQSh, Rossiya, Belarus, Ukraina, Qozog'iston, O'zbekiston, Turkmaniston ...

Chirag' (lezg. «Nashe solnse») — 2008 yil iyun oyidan Bokuda lazgi tilida nashr etilayotgan adabiy jurnal. Nashr asoschisi va muharriri filologiya fanlari nomzodi Gulbes Aslaxanovadir. 500 nusxa tirajli jurnal tahririyati tarkibiga Muzeffer Melikmamedov, Sedaget Kerimova, Kelenter Kelenterli, Etibar Sturvi kabi Ozarbayjondagi lazgin adabiyoti va jurnalistikasining taniqli namoyandalari kiradi [1]. Jurnalda adabiyot va adabiyot tarixi, lazgilar tili, madaniyati muammolariga oid qiziqarli materiallar, shuningdek, ozarbayjon adabiyoti asarlarining lazgin tiliga tarjimalari chop etiladi.

Nargis — Ozarbayjonda Nargis nashriyoti tomonidan 2012 yildan beri nashr etilayotgan moda va san'at jurnali.

“Nargis” jurnalining birinchi soni 2012-yil 13-dekabrda chop etilgan [1]. Jurnal bosma shaklda chop etiladi va uch tilda: rus, ozarbayjon va ingliz tillarida elektron versiyasiga ega.

Ijtimoiy faoliyat [tahrirlash | kodni tahrirlash]

2012-yilda “Nargis” nashriyoti “Nargis” fondini ochdi. 2013-yildan beri Nargis jamg'armasi har yili Rojdestvo bayramiga bag'ishlangan “Sovuq qo'llar, issiq yurak” xayriya yarmarkasini o'tkazib keladi [2]. Yig'ilgan mablag' mehribonlik uylari va qariyalar uylarini qo'llab-quvvatlash, kam ta'minlangan oilalar va davolanishga muhtoj bolalarga moddiy yordam ko'rsatishga yo'naltiriladi.

2014-yilda jurnal UNICEFning “Little Faces” xayriya tadbirini qo'llab-quvvatladi. Dizayner Tillman Grave tomonidan Nargis jurnali uchun maxsus yaratilgan qo'g'irchoq Théâtre du Chatelet [3] da namoyish etilgan.

2018 yilda Nargis jurnali Fransiya moda haftaligi doirasida o'zining besh yilligini nishonladi va shu tariqa Moda haftaligiga rasmiy taklifnoma olgan birinchi mustaqil Ozarbayjon nashri bo'ldi [4]. 2018 yil 13 yanvar kuni Haydar Aliyev saroyida Nargisning besh yilligi munosabati bilan Ajda Pekkaning konserti bo'lib o'tdi [5].

2018-yil 28-oktabr kuni Nargisning taklifiga binoan Boku shahrida gimnastikachi Samira Mustafoyevaning birinchi cho'zish bo'yicha seminari bo'lib o'tdi [6].

Xalqaro nashrlar [tahrir | kodni tahrirlash]

2014-yil 22-dekabrda Tbilisida Nargis jurnalining gruzincha versiyasining rasmiy taqdimoti bo'lib o'tdi [7]. Model va Tbilisi moda haftaligi tashkilotchisi Tako Chxeidze Nargis Georgia jurnalining bosh muharriri, birinchi sonining qahramoni Gruziyaning birinchi xonimi Maka Chichua bo'ldi.

Eslatmalar [tahrirlash | kodni tahrirlash]

1. ↑ Bokuda jurnal taqdimoti bo'lib o'tdi. [interfax.az](#). Davolanish sanasi: 2019 yil 18 yanvar.

2. ↑ “Nargis” jamg'armasi “Sovuq qo'llar, iliq yurak” an'anaviy xayriya yarmarkasini o'tkazmoqda (FOTO). [Trend.Az](#) (2018 yil 1 dekabr). Davolanish sanasi: 2019 yil 18 yanvar.

3. ↑ Mashhur dizayner tomonidan yaratilgan NARGIS qo'g'irchog'i jahonning yetakchi yaltiroq jurnallari sahifalariga kirdi – FOTO. [Lady.Day.Az](#). 19 noyabr 2014 yil. Davolanish sanasi: 2019 yil 18 yanvar.

4. ↑ Haute Couture Fashion Week haftaligiga qo'shilgan Nargis jurnali o'zining 5 yilligini nishonladi. [azertag.az](#). Davolanish sanasi: 2019 yil 18 yanvar.

5. ↑ Afsonaviy Ajda Pekkan Bokuda NARGIS jurnalining 5 yilligi sharafiga ulkan kontsert berdi (FOTOLAR). [Trend.Az](#) (2018 yil 15 yanvar). Davolanish sanasi: 2019 yil 18 yanvar.

6. ↑ Gimnastikachi Samira Mustafoyeva Bokuda ishqiy dam olish kunlarini o'tkazdi | Moskva-Baku axborot portali. [moscow-baku.ru](#). Davolanish sanasi: 2019 yil 18 yanvar.

7. ↑ Sputnik. Gruzin tilidagi Nargis moda jurnalining birinchi soni sotuvga chiqdi. [sputnik-georgia.ru](#). Davolanish sanasi: 2019 yil 18 yanvar.

10-fasl. МАРКАЗИЙ ОСИЁ МАМЛАКАТЛАРИ ЖУРНАЛИСТИКАСИ

Марказий Осиё мамлакатлари журналистикаси - деганда авваламбор унинг тарихига назар ташлашимиз зарур. Мингйилликлар олдинги давр олимларининг буюклиги улар ёзган асарларда мухрланиб қолганлиги, масалан Низомулмулкнинг Сиёсатнома асарида ўз подшоҳига давлат бошқарувида соҳибхабарнинг аҳамият нечоғли зарурлиги ҳақидаги ривояти, Амир Темурнинг Тузукларидаги ҳар тарафдан етказилиб туриладиган хабарларнинг долзарб эканлиги ҳақидаги маслаҳатлари, Абу Райхон Берунийнинг Ахборот етказиш маданияти тўғрисидаги бир қанча манбалар борки, давлат бошқарувида ахборотнинг бугунги кун тили билан айтганда журналистиканинг аҳамияти жуда катта. Шунингдек, ўрта асрларда Марказий Осиё мамлакатлари қандай юксак натижаларга эришгани ҳаммага аён. Бу давр инсоният тарихига “Мусулмон Ренессанси” номи билан кириб. Ушбу замонда жами одамзод тарихида санокли бўлган буюк юксалишлардан бири юз берди.

Ўрта асрлардаги Шарқ маданиятини ўрганиш ахборот глобаллашуви даврида янада долзарбланимоқда. Ахборий тажовузлар натижасида бугунги кунга келиб, инсоният ҳаётида асрлар давомида ўрганилган маънавий-ахлоқий меъёрлар тизими аста-секин, емирилиб одамзод постмавжудлик (постсуществование) даврига ўтмоқда. Даниэл Беллдан кейин “пост” сўзи оммаланиб кетди. Постиндустриал жамият, постмодернизм, пост инсоний келажак (постчеловеческое будущее), постзамонавийлик (постсовременность), тушунчалари кенг истеъмолга кирмоқда. Хуллас, бугунги давр ниҳоятда мураккаб босқичдир. Замонавий халқаро ва миллий оммавий ахборот воситалари таъсирида кўп асрлар давомида шаклланган кадриятларнинг аҳамияти изчил тарзда тушиб кетмоқда. Шунинг учун куннинг муҳим вазифаларидан бири-ўрта асрлар тажрибасига яна бир марта муурожаат этиб, минг йиллик синовларидан ўтган ижобий натижа ва маданий бойликларни тўлароқ ўзлаштириш, инсонпарварлик ғояларидан самарали фойдаланиш куннинг долзарб масаласига айланмоғи зарур.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислоҳ Каримов бу ҳақда шундай деб ёзади: “Энг муҳим вазифа шундан иборатки, ўзимизни теран англаб, мутафаккир боболаримиз, азиз-авлиёларимиз қолдирган бебаҳо меросни асраб-авайлаб, янада бойитишимиз улуғ аждодларимиз ишининг муносиб давомчилари бўлмоғимиз даркор”

Ахборот асри бир қатор мисли кўрилмаган ўзгаришлар билан кириб келмоқда. Америкалик олим Элвин Тоффлер “Учинчи тўлқин” номли китобида инсоният тамаддунининг уч асосий босқичига қуйидагича таъриф берди: “Ўзгаришларнинг Биринчи тўлқини – қишлоқ ҳўжалигидаги инқилоб – тугаганигача минг йилликлар керак бўлди. Иккинчи тўлқин-саноат цивилизациясининг юксалиши – бор-йўғи 300 йилни эгаллади. Бугунги кунга келиб тарих янада тезлашиб кетди ва Учинчи тўлқин бир неча ўн йилликлар давомида тарихдан ўтиб кетиши эҳтимоли бор”⁵⁴.

⁵⁴ Тоффлер Э. Третья волна. Инглиз тилидан таржима. – М.:ООО “Издательство АСТ”, 2004. – Б. 32-33.

Марказий Осиё мамлакатлари журналистикасини ўрганишнинг аҳамияти шундаки, халқаро журналист, ўзбекистон журналистикасига марказий осиё мамлакатлари журналистикасидаги ривожланиш жараёнини, ривожланган ахборот технологиялари сирларини, ахборот етказиш маҳоратини, улардаги журналистик ғояларнинг энг илғор жihatларини олиб кирмоғи, шу билан бирга ўз иқтидорини шакллантириши энг долзарб масаладир. Ўзбекистон Ўрта Осиёда жойлашган янги мустақил давлатлар билан ўзаро ҳамкорликда бўлиб келади.

Ўзбекистон ташқи сиёсатида мустақил қардош давлатлар Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон ва Туркменистон билан дўстлик алоқалари, ўзаро манфаатли ҳамкорликни ўрнатиш, мустаҳкамлаш, чуқурлаштириш асосий йўналишлардан биридир. Негаки, бу мамлакат халқларининг тарихи, маданияти, тили, дини бир-бирига яқиндир. Улар минг йиллар давомида бир иқтисодий, маънавий-маданий маконда яшаб келдилар.

Марказий Осиё давлатлари раҳбарларининг учрашувлари давомида баённома, Ўрта Осиё ва Қозоғистон халқларига мурожаатнома, иқтисодий, илмий-техникавий ва маданий ҳамкорлик тўғрисида битим тузилган.

1991 йил августда Ўзбекистон, Қирғизистон маслаҳат кенгаши тузиш тўғрисида битим имзоланди. «Марказий Осиё мамлакатлари даражасидаги интеграцияга келсак, у ўзининг алоҳида хусусиятлари билан ажралиб туради. Бу интеграция ўз моҳиятига кўра ҳамisha халқ интеграцияси бўлиб келган ва шундай бўлиб қолмоқда»⁵⁵. Хусусан, Ўзбекистон, Қозоғистон, Қирғизистон давлатларини ягона иқтисодий макон тўғрисида имзолаган шартнома Марказий Осиё халқлари олдида турган мураккаб вазифаларнинг биргаликда ҳал қилиш йўлида қўйилган муҳим қадам ҳисобланади. «Бу ҳамдўстлик давлатчилигининг қарор топтириш ва бозор муносабатларига ўз таъсирини кўрсатади»⁵⁶ - дея хитоб қилган эди, Ўзбекистон Президенти И.А.Каримов. Бугунги кунда Марказий Осиё мамлакатлари ҳамкорликда иш олиб борар экан, авваламбор Оммавий ахборот воситаларининг ривожланишига нисбатан катта эътибор қаратилганлигини, Давлатлар Президентларининг журналистлар билан биргаликда дунё кезишлари, тўғридан-тўғри мулоқотлар олиб борилаётганлиги бу давлатлараро муносабатларни янада мустаҳкамлайди ва журналистика соҳасининг равнақи ривожланиб, янги технологияларнинг жорий этилишига асос бўлади. Ўзбекистон Президенти ўзининг “Юксак маънавият- энгилмас куч” асарида шундай дейди: - Маънавий бўшлиққа йўл қўймаслик учун авваламбор эзгу инсоний ғоялар ва юксак маҳорат билан яратилган асарлар орқали халқимизнинг маданий савиясини юксалтириш, бошқача айтганда бугун жаҳон майдонида юз бераётган кескин ақл-заковат ва истеъдод мусобақасида беллашувга қодир бўлишимиз шарт. Шу нуқтаи назардан қараганда, ҳозирги пайтда ҳаётимизни электрон ахборот воситалари, хусусан телевидение ва радиосиз умуман тасаввур этиб бўлмайди. Бугунги кунда улар бир вақтнинг ўзида ҳам ахборот майдони, ҳам ижтимоий-сиёсий, маънавий-маърифий минбар,

⁵⁵ И.А.Каримов. Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари. Ўзбекистон. 1997 й, 320-б.

⁵⁶ Ўша манба.

шу билан бирга,инсонга маданий, бадий-эстетик озик берадиган ва хордик чиқарадиган макон вазифасини бажармоқда, десак хато бўлмайди. Шу сабабли ўткир таъсир кучига эга бўлган телевидение ва радио соҳасини изчил тараққий эттириш жамиятнинг доимий эътибор марказида бўлиши табиий⁵⁷.

⁵⁷ И.А.Каримов. Юксак маънавият-енгилмас куч. –Т.: “Маънавият” 2011. – 135 б.

11-fasl. Turkmaniston jurnalistikasi.

Turkmaniston 1991 yil oktyabr oyidan mustaqillik maqomini olgan.

Maydoni: 488.100 km²

Aholisi: 4776 ming kishini tashkil qiladi.

Poytaxti : Ashxabad.

Turkmanistonda 20 dan ortiq turdagi gazeta va jurnallar chop etiladi. Jumladan, rus tilida “Neytralniy Turkmenistan” (“Betaraf Turkmaniston”), turkman tilida “Turkmenistan” gazetolari nashr etiladi. Turkmaniston davlat axborot agentligi (TURKMAN PRESS), turkman milliy teleradiokompaniya faoliyat yuritadi. Turkmanistonda muntazam teleradio eshittirish 1927 yildan, televizion ko‘rsatuvlar esa 1959 yil noyabrdan boshlangan.

Matbuoti. Hozirgi kunda Turkmanistonda 13 ta davlat nashrlari mavjud. Ulardan atiga bittasi – “Neytralniy Turkmenistan” rus tilida nashr qilinadi. Qolganlari esa (ya’ni 12 ta) turkman tilida davlat ahamiyatiga ega. “Turkmenistan”, “Ashxabat”, “Vatan”, “Mari-Shixu-Djaxan”, “Balkan” viloyat gazetalaridir. “Esger” (askar), “Adolat”, “Mugalimlar”, “Turkmen dunyasi” gazetolari va “Lukman”, “Gurbansaltan-edje” va boshqa.

Kundalik Ommaviy nashrlar.

“Turkmeniston”⁵⁸ - har kuni chiqadi, adadi 23000.

“Neytralniy Turkmenistan”- har kuni chiqadi, adadi 23110.

“Ashxabat”- haftada 3 marta chiqadi, adadi 15000.

“Vatan”- haftada 3 marta chiqadi, adadi 11000.

“Esger”- haftada 1 marta chiqadi, adadi 7000.

“Adolat”- haftada 1 marta chiqadi, adadi 7000.

“Mugalimlar”- oyda 2 marta chiqadi, adadi 10670.

“Turkmen dunyasi”- oyda 2 marta chiqadi, adadi 6200

“Gurbansaltan-edje”- oylik adadi 2000

“Lukman”- 3 oyda 1 marta, adadi 1000

Türkmen sporty. Turizm va sport davlat qo‘mitasining kundalik gazetasi. Turkman, rus, ingliz tillarida chop etiladi. Bosh ofisi: Ashxabadda joylashgan. “Turkmen sporti” — davlat gazetasi bo‘lib,

⁵⁸ Туркменистан международный журнал www.turkmenistaninfo.ru

haftada bir marcha nashr qilinadi va Turkmanistonda chop etiladigan yagona sport nashri hisoblanadi.

Gazeta Turkmanistondagi sportda erishilgan yutuqlar, jamiyat hayotining sog'lomlashtirish, xalqning ommaviy jismoniy tarbiya bilan shug'ullanishini ta'minlash va targ'ib etishga qaratilgan. Gazetaning nishona soni 2012 yil boshida chiqqan. Gazetaning ta'sischi Turkmaniston Prezidenti va Turkmaniston davlat turizm va sport qo'mitasi.

Turkmanistonda turk tilidagi "Zamon" gazetasi ham mashhur.

Turkmanistonda har bir nashr mafkurani targ'ib qilishi shart. Har bir nashrda Prezident rasmi bo'lishi shart. Har bir gazeta Turkmanboshi xizmatlarini maqtaydi. Qolgan maqolalar esa sovet ruxida sug'orilgan. Ya'ni, maqolalarda bajarilgan rejalar milliy bayramlar an'analar bayonlari qo'llanadi.

Turkmaniston ahli gazeta va jurnallarni o'qishni xush ko'rmaydi. Shuning uchun davlat majburiy ravishda obuna tashkil qiladi. Barcha davlat xizmatchilari jurnallarga obuna bo'lishlari shart. Turkmanistonda muxallif gazetalar va jurnallar yo'q. Faqatgina Rossiyada "Erkin Turkmaniston" muxallif gazetasi mavjud. Lekin, bu jurnal Turkmaniston hududiga olib kirilmaydi. Shuning uchun ham bu jurnal noma'lum.

- "Diyor" nomli jurnali siyosiy jurnal bo'lib Turkamaniston va dunyo aloqalari haqida,

- "Qoraqum" nomli adabiy jurnal,

- "Gurbansoltan edje" ayollar jurnali,

- "Altyn Asyryň Ykdysadyýeti" - moliyaviy-iqtisodiy jurnal,

- "Täze Oba" Toza havo-Qishloq ho'jaligi to'g'risidagi jurnal, Sog'liq- jurnali,

- "Gyrunesh" -bolalar jurnali.

- "Türkmenistanyň lukmançylygy" —medisina to'g'risidagi jurnal,

- “Vedomosti Medjlisa Turkmenistana”-Turkmaniston Hukumatining Qonular, qarorlar, buyruqlari, farmanlari e’lon qilinadigan to’plam.

- “Sobranie aktov Prezidenta Turkmenistana” —Turkmaniston Prezidentining barcha buyruqlari e’lon qilinadigan bosma nashridir.

Televidenie. 1990 yil boshlarida tijoriy telestansiyasi tashkil etilgan. U uchta shaharda faoliyat olib borgan. 1994 yilda ushbu tijoriy ko’rsatuv iqtisodiy tovlamachilik bilan maxsus ayblovl orqali yo’qolib qoldi. Vazirlik aloqa boshqaruvining uchta stansiyasi bilan birgalikda davlat markaziy televidenie va radioning barcha ko’rsatuv va eshittirishlarini qattiq nazoratga oldi. Shundan keyin Turkmanistonda faqat ikkita radiostansiya faoliyat olib bordi.

Turkmaniston televideniesi salkam 50 yildan buyon faoliyat yuritib kelmoqda. Shuningdek, 7 ta milliy davlat va kabelli kanallar efirga uzatiladi. Bular quyidagilar: “Altin Asir”, “Miras”, “Yashlik”, “Turkmenistan”, “Turkmen ovazi”, “Ashxabad”, “Sport”. Dasturlari yuqori saviyada emas. Tomoshabinlar noroziligini bildirish uchun Prezidentning roziligi kerak. Televidenie faoliyati senzura bilan bog’liq. Elektron OAV – televidenie va radio bo’yicha Turkmaniston hududida 3 ta milliy kanal mavjud: TMT-1, TMT-2, TMT-3. Barcha kanallar turkman tilida yuritiladi. Sutkasiga 16-17 soat ishlaydi. Vaqtining 10% i axborotga ajratilgan, qolgan efir vaqti ikkiga bo’linadi: 1-musiqiy yo’nalish, 2-“Turkmanboshi saboqlari”. Efir vaqtining 20-25 %i film va multfilmlarga ajratilgan. Har bir milliy kanalning logotipi ramzi aks etadi. Efir vaqti o’zgarishi Prezidentning nutqlari va hukumat yig’ilishlariga bog’liq. Bunday hollarda efir vaqtining 50 % i majlislarga ajratiladi. Va kuniga 3 marta takroran ko’rsatiladi. Turkmaniston milliy radiosi turkman tilida bir qator dasturlar olib boradi. Dastur tuzilishi televidenie-nikidan farq qilmaydi. Chet el radiolaridan faqatgina Rossiya radiostansiyasining “Mayak” eshittirishi mavjud.

Xususiy teleradiokompaniyalar Turkmanistonda mavjud emas. 1998 yil oktabr oyida Rossiya telekanali – ORTning efir vaqti 5-6 soatgacha qisqartirildi.

Oltin Asir TMT -1. respublikada markaziy telekanal hisoblanadi.

Yoshlik TMT-2 yoshlar kanali.

Meros TMT-3 turkmaniston xalqining madaniyat va ma’rifat kanali.

Turkmaniston TMT-4 xalkaro kanal 7 ta tilda efirga chiqadi.

Turkman Ovozi musiqali kanal.

Ashxabad Markaziy telekanal.
Turkmaniston sporti . Sport telekanali.

Radiosi. Davlat tilida televideniedan farq qilmagan holda olib boriladi.

“Mayak” eshittirishi 2004 yil iyun oyida to‘xtatilgan.

1990 yil boshlarida mamlakatda tijoriy telestansiya tashkil etildi. 1994 yilda tijoriy efir yo‘qoldi. Ularni moliyaviy tovlamachilikda maxsus ayblashdi. Milliy davlat televidenie va radio faoliyati nazoratga olingan, barcha efirlar uchta stansiya orqali boshqarilgan. Va bugungi kungacha faqat ikkita radiostansiya ishlab turgan.

Bugungi kunda TR1 Vatan radio (Vatan), YeK2 Sar tarapdan (to‘rt tomondan), TR3 Miras (Meros), TR4 owaz radio(musiqaviy eshittirishlar), ushbu to‘rtta radioeshittirishlar orqali butun Turkmaniston xalqiga dunyo yangiliklaridan xabarlar yetkazib turiladi.

Turkmenistan zalatoy vek — (<http://www.turkmenistan.gov.tm/>)

Turkmaniston Davlat xabarlari — (<http://www.tdh.gov.tm/>)

Elktron gazeta “TURKMENISTAN.RU”-

(<http://www.turkmenistan.ru/>)

Turkman Inform — (<http://turkmeninform.com/>)

Zamonaviy Turkmaniston — (<http://www.zamantm.com/tm/>)

Internet—saytning birida “turkmanistonliklar internetdan foydalanishlari uchun” deyilgan. Turkmanistonda erkin internet tizimi dunyoda eng qoloq tizim hisoblanadi. Saparmurot Niyozov (Turkmenboshi) davlatni boshqargan davrda Internet norasmiy tarzda yopiq bo‘lgan. Ashxabodda birinchi internet provayder “Turkmentelekom” Qurbanguli Berdimuhammedov Prezident bo‘lib saylangach turkman kompaniya tashkil etilgan va internet tez rivojlandi. Q. Berdimuhammedov televideniedagi suhbatida: “Xohlaymanki, yangi texnologiya, xalqaro internet tarmoq aloqalari har bir kishiga yetib borishi kerak”.

Bu e’tirof amalda o‘z aksini topdi, ya’ni 2007 yil 17 fevralda Ashxabadda 2 ta zamonaviy internet kafe o‘z faoliyatini boshladi. Internetdan 1 soat foydalanish 4 yevro turadi. Turkmaniston aloqa vazirligining hisobotiga ko‘ra yaqin kunlarda Ashxabodda, viloyat va tuman markazlarida yana 15 ta internet – kafe ishga tushdi. Internetdan bepul foydalanuvchilar asosan talabalar, oliy o‘quv yurtlari xodimlari va tadqiqotchilar, o‘quvchilardan iborat.

Bugungi kunda Turkmanistonda yashaydigan barcha aholining oilasiga internet kirib borgan. 1,5 million kishi internetga ulangan. Juda ko'p maktablar nafaqat shahar, chekkada joylashgan hududlar, mamlakatdagi barcha oliy o'quv yurtlari internet tarmog'iga ulangan. Asosan so'nggi yillarda Turkmanistondagi barcha mobil telefonlar orqali internetdan foydalanish mumkin.

Davlat nazorati. Turkmaniston singari “YouTube”, “Facebook”, “Twitter”, “LiveJournal” saytlarni yopiq saqlaydi, shuning uchun bu yerda faoliyat olib borgan ko'plab chet el qo'shma kompaniyalari ham o'z aloqasini yo'qotgan. Internet qattiq nazoratga olingan. Hattoki, **Opera mini** mobil telefonlarda blok holatiga tushirilgan. Turkmanistonliklar “Odnoklassniki.ru”, “Moy mir”, “Vkontakte” interfeysi va unga xalqaro versiya VK.com dan foydalanadi. Saytlardan foydalanish tijoriy mobil aloqa vositalarini internetga ulash, videoko'rish narxi 3-7 minutga 1,5 dollar deb baholangan. Sifati va samarasi istaklar asosida. Turkmanistonda internetdan foydalanuvchilar 5 %ni tashkil qiladi⁵⁹.

Axborot agentliklari. Hozirgi kunda Turkmanistonda yagona davlat axborot agentligi – “Turkmen devlet xaberlari” (“TDX”) mavjud. Bu axborot agentligini barcha axborotlarni Prezident matbuot xizmati yoki belgilangan davlat muassasalaridan oladi. “TDX” agentligining rahbari Prezidentning matbuot sekretari Kokamurod Baliev edi. Chet el agentliklari Turkmanistonda juda katta nazorat holatida ish yuritadi. Ular faqat Turkmaniston siyosatini yoritish bilan mashg'ul.

Axborot agentligi maxsus axborot bilan ta'minlovchi ommaviy axborot vositalari tashkilotlar (korxona, xizmat, markaz)dan oladi.

Ularning asosiy vazifasi tezkorlikda siyosiy, ijtimoiy, madaniy xabarlarni gazeta tahririyatlariga yetkazadi. Shuningdek, televidenie, radio eshittirish va boshqa tashkilotlar, boshqarmalar, tadbirkor shaxslar, ularning ishlab chiqarishga taalluqli obunachilari agentlik qoshida yig'ilib faoliyat yuritadilar. Agentlik axborotlarni yig'ib, ularni turlari va shakllariga qarab ajratadi va aholi e'tiboriga havola etadi. Agentlik, avvalambor axborotlarni tizimlashtiradi. Uning xavfsizligini ta'minlaydi, nazoratga oladi. Fotostudiya, tahririyat, televidenie, arxivlarda bo'limlar tashkil etish, veb saytlardan zaruriy audiovizual mahsulotlarni yig'ish, axborot agentlik mijozlariga sifatli xizmat qilish bilan ham shug'ullanadi.

“Turkmendovlet xabarlari” (Turkmaniston davlat axborot xizmati)
—Turkmaniston markaziy davlat axborot agentligi

⁵⁹ <http://www.centrasia.ru/newsA.php>

Turkmanistonda yangilik portali. — bugungi kunda “TURKMENxabarlar” mustaqil nodavlat axborot agentligi 2007 yilda tashkil topgan, uzluksiz xizmat ko‘rsatadi. MDX davlatlarida o‘z muxbirlik punktlariga ega.

2009 yilda “TURKMENxabarlar” yangi xizmat ochdi. Talabgorlar uchun yarim yopiq qabul imkoniyatidan foydalanish sharoitlari yaratildi. Yangi to‘lov SMS orqali mobil telefonlarga joriy etildi.

12-fasl. TOJIKISTON JURNALISTIKASI

Tojikiston Respublikasi bayrog‘i
1991 yil 9 sentyabrdan Mustaqil davlat maqomini olgan.

Maydoni:

Axolisi:

Poytaxti: Dushanbe

Tojikiston matbuoti: Tojikiston va o‘zbek xalqlarining yashash sharoitlari, urf odatlari, turmush tarzi nihoyatda yaqin. Asrlar davomida ko‘pgina o‘zbek va tojik sana’tkorlari bir-biriga ustoz, shogird bo‘lib ijod qilib kelishgan. Madaniy va adabiy aloqalarining ravnaq topishida badiiy tarjimachilik ham muhim ahamiyatga ega. 2000 yildan Tojikiston Respublikasining Dushanbe shahrida O‘zbekiston Respublikasi elchixonasi ochildi. Davlatlararo siyosiy iqtisodiy, madaniy va ma’naviy aloqalarni muvofaqlashtirish yo‘lida xizmat qilmoqda.

Tojikistonda bir qancha gazeta va jurnallar nashr etiladi. Asosiylari “Jumhuriyat” (tojik tilida 1925 yildan chop etiladigan gazeta), “Idi tojik” (1955-91 yillarda “Tojikistoni Sovet” nomi ostida chiqqan), “Xalq ovozi” (o‘zbek tilida chiqadigan gazeta 1929-91 yillarda “Sovet Tojikistoni” nomi bilan chiqqan), “Sadoi Mardum” (1992 yildan chiqadigan “Xalq ovozi” gazetasi), “Biznes i politika” (1994 yildan chiqadigan “Biznes va siyosat” gazetasi), adabiy-badiiy jurnallardan tojik tilidagi “Sadoi Sharq” (“Sharq ovozi”), “Madaniyati Tojikiston” (“Tojikiston madaniyati”), rus tilidagi “Pamir” (“Pomir”) va boshqalarni aytib o‘tish mumkin.

“Ovozi tojik” (“Tojik ovozi”) Toshkent shahrida O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi muassisligida tojik tilida haftada ikki marta chiqadigan gazeta. Ilk marta 1924 yil 25 avgustda Samarqand shahrida “Ovozi tojik kambag‘al” nomida nashr etilgan gazeta keyinchalik 1925-31 yillarda “Ovozi tojik”, 1950-64 yillarda “Haqiqati O‘zbekiston” nomi bilan chiqqan. 1992 yil 1 yanvardan hozirgi nomdagi sahifalarda

do'stlik va birodarlik shiori ostida O'zbekistonda yuz berayotgan ulkan o'zgarishlar jumladan, xalq xo'jaligining turli tarmoqlarida erishilayotgan yutuqlar yoritib boriladi. Fan va madaniyat, adabiyot va san'at, axborot va sport bo'limlari mavjud. Gazetaga turli yillarda Abdulqayum Qurbiy, Muhammadjon Hasaniy, Shaxobiddin Sadrullin, Qamariddin Mirzaev, Muborak Fozilov, Abdulla Hakimov, Shavkat Niyazov, Ehson Turdiqulov va boshqalar muharrirlik qilgan.

2003 yildan Sherpo'lat Vakilov muharrirlik qilib kelmoqda. 2005 yilda gazetaning adadi 3 ming nushaga yetgan.

“Sadoi mardum” –Majlisi Oliy ta'sisligida 1991 yil 1 yanvardan chiqa boshlagan davlat gazetasi. Bosh muharriri Bobodjon Abdulvoxidov. Gazeta tojik tilida haftada 3 marta chiqadi. Oliy Majlisning qarorlari, hisobotlari va yig'ilishlari yoritib boriladi.

“Qumxuriyat” – maxsus davlat gazetasi. Davlat va Prezident tasischiligida 1924 yildan chiqa boshlagan. Bosh muharriri Kamol Abduraximov. Gazeta tojik tilida haftada 3 marta chiqadi. Tojikiston Respublikasi qarorlari, qonunlari, buyruqlarini chop etib boradi.

“Xalq gazeta” –Davlat va Prezident ta'sischi ligida 1925 yildan chiqa boshlagan haftalik hokimiyat gazetasi. Bosh muharriri – Vladimir Vorobev. Gazeta rus tilida chop etiladi. Tojikiston Respublikasining qonunlarini, qarorlar ma'ruzasini chop etadi.

“Minbari Xalq”– 1996 yil 7 sentyabrdan tojik tilida chiqa boshlagan Tojikiston xalq demokratik partiyasining gazetasi (NDPT). Ta'sischi si – SIK NDPT. Bosh muharrir – Mansur Sayfuddinov.

“Aziya-Plyus” – 2000 yil 21 yanvardan chiqa boshlagan haftalik umumiy-siyosiy gazeta. Tasischi si OAJ IA “Aziya-Plyus”. Bosh muharrir Umed Babaxanov. Rus tilida chop etiladi.

“Kurer Tadjikistana” – haftalik gazeta. “Sharqi ozod” nashriyoti tasisligida 1991 yil 5 yanvardan chiqa boshlagan. Bosh muharriri - Muhammadjon Toshtemirov. Rus tilida chop etiladi.

“(Biznes i politika)” “Tadbirkorlik va siyosat” - 1994 yildan chiqa boshlagan mustaqil umumiy siyosiy va iqtisodiy gazeta. Ta'sischi si NANT va “Sham”. Agroprombirja Bosh muharriri Rahmon Ulmasov. Rus tilida chop etiladi.

“Tojikiston” – 1997 yildan chiqa boshlagan haftalik axboriy-siyosiy gazeta. Ta'sischi si gazeta xodimlari. Bosh muharrir Sharif Hamdamov. Asosan tojik tilida, ba'zi materiallar rus, ingliz tilida ham chop etiladi.

“Zindagi” –NPO “Bunyodi xitrat” ta’sisligida, tojik tilida chop etiladigan haftalik umumiy siyosiy gazeta. Bosh muharrir Xurshed Niyozov.

“Dayjest-press” – 1996 yildan chiqa boshlagan haftalik gazeta. Ta’sischisi “Charxi gardun” MChJ, bosh muharriri Munavvara Aliakberova. Rus tilida chop etiladi, ayrim paytlarda xalqaro idoralar va chet davlat elchixonalarining e’lonlari ingliz tilida ham chop etiladi.

“Charxi gardun” –1997 yildan chiqa boshlagan “Charxi gardun” MChJ ta’sisligidagi haftalik gazeta. Bosh muharrir Akbarali Sattorov.

Tojik tilida chop etiladi, ayrim reklama manbalari rus tilida ham chop etiladi.

“Oila” – 2000 yildan chiqa boshlagan haftalik siyosiy-axboriy gazeta. Ta’sischi – ijodiy jamoa. Bosh muharrir Feruza Sattori. Tojik tilida chop etiladi.

Yetakchi vaqtli matbuot nashrlari:

Gazetalar:

“Jumhuriyat” 1925 yildan,

“Idi tojik” 1955-91 yilgacha “Tojikistoni Sovet” nomida ,

1929 yildan - 1991 yilgacha “Sovet Tojikistoni” nomida chiqqan

“Sadoi Mardum” Xalq ovozi 1991 yildan chiqa boshlagan gazeta.

“Xalq ovozi” o‘zbek tilida chiqqan gazeta.

“Biznes i politika”-(“Biznes va siyosat”) gazetasi 1994 yildan chiqa boshlagan va boshqalar.

Jurnallar: “Sadoi Sharq” (“Sharq ovozi”),

“Madaniyati Tojikiston” (“Tojikiston madaniyati”),

Rus tilida “Pamir”(“Pomir”) va boshqa shu kabi jurnallarni ko‘rish mumkin.

Tojikistonning televidenie va radio stansiyalari. Tojikistonda radioeshittirishlar 1928 yildan, Dushanba televizion markazi 1959 yildan ishlay boshlagan.

Vatan radiosi Tojikistondagi birinchi markaziy uzluksiz FM radio hisoblanadi.

Dushanbe shahrida 106 G‘M chastotasidagi Vatan eshittirishi 2003 yil 7 mayda ishga tushgan. Radioning bosh direktori Amonov Daler Raxmatullaevich. Radioning auditoriyasi 25-45 yoshli kishilar hisoblanib, 1,5 mln kishini tashkil etadi. 32 xodim va 6 ta shtatsiz xodimi ham bor. Ushbu eshittirishning 5 ta bo‘limi bo‘lib, ular texnik bo‘lim, dasturlash bo‘limi, reklama bo‘limi, xavfsizlik xizmati, devonxona bo‘limidir.

Bu eshittirish yagona rus va tojik tilidagi eshittirish hisoblanadi.

“Vatan”radiosi har kuni tonggi shou – Subhi vatan musiqali eshittirishini uzatadi. Keyingi besh yilda vatan radiosi efirga 200 dan ortiq turli dasturlarni va radio loyihalarni uzatgan. TRK “Vatan” butun dunyoga mashhur “Nemeskaya Volna” radio eshittirishi bilan hamkorlikda ishlamoqda. Shuningdek, bu tashkilot birinchi milliy internet uzatishini tashkil etgan.

Tojikiston radiosi. 2007 yil 1 iyunda Tojikiston radiosi raqamli eshittirish sifatida paydo bo‘lgan. Yangi radio majmua o‘z loyihalarini tashkil etib, “Sinxro-Pro” kompaniyasining shef-montaj uskunalarini jihozlanib texnik montajlangan. Buning ahamiyatli jihati shundaki, beshta radiobirlashmalarda, beshta postda eshittirish efirga tayyorlanadi, 13 ta audiomontaj majmuasida Gina 3G ovoz kartasi ishni boshqaradigan va ta’minlab beradigan SYNADYN bilan ta’minlangan, materialni avtomatik tarzda ta’minlaydi va qo‘lda (ruchnoy) eshittirishni yozish va tayyorlash hamda ko‘pkanalli efirga uzatish, shuningdek, reklamani monitoring qilish va efirdagi signallarni texnik parametrdan nazorat qilishni amalga oshiradi.

Radio “Aziya plyus” Dushanbe shahridagi birinchi mustaqil radiobo‘lib, 2002 yil 9 sentyabrda birinchi marta efirga chiqqan. “Aziya plyus” radiosi –tojik va rus tillaridagi axborot va musiqali eshittirish hisoblanadi.

Asosan, eng zamonaviy mashhur musiqalarni, xorijiy xit musiqalarini efirga uzatadi. Ko‘ngilochar dasturlar, interaktiv o‘yinlar, mashhur kishilar to‘g‘risidagi qiziqarli shoular olib boriladi. Dastur uzluksiz ravishda efirga uzatiladi.

“Televidenie Safina” davlat korxonasi 2005 yil 22 avgustda Tojikiston respublikasi hukumatining №308 buyrug‘iga binoan tashkil etilgan. 2005 yil 3 sentyabr soat 8 00 da “Televidenie Safina” ilk efirga chiqqan teledastur bo‘lib tarixga kirdi.

- Tojikiston xizmati "Radio Svoboda"

www.ariana.su/

Axborot agentligi. Tojikiston axborot agentligi (hozirgi “Hovar” axborot agentligi) 1933 yilda tashkil etilgan.

Bugungi kunda 7 million aholiga ega bo‘lgan Tojikistonda o‘nga yaqin mahalliy axborot agentliklari faoliyat yuritadi.

Varorud Axborot agentligi⁶⁰ 8 yildan buyon axborot bozorida faoliyat yuritadi. Mahsulot egasi Varorud – OAV davlat tizimi bo‘lib, Bank tashkilotlari, Qo‘shma korxonalar (SP), NPO, xalqaro va diplomatik

⁶⁰ [www. Varorud. Org](http://www.Varorud.Org)

tashkilotlar, So‘g‘d viloyati va butun Tojikiston Respublikasida akkreditatsiyadan o‘tadi. Qozog‘iston, Qirg‘iziston, Rossiya, O‘zbekiston, Yaponiya, Avstriya, AQSh, Buyuk Britaniya, Niderlandiya va boshqa xalqaro fondlar hamda ilmiy markazlarning OAVni axborot bilan ta‘minlab turadi.

Missiya: kishilarni axborot bilan ta‘minlash, axborot xavfsizligining jamiyatga yetib borish huquqi, fikrini erkin, shaxsiy huquqini ishonarli aniq bayon qilish.

Varorud – Tojikistondagi mustaqil analitik axborot agentligidir. U 2000 yilda Tojikiston Respublikasi Adliya vazirligida ro‘yhatdan o‘tgan.

Tashkilotning birinchi nomi tojik va rus tillarida “Zareche”deb nomlangan. Axborot agentligining bosh ofisi eski Xo‘jandda joylashgan.

Pamir Media axborot agentligi⁶¹ Pamir Media tog‘li Badaxshon Avtonom Respublikasiga ta’sir o‘tkazadi. Axborot agentligi byulleteni tojik va rus tillarida chop etiladi. Viloyatning siyosiy, madaniy va iqtisodiy tadbirlarini o‘tkazib boradi.

Aziya plyus axborot agentligi⁶² ASIA – PLUS – Tojikistondagi mustaqil axborot agentligi. 12 yildan buyon axborot bozorida faoliyat yuritadi. 1996 yilda bir vaqtning o‘zida ingliz va rus tillaridagi byuletenning birinchi soni chop etilgan.

Xovar axborot agentligi⁶³ Xovar Milliy axborot agentligi mamlakatdagi markaziy davlat axborot tizimi hisoblanadi. Xovar axborotni tojik, rus, fors, arab, o‘zbek va ingliz tillarida tarqatadi.

Avesto axborot agentligi⁶⁴. “Avesto” axborot agentligi mamlakatda birinchi on-layni OAV hisoblanib, aniq vaqt tartibi bilan ishlaydi. “Avesto” AA xabarlarini tojik, rus va ingliz tillarida tarqatadi. O‘zini mamlakat bo‘yicha yagona axborot tarqatuvchi deb hisoblaydi. 2004 yil mart oyidan boshlab faoliyat yurita boshlagan.

2005 yil hisobotida mamlakat bo‘yicha agentlik eng yaxshi xabar tarqatuvchi tizim deb topildi. Bugungi kunda agentlik rus va ingliz tillarida 40 mingdan ortiq axborot xujjatlarini qidiruvchi arxiviga ega.

Asosiy prinsiplari – tezlik, kenglik va mustaqil.

“Xatlon-press” axborot agentligi⁶⁵. Bu agentlik mavjud bo‘lsada, ammo u to‘g‘risida hech qanday ma’lumot oshkor etilmagan.

⁶¹ pamirmedia @ gmail. Com

⁶² www. Asiaplus. Tj

⁶³ www. Khovar. Tj

⁶⁴ www. Avesta.tj

⁶⁵ www.khatlonpress.tj

Interneti. Tojikistonda internet 1990 yilda tashkil etilgan. 2008 yilga kelib bu davlatda internet va mobil telefon bog‘lanma-lari rivojlandi va IKT bozorida 180 ta kompaniya lisenziya oldi.

13-fasl. QOZOG‘ISTON JURNALISTIKASI

Maydoni: 2724,9000 kv.km.

Axolisi: 17.753000 kishi.

Poytaxti: Astana

Jurnalistning sifatlarini quyidagicha guruhlashtirish mumkin:

- ijtimoiy fuqarolik, ijtimoiy javobgarlik, aniqlik, qamrovlilik, prinsipiiallik, aql-idroklilik, to‘g‘rilik, aniqlik, dolzarblik,
- malakaviy aloqaviylik, iqtidorli, jismoniy yuklamalarni aql bilan bajara olish,
- ongli ravishda asosli harakat qiladigan, chaqqon xarakterli, xotirasi tiniq, fikrlash doirasi keng, dunyoqarashi keng va boshqalar.

Korporatsiya Qazreklama aksiyadorlik jamiyati reklama bozorida 1962 yildan 1996 yilgacha Qozog‘iston SSR tizimiga kirgan. 1994 yilga kelib uning boshqaruv tizimi inqirozga uchradi. 1995 yilda Qazreklama davlat aksiyasi paketini to‘liq sotib oldi va rivojlangan zamonaviy texnologiyalari sifati 3 barobarga oshdi. Yangi shakldagi reklama mahsulotlariga ega bo‘ldi.

Matbuoti. Hozirda Qozog‘istonda umumiy 42 nomda gazeta chop etiladi. Shundan 16 tasi qozoq tilida chiqadigan gazetalar. Gazetalar safiga “Almati aqshami” (Vecherni almati) “Adam ata-Xaua ana”, “Didar”, “Altin Juldiz”, “Jas Alash”, “Qozog‘ison haqiqati” kabi nashrlarni misol qilishimiz mumkin. Ushbu gazetalar mamlakatdagi yetakchi nashrlar sanaladi. Masalan, “Almati aqshami” gazetasi 1988 yildan boshlab chiqa boshlagan. Hozirda ushbu nashrning umumiy adadi 12000 ni tashkil etadi. Bunda Almata mintaqasidagi har kungi yangiliklar uzatiladi. U kunlik nashr. Adam ata-Xaua ana esa 2000 yildan buyon 10.000 nusxada chop etila boshlagan. Ko‘ngil ochar gazetalar safiga biz “Altin bo‘sag‘a”ni kiritishimiz mumkin. U davlatdagi eng adadi ko‘p nashirlardan hisoblanadi. Ya‘ni, 45 000 nusxada chop etiladi. Gazetaning turli xil rangli, mushtariy e‘tiborini tortadigan “Kun yangiligi”, “Shou biznes”, “Ajoyibotlar”, “Sizning tanlovingiz” kabi ruknlari mavjud. 1921 yildan chiqa boshlagan “Jas Alash” gazetasi yoshlarbop gazeta. Uning adadi 72 634 nusxa. Gazetada Qozog‘iston yoshlari hayotidan turkum maqolalar e‘lon qilinadi. Ularning muammolari atroflicha yoritiladi.

1. Almati aqshami (Vecherni Almati) umumiy siyosiy gazeta, 1988 yildan chiqa boshlagan, adadi 12000 nusxa,

2. Adam ata-Xaua ana. Qozoq tilidagi oylik gazeta, 2000 yildan chiqa boshlagan. Adadi 10000 nusxa.
3. Altin Juldiz 2000 yildan chiqa boshlagan, adadi 7000 nusxa.
4. Allajar - oylik gazeta, 2004 yildan chiqa boshlagan, qozoq-rus tillarida materiallar beriladi, adadi 11 000 nusxa.
5. Didar-1931 yildan chiqa boshlagan, adadi 14197 nusxa.
6. Altin bo'sag'a- 2008 yildan chiqa boshlagan, adadi 45 000 nusxa,
7. Qazag'istan - 2000 yildan chiqa boshlagan, adadi 10.400 nusxa,
8. Jas Alash - 1921 yildan chiqa boshlagan, adadi 72 634 nusxa va boshqa.

Alma-atinskaya" pravda- viloyat gazetasi 1954 yildan chiqa boshlagan, adadi 13000 nusxa. Qozog'istonda 7 ta qozoq tilida jurnal bor. Ular qo'yidagilar:

1. "Temir Qaziq", 1923 yildan chiqa boshlagan (qozoq tilida), adadi 15 000 nusxa.
2. "Turkologiya"-Qozog'iston xalqaro ilmiy jurnali, 2003 yildan chiqa boshlagan, oyda 2 marta chop etiladi.
3. "Altin besik" -qozoq tilida, 2003 yildan chiqa boshlagan, adadi 23 000 nusxa.
5. "Al-Pari"- Ilmiy-amaliy iqtisodiy jurnal 1997 yildan chiqa boshlagan, adadi 20 000 nusxa,
6. "Aziya-Tranzit"- oylik jurnal, 2001 yildan qozoq va rus tillarida 12 000 nusxada chiqa boshlagan va boshqa jurnallarni aytish mumkin.
7. **Ay** – 1994 yildan Almatida chiqa boshlagan oylik sifatli publisistik jurnal. Adadi 500 dona. Bosh muharrir M.Qo'jametova⁶⁶.

Teleradiokompaniyalar:

Telekompaniyalar. TRK Qozog'iston teleradiokompaniyasi videoarxivi 1996 yil 29 dekabrda davlat idorasi tomonidan tashkil etildi.

Almati telekanal 2005 yildan faoliyat ko'rsatadi.

Sana⁶⁷ - talabalar dasturi bo'lib, Qozog'iston respublikasi bo'ylab uzatiladi. Bu dastur Al-Forobiy nomidagi universitetning Jurnalistika fakulteti o'qituvchi va talabalari tomonidan 1997 yil 3 mayda ilk marta efirga chiqqan.

⁶⁶ Кудайберген Турсын. Қозоқ телевидениеси // Энциклопедия т.1. –Алматы, 2009. – С. 54.

⁶⁷ Казыбоев С.К., Нода Л.П., Рожков А.В. Журналистика Казахстана// Энциклопедия. - Каз Алматы, 2009.- С. 230

Xabar - telekanali⁶⁸. Respublikaning milliy telekanali bo'lib katta e'tiborli kanal hisoblanadi. Kanal davlat tilida efirga chiqadi. Sutkasiga 16 soat ishlaydi. Rossiya, Xitoy va Markaziy Osiyoda 21 mln.lik obunachilarga ega. Kanalda 600 dan ortiq malakali jurnalistlar, operatorlar, redaktorlar, rejissyorlar, prodyusser-lar, dizayner va videoinjinerlar faoliyat yuritadilar).

Xabar telekanali da quyidagi ko'rsatuvlar berib boriladi:

- mualliflik dasturi;
 - axborot va publisistik ko'rsatuvlar;
 - madaniy va ma'rifiy dasturlar;
 - teleseriallar;
 - xujjatli badiiy filmlar;
 - musiqali klip va dasturlar;
 - Yangiliklar va boshqa ko'rsatuvlar- qozoq, rus tillarida;
 - Analitik dasturlar "Jeti kun" dasturi (Haftanoma), "Betpebet"(Yuzma-yuz);
 - "Dengi" (Salomatlik),
- Jamiyatning ijtimoiy savodxonligini oshirish maqsadida
- Qozoq publisistikasi, tarixi, etnografiyasi haqida "Auildin alti auizi" "Til", "Liniya sudbi", "1001-maqal-1001 jumbaq",
 - sport, madaniyat va boshqa ko'rsatuvlar.

HIT TV – musiqaviy milliy telekanal 2003 yil 21 oktyabrdan o'z ishini boshlagan, uning asosiy auditoriyasi 12 yoshdan 35 yoshgacha bo'lgan tomoshobinlar, 24 soatlik teledastur bo'lib, asosan videokliplardan iborat. Ushbu dastur kozoq va rus tillarida olib boriladi.

E-mail: info @ hittv. kz; www. hit – tv kz

Televideniesi.

"Qozog'iston" milliy telekanali davlat kanali hisoblanadi. U tomoshabinlarning soni bo'yicha respublikada yetakchi o'rinni egallaydi. Telekanal 1958 yil martda tashkil etilgan. U o'z dasturlarini Rossiya, O'zbekiston, Qirg'iziston, Turkmaniston, Mongoliya kabi davlatlarga ham uzatadi. Bunda mamlakat ichidagi va chet davlatlardagi voqea-hodisalar tezkor yoritiladi. Ko'rsatuvlar auditoriya yoshini hisobga olgan holda ham uzatiladi. Telekanalda yangiliklar, tok-shou, ko'ngilochar dasturlar, tahliliy ko'rsatuvlar ko'p. Shuningdek, olam ajoyibatlari haqidagi informasion ko'ngilochar "Ta'asholpan" dasturining ahamiyati katta. Telekanal sport mavzusidagi turkum ko'rsatuvlarni ham tayyorlab kelmoqda. Ayniqsa, 2011 yildagi Qishgi Osiyo o'yinlarini to'g'ridan-to'g'ri ko'rsatishda

⁶⁸ Ўша манба.- С.442.

jonbozlik ko'rsatdi. Ayni paytda kanal "Eki yulduz", "Kesh jariq" kabi ko'ngilochar dasturlarni uzatib, auditoriya qiziqishini oshirmoqda. Qozoq tilining boy xazinasini ko'rsatib beruvchi "Söz mergen" dasturi ham e'tibordan chetda emas. Telekanal doim film va seriallarni berib boradi. Hozirda kanal orqali "Qazaqfilm" kinostudiyasining "Taqiyali perishte", "Meniñ atim Qoja", "Qizjilag'an", "Keshpendiler", "Birjan sal" kabi filmlari namoyish etilmoqda. Televidenie zamonaviy texnologiyalardan ham unumli foydalanmoqda. Ayni damda kanal faoliyatida o'n ikkita kamerali yuradigan televizion moslama mavjud. Uning quyidagicha ko'rsatuvlari bor.

"Balapan" telekanali. "Balapan" telekanali bolalarga mo'ljallangan. U 2010 yilda tashkil etilgan davlatga tegishli, ixtisoslashgan televidenie hisoblanadi. Uning ko'rsatuvlari ham kanal yo'nalishi bilan chambarchas bog'liq. Unda bolalarning hayoti, ularning orzu-intilishi, yutuqlari hamda muammolari yoritiladi. Shuningdek, "Balapan" telekanalida bolalarga mul'tfilm, kino hamda bolalar o'yini, musobaqalari uzatiladi. Ertaklar o'qib beriladi. Uning onlaynda maxsus sayti faoliyat ko'rsatadi. Bunda bolalar nimalarga qiziqishi haqida takliflar bildiradi. Yangi o'yin, kino, ko'rsatuvlarni tomosha qiladi. Hozirda telekanalda "Jolin bolsin balaqay!", "Dərumender əlemi", "Bala tili – bal", "Kəsibin-nəşibiñ!", "Tabig'at janashirlari" dasturlari mavjud. Ular tarbiyaviy xususiyati bilan ham bolalarni voyaga yetkazishda katta xizmat qiladi.

"Mədeniet» telekanali. "Mədeniet" telekanali Qozog'istonning milliy davlat kanallaridan biri hisoblanadi. U mamlakatning madaniy sohalaridagi yangiliklarni tarqatishga mo'ljallangan kanal hisoblanadi. Kanal 2011 yilda tashkil etilgan. Bunda mamlakatning milliy urf-odat va dasturlarini saqlash, unga hurmat ko'zi bilan qarashga yo'naltirilgan dasturlar efirga uzatiladi. Teleko'rsatuvlarining 30 % ko'ngilochar dasturlar egallaydi. Doim ko'ngilga xush yoqadigan qo'shiqlar uzatiladi. Hozirda uning "Altin kəmbe", "Kelbet", "Suret-g'ymir", "Jyzdesu" kabi ko'rsatuvlari bor.

Qozog'iston radiosi. "Xabar" radiostansiyasi – musiqiy, axborot kanali. 1997 yil 31 dekabrda 22 soatlik efirga chiqqan.

68,3 MGs chastotali diapozonda o'rta to'liqindagi diapazoni 1071 kGs G'Mdagi chastotaga ega.

Efirga 40 % qozoq, 30% rus, 30 % chet el musiqasi.

100 % eshittirishdan 50% original efirning asosiy blokida "Shanraq" (Assalom tong) kabi yangilik dasturi tashkil etadi. Unda:

- milliy madaniy dastur markazi

- kokpar ko'ngilochar dasturi
- osiyoda ishlangan,
- studiya mehmoni,
- siz uchun qo'shiq kabi va boshqa.

Xit – GM Qozog'iston. Tijoriy radiostansiyasi Olmaotada joylashgan, efirga 1999 yildan chiqa boshlagan.

“Qozoq” radiosi. Qozog'iston ASSR xalq kommissarlari Kengashi 1921 yilda Respublikada radio uzatishni qurish haqidagi yechimga keldi. Va radio mamlakat bo'yicha uzatila boshlandi. “Qazaq” radiosi davlatdagi asosiy radiokanallardan biri. U Xitoy, Rossiya, O'zbekiston, Qirg'iziston hududlarida ham jarang sochadi. Unda jamiyatdagi barcha sohalarni o'z ichiga qamrab olgan eshittirishlar beriladi. Unda qozoq, rus, nemis, tatar tillarida ham dasturlar bor. Ayniqsa, radioda mamlakatda chiqadigan gazetalar sharhi ham o'rin olgan. Bu dastur hozirda o'z samarasini berib kelmoqda. Radioda turli xil qo'shiqlar ham jarang sochadi.

Uning quyidagicha eshittirishlari mavjud:

“Altin qor”, “Ən tıñdayıq”, “Qayirli tañ, Qazaq yeli!”, “Kýntizbe”, “Mañızdı oqıǵalar kúndeligi”.

“Shalqar” radiosi. Mazkur radio milliy, davlatga qarashli radiokanal hisoblanadi. U 1966 yilda tashkil etilgan. Dastavval ikki soatlik ko'rsatuvlarini uzatgan. Hozirda uning ko'lami, auditoriyasi katta. Radio 1998 yilda faoliyatini to'xtatdi. 2002 yilda esa yana qaytadan ishini davom ettirdi. Va faqat Almatidagina yangiliklarini tarqatdi. Ayni paytda radiokanal respublika mintaqasining 62, 4% iga dasturlarini uzatadi. Uning asosiy maqsadi xalqning milliy madaniyatini yana oshirishdan iborat. Uning “Añdatpa”, “Dala dausi”, “Otirar kitapxanası” kabi eshittirishlari mavjud.

“Astana” radiosi. “Astana” radiosining formati informasion musiqiy kanal. U ilk bora 1999 yilda efirga chiqqan. Hozirda 101.4 FM to'lqinida efirga uzatiladi. Uning efirdagi vaqti esa 19 soatni tashkil etadi. O'shandan beri radiokanal “Aq nietpen ər yyge” degan shior bilan faoliyat ko'rsatib kelmoqda.

Radio 2003 yildan boshlab o'zining efirdagi formatini yangilashga erishdi. Radioda yangi o'yin dasurlar hamda musiqiy eshittirishlar ochildi. Radio 60 % qozoq tilida, 40 % rus tilidagi eshittirishlarni uzatadi. 2009 yil “Astana ” radiosi o'zining 10 yilligini nishonladi. Va “Astana qaharmandari” eshittirishi efirga chiqdi. Radio ko'p yutuqlarga ham erishib kelmoqda. Masalan, 1999 va 2003 yillari “Altin Jyldiz”, 2006 yilda

esa “Yzdik radio” nominatsiyalari bo’yicha taqdirlandi. Hozirda “Atameken”, “Men qazaqpın”, “Ylttiq mydde”, “Patriottiq tərbie”, “Ana tilimiz” kabi eshittirishlar mavjud.

Qozog‘istonda teleradioxabarlar va audiosignalli sandiq (raqamli kashfiyot) yangi texnologiyasining paydo bo‘lishi sputnik texnologiyalarining keng tarqalishini ta’minlaydi va u sifatli darajada ish bajaradi. Teleradioxabarlarni ularsiz kengaytirish mumkin emas. Standartga asoslangan yozuv, qolipga tushirish axborotni aniq berish va xalqlarga yetkazish uchun televideniya keng yo‘l ochadi. Axborot-telekommunikatsiya sifatining strategik masalalari, xabarlar tarqatishning o‘xshash yuqori darajali sputnik infratuzilmalarining birligidir. KRning axborot media-telekommunikatsiya sektorlarida texnologiyalarning orqada qolishida xorij infratuzilmasi yotadi.⁶⁹

Qozoq avtoradiosi. Yagona FM 105,4 to‘lqinida efirga uzatiladigan radiokanal hisoblanadi.

Qozog‘iston avtoradiosining boshqa tijoriy radiolardan afzal tomoni mashinalar to‘xtab qolish joylarida (svetoforda) yoki mashina yurib ketayotgan paytlarda ham mashinalarda ularning xavfsizligi, mashinani ro‘yhatdan o‘tkazish joylarining qaerda joylashgani, yo‘l belgilari va boshqa xabarlarni yetkazib turadi.

Avtoradio Aziya – kundalik musiqali radio eshittirish. Bu radio avtomashina haydovchilariga turli maslahatlar beradi. Respublika statistikasi haqida rus, qozoq tillarida eshittirishlar olib boradi. Bosh muharriri Nurbek Sayasat⁷⁰.

Aziya-Plyus – Qozog‘istonning Pavlodar shahrida joylashgan. Hududiy xabarlarni rus, qozoq tillarida tarqatuvchi radio hisoblanadi.

Bosh muharriri Aleksandr Yurchenko.

Aziya tiniq – davlatdagi yuqori nufuzga ega bo‘lgan mediato‘plam, davlatdagi 8 ta eng nufuzli radiokanallar ichida 3-o‘rinda turadi. Aziya tiniqqa 52 ta hududning 102 yetakchi teleradio xabar tarqatuvchi kompaniyalari birlashgan.

AVI – teleradio xabarlar yetkazib beruvchi bo‘limlar orasidagi birlikni mustahkamlash maqsadida 1984 yilda ishga tushgan. 1998 yilda Xabar axborot tarqatish agentligi axborot tarqatish maqsadidagi to‘liq huquqqa ega bo‘ldi.

2003 yil AVIning bosh organi boshchi bo‘ldi. AVIning 41-chi bosh assambleyasini 2004 yilda “Xabar” agentligi boshchiligidan Olmatada o‘tdi.

⁶⁹ Кудайберген Турсын. Қозоқ Телевидениеси //Энциклопедия: т. 1.- Алматы, 2009. – Б. 109.

⁷⁰ Кудайберген Турсын. Қозоқ Телевидениеси // Энциклопедия: т. 1.- Алматы, 2009. – Б. 27.

Bunda Aziyadagi katta-katta xalqlar BAQning 350dan ortiq rahbarlari, yetakchi xodimlari va NHK (Yaponiya), KBS (Koreya), AVS (Avstraliya) vakillari qatnashgan.⁷¹

Ay-ayna – Chimkentda joylashgan bo‘lib qozoq va rus tillarida qozoq xalqi uchun yangiliklar tarqatuvchi radio.

Internet tarmog‘i. Qozog‘istonda internet juda rivojlangan bo‘lib, radio, televidenie, gazeta va jurnallarning elektron saytlari mavjuddir. Internetdan quyidagi yangilik kanallarini topish mumkin, masalan www.cnn.com/QUICKNEWS/ CNN 24-Hour Non-Sop Headline News yoki [news hotline. kz-holine. Kz](http://news.hotline.kz-holine.kz), elektron gazeta sayiti - [www. navitor. Kz](http://www.navitor.kz)- Navigator, elektron jurnal saytlari - [www. caraban. Kz](http://www.caraban.kz)- Karavan, [www. Time. kz](http://www.Time.kz)- Vremya,[www. Dn. kz](http://www.Dn.kz)-Delovaya nedelya; [www. Panorama. kz](http://www.Panorama.kz)-Panorama, www.continent.kz-Qontinent), Radio va teleko‘rsatuvlarning internetdagi kanallari -[www. radio. Kz](http://www.radio.kz)-Kazaxstan radiosi kabi va boshqa misollarni ko‘plab keltirish mumkin.

Axborot agentligi. “Xabar” axborot agentligi yopiq aksiyadorlik jamiyati hisoblanadi. Doimiy ravishda xalqaro yangiliklarni yetkazuvchi axborot agentliklari “APTN”, “Reuters”, “Interfaks” va “ITAR-TASS” kabi 20 ga yaqin muxbirlar punktlari MDH va 10 ta uzoq chet davlatlar xalqaro agentliklaridan “Xabar” axborot agentligining Yevropa mamlakatlari, Markaziy Osiyo, Rossiya, Turkiya, Yaponiya, Eron va AQShda muxbirlar punktlari faoliyat yuritadi. “Xabar” – axborot agentligi Osiyo, Tinch okeani Telesoyuzi AVI, Osiyo Tinch okeani axborot agentligi OANA, institut televidenienini rivojlantirish LIVD. Axborot agentligining bosh direktori Gulnora Iksanova. 2003 yilda Germaniyaning Frankfurt shahrida bo‘lib o‘tgan Yevropaning Oltin Arkasi tanlovda “Texnologiya va sifat” nominatsiyasiga ega bo‘ldi.

Axborot portali. [www. Khabar. Kz](http://www.Khabar.kz). portali Qozog‘istonning internet portallaridan biridir. 2003 yilda “An’anaviy OAV elektron versiyasi ” online – ovozida 55,8 % ovoz bilan baholangan portal darajasi oshdi, kundalik axborot tarqatuvchi veb sayti 3 ta rus, qozoq va ingliz tillarida olib boriladi.

Jamiyatning madaniy hayotini mamlakat va dunyo jamiyati bilan “**Xabar**” Axborot agentligi bog‘lab turadi.

⁷¹ Кудайберген Турсын. Қозоқ телевидениеси энциклопедия т1. Алматы. 2009– Б. 53.

14-fasl. QIRG‘IZISTON JURNALISTIKASI

Qirg‘iziston Respublikasi bayrog‘i

Qirg‘iziston matbuoti. Qirg‘izistonda 183 ta gazeta va 83 ta jurnal chop etiladi,

Shulardan eng yirik gazetalar “Asaba” -“Bayroq” qirg‘iz tilida haftada ikki marta chiqadigan gazeta. Bu gazeta 2001 yildan nashr etiladi. “Vecherniy Bishkek” (“Bishkek oqshomi”) rus tilidagi kundalik gazeta bo‘lib, 1974 yildan chop etila boshlandi. “Qizil Tuus”⁷²(“Qizil bayroq”) qirg‘iz tilida haftada ikki marta chiqadigan gazeta. Bu gazeta 1924 yildan chop etila boshlagan, adadi 20000. “Qirg‘iziston adabiyoti” rus tilida yiliga 4 marta chiqadigan jurnal. “Slova Kirgizistana” (“Qirg‘iziston so‘zi” rus tilida haftada 3 marta chiqadigan gazeta, 1925 yildan chiqa boshlagan, “Erkin Too” -“Erkin tog‘lar” qirg‘iz va rus tillarida haftada ikki marta chiqadigan hukumat gazetasi, adadi 120 000. 1991 yildan chiqa boshlagan. Qirg‘iziston Respublikasi teleeshittirish davlat korporatsiyasiga 1937 yilda asos solingan.

“O‘sh sadosi” ijtimoiy-siyosiy gazeta bo‘lib, A4 formatda chop etiladi. 1932 yilda asos solingan, o‘zbek tilida chop etiladi, adadi 4 000 dona. “Kommunist” gazetasi 1932 yil 12 apreldan chiqa boshlagan, birinchi bosh muharriri Muradxan Sabirov. 1938 yildan gazeta “Paxta uchun”, keyinchalik 1940 yildan “Lenin yo‘li” (Put Lenina) deb nomlana boshlagan. “Qirg‘iziston haqiqati” (Pravda Kirgizii) 1957 yilda Qirg‘iziston SSR Markaziy Komitetining gazetasi hisoblangan.

“Xueymen bo” 1932 yilda asos solingan, dungay tilida chop etiladi, ijtimoiy-siyosiy oylik gazeta. 2008 yildan 3000 donada chop etiladi. Bugungi kunda mamlakatda 1500 ta ommaviy axborot vositalari

⁷² <http://kyrgyztuusu.kg/>

ro'yhatdan o'tgan. Shulardan katta bo'lmagan nushadagi va analitik-axborot gazetalar "Vecherniy Bishkek", "Slovo Kirgizstana", "Moya stolisa – novosti", "Delo №", "Obshchestvenniy reyting", "Delovoy Kirgizstan", "Kirgiz Tuusu" va boshqalar. Respublika markazi Bishkek shahrida ko'p miqdorda bosma va elektron nashrlar chop etiladi. Qirg'izistonning 7 ta viloyatida qirg'iz, rus, o'zbek tillarida tarqatiladi.

Jurnallari. Statistika ma'lumotlarga qaraganda poligrafika yetishmovchiliklar sababli Qirg'izistonda jurnallar ancha kam. 16 turdagi jurnallar chop etiladi shulardan: "Qirg'iziston adabiyoti" jurnali rus tilida yiliga 2 marta chiqadi, "Adil sot" jurnali, "Ala Too" jurnali, shuningdek, nafaqat Qirg'izistonda balki, Qozog'iston, Tojikiston va Turkmanistonda nomi mashxur bo'lgan "Madaniyat sharxi", "Sixat-salomatlikni saqlash", "Sport" jurnallari bor.

Radioeshittirishlar: Kabar davlat radiostansiyasi va Almaz xususiy radiostansiyasi. KOORT radio va televideniyesi 1997 yilda tuzilgan. "Piramida" teleradiokompaniyasiga 1991 yil asos solingan.

Teleradiokompaniyalar: Respublika miqyosidagi "Piramida" 1958 yilda tashkil topgan. Hozirgi kunda uning tarkibida bir qancha teledasturlar faoliyat yuritadi.

Mir (teleradiokompaniya). "Mir" — MDH mamlakatlararo xalqaro teleradiokompaniya hisoblanadi, 1992 yil 9 oktyabrda asos solingan, ta'sisчилari 10 ta davlat-Ozarbayjon, Armeniya, Belorussiya, Gruziya, Qozog'iston, Qirg'iziston, Moldaviya, Rossiya, Tojikiston va O'zbekiston. Eshittirishlar rus tilida olib boriladi. Telekompaniyaning Shtab-kvartirasi Moskvada joylashgan. Filiallari esa MDH davlatlarining barchasida bor, shuningdek, Sankt-Peterburg, Vladikavkaz va Alma-Atada ham "Mir"ning eshittirishlari, Belorussiya, Qirg'iziston, Rossiya va Latviya, kabi davlatlarda ham axborotlari tinglanadi. Uning axborot portalı Mir 24.tv va sputnik tizimi "MIR-Teleport". Bundan tashqari 1993 yil 6 sentyabrdan Ostankinoning 1- kanalida payshanba kuni 18.00 dan 18.30 gacha chiqib turgan, 1995 yil 1 apreldan 14 avgustgacha esa umumiy Rossiya televideniyesining kundalik ko'rsatuvlaridan joy olgan. Har kuni soat 15.15 dan 15.45 gacha, 2000 yil dekabr oyidan soat 14.30 dan 15.00 gacha o'z ko'rsatuvlarini uzatadi. 2003 yil 1 sentyabrdan boshlab erkin tarzda Rossiya, Armaniston, Belorussiya, Gruziya, Qozog'iston, Qirg'iziston, Moldaviya davlatlariga eshittirishlari uzatilgan. "Mir" Rossiyaga sputnik orqali NTV+ chastotasida kabelli televideniyesini uladi. 2012 yil 14 dekabrdan telekanal Rossiyaning ikkinchi **multipleks** raqamli televideniega o'tdi. "Vmeste" "Vsyudu jizn", "Million voprosov o

prirode”, “Mechtay! Deystvuy! Bud!”, “Soyuzniki”Obshiy rinok”, “Sdelano v SSSR”, “Putevoditel”, “Slovo za slovo”, “Eksperimentatori”, “Tik-tak”, “Lyubimie aktyori”, “Kirgizstan v lisax”, “Novosti Sodrujestva. Kultura”, “Diaspori”, “Prostie chisla”, “Mir sporta”, “Sodrujestvo. LIVE”, “Bolshoy reportaj”, “Aksenti”, “Novosti. Sodrujestva”, “Obshiy interes”, “Sekretnie materialy”, “Respublika segodnya”, “Dobropojalovat”, “Polunochni-ki”, “Znaem russkiy”. Rossiya telekanali seriallariga oʻxshash shakllantirilgan, shuningdek xalqaro Amerika koʻrsatuvlariga qiyoslangan.

Axborot agentligi. “KABAR” qirgʻiz milliy axborot agentligi “24 KG”, “Kabar”, “AKI-press”, “Vesti.KG”, “Komment.KG”, “Gezitter.KG”, “Parus KG.info”, “Kloop.kg” va boshqa.

AKIpress. Axborot agentligi oʻz veb saytida Qirgʻizistonda boʻlayotgan 500dan 700 gacha kundalik siyosiy, iqtisodiy xabarlarini nashr qilib boradi. Bundan tashqari madaniy diplomatik, sport yangiliklarini 24 soat davomida kuzatadi.

K-News — Qirgʻiziston Respublikasidagi nodavlat axborot agentligi Qirgʻizistondagi. 2011 yil 20 iyunda media-menejerlar gruppasidan tashkil topgan.

Internet⁷³- K-News 2011 yil 20 iyunda tashkil topgan, rus tilida faoliyat yuritadi.

Chet el OAV Rossiya, Xitoy, Koreya, Turkiya va Oʻzbekiston televidenie va radio dasturlari bilan taqdim etilgan.

Respublika boʻylab yuqori reyting tadqiqotida Qirgʻizistondagi pozisiyaning yetakchilaridan Rossiya va hududiy rusiy zabon tilidagi Markaziy Osiyo tashkilotlarida teleradiokompaniyasi tashkil etilgan.

Sutkasiga bitta orbitada xususiy chastotada 10 soatgacha boʻlgan boshlangʻich eshittirishlar faoliyat koʻrsatgan.

2007 yilga kelib eshittirish hajmi 17 soatga uzaytirilgan. 2008 yil fevral oyida MTRK “Mir”da “MIR+3” telekanali Markaziy Osiyo, Ural va Sibir aholisi uchun 24 soatlik dasturlar tayyorlandi. Hozirgi kunda telekanal mediabozorda oʻz oʻrniga ega.

2010 yil fevral oyidan boshlab “Super-Optimum” paketi “Trikolor TV”dan telekanalga birlashdi. 2011 yil 1 avgustidan MPEG-4 formatini oddiy MPEG-2 formatiga oʻzgartirdi (paket “Optimum”).

⁷³ www.knews.kg

K-News — Qirg‘iziston Respublikasining maxsus yangiliklarni o‘zlash nodavlat axborot agentligi bo‘lib, unga 2011 yil 20 iyunda media-menejer guruhi asos solgan.

Axborot agentligida “Parlamentskaya xronika”da mamlakat parlamenti a‘zolari qarorlarining yangiliklari har kuni berib boriladi. Saytning “Dose” sahifasida Qirg‘izistondagi taniqli shaxslar va siyosiy arboblarning avtobiografiyasi to‘liq yoritilib boriladi.

Doimiy ravishda “Politika”, “Sobitiya i rassledovaniya”, “Ekonomika”, “Fotoreportaji” va “Infografika” sahifalari yoritiladi. Agentlikda “mutaxassislar va topshiriqlar” sahifasi o‘z o‘quvchilari e‘tiboriga oxirgi yangiliklarni havola etadi.

MILLIY MENTALITET VA MILLIY JURNALISTIKA

Mentalitet - (lotincha Mentis-aql demakdir)- ijtimoiy-psixologik qarashlar, tasavvurlar, dunyoni anglash va kishilar ongini shakllantiruvchi an'anaviy idrok etish usuli bo'lib, ma'lum ijtimoiy-madaniy jamiyatga xos bo'ladi.

Milliylik esa ma'lum etnik qatlamga mansublik bilan bir qatorda fikr yuritish hamda umumiy ma'naviy qadriyat mushtarakligidir. Bu xaqda O'zbekiston Prezidentining shunday so'zlari bor: "Insoniyatning ko'p asrlik tarixi shundan dalolat beradiki, bu dunyoda o'zining milliy davlatini qurishga azmu qaror qilgan har qaysi xalq yuksak vazifalarni amalga oshirish, shu yo'lda odamlarni birlashtirish va safarbar qilish, ularning qalbida ishonch uyg'otish, eski ijtimoiy tuzumdan mutlaqo yangi tuzumga o'tishda o'ziga qo'shimcha kuch-quvvat va madad topishda umumiy, yagona maqsad va orzu-intilish ifodasi bo'lgan milliy g'oyani tayanch va suyanch deb biladi".⁷⁴

Mentalitet o'zgaruvchan bo'lib, undagi shakllanishlar va yangiliklar juda sekin yuz beradigan jarayondir. Ijtimoiy psixolog Yu.Mitke mentalitetda o'zaro bog'liq bo'lgan psixologik reaksiyalar, tasavvurlar va avvalgi avlodlarga xos bo'lgan xususiyatlarga ega jihatlar, guruhlarining o'z-o'zini anglashi kabi omillarni idroki va jamoaviy ongning sintezlashishi sifatida ko'radi. Tarixchilar esa mentalitetni dunyoni anglash, his-tuyg'ular va ma'lum davr odamlarga xos xayol surish tarzining umumlashmasi deb hisoblaydilar.

Sotsiololingvistlar madaniy sub'ektlarning ongli munosabatlarini belgilab beruvchi semantik matrisani mentalitet deb hisoblaydilar.

Mentalitet tushunchasi tahliliy fikrlar, idrok etish shakllarining rivojlanishi kabilarni yarim anglab yetilgan madaniy me'yorlar bilan birlashtirish imkonini beradi.

Mentalitet bir-biriga qarama-qarshi bo'lgan tabiiy va madaniy, emotsional, haqli rasional va norasional, individual va umumbashariy tamoyillarni bir-biriga bog'lab turadi. Shu bilan birga mentalitet arxaik tuzilmalar va mifologik asoslarga ega bo'lgan uzoq o'tmishni tahlil qilishda muhim rol o'ynaydi. Bugungi zamonaviy mentalitet tushunchasi nisbatan kengroq ma'noga ega bo'lib, faqat ma'lum yirik ijtimoiy guruhlar va umumbashariy ma'naviy me'yorlarga xos bo'lgan madaniy stereotiplar bilan cheklanmay, fikrlash tarzi va bayoni, ma'naviyat asoslariga ega bo'lgan kishilarning kichik guruhini ham qamrab oladi.

⁷⁴ Каримов И. Юксак маънавият - енгилмас куч.- Т.: Маънавият, 2011. – Б. 71.

Ijtimoiy fan vakillarining aksariyati mentalitet va milliylik tushunchalarini sinonim tarzda qo'llash tarafdoridir. Biroq ularning to'liq sinonim tarzda yoki alohida e'tirof etilishi kuzatilmagan.

Mentalitet va milliylik tushunchalari o'rtasiga tenglik ishorasini qo'yishni istamaydigan ba'zi bir olimlar mentalitet nisbatan kengroq umuminsoniy ahamiyat kasb etadi, deb hisoblaydilar.

O'zlikni jamoada anglash tamoyili esa kishilarning oilada, mahalla-ko'yda, ishxonada, jamoat ishlarida qanday baholanishi bilan o'lchanadi. Masalan, to'ylarimiz yoxud ma'rakalarimiz obro'sini atrofdagilarning tadbirimizga qanday munosabatda bo'lishi ya'ni, kimlar qatnashishi, qancha odam kelishiga ko'ra baholashga o'rganganmiz. Bu jihat yuz yillar mobaynida turmush tarzimizda teran ildiz otib bo'lgan. Ammo, bugun dunyo va jamiyatimizda vaziyat tamoman o'zgacha manzara kasb etib ulgurdi. Biz bu holatda, ya'ni o'zgargan dunyoni ham to'la anglab yetmayotganimizni tan olishimiz kerak.

Birinchidan, dunyoning hayot maromi, umr sura'ti tezlashib jo'shqin mazmun kasb eta boshladi.

Ikkinchidan, bozor talablari hamma narsaga sergaklik bilan yondoshish, hisob-kitobni qat'iy olib borish zaruratini kun tartibiga chiqardi.

Uchinchidan, dunyo jarayonlari bilan doimiy hisoblashish, atrof mamlakatlarda yuz berayotgan jamiki voqea-hodisalarga dahldorlik tuyg'usini kuchaytirish zaruratini muhim talablar darajasiga olib chiqdi.

To'rtinchidan, har bir siyosiy guruh, jamoa yohud shaxsning dunyo jarayonlariga bevosita ta'sir ko'rsatish imkoniyatlari behad o'sdi. Bunday sharoitda odamlarning tor, biqiq muhitda yashash va faoliyat ko'rsatishlari, faqat an'analar doirasida turmush kechirishlari mumkin bo'lmay qoldi.

Dunyo o'zgarishlarining muqarrar mantig'i jamiyat va fuqarolarga ham o'z turmush tarzini mutanosib o'zgartirishni qat'iy talab qila boshladi. Istiqlolimizning dastlabki pallasidayoq ana shu katta ijtimoiy ehtiyojni o'z vaqtida donishmandlik bilan anglagan Yurtboshimiz jamiyat hayotini isloh etish, an'ana va marosimlarimizni jamiyat rivojlanishi mantig'iga binoan muvofiqlashtirish tashabbusi bilan chiqdi. To'y va marosimlarni tartibga solish, ortiqcha isrofgarchilik va dabdababozlik bilan o'tkazmaslik to'g'risidagi farmonlar e'lon qilindi. Joylarda bu farmon mamnuniat bilan qabul qilindi. Ko'pgina hududlarda farmonning kuchi va vositasida to'y va ma'rakalar ixchamlashtirildi.

Milliy jurnalistika.

“Bugun biz XXI asrda – globallashuv deb nom olgan shiddat bilan o‘zgarib borayotgan zamonda yashar ekanmiz va o‘z oldimizga O‘zbekistonni rivojlangan demokratik davlatlar qatoriga olib chiqish maqsadini qo‘ygan ekanmiz, davr talablari bilan hamohang va hamqadam bo‘lib hayot kechirishimiz zarurligini o‘zimiz uchun yana bir bor aniq-ravshan tasavvur etib olishimiz zarur. Mamlakatimizda ommaviy axborot vositalari faoliyatining qonuniy kafolatlarini ta‘minlashga qaratilgan xalqaro demokratik talab va standartlarga to‘la javob beradigan huquqiy zamin yaratilgani, sohaning moddiy-texnik bazasi tobora mustahkamlanib borayotgani va bunday ishlar izchil davom ettirilayotgani, hech shubhasiz, bu yo‘ldagi harakatlarimizning muhim tarkibiy qismidir. Bugungi kunda davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqqligi, teleradio eshittirishlar, ommaviy axborot vositalari faoliyatining iqtisodiy asoslari, ularni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash kafolatlariga oid yangi qonunlarni qabul qilish bo‘yicha ishlarni tezlashtirish kerakligini hayotning o‘zi taqozo etmoqda. Shu bilan birga ommaviy axborot vositalarining davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyati ustidan jamoatchilik va parlament nazoratini ta‘minlash, ularning hokimiyat va jamoatchilik o‘rtasida mustahkam aloqa o‘rnatish borasidagi rolini kuchaytirishga qaratilgan bir qator qonun hujjatlariga tegishli o‘zgartish va qo‘shimchalar kiritish ham o‘zining amaliy ijrosini kutib turibdi”⁷⁵ –deydi O‘zbekiston Prezidenti o‘zining jurnalistlarga bo‘lgan e‘tiborini bildirish maqsadida. Ommaviy axborot vositalarining ta‘siri, internet sari yaqinlashish, kommunikatsiyaning tez tarqalishi natijasida odamlar ongida o‘zgarishlar sodir bo‘lmoqda. Seriallar, har xil intim ko‘rsatuvlar va turli bema’ni matbuot nashrlarining ta‘siri ham juda katta. Bu ham mentalitetda ma’lum ma’noda o‘zgarishlar yasaydi.

Milliy idrok xarakteri jurnalist faoliyatida o‘z aksini topmasligi kerak. Professional jurnalist yoki tadqiqotchi olim mentalitetga xos qarashlardan holi bo‘lib xalqqa axborot, yangilik va ilmni taqdim etishda progressiv yo‘l tutishi lozim. Informatsiya (axborot) bayoni yoki interpretatsiyasining boshqa yo‘llarda amalga oshirilishi turli xil xalqaro qoidalarga ziddir. Shundan kelib chiqib jurnalist axborotni mafkura va milliy me‘yorlardan holi hamda ob’ektiv tarzda uzatishi lozim.

Ilgari bitta asosga ega bo‘lgan dunyoqarashlar kommunikasion jarayon vakillari uchun qo‘l kelib, boshqarilishi qulaylashtirilgan.

⁷⁵ Каримов И. Демократик ислохотларни янада чуқур-лаштириш ва фуқаролик жамиятини шакллантириш-мамлакатимиз тараққиётининг асосий мезонидир:Т.19.-Т.; Ўзбекистон, 2011.

Hozirgi kunda jamoaviy qarashlardagi turfalik OAV auditoriyasiga ta'sir o'tkazishning eski usullaridan voz kechishni talab etadi.

Zamonaviy jurnalistika amaliyotini tahlil qilish ancha qiyin jarayonga aylanib qoldi.

Bu borada Yelizaveta Glakovskaya zamonaviy Rossiya OAV faoliyatini xorijiy nashrlar bilan solishtirish vositasida tahlil qilishga urindi. Uning ilmiy ishida milliylik masalalari birinchi o'ringa qo'yildi. Har qanday OAV auditoriyasining ma'lum millatga xosligi va xabarni qabul qilishda uning katta ahamiyatga ega ekanini hisobga olib, muallif Rossiya va AQSh davlatlari nashrlarini qiyoslab tadqiqot ishini yozdi.

Bugungi kunda O'zbekistonda ham ommaviy axborot vositalari keng rivoj topib, takomillashib bormoqda. Toshkent telekanallarida o'nlab xorij kanallarini ulab, xorijda ro'y berayotgan voqea-hodisalardan boxabar bo'lish imkoniyatiga ega bo'lindi. Bugun seriallar ham ancha avj olib ketdi. Koreya seriallarining o'ziga xosligini ko'radigan bo'lsak, bunda albatta, tarbiyaviy ahamiyatga e'tibor qaratish kerak. Bu seriallarda Koreyaning o'ziga xosligi, milliy ko'rinishi bilan tahsinga sazovordir. O'zbek seriallari ham ayni kunda keng rivoj topib bormoqda, lekin shu yerda bir narsaga e'tibor berish lozimki, nima bo'lishidan qat'iy nazar, qaysidir bir davlatning seriallariga taqlidligi ko'rinib turadi.

Bugungi zamonaviy mentalitet tushunchasi nisbatan kengroq ma'noga ega bo'lib faqat ma'lum yirik ijtimoiy guruhlar va umumbashariy ma'naviy me'yorlarga xos bo'lgan madaniy odat tusiga kirib qolganligi va fikrlash tarzi cheklanmagan guruhlarni ham o'z ichiga oladi.

O'zbek mentalitetini zamon talabiga muvofiq evolyusion o'zlashtirishning yaxlit tizimi qo'pgina jihatlar ro'yobini taqozo etadi.

AQSh VA YeVROPA MAMLAKATLARI JURNALISTIKASI

15-fasl. AMERIKA QO‘SHMA SHTATLARI JURNALISTIKASI

AQSh-Federativ Respublika.

Mamlakat 50 ta shtat va Kolumbiya Federal okrugidan iborat.

Davlat rahbari - Prezident. Qonun chiqaruvchi organ - Kongress

Aholisi: 285. 9 mln kishi.(2001 y.)

Amerika matbuoti: Bugungi kundagi asosiy tezislar: AQSh hozirda jurnalistika nuqtai nazaridan eng rivojlangan mamlakat hisoblanadi AQSh matbuotining asosiy tendensiyalari quyidagilar hisoblanadi: AQSh va Yevropa jurnalistikasi Amerika gazetalarini sensatsiyaga ko‘p etibor beradi va shu sabab tirajlari katta va tez tarqaladi. 78% Amerika gazetalarini noob‘ektiv hisoblanadi. Auditoriya fikricha jurnalistlar ularning dunyo qarashlariga to‘g‘ri keladigan yangiliklarni yig‘adi va tarqatadi. Deyarli 80% aholi gazetalarga hokimiyat yo mansabdor shaxslar ta’sir qilishi mumkin deb hisoblaydi. Auditoriyaning 50%i reklama beruvchilar muallimlarga o‘z tasirini o‘tkazadi deb hisoblaydi. 60% axoli gazetani daromad jamiyat manfaatlaridan ko‘proq qiziqtiradi deb hisoblaydi. 20% dan ko‘proq odamlar gazetalarda kunda turli xatolar uchratishini aytadi. (jurnalistlarning savodxonligi jurnalistika tezlashayotgani uchun susaymoqda, chunki xozir iloji boricha tez axborot yetkazishi lozim. Matbuotiga umumiy tavsif: 1992-95 yil ma’lumotlariga ko‘ra AQShda 1586 ta kundalik gazeta, 7476 ta qaftalik gazeta, 11 143 ta jurnal, 20 000 axborot byulletenlari chop etib tarqatilgan. Mamlakatda matbuot nashrlarining xillari khpligiga o‘aramay aksariyat kundalik gazetalar qamda ko‘pchilik jurnallar uzoq yillardan beri nihoyatda katta miqdordagi adad bilan chop etib kelinmoqda. Chunonchi, 1993 yilda o‘tkazilgan «Yilning birinchi yarmidagi eng yaxshi gazeta»si tanlovida dastlabki o‘rinlarni zabt etgan quyidagi beshta nashr fikrimizning yorqin dalili bo‘la oladi: “The Wall Street Journal” – 1mln. 818 ming nusxa; “The USA Today”- 1.494.929 nusxa; “The New York Times”- 1.141.366 nusxa; “The Los Angeles Times”- 1.089.690 nusxa; “The Washington Post” – 813.908 nusxa. Hozirgi vaqtda AQShda aksariyat kundalik gazetalar jiddiy va

salmoqli nashrlar sirasiga kiradi. Eng ko‘p tirajga ega bo‘lgan 20 ta gazetadan faqat 2-3 tasigina jinoiy hayot, shahvoniy munosabatlar va har xil janjallarni muntazam yoritib boradi. Eng katta adadli gazetalar o‘ta jiddiy nashrlardir. Bular: «Wall Street Journal»(bir million sakkiz yuz ming nusxa), “USA Today” (yarim million nusxa), “New York Times” (1 mln. 100 ming nusxa), “Washington Post” (850 ming nusxa) kabi kundalik gazetalaridir. Eng yirik nashrlari: “The New York Times”(«Nyu York vaqtlari»).

Mamlakat matbuoti tarixida anchayin qadimiy vash u bilan birga qozirda nafaqat AQShda balki butun dunyoda Mashqur va yetakchi kundalik gazetalaridan biri bo‘lib, 1851 yilda ilk soni nashrdan chiqqan. 1997 yilning sentabr ma’lumotlariga ko‘ra, gazetaning kundalik adadi 1,1 mln. nusxani, yakshanba soni esa 1,6 mln. nusxani tashkil etgan. “The Washington Post” («Vashington pochtasi»-1887 yilda asos solingan). AQShning niqoyatda ommabop va axborot kundalik gazetalaridan biri sanaladi. «Vashington post kompani» tomonidan Chop etiladigan mazkur gazeta 1993 yilning birinchi yarim yilligida 813.908 adad bilan yigirmata eng yaxshi gazetalarning beshinchi qatoridan o‘rin olgan “The USA Today” («Bugungi AQSh» - 1982 yil, sentabr) – nihoyatda ommabop umummilliy kundalik gezeta bo‘lib, «Gannet Kompani» tomonidan Vashingtonda va Baltimorda chop etiladi. Adadi 1998 yilda 1,6 mln nusxa bo‘lgan. Bulardan tashqari «Krischn Sayns Monitor», «Uol Strit Journal», «Ls Anjeles tayms», «Chikago tribyun», «Interneshnl Xerald tribyun» kabilar ham hozirgi vaqtda AQShning eng salmoqli gazetolari sirasiga kiradi. Bugungi kun AQSh matbuoti uchun xarakterli xususiyatlardan biri bu xususiy gazetalarning tez-tez inqirozga uchrayotganining odatiy holga aylangani hamda provardida raqobatni yengish va uzoq faoliyatda bo‘lishni ta’minlash maqsadida turli yirik konsernlarga birlashishga intilishda yaqqol ko‘zga tashlanadi.

Jurnallar. Jurnallar rivojlanishining asosiy tamoyillari quyidagi ikki yo‘nalishda ko‘rinadi:

- Ixtisoslashgan jurnallar ko‘payishi
- Rangli jurnallarning ko‘payishi.

- AQShda eng obro‘li jurnal – «Time». U yangiliklarni Amerika matbuoti tarixida birinchi bo‘lib tovar aylantirgan. U 23- yilda Genri Lyuis tomonidan asoslangan. 1938 yilda unga o‘xshash «News Week» chiqa boshlagan. AQShdagi eng ommabop jurnallari qatoriga dam olish yoki iste’molchilar uchun mo‘ljallangan «Ladies’ Home Journal», « Saturday Evening Post», «TV Guide», ilmiy-ommabop xarakterdagi «National

Geographic» kabilarni kiritish mumkin. Televidenie va radio: So‘nggi ma’lumotlarga qaraganda, AQSh xududida mavjud 11500 ta radiostansiyaning 1600 tadan ko‘prog‘ini notijorat stansiyalar tashkil etadi. Ularda reklama yoki tijoratga aloqador boshqa materiallar berish taqiqlanadi. Telekompaniyalarning umumiy soni 1 500 ta bo‘lib, ulardan 350 tasi foyda olmasdan ishlayotgan notijorat televideniylardir.

- **TELEVIDENIE.** AQShda televiednie jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy tizimining tarkibiy qismlaridan biri bo‘lishi bilan birga Ayni vaqtda uning oldiga bir qator yirik vazifalar, chunonchi, aqoliga axboriy, madaniy-ta’limiy, kommunikasion va boshqa turdagi xizmatlarni ko‘rsatish hamda foyda ko‘rish, mablag‘ topish qam yuklatilgandir. Bevosita raqamlarga murojaat qiladigan bo‘lsak 70 % atrofida amerikaliklar kundalik yangiliklarni televizion dasturlar orqali voqif bo‘ladilar. AQShdagi 97 % oilada televizor mavjud, shuningdek, har bir oila kamida 3 tadan radiopriemnikka ega.

- **RADIO.** Mamlakatda radio 1920-yillarda paydo bo‘lgan. 1928 yilga kelib, AQShda uchta milliy xarakterdagi radiotarmoqlar, ikkitasi «En-Bi-Si» (National Broadcasting Company) tarkibida, bittasi «Si-Bi-Es» (Columbia Broadcasting System) tarkibida faoliyat ko‘rsatar edi. Garchi mazkur radiotarmoqlar faoliyati davlat tomonidan nazorat qilib va boshqarib turilgan bo‘lsa qam, ular voqea joyidan ma’lumotlarni tezkor yetkazib berish xususiyati bilan 30-yillarda va ayniqsa, Ikkinchi Jahon urushi yillarida auditoriyaning katta qismida qiziqish uyg‘otdi. Hozirgi kunda mashhur bo‘lgan radiostansiyalardan biri “WUST-1120 AM” radiostansiyasi xususiy, notijorat radiostansiyalar sirasiga kirmasa ham o‘ziga xos jihatlari bilan ajralib turadi. Garchi televidenie mamlakatda, asosan, Ikkinchi Jahon urushidan keyin ommalashgan bo‘lsa ham, aslida dastlabki televizorlar 1928 yilda pado bo‘lgan edi.

Hozirgi vaqtda AQShning eng yetakchi OAV sirasiga uchta tijoriy milliy teletarmoqlar, jamoatchilik televideniesi qamda «Si-En-En» axborot teletarmog‘i kiradi. Uchta asosiy raqobatdosh va faoliyat doirasi bir-biriga nihoyatda o‘xshab ketadigan teletarmoqlar «En-Bi-Si» (National Broadcasting Company), «Ey-Bi-Si» («American Broadcasting Company»), «Si-Bi-Es» (Columbia Broadcasting System) OAV tizimlaridir. AQSh televideniesining o‘ziga xos jihati ulardagi kanallarning deyarli xususiy shaxslarga, yirik biznesmenlarga qarashli ekanidir. Faqtgina 20 % atrofidagi teledasturlar jamoatchilik televideniesi qamda davlat subsidiyasi qisobiga kun ko‘radi. Yuqorida nomi zikr etilgan uchta tijoriy teletarmoq asosan reklamadan foyda ko‘radi. Bu yerda so‘nggi

yigirma yil davomida jamoatchilik televidenieleri mislsiz rivojlanib ketgan. Ularning byudjeti bilan yangiliklarni yoritish, dam olish va ma'rifiy dasturlarni tayyorlash borasida erishgan yuksak natijalarini o'zaro taqqoslab, juda katta sifat o'zgarishlariga erishganini ko'rish mumkin. Shunisi diqqatga sazovorki, Amerikadagi eng yirik televizion tarmoq bu – Pi-Bi-Es bo'lib, uning tarkibiga 280 dan ziyod stansiya kiradi. Ular orqali bolalar ko'rsatuvlari, o'quv dasturlari, hujjatli filmlar, konsert zallaridan, teatrlardan to'g'ridan-to'g'ri olib uzatiladigan namoyishlarning bepul ko'rsatilishi ham notijorat televideniening yutug'idir. AQShdagi jamoatchilik kanallari qatoriga «Pi-Bi-Es» («Public Broadcasting Service»)dan tashqari yana «Discovery», «History Channel» va boshqalarni ham kiritish mumkin. Ular o'z dasturlarini yaratish uchun turli manbalar, chunonchi, byudjetdan ajratilgan grant, qar xil tashkilot va xususiy shaxslardan keladigan xayriyalar evaziga faoliyat yuritadi. AQShdagi notijorat telekanallari asosiy e'tiborni ta'lim-tarbiya, ilmiy-ommabop dasturlarni ko'rsatishga qaratadi. «Si-En-En» (Cable News Network) 1980 yilning 1 iyulidan ilk bora o'z dasturlarini efirga uzata boshlagan. Dunyoning eng mashhur va yirik magnatlaridan biri Ted Turner tomonidan tashkil etilgan bu teletarmoq, asosiy e'tiborni 24 soat davomida yangiliklar berishga qaratadi. Mazkur tarmoqning shtab kvartirasi bir necha xududlarda joylashgan. U Nyu York, Atlanta, Chikago, Los-Anjelos, San Fransisko, Dallasda qamda bir qator xorijiy davlatlarda qam o'z bo'limlariga ega. Dasturlari bilan alohida ajralib turadigan ijtimoiy-siyosiy kabelli teletarmoq – Si-SPEN ham e'tiborga loyiq. Kabelli televideniening tarkibiy qismi sifatida 1977 yilda tashkil topgan bu teletarmoq xususiy va notijorat axborot vositasi hisoblanadi. U jamiyat uchun muhim bo'lgan barcha voqealarni to'g'ridan-to'g'ri olib ko'rsatadi. Kongress majlislari, prezident va davlat kotibining bayonotlari, ummilliy ahamiyatga ega bo'lgan masalalar muhokama etiladigan anjuman, yig'ilish va bahsu munozaralar boshdan-oxirigacha namoyish etiladi. Televideniening o'zi bu jarayonlar mazmuniga mutlaqo aralashmaydi, hech narsani sharhlaymaydi. Tomoshabinning o'zi xulosa chiqarishi uchun imkon beradi. Ma'lumotlarga ko'ra, uning 80 mln. tomoshabini bor ekan. Ushbu teletarmoqning yillik xarajatlari 35 mln. dollar bo'lgani holda, unga federal yoki mahalliy byudjetdan mablag' ajratilmaydi. Unga mablag'ni kabelli televidenie kompaniyalari o'tkazib turadi. Chunki Si-SPEN ularga o'z ko'rsatuvlarini namoyish etishga ruxsat beradi. Har bir tomoshabinning kabelli televideniedan foydalanish uchun to'laydigan 30-50 dollaridan 5 senti Si-SPEN ga o'tkaziladi. TVning paydo bo'lishi

aholining siyosiy jarayonlariga faol jalb etilishiga asos bo‘ladi. 1956 yilda NBC qator siyosiy s‘ezdlar va tadbirlarni olib uzata boshladi. 1960 yilda demokratlardan DJon Kennedi, respublikachilardan Richarg Nikson o‘zaro munozarasining olib ko‘rsatilishi aholini siyosiy jarayonlarda TVning ta’siri kuchli ekanligini ko‘rsatdi. XX asr matbaatchilik ishiga ko‘plab o‘zgarishlar kiritiladi. Matbaachi Adolf Oks rahbarligida “Nyu York Tayms” gazetasida “hurmatga loyiq jurnalistikaning” yangi me’yor va me’zonlarini ishlab chiqdi. Shuningdek, piarmentlar va press reliz, garchi doim ham holis bo‘lmasada, jurnalistning axborot manbalariga aylanadi. Birinchi jahon urushi arafasida AQSh hukumati e’lon qilgan targ‘ibot xarakteridagi rasmiy hujjatlar matbuotda to‘lib ketgan siyosiy jarayon haqidagi xolis axborotni olish asosiy va ochiq muammoga aylandi. Jurnalistika tarixida bir marta jurnalistlar va aholining ziyoli qatlami axborotni boshqarish mumkinligini va ayniqsa, siyosiy axborot manipulyatsiyaga tez duchor bo‘lishini anglab yetishdi. Natijada jurnalistika amaliyotida jurnalist surushturuvi va tahliliy hisobotlar paydo bo‘ldi. Bu janrlar ko‘pincha siyosiy jurnalistlar ijodida uchray boshladi. Masalan, Uolter Litmon “Herald Tribune” gazetasida yirik siyosiy chiqishlarni namoyish qiladi. OAV ustidan iqtisodiy nazariy mablag‘ yetishmasligi OAVning axborot olishga bo‘lgan imkoniyatiga chek qo‘yadi. Bu cheklovlar iqtisodiy va huquqiy bo‘lib, ularning har biri turli ko‘rinishda namoyon bo‘ladi. Hozirgi kunda OAV konsernlashuvining yuqori ko‘rinishlari va OAVga egalik qilishga intilishi AQShda nihoyatda rivojlangan. Matbuotda 10 ta yirik gazeta kommunikatsiyalari gazeta biznesining yillik umumiy daromatining yarmidan ko‘prog‘ini olishadi. Axborot agentliklari: Hozirgi vaqtda AQShda eng yirik ikkita axborot agentligi faoliyat yuritadi Ular «YuPI» (“United Press International”) qamda «AP» (“Associated Press”)dir. Mazkur axborot agentliklari bugungi kunda nafaqat mamlakat xududini, balki butun dunyoni axborot bilan ta’minlashni o‘z «tasarrufi»ga olishga intilayotgan umujaqon axborot agentliklari qatoriga kiradi. Ular butun dunyoda matn, video va fotoaxborotlarni tezkor yetkazib berish borasida yetakchi o‘rin tutadi.

16-fasl. BUYUK BRITANIYA JURNALISTIKASI

Geografik tavsif:

Gʻarbiy Yevropada Britaniya orollarida joylashgan davlat maydoni 244,1 ming kv. kilometr, aholisi 59,48 million kishi (2005 y.);

inglizlar 80%, shotlandlar, irlandlar, uelslar (vallilar).

Poytaxti London shaxri

davlat tili ingliz tili.

Hukumron cherkov, anglikan cherkov shuningdek katolik va peresviterian dinlariga ham eʼtiqod qilinadi. Pul birligi Funt sterling rasmiy davlat nomi: Buyuk Britaniya va Shimoliy Irlandiya Qoʻshma Qirolligi. Davlat tuzumi-parlamentli monarxiya. Qonun chiqaruvchi hokimiyat monarx (qirolicha) va parlamentga qaraydi. Parlament jamoalar palatasi va lordlar palatasidan iborat.

Rasmiy ravishda davlat boshligʻi-qirolicha. Haqiqiy hokimiyat vazirlar kabineti qoʻlida jamlangan. Buyuk Britaniya siyosiy va iqtisodiy birlashma- Millatlar hamdoʻstligi markazidir. Bu birlashmaga Buyuk Britaniya bilan bir qatorda mustaqillikka erishgunga qadar Britaniya imperiyasi tarkibida boʻlgan 49 ta suverent davlatlar, shuningdek Buyuk Britaniya, Avstraliya va Yangi Zelandiyaning qaram hududlari kiradi. 1973 yil yanvaridan YeIH aʼzosi harbiy-siyosiy blok NATOda faol qatnashadi. Rasmiy nomi – Buyuk Britaniya va Shimoliy Irlandiya birlashgan qirolligi. Poytaxti – London. Hududi – 244100 km² (Shotland orollari bilan birga). Aholisi – 60000000 kishi (2001). Davlat tili – ingliz. Dini – protestantlik (90%). Pul birligi – funt sterling.

Davlat tuzilishi, siyosiy partiyalari. Davlat tuzilishi – parlamentar monarxiya. Davlat boshligʻi – qirol (qirolicha). Monarx qonun loyihalarini tasdiqlaydi, titul va unvonlar beradi, biroq amalda faqat ramziy xokimiyatga ega. Oliy qonun chiqaruvchi organi – Jamoa palatasi (630 deputat) va Lordlar palatasi (1000 ta zodagonlar va diniy poerlar)dan iborat parlament. Oliy ijroiya organi – premer-ministr boshchiligidagi Ministrlar Kabineti. Buyuk Britaniya maʼmuriy jixatdan 4ta maʼmuriy – siyosiy qism (tarixi provinsiyalar) dan: Angliya (39 graflik, 6 metropoliya grafliqi va Katta London), Uels (8 graflik), Shodlandiya (9rayon va 3 orol

xududlari), Shimoliy Irlandiya (26 okrug)lardan tashkil topgan. Men va Normand orollari ustidan alohida nazorat oʻrnatilgan. Buyuk Britaniyaga qaram hududlar: Angilya, Bermud orollari, Xind okeanidagi britan hududlari, Britan Virgin orollari, kayman orollari, Folklend orollari, Gibraltar, Jersi, Gernsi, Mel oroli, Montserrat, Pitkerka orollari, Muqaddas Yelena oroli, Janubiy Jorjiya va Janubiy Sandvich orollari, Terks va Kaykos orollari. Qaram xududlar hozirgacha Buyuk Britaniyaning dengizorti mulklari deb nomlanib, ular toʻliq mustaqil davlat hisoblanmaydi. Shunga qaramasdan ular oʻz-oʻzini idora qilish xuquqiga va qonunchilik organlariga ega. Partiyalar: Buyuk Britaniya konservativ partiyasi (1867). Buyuk Britaniya Leyboristik partiyasi (1900). 1981 yilda bir qism leyboristlar partiyada chiqib, Buyuk Britaniya Sotsial demokratik partiyasini tuzdilar Buyuk Britaniya Lival partiyasi (1877 yilda rasmiylashtirilgan). 1988 yil Sotsial demokratlar bilan birlashib, Sotsial va liberal demokratlar partiyasini tuzishdi. Asosiy siyosiy partiyalari: Konservatorlar partiyasi, Leyboristlar partiyasi, Liberal demokratlar partiyasi, Shotland milliy partiyasi. Buyuk Britaniya tarixdan rivojlangan mamlakat. Shuning uchun OAV nazorat qilish tajribasi yaxshi ishga tushirilgan. Bu birinchi navbatda huquqiy hujjat, axloqiy kodekslar, shuningdek, yozilmagan qonuniyatlarda koʻrinadi. Buyuk Britaniyada boshqa davlatlarda boʻlgani singari OAV ustidan nazoratning quyidagi koʻrinishlari mavjud.

Maʼliyaviy nazorat. Bu hukumatning lisenziyalar berish, soliq va foyda olishni tekshirish orqali amalga oshiriladi. Tahririyat siyosatini nazorat qilish. Bunda hukumat OAVning jamoatchilik fikrini shakllantirishda va siyosiy sohada ahamiyatli axborotni tarqatish orqali auditoriyaning siyosiy ongini shakllantirishdagi vazifalarini koʻpincha tahlil qilib oladi. OAV qonunchiligi: Har bir radio va telekanal orqasida davlat tomonidan belgilangan maxsus tekshirish hamda taʼsir oʻtkazish kuchlari mavjud. Bular Britaniya Parlamenti tomonidan qabul qilingan qator qonunlar asosida olib boriladi. 1997 yil aprel oyida tashkil etilgan Broadcasting Standarts Comission yaʼni Radio va televidenie Standartlari Komissiyasi, BBC Charter, Independent Television Comission va Radio Authority — bularning hammasi turli xil yoʻnalishlardagi nazorat ishlarini olib borishadi. Gazetalar va jurnallarning taqdiri esa boshqacha. Davlat tomonidan ular nazorat qilinmaydi, ularning ustidan senzura oʻrnatilmagan. Gazeta yoki jurnallarning muharrirlari va muxbirlari mamlakat fukarolari boʻysunadigan umumiy qonunlar oldida javob beradilar xolos. Televidenie, radio yoki gazeta, jurnal muxbirlari mudofaa

va xalqaro aloqalar hamda shunga o'xshash boshqa sohalar bo'yicha axborot yig'ishda davlat tomonidan qabul qilingan Official Secrets Act ya'ni Rasmiy Sirlar Qonuni doirasidan chiqib ketmaslikka majbur. Matbuoti: Buyuk Britaniya gazetalarini tarqaladigan hududi, auditoriyasining umumiy ko'lamiga qarab milliy, xududiy va mahalliy nashr turlariga ajratib tasnif qilish maqsadga muvofiqdir. Buyuk Britaniyada milliy turdagi gazetalar o'z ichiga o'nta tonggi hamda o'nta yakshanba gazetalarini qamrab oladi. Mazkur nashrlardan tonggi gazetalarining hafta davomidagi umumiy nusxasi 12 mln.ni tashkil etsa, yakshanba kunining o'zida chiqadigan o'nta milliy gazetaning adadi 13 mln. nusxagacha chiqib ketadi. Bu, albatta, milliy gazetalarining mamlakat aholisi o'rtasidagi nufuzini ko'rsatadi. Huddi shuningdek, "The Financial Times", "The Sun", "Guardian", "Daily Mirror" singari yirik milliy gazetalar esa xorijiy mamlakatlarda ham chop etib, tarqatiladi. Milliy gazetalarini o'z uslubi va mavzu-mundarijasiga ko'ra jiddiy va sariq matbuotga ajratish mumkin. Ularning ko'pchiligi rangli va kundalik sonlaridan tashqari, shanba yoki yakshanba kunlari turli ilovalar ham nashr etishadi. Milliy nashrlardan tashqari, yana bugungi kunda mamlakatda 1, 300dan ziyod hududiy va mahalliy gazetalar ham chop etiladi. Ushbu gazetalar mamlakatning markaziy shaharlaridan tortib, kichik tumanlarda ham chiqariladi. Ularning chiqish davriga ko'ra tonggi va kechki kundalik gazetalar, yakshanbalik va haftalik gazetalarga ajratish mumkin. Bu gazetalarining 90 %i o'z on-layn sahifasiga ham egaligini ta'kidlash joiz.

Milliy gazetalarga egalik qiluvchi asosiy kompaniyalar:

1. News International - 35 % The Sun, The Times, News of the World, Sunday Times.
2. Mirror Group - 26 % The Daily Mirror, Sunday Mirror, Daily Record, People.
3. United News and Media - 13 % The Daily Express, Sunday Express.
4. Daily Mail & General Trust - 12 % The Daily Mail, Mail on Sunday.
5. The Telegraph - 7 % Daily Telegraph, Sunday Telegraph.
6. Guardian Media Group - 3 % The Guardian, The Observer.
7. Pearson - 1 % The Financial Times.

Jurnallari: Mamlakatda hozirda 9 000 atrofida jurnallar chop etiladi. Ushbu jurnallarni o'z o'quvchilarining madaniy hordiq chiqarishiga xizmat qiluvchi "iste'molchi" jurnallari hamda "biznes va kasbiy" jurnallarga bo'lib tasnif qilish mumkin. Hozirda Buyuk Britaniyaning eng

mashhur ixtisoslashgan “The Economist”, “New Scientist” hamda ommabop xarakterdagi “The Week”, “New Statesman” kabi jurnallari nafaqat mamlakat hududida balki xorijiy davlatlarda ham o‘z o‘quvchilariga ega. Radio va televideniyesi: Kuzatuvlar shuni ko‘rsatadiki, Buyuk Britaniyada radiodasturlarni eng ko‘p o‘smirlar tinglashar ekan. Shu bois ham radiokanallar dasturlarining katta qismi musiqa va yangiliklar dasturlaridan iborat bo‘ladi. Hozirda mamlakat miqyosida uchta milliy tijoriy Classic FM, Virgin 1215, Talk Sport radiostansiyalari, BBC ning beshta milliy tarmog‘i dasturlari nihoyatda ommaviydir. Shuningdek, Angliyadan tashqari Shotlandiya, Shimoliy Irlandiya va Uelsda VVSning bir qator radiotarmoqlari faoliyat ko‘rsatadi. Uning dasturlari turli xil musiqalar, yangiliklar, eng so‘nggi xabarlar xronikasi, drama, ta’limiy va sport dasturlari va boshqa dasturlardan tarkib topadi. Yuqoridagilardan tashqari 260 ta mustaqil radiostansiyalar ham faoliyat ko‘rsatadi. Hozirda Buyuk Britaniyada beshta yirik jamoat televideniylari: VVS, The ITV Network, Channel 4, Channel 5, S4C (Sianel Pedwar Sumru - Uelsda) faoliyat ko‘rsatadi. Shuningdek, 10 ta mahalliy telestansiyalar ham mamlakatning turli joylarida ish olib borishadi. Bi-Bi-Si Jahon Xizmati. Bi-Bi-Si Jahon Xizmati ingliz tili va 41ta xorijiy tilda radio eshittirishlar xamda BBC Worldwide Television uchun televizion yangiliklar dasturlarini tayyorlaydi. Bi-Bi-Si Jahon Xizmatining oldiga qo‘ygan asosiy maqsadlari quyidagilar: xaqqoniy informatsiya tarqatish va erkin demokratik jamiyat qadriyatlar Britaniya madaniyati va ko‘ngilochar dunyosidan baxramand qilish, Buyuk Britaniya xaqida ko‘proq informatsiya tarqatish va ana shu olib boriladigan propaganda ishlari orqali Britaniya biznesiga ishonch uyg‘otish. Dunyo bo‘ylab Bi-Bi-Si Jahon Xizmati eshittirishlarini 133 mln.dan ortik kishi tinglaydi. Barcha radio xizmatlar va Bi-Bi-Si Monitoring Parlament granti evaziga ish olib boradi. 1994/95 yilarga ajratilgan ikki yillik qo‘shma grant mikdori 175 mln. funt sterlingni tashkil etgan. BBC Worldwide Television esa Parlament grantiga ega emas, u reklama hisobiga ish olib boradi. Foreign Press Assotsiatsiyasi. Foreign Press Assotsiatsiyasi 1888 yilda Londondagi chet ellik jurnalistlarga ko‘maklashish maqsadida tashkil etilgan. Ushbu assotsiatsiya o‘z vazifasiga ko‘ra Buyuk Britaniyada yagona hisoblanadi va u boshqa mamlakatlardagi o‘ziga o‘xshash tashkilotlar bilan hamkorlik qiladi. Assotsiatsiya binosi bugungi kunda jurnalistlar ishida zarur bo‘lgan zamonaviy kommunikatsiya texnikalari bilan jihozlangan. Bu yerda kutubxona, matbuot anjumanlari xonasi, dam olishga mo‘ljallangan xonalar mavjud. Assotsiatsiyaga tuliq a‘zo bo‘lish orqali juda katta ijobiy

yutuqlarga erishish mumkin. "Press Card" ya'ni a'zolik guvohnomasini qo'lga kiritgan har qanday xorijlik jurnalist brifinglarda ishtirok etish, bardan, restoranidan, ish xonalaridan va boshqa imkoniyatlardan foydalanish xuquqiga ega bo'ladi. Har qanday zamonaviy davlatda hukumatning ko'rinishidan qat'iy nazar OAV kuchli siyosiy qurol bo'la oladi va ular davlat xarakteridan kelib chiqib aholini boshqarishning turli yo'llarini belgilab beradi. Biror mamlakatning siyosatini o'rganishda, uning nafaqat ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va boshqa jihatlariga ko'ra aholining qatlamlarga bo'linishini, balki, mamlakatda turli siyosiy qarashlar va plyuralizm bilan ta'minlovchi tashkilotlar faoliyatini o'rganish ham muhim bo'ladi. Buyuk Britaniya matbuotida siyosiy jarayonlarni yoritish bugungi kungacha asta-sekin rivojlanib keldi. XVIII asrda dastlabki siyosiy xarakterdagi gazetalar "Tayms" 1785 yildan "Sun Day" kabilarning narxi qimmat bo'lib, asosan ziyolilarga mo'ljallangan edi. Bu gazetalar o'rtasidagi siyosiy savodxonlikni kengaytirish masalasi, leyboristlar partiyasining ko'tarilishiga sabab bo'ldi. Deyarli barcha turdagi (umumiy, mahalliy shuningdek, dam olish kunlari nashrlari) da ham siyosiy jarayonlar atroflicha tahlil etila boshladi. XVIII-XIX asrlarda "Daili Mirror" chop etila boshladi. XX asr buyuk Britaniya uchun gazeta asri bo'ldi. Ko'plab ommabop nashrlar, shuningdek, yirik konsern egalarining sulolalari Karm Vork va Artur Piarsonlar paydo bo'ldi. Piarson konsernga tegishli "Daili express" siyosiy partiyaviy nashrga aylanib bordi. "Reuters"ning 1851 yil tashkil etilishi ham gazetalarining siyosiylashuvida ham muhim rol o'ynadi. Hozirgi kunda Buyuk Britaniya nufuzli umummilliy gazetalarining siyosiy qaramlilik ahvoli, quyidagicha "Tame" va independent o'zini siyosiy jihatdan mustaqil hisoblaydi. "Morning Star" konservativ partiyani, "Daily Mirror" leyboristlar partiyasini "Guardian" so'l qanot partiyasini qo'llab quvvatlaydi. *Hozirgi kunda Buyuk Britaniyada jurnalistika vazifalari:*

1. axborot tarqatish.
2. siyosiy munosabatlarni tashkil etish.
3. siyosiy taqdimot.

17-fasl. GERMANIYA VA FRANSIYA JURNALISTIKASI

GERMANIYA JURNALISTIKASI

Davlat tuzilishi, siyosiy partiyalari. Davlat tuzilishi – Federativ respublika. Germani 16 ta federal yerlarning birlashuvidan tashkil topgan. Bular: Baden-Vyurtemberg, Bavariya, Meklenburg – old Pomeraniya, Shimoliy Reyn – Veysfaliya, Reyland – Pfals, Saar, Saksoniya, Saksoniya – Anxalt, Kuyi Saksoniya, Shlezvig – Golshteyn, Tyuringiya. Markazlashgan mustakil Germaniya davlati 1871 yil 18 yanvarda tashkil topgan. Davlat boshlig‘i – prezident. Lekin ijro xokimiyati federal kansler rahbarligidagi xukumatga tegishli. Qonun chiqaruvchi xokimiyat Bundestag deb nomlanadi. Eng yirik siyosiy partiyalari: Xristian – Demokratik ittifoq (XDI), Ozod demokratik partiya (ODP), Germaniya Sotsial-Demokratik partiyasi (GSDP), Milliy demokratik partiya (MDP). GFR matbuoti:

Zamonaviy GFR matbuoti uchun quyidagi xususiyatlar xarakterlidir:

- Xususiy mulk.
- Gazetalar nomining ko‘pligi;
- Aksariyat kundalik gazetalarining mahalliyligi;
- Regional (mintaqaviy) gazetalarining kuchli mavqe‘i;
- Markaziy gazetalar sonining kamligi;
- Jurnallar turining ko‘pligi;
- Partiya nashrlari kuchsiz rivojlanayotgani;-
- Reklama e‘lonlariga bog‘liqligi;
- Kotsentratsiya, ya‘ni ma‘lum bir yirik konserinlarga birlashishining kuchliligi;

Sobiq GDR matbuotidan farqli ravishda bugungi Germaniyada gazeta va jurnal nashriyotlari xususiy mulk xisoblanadi. 1990-91 yillarda avval partiya turli jamoat tashkilotlari va yirik SEPGga qarashli bo‘lgan bir qator nashrlar xususiylashtiridi. Bugungi kun Germaniya gazetolari uch xil: mintaqaviy, xududiy va mahalliy turlarida tasnif qilinishi mumkin. Zeitungen 98 manbasidan olingan ma‘lumotga ko‘ra 1998 yildan GFR gazetolari quyidagi tarkibda bo‘lgan:

Gazetalar	Soni	Adadi(ml)
-----------	------	-----------

		n hisobida)
Mahalliy va mintaqaviy obuna gazetolari	349	17,3
Xududiy gazetalar	10	1,6
Faqat xorijiy davlatlarga sotiladigan gazetalar	8	6,1
Barcha kundalik gazetalar	367	25,0
Haftalik gazetalar	25	2,0
Yakshanba gazetolari	7	4,5

Yuqoridagi jadvaldan maʼlum boʻladiki, 1998 yilda chiqqan barcha gazetalarning umumiy adadi 31,6 million. Nusxani tashkil etgan va bu raqamni biz mamlakat aholisi soniga nisbatlaydigan boʻlsak har ming kishiga 306 nusxa gazeta toʻgʻri keladi. Boshqa rivojlangan mamlakatlarda boʻlgani kabi GFRda ham nashrlar birlashib, yirik konserinlarni tashkil etishmoqla. Matbuot nashrlarining konsentratsiyasi bir qarashda plyuralizmga zad xolatga oʻxshab koʻrinsa ham, bu holat Germaniya kabi rivojlangan mamlakatlarda unchalik katta xavf tugʻdirmaydi. Germaniya OAV sohasidagi yirik mutaxassis, erkin jurnalist Xerman Mainning maʼlumot berishicha Germaniyada biror-bir gazeta yoʻqki, uning matbuot bozorida raqabatchilari boʻlmasa. Shunga koʻra matbuot nashrlarining konsentratsiyalashuvi bir qator ahamiyatga ega: Nashr xarajatlarini birmuncha muvozanatlashtiradi; Reklamalar narxini kamaytiradi; Boshqaruvdagi xarajatlarni qisqartiradi; Reklama beruvchilarga qaram boʻlib qolishdan asraydi va ayni vaqtda reklama beruvchilarga yaxshi sharoit biryoʻla ber necha matbuotnashrlarida oʻz reklama eʼlonlarini berish imkoniyating yaratadi. Inqirozning oldini oladi. Bugungi kunda GFRning barcha qismlari va ulardagi kundalik ijtimoiy hayot matbuot aks etib boradi. Yerlarda, Yerning poytaxtlari va yirik shaharlarida xammasi boʻlib 60 ga yaqin kundalik mintaqaviy gazetalar 100 mingdan koʻproq adad bilan nashr etiladi. “Shtutgarter saytung”, “Xamburger abendblatt”, “Osnabryukker saytung”, “Vestdoyche almayne” kabi gazetalarning materiallari odatda ham mintaqaviy ham mahalliy mavzularga bagʻishlangan boʻladi. Mazkur gazetalar oʻz adadlarinig koʻpligi va reklamadan keladigan foydalari boʻyicha ham Germaniya mintaqaviy (regional) matbuot bozorida birinchi oʻringa davogarlik qilishadi. GFRda bugungi kunda 1-jahon urushigacha va Veymar Respublikasi davrlariga qaraganda kamroq markaziy gazetalar chop

etiladi. GFR markaziy gazetalaridan eng yiriklar sifatida quyilagilarni keltirish mumkin: “Zyuddoyche saytung” (1945) xozirgi adadi 425 ming nusha; “Frankfurter algemayne” (1949) 400 ming nusha atrofida chop etiladi; “Velt” (1946) 220 ming nushada berilinda chop etiladi va b. Germaniyada Yakshanba gazetolari orasida “Shpringer-ferlag” nashriyoti tomonidan chiqariladigan “Bild am zontag” (2,5 mln nuha) va “Velt am zontag” nashrlari eng yirik gazetalar xisoblanadi. GFRdagi eng yirik va mashhur jurnallaridan biri “Shpigel” bo‘lib, u 1 mlndan oortiq nusha bilan chop etiladi. Xarakteri nuqtai nazaridan axboriy-siyosiy nashrlar sirasiga kiritilishi mumkin bo‘lgan bu jurnal AQShning “Taym” jurnaliga tarkib jihatdan o‘xshab ketadi. Radio televideniesi: Germaniyada davlat va nodavlat teleradio kompaniyalar faoliyat ko‘rsatadi. Germaniyada bungungi kunda quyidagi davlat teleradio kompaniyalari faoliyat ko‘rsatmoqda. Ikkita teleradiokompaniya o‘ziga xos vazifaga ega bo‘lib, ulardan biri “Nemis to‘lqini” GFR xorijga axborot uzatish xizmat sifatida mamlakat ichki hayotini xorijiy auditoriyaga yoritib boradi. Ikkinchisi “Doychlandradio” teleradio kompaniyasi “Doychlandfunk”, RIAS va “DZ kultur” kompaniyalari ba’zasida tashkil etilgan bo‘lib, o‘z dasturlarini Keln va Berlindan uzatadi. U butun mamlakat xududini birlashtirishga qaratilgan bir axborot va madaniy dastur uzatadi.

Hozirgi vaqtda davlat teleradio kompaniyalar bilan bir qatorda nodavlat telradio kompaniyalar ham o‘z dasturlarini butun mamlakat bo‘ylab tarqatishmoqda. GFRda ARD va SDF yirik davlat kompaniyalari bilan bimalol raqobatlasha oladigan xususiy teleradio kompaniyalar: SAT1, RTL va “Pro 7”dir. SAT 1 1984 yil 1 yanvarda SAT 1 nomli xususiy teleradiolompaniyasiga asos solindi. Uning birinchi aksionerlari Kirxa guruhi va “Shpringer-ferlag” nashriyotidir. Televidenieda kinofil’mlar berish xuquqini beruvchi lisenziyalar bilan shug‘ullanuvchi Kirxa guruhi Sat 1 teleradiolopantyasini kip qismli va muvqatli fil’mlar bilan, Shpringer-ferlag nashriyoti esa muxim voqea-xodisalar bilan ta’minlaydi. RTL Bugungi kunga kelib RTL teleradiokompaniyasi izining mavqe’i bilan SAT 1 kompaniyasiga har tamonlama yetib olishga ulgurdi. U reklama tarqatish va foyda olish bo‘yicha nafaqat Germaniyada, balki butun Yevropada ham yetakchilik qiladi. RTL asosan sport, dam olish va turli ko‘ngilochar dasturlar serial va boyeviklar berishga ixtisoslashgan. PRO 7 19997 yildan beri faoliyat ko‘rsatib kelayotgan bu teleradio kompaniya auditoriyasi asosan 50 yoshdan kichiklarni o‘z ichiga oladi. Uning dasturlari ko‘roq sanxat, kinofel va seriallarga bg‘ishlangan. Rasmiy nomi – Germaniya Federativ Respublikasi. Poytaxti – Berlin. Hududi – 357041 km². Aholisi

82200000 kishi (2001). Davlat tili – nemis. Dini – xristianlik. Pul birligi yevro. Har qanday davlatning ichki va tashqi siyosati dunyo taraqqiyotiga ta'sir o'tkazmasdan qolmaydi. GFR kabi rivojlangan davlatlar siyosati esa bu jarayonda muhim rol o'ynaydi. Davlatlar siyosatini to'g'ri yo'lga qo'yishda va siyosiy jarayonlarning demokratlashuvida xorijiy mamlakatlar matbuotini tahlil qilish yaxshi samara beradi. Hozirgi kunda Germaniya huquqiy jihatidan Yevropaning barcha davlatlari bilan eng kuchli aloqa o'rnatilgan davlat hisoblanadi. Shuning uchun ko'pchilik rivojlangan davlatlar o'zining ayrim sohadagi taraqqiyotlarining GFR bilan munosabatlarga bog'lashadi. Hamda OAVda uzluksiz uzatiladigan yangiliklarning Germaniya ichki va tashqi siyosatdagi mavjud vaziyatga o'tkazilayotgan ta'sirini o'rganish foydalidir. Germaniya OAVning mamlakat siyosiy tizimidagi tutgan o'rni xususida fikr yuritganda so'ngi vaqtlarda GFR ichki hayotida keskin burilishlar yasagan siyosiy kurashlarga to'xtalish zarur. 1990 yil 3 oktyabrda GDR va GFR yagona Germaniyaga birlashgandan keyin Gelmut Kol rahbarligidagi Kristian Demokratik ittifoqi (KDI) va uning Bavariyadagi ko'rinishi bo'lgan xristian sotsial ittifoqi mamlakatdagi nisbatan mamlakatdagi kuchli partiyaviy tashkilotga aylanib qoldi. Mazkur partiyalar koalitsiyasi mamlakatdagi eng mashhur matbuot nashrlaridan "Zyudoyche saytung", "Vestdoyche saytung", "Frangfurter algemayne" va "Fokus " kabilar tomonidan qo'llab – quvvatlab kelinadi. Ikki davlat birlashgan quyidagi iqtisodiy ziddiyatlarga barham berish uchun GFR GDR xo'jaligiga 390 mlrd marka sarfladi. Sharqiy yerlarni qayta isloh qilish jarayonidagi yirik harajatlar Germaniya aholisining ijtimoiy va moddiy ta'minotiga salbiy ta'sir ko'rsatdi. Oqibatda tobora ortib borayotgan XDI va xristian sotsial ittifoqi koalitsiyasining obro'si 1998 yildan nihoyatda past darajaga tushib qoldi. Albatta bundan foydalangan Germaniya sotsial demokratik partiyasi (GSDP) rahbarlari va ularning "yashil" partiyasidagi tarafdorlari o'z dasturlariga bir qator o'zgarishlar kiritib 1998 yil sentyabrdagi parlament saylovlarida g'olib chiqdilar. Saylovoldi kurashlarda, shubhasiz, matbuotning roli katta bo'ldi Gelmut Kol o'rniga G. Shreydning konsler etib saylanishiga va GSDPning g'olibasiga mazkur partiya g'oyalarini tarqib qiluvchi bir qator nufuzli nashrlar "Berliner Saytun", "Doyche velt", "Bildam zontat", "Shipigel" kabi nashrlarning o'rni beqiyos. 2. GFRning 1949 yil qabul qilgan konstitutsiyasining 5-moddasida so'z va nashr erkinligi barcha axborot manbalaridan ma'lumot olish kafolatlanadi, senzura yo'l qo'yilmaydi. Venada joylashgan xalqaro matbuot instituti Germaniyani dunyodagi erkin matbuotni hurmat qiluvchi kam sonli davlatlardan biri

sifatida baholaydi. Germaniya oliy konstitutsiyaviy sudi matbuot erkinligi haqida shunday yozadi: “Davlat hokimiyati tomonidan nazorat qilinmaydigan va senzura yo‘l qo‘yilmaydigan erkin davlatning muhim qismidir”. Ayniqsa, zamonaviy demokratiyani davriy matbuotsiz tasavvur etib bo‘lmaydi. Ko‘plab ma‘lumotlar olmagan va qiyoslash maqsadida turli qarashlar bilan tanishish imkoniyatiga ega bo‘lmagan fuqaro kerakli qarorni qabul qila olmaydi. Germaniya matbuotida mish-mishlar kompyuterdagi shaxsiy ma‘lumotlarni bankdagi hisob raqamlari olish, suratga tushirish va chop etish ma‘n etiladi. GFR asosiy qonunida aytib o‘tilganidek, OAVda davlat organlari va mansabdor shaxslarni haqorat qilish, ularning shaxsiyatiga tegish qonuniy yo‘l bilan ta‘qiqlanadi. Germaniya ichki siyosiy hayotining yoritilishida gazetalar yetakchi hisoblanadi. “Bild” gazetasi mamlakatdagi eng ko‘p tirajli gazeta hisoblanadi. Lekin mamlakatdagi siyosiy hayotiga oid ma‘lumotlar orqali jamoatchilik fikrini shakllantiruvchi gazetalar garchi kam tirajli bo‘lsada, Berlinda alohida obro‘ga ega va haftasiga yetti marta chop etiladi. Germaniya OAV hamma vaqt davlat tashqi siyosatida jarayonlar va xalqaro munosabatlar masalasiga alohida e‘tibor bilan yondashib kelishgan. Shu o‘rinda ta‘kidlash kerakki, Germaniya OAV har qanday siyosiy vaziyatni baholashda ko‘pincha ikki guruhga bo‘linib qolishadi. Bu holat mamlakatda ayni vaqtda faoliyat yuritayotgan hukumat oppozisional hukumat tarafdorlari bo‘lgan OAV kanallarining o‘zaro uzluksiz raqobatlari asosida yuzaga keladi. 2005 yil dekabrda bo‘lib o‘tgan saylovda Germaniya tarixida birinchi marta asl konsler Angela Merkel saylandi. Bu borada ham matbuot va TV o‘rni katta bo‘ldi. Axborot agentliklari: Germaniyada barcha mamlakat OAVlari uchun eng muhim axborot manbasi DPA (Doyche presse-agentur) xisoblanadi. Mamlakat xududida 160 ta nashr va 184 ta teleradiokanal uning obunachilaridir. 1949 yilda tashkil topgan DPA agentligi xalqaro axamiyatga molik agentliklardan biri bo‘lib nafaqat GFR xududini balki butun Yevropa markazini axborot bilan ta‘minlaydi. Germaniyada ikkinchi yirik agentlik DDP (Doyche depeshpn-dinst) xisoblanib, u avvalgi ADN (sobiq GFRning davlat agentligi) o‘rnida tashkil topgan. Bu agentlik asosan nemis tilida axborot tarqatadi va mamlakat xududida 50 ta mabuotnashri, 60 ta teleradiokanal uchun asosiy axborot manbasi sanaladi. Mazkur ikki yirik agentlikdan tashqari GFRda bir qator ixtisoslashgan axborot agentliklari ham mavjud. Jumladan, YePD (Yevangalishe prese-dinst) va KNA (Katolishe naxrixtenagunter) agentliklari diniy yo‘nalishdagi axborot tarqatish bilan shug‘ullanadi. FVD (Feraynigte virtshaxts dinste) axborot

agentligi asosan iqtisodiy mavzudagi, SIF (Shportinformationsdinst) sport axborotlarini tarqatishga ixtisoslashgandir.

18-fasl. FRANSIYA JURNALISTIKASI

Rasmiy nomi: Fransiya Respublikasi.

Poytaxti – Parij.

Hududi – 551000 km² .

aholisi – 59200000 kishi (2001).

Davlat tili – fransuz.

Dini – katolik (90%).

Pul birligi – yevro.

illiy bayrami 14 iyul – Bastiliya olingan kun (1789).

Davlat boshlig‘i - prezident. Prezident Bosh vazir (Ministrlar Kengashi raisi)ni tayinlaydi. Qonun chiqaruvchi hokimiyat Senat (yuqori palata) va milliy majlis (quyi palata)dan iborat parlament tamonidan amalga oshiriladi. Yirik siyosiy partiyalari: Respublikani qo‘llash birlashmasi, Fransuz demokartik ittifoqi, Fransuz sotsialistik partiyasi, So‘l radikal xarakat, Fransiya kommunistik partiyasi, Milliy front.

Fransiya matbuoti jahon jurnalistikasi taraqqiyotiga muhim xissa qo‘shgan. Fransiya shu davrgacha ro‘y bergan turli siyosiy, to‘ntarishlar va boshqa jarayonlar Fransiya siyosiy matbuotining o‘ziga xos xarakterini shakllantirdi. 1881 yildan hukumat OAV faoliyati to‘g‘risida turli hujjatlar qabul qila boshlagan. Chunki 1870-1914 yillar fransuz jurnalistikasi uchun “oltin asr” hisoblanadi, hamda matbuotning ishlab chiqarish va tijoriy sohadan siyosiy sohaga keskin aralashuvi kuzatiladi. Masalan, 1870-1880 yillarda gazetalar 900 dan 2500 ga ko‘paygan. 1881 yil qbul qilingan matbuot to‘g‘risidagi qonun hozirgacha amal qiladi. Fransiya matbuoti: Hozirgi vaqtda Fransiya kishi boshiga gazeta nusxalarining to‘g‘ri kelish miqdoriga ko‘ra dunyoda 31-o‘rinda turadi. Kundalik nashrlar adadining o‘rta hisobda uchdan bir qismi sotilmay qoladi. Matbuot nashrlarining inqirozga uchrashi oddiy holga aylangan. Fransiyada matbuotni tasnif qilish bo‘yicha bir qator qarashlar mavjud. Biz shulardan birmuncha keng tarqalgan tasniflardan biri asosida mamlakat matbotini baholashga harakat qilamiz: I. Umumiy yoki siyosiy axborotlar matbuoti: Bu guruhga hammasi bo‘lib 82 nomdagi kundalik gazetalar kiradi. Chunonchi, Parijning o‘zida nashr etiladigan “Mond”, “Frans- suar”, “Figaro”, “Parizen libere”, “Kotiden de Pari”, “Liberason”, “Krua”, “Yumanite”, “Interneshnl Xerald Tribyun”, iqtisodiy “EKO”, sport mavzusidagi “Ekip” (“Jamo”) 11 ta gazeta hamda 71 ta provinsial gazetalarni shu turkumga kiritish mumkin.

Mazkur turkumga, shuningdek, dam olish kunlari nashr etiladigan “Fransdimansh” (“Yakshanbada Fransiya”), “Isi Pari” (“Parijdan gapiramiz”), “Yumanite dimansh” (“Yakshanbada insoniyat”) hamda “Ekspress”, “Nuvel observater”, “Puen” (“Nuqta”), “Eveneman dyu jyodi” (“Payshanba voqeasi”) va boshqa bezakli-siyosiy nashrlarni o‘am kiritisa bo‘ladi. II. Ixtisoslashgan nashrlar turkumi: Fransiya matbuotida ham boshqa mamlakatlardagi kabi ixtisoslashuv nihoyatda kuchli bo‘lib, jami 118 ta nashr ayollarga, 343 ta yoshlarga, 7889 ta nashr esa turli ilm-fan, texnika va kasb-hunar, sport va boshqa sohalarga taalluqlidir. III. Iqtisodiy matbuot: ommabopligi va mamlakat matbuotida egallagan o‘rni nuqtai nazaridan iqtisodiy sohaga ixtisoslashgan nashrlarni alohida turkumga ajratish imkonini beradi. Mamlakatda bu boradagi eng mashhur va obro‘li nashrlar sirasiga “Ekspanson”, “Eko”, “Vi fransez” (“Fransuzcha hayot”), “Eksportason”, “Ekonomii e politik”, “Nuvel ekonomist”, “Jurnal de finans” va boshqalarni kiritish mumkin. IV. Hujjatli va statistik ma’lumotlar nashrlari turkumi: Bu turkumga “Dokumentason fransez”, “Jurnal offisel”, “Donne Sosyal” (“Ijtimoiy ma’lumotlar”), “Byulleten d’enformason” va boshqalarni kiritish mumkin. Fransiya jurnallarning taraqqiyot darajasi bo‘yicha dunyoda yetakchi mavqelardan birini egallaydi. Har ming kishiga 1350 nusxa atrofida jurnal to‘g‘ri keladi. Hozirgi vaqtda fransuz vaqtli matbuoti unchalik ko‘p bo‘lmagan monopol guruhlar tomonidan moliyaviy-iqtisodiy nazorat qilib turiladi. Ulardan asosiylari quyidagilar: AShETT: 1826 yilda Lui Ashett tomonidan Parijda asos solingan. Hozirgi vaqtda g‘arb olamidagi OAV yirik konsernlari orasida bu guruh beshinchi o‘rinni egallaydi. U Fransiyada kitob matbaasi, xususan, umumiy adabiyotlar, maktab darsliklari, amaliy qo‘llanmalar, tarixiy to‘plamlar, yoshlar uchun kitoblar bosib chiqarish bo‘yicha hukmron mavqeni egallaydi. “Ashett” matbuot va kitob eksporti bo‘yicha 30 mamlakatda o‘z shirkat(filial)lariga ega. Buyuk Britaniya, Ispaniya va AQSh nashriyot-matbaa korporatsiyalari bilan hamkorlik aloqalari o‘rnatgan. Hozirda Fransiyada barcha turdagi kitob nashr qilish ishlarining beshdan bir qismini o‘z nazoratiga olgan mazkur guruh asosan jurnal tipidagi 20 % fransuz davriy nashrlarini chiqaradi hamda shu orqali mamlakatda chiqadigan mintaqaviy matbuotga bo‘lgan qiziqishning ortishida muhim o‘rin tutmoqda. R. Ersan guruhi. Rober Erson – Fransiya jurnalistikasining nihoyatda mashhur shaxslaridan biri. Kundalik milliy gazetalar adadining 38 % va provinsal gazetalarining 20 %ni qamrab oluvchi kundalik gazetalarining yirik “galaktikasi”ga egalik qiladi. Bu amaldagi mavjud qonunchilikning «Bir kishi ... tomonidan Fransiya

xududida tarqatiladigan kundalik umumiy va siyosiy axborot gazetalarining 30 %dan ortiq holda tarqatishni nazorat qilinishi ... taqiqlanadi” talabiga mos kelmaydigan darajaga chiqib ulgurgan. Xususiyl holda Ersan tasarrufida Parijda chiqadigan “Frans-suar” va “Figaro”, Belgiyada chop etiladigan 3 ta gazeta, shuningdek, Parijda, Marsel, Lion, Tuluza va boshqa shaharlarda joylashgan bosmaxonalar mavjud. PRECC DE LA SITE guruhi (Eski shahar matbuoti). Fransiyada «Ashett”dan keyin ikkinchi o‘rinda turadigan kitob nashri Bilan shug‘ullanuvchi guruh. U CGE (Kompani Jeneral de l’Elektrisiite)ning shirkati bo‘lib, “Ekspress”, “Ekspress enternasonal”, “Spor”(“Sport”), “Votr arjan” (“Sizning mablag‘ingiz”), “Ojurdyui”(“Bugun”), “Lir”(“Mutolaa”), bolalar nashrlaridan tashkil topgan jami 9 ta bezakli jurnallarni nashrdan chiqaradi. Ekspanson guruhi. Asoschisi Jon Luy Servan Shreyber aksiya nazorat xaltalarining egasi sanaladi. Ko‘proq iqtisodiy yo‘nalishdagi 50 nomda gazeta va jurnallar chiqaradi: ekspanson, “antrekriiz”, (korxona, “Vi fransez”, “jurnal de finans” va boshqalar) Amerika kapitali Bilan bog‘liq. BAYAR – Press-1873-yil asos solingan. –katolik diniga oid nashrlarning fransuzcha asosiy guruhini o‘z ichiga oladi. Kundalik “Krua” gazetasi va “Dokumentason katolik”, “Peleren” (“Palomnik”), “Natr ton”(“Bizning vaqtimiz”), “Fua d’jurdyui”(“Bugungi ishonch”) va boshqa jurnallar chiqaradi. Boshqa guruhlar bilan hamkorlikda “Temuanyak kreten”(“Xristianlik guvohnomasi”) va “Vi katolik” (“Katolik hayoti”) jurnallarini chop etadi.

RADIO VA TELEVIDENIE: Fransuz davlat radiodasturlari bilan bir qatorda 1982 yildan boshlab bir qator xususiyl mahalliy radiostansiyalar faoliyat yuritib kelmoqda. Milliy dasturlar tayyorlovchi Frans-Enter, Frans-kultur, Frans-myuzik va Radio-blyo davlat radioeshittirishlari butun mamlakat bo‘ylab tarqaladi. Bundan tashqari Parij xududida joylashgan uchta Parij radiostansiyalarini ham qo‘shib hisoblaganda ellikta mahalliy davlat radiostansiyalari ishlamoqda. O‘nlab mahalliy radiostansiyalar o‘zlarining provinsial Ersan gazetolari guruhi tomonidan nazorat qilinadi. Fransiya xorijga axborot uzatish xizmati-Radio Frans Enternasonal (RFE) o‘n yetti tildagi eshittirishlarni efirga uzatadi. U radioeshittirishlarining umumiy hajmi buyicha dunyoda 20-o‘rinni egallaydi va Afrikadagi fransuz tilida gaplashuvchi xalqlar tomonidan tinglanishi bo‘yicha birinchi o‘rinni egallaydi. Hozirgi kunda Fransiyada xususiyl mahalliy radiostansiyalarning keng taraqqiy etishi kuzatilmoqda. Ko‘pgina yetakchi matbuot kartel(konsern)larining ham radioeshittirish xizmatlariga qiziqishlari yaqqol ko‘rinadi. Xususan, 1986 yilga qadar Erop-1ning yuz foiz aksiyalari davlatga tegishli bo‘lsa, shundan keyin uning 34%dan ko‘proq aksiyasi

Ashett hisobiga o'tdi. Davlat nazoratida esa bor-yo'g'i 36% aksiya qoldi, xolos. Parijda ilk tasvirlarni texnik vositalar bilan uzatish 1931 yilda amalga oshirilgan va 1933 yilda tajribaviy telestudiya tuzilgan edi. Eyfel minorasiga o'rnatilgan teleto'lqin uzatuvchi moslamalar 1935 yil apreldan boshlab doimiy teledasturlarni translyatsiya qila boshladi. Shundan so'ng davlat televideniesida rivojlanish boshlanib, 1964 yil 2-dastur (kanal), 1972 yildan esa, 3- kanal ish boshladi. Ilk rangli ko'rsatuvlar 1967 yilning oktyabridan boshlangan bo'lsa, 1968 yildan 1968 yildan fransuz televideniesida ilk reklamalar uzatishga ruhsat berildi. 1984 yil 4 noyabiridan fransuz televideniesining 4-kanali hamda birinchi xususiy teledastur Kanal + (plyus) tizimida ish boshladi. 1986 yildan birdaniga ikki xar ikkalasi ham milliy bo'lgan bepul xususiy dasturlar "5" va M-6 kanallari ish boshladi. Televidenie sohasidagi xususiylashtirish sputnik aloqalari, kabel televidenie hamda Yangi televizion texnikalarning mamlakat telekanallari bo'ylab tarqalishi va keng ishlatilishiga yo'l ochdi. TF-1 1987 yilda birinchi davlat tomonidan moliyaviy ta'minlanadigan telekanaliga aylantirildi. Huddi shuningdek, Fransiya televideniesida faoliyat yuritayotgan kanaldan ikkitasi-Antenn-2 va Frans-3 "ijtimoiy kanallar" nomi ostida davlat tasarrufida qoldi. Mamlakatdagi dastlabki tijoriy telekanallardan biri Kanal Plyus obunadan tushgan mablag' hisobiga ish yuritib, mamlakat xududining katta qismini qamrab oladi. Kanal Plyus o'z auditoriyasiga turli yangi yoki mashhur badiiy filmlar, Amerikacha filmlar, teleseriallar, viktorinalar, multfilm va sport ko'rsatuvlarini tayyorlab uzatishga katta e'tibor beradi. "5-kanal" axborot ko'satuvlariga ixtisoslashgan bo'lsa, M-6 yoshlar telekanalidir, o'tkazilgan so'rov natijalariga ko'ra TF-1 43,5%, Antenn-2 32,8%, Frans-3 - 10,6%, "5-kanal" 7,4%, Kanal Plyus 3,2 %, hamda M-6, 1,6% fransuz teleauditoriyasini qamrab oladi. Axborot agentligi: Ajans Frans-Press (AFP) 1944 yilda tashkil etilgan va hozirda jahonning yirik xalqaro axborot agentliklaridan biri sanaladi. Agentlik Fransiya va turli yirik davlatlarda o'z departamentlariga ega. AFP siyosiy, iqtisodiy, madaniy, savdo, sport va boshqa sohalarda mamlakat hududi va xorijga 6 ta: fransuz, ingliz, nemis, ispan, portugal va arab tillarida yangiliklar va fotoaxborotlar taqatadi. AFPning obunachilari hukumat va davlat tashkilotlari bilan bir qatorda minglab gazeta jurnallar, dunyodagi ko'plab radio va telestansiyalar yirik korporatsiya va banklar hamda turli-tuman jamoat tashkilotlari hozirgi kunda AFPning obunachilari hisoblanadi. AFPning kundalik tayyorlaydigan ma'lumotlari hajmi bir million so'zdan ortiq bo'lib, u jahon bo'ylab ikki milliard kishiga yetkaziladi deya baholanadi. AFP tizimida

radio xizmat va telefotomahsulot xizmati faoliyat yuritadi. Shuningdek, Osiyo va Amerika mamlakatlariga axborotlar sun'iy yo'ldosh orqali uzatiladi. AFPning barcha xizmatlarida ikki mingdan ziyod xizmatchi va xodimlar ish yuritadi. Ularni yagona Administrativ kengash boshqarib boradi. Kengash prezidenti fransuz hukumati tomonidan belgilanadigan general direktor hisoblanadi. Hozirgi kunda Fransiyada milliy matbuotning siyosiy jihatdan mustaqilligi quyidagi ko'rinishga ega. O'ng qanot partiya gazetolari-"Figaro", "Frans suaf" ("Fransuz oqshomi"), "Pariz'en libere" ("Ozod parijlik"), "Pari mur" ("Parij kuchi"). So'l qanot partiya nashrlari. "Yumanite", "Poriler" (xalq), "Liberasion. Hozirgi vaqtda Fransiyada umumiy va siyosiy yo'nalish bo'yicha 82 ta matbuot nashri chop etiladi. Ulardan 11 tasi Parijda nashrdan chiqadi. 2001 yildan Fransiyaning ko'pchilik kundalik hududiy nashrlari uchun auditoriyalarning qisqarishini oldini olishga qaratilgan islohotlar davri bo'ldi. Chunki so'ngi o'n yillikda ularning doimiy o'quvchilari soni deyarli oshmagan. Bu borada islohotlar quyidagicha yo'nalish kasb etadi.

1. Tahririyat ichki siyosati va tashqi siyosiy mustaqilligini hal qilish.
2. Axborot va yangiliklarni mahalliylashuviga e'tibor berish (lokallashuv).
3. Asosiy e'tiborni dolzarb masalalarga qaratish.

Hozirgi kunda Fransiya matbuot nashri yirik nashriyot uylari yoki OAV konsernlariga birlashib ketgan. Ayrim olimlarning fikricha fransuz mahalliy gazetalarining yaxlit auditoriyasi yo'q. Lekin bu fikr doim ham o'zini oqlamaydi. Chunki so'nggi vaqtlarda auditoriya ilmiy iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy sohada yangiliklardan ko'ra ko'proq yashash joyi, odamlarning turmush tarziga oid yangiliklar bilan qiziqadilar. "Krua" gazetasi va "Telerama" haftaligi buyurtmasi bilan so'nggi 15 yil davomida fransuzlarning OAVga qiziqishlari masalasidan so'rovnomalar o'tkazib kelinadi. Unga ko'ra 2000-2001 yillar oralig'ida aholining OAVga qiziqishi 5%ga kamaygan. Mutaxassis Filipp Meshe fikricha bu ko'rsatkich odamlar o'z qobig'iga o'ralayotganligi va jamiyatga bo'lgan qiziqishining yo'qolishini bildiradi. Auditoriya ishonchini qozonganlik jihatidan: radio birinchi o'rinda - 58% Televidenie 2-o'rinda - 51% Matbuot 3-o'rinda - 50% Teledasturlar siyosiy jarayonlarga faol aralashuvi bilan OAV orasida yetakchilik qiladi. "TF-1". Unga ko'proq o'ng qanot vakillari 50%, so'l partiya tarafdorlari 40% va yashillar 30% ishonch bildiradilar. Xukumat telekanali bo'lgan "France-2"ga so'l partiya tarafdorlari 29%, o'ng partiya tarafdorlari 17% ishonch bildiradilar. So'ngi vaqtda jurnalistika va jurnalistlarga bo'lgan ishonch va munosabat salbiyligi qayd etilmoqda. 55%

aholi jurnalistlarni hokimiyatga 54% aholi esa pulga xizmat qiladi, deb hisoblaydi. Mutaxassis Alive Milo yozadi: “Jurnalistlar yildan-yilga jamoatchilik nazarida achinarli imidjlarini mustahkamlab bormoqdalar. Ularning kasbi tobora qattiq tanqid ostiga olinmoqda. Shunga qaramay fransuz jurnalistlarining 2001 yildagi voqealar yoritilishini auditoriya qoniqarli baholadi”. Masalan: Yevroga o‘tish haqidagi maqolalar 84% aholini, 11 sentabr voqealari 83% aholini, Fransiyadagi suv toshqini 69%, Afg‘onistondagi harbiy operatsiyalar yangiliklari 63% aholini qoniqtirgan. 2001 yil uezd saylovlari 45 % , katta sakkiz davlatlari uchrashuvlari 48%, iqtisodiy inqiroz 60% gacha ochib berilgan va yetarlicha to‘liq yoritilmagan. Shuningdek, 2001 yil internetga siyosiy axborot izlab 10 % aholi murojaat qilgan.

19-fasl. ROSSIYA FEDERATSIYASI JURNALISTIKASI

Rossiya-Federativ Respublika Davlat rahbari-Prezident Yer yuzidagi eng yirik davlat. O'n oltita mamlakat bilan chegaradosh. Xududining taxminan 1/3 qismi-Evropada, 3/2 qismi Osiyoda joylashgan. Aholisi-144,7 mln. kishi. (2001 y.) 100 dan ortiq millat va elatlar yashaydi. Rossiya matbuoti: Rossiya matbuoti murakkab tizimli ob'ektdir. Uning asosiy ko'rsatkichlari: yaxlit xarakterga ega. Tizim jamiyat talablariga moslashib ketmoqda. Tizim tarkibiy qismlari (nashrlar) intensiv ravishda yangi talablarga moslashmoqda. Hayot va talablar tez o'zgarishiga qaramay matbuot vositalari ham deyarli o'z vaqtida yangilanib kelmoqda. Gazetaning moliyaviy ahvoli qanday omilga bog'liq: Davlat dotatsiyalar 33% (bizda baland) Homiylik 34% Reklama buyurtmachilar 10% Hozirgi paytda matbuotning tijoriy faoliyati keskin kuchayib ketmoqda. Auditoriya masalasida MDHni boshqa a'zolari singari Rossiya mamlakatining auditoriyasi keskin kamayib ketgan. Rossiya matbuotining strukturasi: Rossiya mabuoat tuzilishi uch asosiy ko'rsatkichga bog'liq:

Auditoriya yo'nalganlik darjasi

Nashrning o'z asosiy yo'nalishini belgilab olishi, Axborot xarakteri, Auditoriya qatlamlarini va tarqaladigan hududi nuqtai nazaridan Rossiya nashrlarini quyidagicha tasnif qilish mumkin: butun federatsiya auditoriyasiga tegishli nashrlar - umumrossiya nashrlari. Xududiy nashrlar Etnik birliklarga rejalashtirilgan nashrlar Yosh jihatdan bo'linishlar. yoshlar uchun, o'smirlar uchun, qariyalar uchun, kichik guruhlar uchun nashrlar (oilalar), diniy nashrlar. Radiosi. Radio sohasida davlat monopoliyasi Rosssiyada hali kuchli. Bu moliyaviy ta'minot, texnik kanallardan foydalanish, tegishli vazirliklar va qo'mitalar saqlanishi bilan sharhlanadi. Vazifalari: integrativ (birlashtirish) vazifasi: buni birinchi o'ringa qo'yilishga sabab u yerda disintegratsiya (ajralish) kuchli. targ'ibot vazifasi. (propaganda) tashviqot. (agitatsiya) tashkilotchilik (organizatsiya) -radioni turli yo'nalishdatashkillashtirish. (dam olish) ommaviy fikrni aks ettirish va shakllantirish. axborot yetkazish. tarbiyaviy vazifa. estetik vazifa-madaniyat va estetikaga o'rgatish. dam olish funktsiya. ommaviy muloqot vazifasi ("Mayak" eshittirish stansiyasi hamma joyga yetib boradi.

U chetdagi ruslarga mo'ljallangan.) reklama. Radioning strukturasi: Umuman olganda ikki qism davlat va nodavlat. Davlat radiosi uch qismdan iborat: "Rossiya ovozi" kompaniyasi-xorijiy auditoriyaga ega rejalashtirilgan. Bugungi kunda 38 tilda eshittirishlar bir sutkada jami 20 soat eshittirish beradi. U til va xudud nuqtai nazaridan eshittirishlar beradi. (dunyoviy eshittirishlar: ingliz, fransuz, portugan, ispan va xak.) Yevropaga rivojlantirilgan eshittirishlar 14 tilda chiqadi. Afrikaga mo'ljallangan eshittirishlar ikki tilda. "Rossiya radiosi": Teleradio eshittirish kompaniya tarkibiga kiradi. Juda ko'p xizmatlar va bo'limlardan iborat tarkibiga 88 ta regional radio kiradi. Turli bo'linmalari bor. "Ostankino" kompaniyasi 4 asosiy qismdan iborat: Radio I Molodejnaya volna (Molodyojniy kanal) Mayak. Arxiv. Nodavlat radio eshittirishlar. Exo Moskvi Avtoradio Yevro plyus radio roks

Radio-7, Radio-101, Radio maksimum Nadejda va b.. Mazkur radiostansiyalarning faoliyati ko'proq ixtisoslashuvga moyil bo'lib, ular ijtimoiy hayotning turli sohalari, chunonchi, musiqa ixlosmandlar, dindorlar, millatlar, tadbirkorlar va boshqalar uchun mo'ljallangan dasturlar uzatishga e'tibor qaratadi. Radiokanallar borasidag gapirganda, "Exo Moskvi" ta'sischilari tarkibiga jurnalistika fakulteti ham kirganini ta'kidlash zarur. Rossiya televideniesi. 1992 yildan so'ng, SSSRdan so'ng Rossiya TVsi mulkchilik shaklari o'zgarib ketdi, bu OAVning mazmuni va shaklining o'zgarishining asosiy omilidir. Chunki pul to'lovchi oAV yo'nalishini u belgiladi. Avval davlat manfaatlari himoyasi bo'lgan. 1991 yil dekabrgacha OAVlarning barchasi davlatniki bo'lgan va TV ham hozirda o'zgarishlar bo'ldi. Hozirga kelib u yerdagi TVda turli shakldagi mulkchilik bor. Mulchilik turlari: davlat TVsi davlat shirkati aksiyador TV ijtimoiy xususiy (alohida shaxs yoki guruhniki) aralash shakldagi TV (xorijiy investorlar bilan birga) xorijiy korporatsiyalar va kompaniyalar TVsi. Mazkur turligi TVning xilma-xillikka olib boradi. Mavzu jihatdan TV axborot tarhatadi, muzika, kino, sport va boshqalarni ko'rsatadi. Rivojlangan mamlakatlardadoimo 18-24 ta kanal ishlab turadi. Asosiy yo'nalishlar: dasturlardagi xilma-xillik Auditoriyaga uning yoshiga qarab TVga bo'linadi: yoshlar, qarilar, ayollar va boshqalar. Ta'sis: davlat yoki ijodiy uyushma, yo partiya kabi teledastur yoki kanallar bo'limi. milliy ko'rsatkich: u ko'p millatli davlat va ular uchun xar xil ko'rsatuvlar uyushtiradi Xududiy TV: umumdavlat, xalqaro, xorijiy mamlakatlar auditoriyaga mo'ljallangan dasturlar. mahalliy: viloyat. Ko'rsatuvlar vaqtining turliligi: sutka davomida, ertalabki, kunduzgi, kechki ko'rsatuvlar. Moliya manbai bo'yicha: Davlat, sponsor, ta'sischi, pullik

TVlar. Rossiya TVsi rivojlanishining asosiy tamoyillari: Auditoriya soni ko'paymoqda. ixtisoslashgan axborot talabgorlari ko'paymoqda. Rossiya axborot agentliklari. Uzoq vaqt davomida 90-yillar boshlanishigacha ikki yirrik agentlik bor edi. TASS va APN (Agenstvo Pechati Novosti) 89-90-yillarda u yerda ushbu axborot agentliklari tashkil etildi. Post Faktum Inter faks Severa zapad

Ural Ofset SIA (Sibirskoe informasionnoe agentstvo) Bugungi kunda Rossiyada o'zini axborot agentligi deb ataydigan bir necha yuz OAV bor. Ularning ichida eng yiriklari: ITAR-TASS va RIA-novosti, Interfaks va Post-faktum. Mazkur agentliklardan dastlabki ikkitasi davlat, qolganlari mustaqil faoliyat yuritadi. Biroq davlat axborot agentliklari ham qisman tijoriy faoliyat bilan shug'ullanadi. Moliyaviy axborotlar sohasida bir necha agentlik mavjud: Skeyt Press, AFI, Rossiya biznes konsalting va b. 90-yillarga qadar siyosiy axborotlarga nisbatan qiziqish kuchli edi, biroq hozirda Rossiyada auditoriya qiziqishlarining turli sohalarigi moslashgan ish yuritish agentliklar kundalik faoliyatida ochiq ko'rinmoqda. Xususan, bu borada quyidagi o'ziga xos yangicha tamoyillarni ajratib ko'rsatish mumkin: Aksariyat o'z informatsiyasini sotish, doimiy obunachilariga ega bo'lishi uchun ma'lum bir ma'noda va sohada ixtisoslashishga majbur bo'lmoqda. Bu ayniqsa, yangi paydo bo'lgan axborot agentliklariga xosdir. Mamlakatning har bir mintaqasiga, jumladan, o'sha yerning geografiyasi, aholisining dunyoqarashi kabilarga mos axborot yig'ish. Ba'zi axborot agentliklariga qisqacha tavsif berib o'tamiz: ITAR-TASS dunyodagi 5 ta eng yirik agentlikning biri Frans-Press, YuPI, Asoshtied Press, Reyter va Itartass. 1909 yilda ITAR-TASSga asos solingan. 1992 yilda qaytatashkiltopgan. Agentlikda 4000 xodim ishlaydi. 59 mamlakat 62 ta byurosi bor. Har kuni tezkor axborotni yettitasi chiqadi. 20 ta ixtisoslashgan xabarnoma chiqaradi. 2 ta gazeta, bir jurnali bor. Axborotini sotib oluvchi sohalar: OAV-33% ilmiy va ta'lim tashkilotlari- 29% siyosiy struk. (Partiya, harakatlar)- 23% tijoriy va ishlab chiqarish tashkilotlari- 23% Axborot taqatish yo'llariTeletayp, Faks, Elektron tarmoqlar, Televizor, Manitor va pochta. Lentarlari: umumsiyosiy va davlat axboroti quyidagi turlaga bo'linadi. A) Rossiyadagi asosiy voqealar. B) Rossiyadagi davlat strukturalari. S) Rossiyada dolzarb voqealar bo'lib turgan joylar rasmiy xujjatlar matni Xorijiy axborot lentasi-u yerda bo'lgan dolzarb voqealar xorijiy siyosiy davlat arboblari bilan intervyu Fan-texnika va madaniyat sohasida yangiliklar. Dune lentasi-dunyo ahamiyatiga ega voqealar (M: sammit, rahbarlar uchrashuvi va bosh.) Biznes TASS-tijoriy va iqtisodiy yangiliklar Tezkor xizmat xarakteridagi yangiliklari- ixtisolashgan va

davlat strukturalariga mo'ljallangan. Xalqaro ekspres ekspres axboroti-uning tarkibi quyidagicha: Dunyo gazetalari va teleprogrammalar obzoi (Amerika, B. Britaniya, Yaponiya, Xitoy va bosh.) Siyosiy va boshqa arboblarning nutqlari bayonoti. Oq uyda bo'ladigan axborotlar. Ria Novosti Ria Novosti 1991 yilda tashkilotgan. 60 mamlakatda muhbiri bor.hozirda agentlik faqat yangilik yetkazish bilan shug'illanadi. Uni hozirda global yo'nalishdagi pablik rileyshinzga aylantirishga intilinmoqda- bu davlat rahbarlari borasida yaxshi fikrni shakllantirish. Asosiy vazifasi-Hukumat buyurtmalari materialini tayyorlash. Foto, video xizmatlari bor. Inter faks. Inter faks-89 yilda asos topgan o'sha vaqtda xorijiy matbuot uchun (mutaxasislar, diplomatlar uchun) axborot tarqatgan. Xozirda u ancha rivojlangan agentlik yopiq tarzda aksionerlik jamiyati hisoblanadi. Uninng asosiy davlat manbai sotilayotgan axbortdir. Xodimlar soni 500 kishi, sobiq SSSRning davlatlarida muhbirlari bor. Amerika, Frankfurtda, Londonda filiallari bor. Lentalari: yangiliklar. interfakt finansi. prezidentskiy vestnik. diplomatcheskiy panorama. Post-faktum. Post faktom-nodavlat agentliklar ichida eng yirigidir. chet elda muhbirlari yo'q, 24 soat davomida ishlaydi, 100-150ta xabar berib turadi.reyter kabi ixtsoslashgan axborot tarqatadi. Boshqa agentliklardan farqi unda sharhlovchilar analitiklar maktabi kuchli sababi 200 gazetaga biriktirilgan mutaxasislari bor. Ular taxlillar berib turganlar. Skeyt press. Skeyt press - 1992 yilda tashkil topgan. Alohida shaxslar tuzilgan. Ma'lumoti uch yo'nalishda: Rossiya moliyaviy bozori bo'yicha. (m: bank) muhtojlaga yuridik konsultatsiyalar berish. Reyting xizmati biror arbobni, tashkilotning reytingini aytish.

20- fasl. OSIYO MAMLAKATLARI JURNALISTIKASI ISTIQBOLLARI

XXI asr axborot asri sifatida yanada yaqqolroq namoyon bo‘lmoqda. Darhaqiqat yangi asrga kelib hayot shu qadar jiddiylashib ketdiki, bu jarayonning qudratli oqimida ommaviy axborot vositalarining ahamiyati yanada ortdi. Hozir jahonning u yoki bu burchagida ro‘y berayotgan yohud sodir bo‘layotgan voqea-hodisa haqida gazeta va jurnal, radio-televidenie orqali tez fursatda hatto to‘g‘ridan-to‘g‘ri axborotlar olish imkoniyati bor. Shu bois bugungi kunda jamiyatimiz behisob ommaviy axborot vositalari tufayli yangilik va xabarlardan tezda xabardor bo‘lmoqda. Ayniqsa telekommunikatsiya, axborot texnologiyalari sohasida ro‘y berayotgan kashfiyot va ixtirolar, axborot olish va tarqatish uchun keng imkoniyatlar ochib beruvchi kompyuter texnikasi, xalqaro axborot aloqa tizimi, internetning hayotimizga kirib kelishi jamiyatimiz qiyofasini tubdan o‘zgartirib yubordi. Endilikda davlat va jamiyatning rivojlanganligi va madaniylashganligi mamlakatda axborot texnologiyalari qay darajada yo‘lga qo‘yilganligi bilan belgilanadi.

Axborotlarni tarqatuvchi, dunyoda kechayotgan turli-tuman jarayonlar, voqealar haqida xabar, yangilik va ma‘lumot beruvchi ommaviy axborot agentliklari haqida, internetning faoliyati xususida muhim ma‘lumotlar, shuningdek, jurnalistikaning shakllanishi va ravnaq topishi bugungi ilmiy tasnifiy masalalarni qisqacha bayon etish maqsadga muvofiq.

Ommaviy axborot vositalari majmuini tashkil etuvchi jurnalistika jamiyatning ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, ma‘naviy-ma‘rifiy hayoti, insonlar faoliyatining barcha tomonlariga doimiy va faol ta‘sir ko‘rsatuvchi g‘oyaviy vosita bo‘lib xizmat qiladi. Xodimlarga ikkita asosiy talab qo‘yiladi: kasbiy professionallik va sadoqatlilik. Ikkinchi talab rivojlangan mamlakatlar jurnalistikasi tamoyillariga to‘g‘ri kelmaydi. Bu esa Xitoyning xalqaro jurnalistlari uchun asosiy muammodir.

Xitoy an‘analariga ko‘ra, mamlakatning yuqori lavozimida ishlaydigan xodimlarni tanqid qilish mumkin emas. Reportaj va tahlildan ko‘ra e‘tibor ko‘proq umumiy tarzdagi axborotga qaratiladi. Agentlikka xodimlar ishga olinayotganida mafkuraviy mezon yetakchilik qiladi. Anjuman va seminarlarda kasbiy mahoratdan ko‘ra, ko‘proq milliy siyosatning nozik tomonlari tushuntiriladi: davlat siyosatining ijobiy tomonlarini qanday ko‘rsatish mumkin, davlat xodimlariga qanday savollar berish kerak, matbuot anjumanlarida milliy jurnalistlar o‘zlarini qanday tutishlari kerak va h.k.

Xalqaro yangiliklar ikki ko‘rinishda tayyorlanadi. Birinchi to‘plam faqat davlat darajasidagi rahbarlar uchun mo‘ljallangan bo‘lib, sanoqli nushalarda bosiladi va ularga tarqatiladi. Bundan maqsad – rahbarlarni dunyo OAV Xitoy haqida qanday fikrda ekanligidan xabardor qilish. Ikkinchisi – butun mamlakat aholisi uchun tekshirilgan va kerakli joylari tuzatilgan axborotdir.

Domo-kun (yap. どうもくん Do:mo kun?) – Yaponiya telekanali NHK ning tumor belgisidir. Rangli turdagi ko‘rinishlar og‘zini ochib turgan kichik jigarrang monstorni namoyon etgan ko‘rsatuv dasturlari orasida 30 sekundlik roliklarda namoyon bo‘ladi.

2008 yilda kanalda yangi multiserial paydo bo‘ldi. Domo-kun ishtirokida har ikki minutda serial davomidagi epizodlar namoyish etilib borildi. 2009 yilda serial «Nickelodeon» kanalida to‘laligicha namoyish etildi.

Domo-kun tasvirlanishicha “tuxumdan chiqqan g‘alati maxluq” Usadziy nomli alloma, keksa quyon bilan birga yer tagida g‘orda yashaydi (yap. うさじい, inglizcha. Mr. Usaji), achchiq choy ichib televizor ko‘rishni juda yaxshi ko‘radigan Domo-kun televideniini sevadi va uning sevimli musiqiy guruhi Guitar Wolf va MAX. Sevimli ovqati – go‘sht, yaponcha tuzlangan kartoshka, olmani xush ko‘rmaydi.

Domo-kun ingichka ovozda muloqotda bo‘ladi. Ba’zida uning ismiga o‘xshash. Gohida boshqa ko‘rinishlarda uni yaxshi tushunishadi. Bu ko‘rinish asosan tomoshabinlarni qiziqtirish maqsadida ishlangan.

2015 yil 30 avgustdagi ma’lumotlarga tayanib aytish lozimki, bugungi kunda Yaponiyada internet jadal sur’atda rivojlangan.

Axborot ko‘rinishini rejalashtirish dialup (56

kbit/sek) va ISDN (64 kbit/sek)dan **optik-tola simlaridan uzatish** (FTTH) buning NTT avvalambor liniyani sotish uchun NTT tijoratchilar, har qanday sharoitda o'z kompaniyalarini saqlab qolishlari uchun turli yo'nalishlardan foydalanadilar. 1990 yil oxirlarida kabelli televidenie operatorlari o'zlarining shaxsiy keng yo'nalishdagi xizmatlarini, qimmat bahodagi ulanishlarni arzonlashtirilgan narxlarda taklif qila boshladi.

1999 yilga kelib Tokyo Metallic ADSL texnologiyasiga o'tildi. Shundan keyin bu kompaniya NTT va boshqa kuzatuvchi kompaniyalar ham ADSL texnologiyasiga o'ta boshladi. 2001 yilda SoftBank mediakorporatsiyasi ADSL (12 Mbit/s)ga obunachilarni qabul qila boshladi. Bu haqiqiy yangilik edi,

nimagaki, narx 3000 yen (30 \$), ya'ni boshqa analitik tarifdagi kompaniyalarga nisbatan ikki barobar arzon edi. Marketing siyosatida harakatchanlik kompaniyani katta daromatga ega bo'lishga olib keladi. Softbank raqobati haqiqiy narx jangini keltirib chiqardi. Har kim narxni tushirishga harakat qilardi, bu orqali barcha o'z xizmatlarini taklif qila boshladi (12 Mbit/s 24 Mbit/s, 50 Mbit/s), mijozlarni yo'qotmaslik uchun 2004 yilda Yaponiya dunyoda eng sifatli xizmat ko'rsatuvchi, keyingi yillar ichida o'z nufuzini yo'qotmagan Internet ADSL (50 Mbit/s, 35 \$) texnologiyasini qo'llay boshladi.

Hindiston Respublikasi (hindi, Bhārat Gaṇarājya IAST, ingliz. Republic of India) — Janubiy Osiyo davlati. Yer kengligi bo'yicha dunyoda yettinchi o'rinda, xalqining ko'pligi bo'yicha esa ikkinchi o'rinda turadi. Hindiston Pokiston, Xitoy, Neapol va Bugar, sharqda Bangladesh va Mayama, g'arbda Shri-Lanka, Indoneziya, va Jammu bilan, Kashmir Afg'oniston bilan chegara. Hindiston o'z boy qadimiy madaniyatiga ega davlat. Hindistonda induizm, buddizm, sikkizm va djayнизм kabi dinlar paydo bo'lgan. Eramizning birinchi ming yilliklarida Hindistonga subkontinent kirib keldiki, natijada zoroastrizm, xristianlik va musulmon dinlari, turli- tuman madaniyatlar juda katta hududni egalladi . XVIII - asr o'rtalarida Hindiston Britaniya imperiyasiga sekinlik bilan o'ta boshladi va bu XX-asrgacha davom etdi. Hindiston 1947 yilda mustaqillikka erishdi. Mamlakat iqtisodiyotda, harbiy rivojlanishda katta muvaffaqiyat qozondi va XX -

asrda Hindiston iqtisodiyotda dunyodagi tez rivojlanuvchi mamlakatlardan biriga aylandi. Mentalitet (ba'zan uni milliy xarakter deb ham atashadi), jamiyatda ayrim sifat va aqliy salohiyatga ega bo'lsada, doimo mavjud, millatlarning mentalitetlari asrlar davomida o'zgarmay yashayveradi. Bu jarayon esa davlatlardagi tarixiy o'xshashliklar, qaytarilishlar sababini ularda milliy mentalitet ta'sirini aniqlamay turib o'rganish mumkin emas, degan fikrga olib keladi.

GLOSSARIY

Axborot – manbalari va taqdim etilish shaklidan qat’i nazar, shaxslar, predmetlar, faktlar, voqealar, hodisalar va jarayonlar to‘g‘risidagi ma’lumotlar.

Axborotlilik – telekommunikatsiya, infrabog‘lash, tarqatish, raqamli televideniya xos.

Axborotga bo‘lgan huquq – insonning dunyoga kelishi bilan unga beriladigan, qonun bilan taqiqlanmagan har qanday axborotni olish, saqlash, tarqatish, yangilash (agar bunday holat boshqa shaxslar, davlat va jamiyatning axborot bo‘yicha xavfsizligiga zarar yetkazmasa) mumkin bo‘lgan harakatlarning fundamental hamda kompleks huquqi.

Axborot borasidagi xavfsizlik – axborot sohasida shaxs, jamiyat va davlat manfaatlarining himoyalanganlik holati.

Axborotni muhofaza etish – axborot borasidagi xavfsizlikka tahdidlarning oldini olish va ularning oqibatlarini bartaraf etish chora-tadbirlari.

Axborot resursi – axborot tizimi tarkibidagi elektron shakldagi axborot, ma’lumotlar banki, ma’lumotlar bazasi; alohida hujjatlar, xujjatlarning alohida to‘plamlari, axborot tizimlaridagi (kutubxonalar, arxivlar, fondlar, ma’lumotlar banki va boshqa axborot tizimlari)dagi hujjatlar va hujjatlarning to‘plami.

Axborot sohasi – sub’ektlarning axborotni yaratish, qayta ishlash va undan foydalanish bilan bog‘liq faoliyat sohasi.

Axborot tizimi - axborotni to‘plash, saqlash, izlash, unga ishlov berish hamda undan foydalanish imkonini beradigan, tashkiliy jihatdan tartibga solingan jami axborot resurslari, axborot texnologiyalari va aloqa vositalari.

Axborot huruji – axborotga qarshi axborot, axborotlarning ko‘payib ketishi bilan bog‘liq turli teleko‘rsatuv, radioeshittirishlar, matbuot ma’lumotlarining berilishi.

Axborotlashtirish – yuridik va jismoniy shaxslarning axborotga bo‘lgan ehtiyojlarini qondirish uchun axborot resurslari, axborot texnologiyalari hamda axborot tizimlaridan foydalangan holda sharoit yaratishning tashkiliy, ijtimoiy-iqtisodiy va ilmiy-texnikaviy jarayon.

Axborot terrorizmi – kishilar xulq-atvorini ma’lum yo‘nalishda boshqarish, ular ongida manipulyator(boshqaruvchi)ga samarali bo‘lgan

fikr va mulohazalarni tarkib toptirish, o‘z g‘arazli maqsadlarini majburiy singdirishga intilish.

Amaliyot - bilishning negizini tashkil qiluvchi vaziyat, insonning butun bilish jarayoni, sezgilardan boshlab, ilmiy mavhumliklarga qadar ijtimoiy – amaliy faoliyat asosida rivojlanishi, uning ehtiyojlari va muvaffaqiyatlari bilan belgilanishi va yo‘lga solinishini anglatadi.

Axborot – ob‘ektiv reallikning muhim qismini ifodalovchi tushuncha bo‘lib, o‘zini saqlash, qayta ishlash va ta’sir natijalari (izlari)dan foydalanish uchun mo‘ljallangan moddiy tizimlarda namoyon bo‘ladi.

Axborot texnologiyasi – bu axborotni tanlash, jamg‘arish tahlil qilish va foydalanuvchiga yetkazib berishga yo‘naltirilgan hisoblash texnikasi, elektr aloqa, informatika imkoniyatlarining uyg‘unligidir.

Axborotlashgan jamiyat konsepsiyasi – informatika va axborot texnologiyasi jamiyatning ijtimoiy tuzilishini, ishlab chiqarish kuchlarini o‘zgartirish, yaxlit axborot sanoatini vujudga keltirish vositasi.

Badiiy bilim – borliqni tushunib yetish refleksining o‘ziga xos shakli bo‘lib, u san’at voqeiligining barcha boqichlarida – asar g‘oyasidan boshlab uning odamlar tomonidan qabul qilinishigacha – o‘ziga xos tarzda ro‘yobga chiqadi.

“Broadcasting” tizimi – hozirda barcha OAVda keng qo‘llaniladigan, efirga uzatiladigan, barcha auditoriya uchun yagona bo‘lgan axborot mahsulotni anglatadigan tizim. Tinglovchi bunda berilayotgan materialning nafaol qabul qiluvchisiga aylanadi.

Gipermati – internetdagi boshqa elektron xujjatlarga bog‘lanadigan elektron matn.

Global muammolar – olamshumul iqtisodiy, ijtimoiy-siyosiy ahamiyatga ega bo‘lgan va o‘z yechimini topishida jahondagi barcha mamlakatlarning birgalikdagi harakatlarini talab etuvchi sivilizatsiyaning eng dolzarb masalalari.

Dizinformatsiya – soxta axborot, ovoza va shov-shuv tarqatish, konfidensial (sirli) ma’lumotlarning “oqib ketishi”ni tashkil qilish.

Yevropa Ittifoqi (YeI) – G‘arbiy Yevropaning 25 ta davlatini birlashtiruvchi iqtisodiy va siyosiy guruh.

E-mail –electronic mail, elektron pochta xizmati.

Jaxon jurnalistikasi – “jahon adabiyoti”, “dunyo san’ati” iboralari singari jurnalistik faoliyatning boy an’ana va tajribasiga ega bo’lgan iqtisodiy va texnologik jihatdan rivojlangan mamlakatlar jurnalistikasini o’zida ifodalaydi.

Jurnalistika atamasining ma’nolari – 1) ijodiy va ijtimoiy-siyosiy faoliyat; 2) OAV uchun mo’ljallangan asarlar tizimi; 3) OAV majmui; 4) axborotni yig’ish, qayta ishlash va tarqatish bilan bog’liq kasb turi; 5) jamiyatning ijtimoiy instituti.

Ijtimoiy axborot – bilimning shunday bir qismiki, u ma’lum moddiy jismlarda qayd etilgan va belgilar tizimida ifodalangan holda ijtimoiy – kommunikativ, sub’ektlararo jarayonga qo’shib, idrok etiladi va olimning bilim darajasini o’zgartiradi, shuningdek, uning o’zi ham o’zgartirilib, undan faoliyatning turli jabhalarida foydalaniladi.

Ilmiy axborot – ilmiy bilish jarayonida olingan tushunchalar, mulohazalar, xulosalar, nazariyalar va gipotezalar tizimida qayd etilgan, tabiiy yoki sun’iy belgilar tizimi yordamida ifodalangan, ob’ektiv borliqni olimning ma’naviy faoliyati natijalari orqali aniq aks ettiradigan va ijtimoiy – tarixiy amaliyotda foydalaniladigan, ijtimoiy ahamiyatga molik va mantiqiy jihatdan (shaklan) umumiyashtirilgan axborot.

Import – ichki bozorda sotish uchun mamlakatga xorijiy OAV mahsulotlarini kiritish va xorijiy OAV xizmatini yo’lga qo’yish.

Interaksionizm – “inter” – o’zaro, “aksio” – faoliyat, ya’ni o’zaro faoliyat yuritish, axborot almashish, keng ma’noda esa ijtimoiy ta’sir ko’rsatish darajasini ko’tarish, ya’ni muloqot jarayonida axborot almashinuvining ikki taraflama faollashuvini bildiradi, o’zaro o’rganmoq ma’nolarini anglatadi.

Internet – dunyo bo’ylab bir-biriga ulangan kompyuterlar tarmog’idir. **Internet** so’zi ikki xil talqin qilinadi, ya’ni xalqaro tarmoq (**International network**) va o’zaro ulangan tarmoqlar. (**Interconnected networks**). Bu tarmoqda minglab - deb ataluvchi superkompyuterlar ma’lumotlar uchun manba vazifasini bajaradi. Shuning uchun ham internet markazlashmagan tarmoq hisoblanadi, unda har qanday kishi jamoatchilik serverida yoki saytida xohlagan ma’lumotini joylashtirishi mumkin.

Konsern – manfaatlarning mos kelishi asosida korxonalar umumlashuvi, birlashuvining rivojlangan shakli. Konsernga kiruvchi korxonalar mustaqil korxona hisoblangani bilan haqiqatda yagona xo’jalik rahbarligiga bo’ysunadi.

“Mass media” – G‘arb mamlakatlarida “jurnalistika”, “ommaviy kommunikatsiya”, “kommunikatsiya vositalari” atamallari bilan bir qatorda, ularga ma’nodosh so‘z sifatida qo‘llaniladigan atama. OAV kanallari tizimining umumiy nomi, birinchi navbatda, tarmoqlarga bo‘lingan axborotning kompyuterlashgan va elektronlashgan tizimini nazarda tutadi.

“Narrowcasting” va **“individual”** (ba’zi ma’lumotlarda “shaxsiy”, “personal” – muallif) tizim – tinglovchi va muxlislarga axboriy mahsulotni o‘z hoxishlariga ko‘ra o‘zgartirish imkonini beradigan, o‘zi uchun kerakli va muhim bo‘lgan axborotni tanlab olishga imkoniyat yaratadigan tizim.

Monopoliya – biror narsaga nisbatan favqulodda huquq. Masalan, tovarlar ishlab chiqarishga, savdo qilishga, tashqi savdoga, xizmatlar ko‘rsatishga va boshqa.

Monopollashuv – axborot bozorlarida o‘z o‘rni va daromad topishi uchun harakatlar ma’lum darajada monopoliya o‘rnatishdan iboratdir. Monopoliya o‘rnatilgan holda axborotni va gazetalar, radio, TV dasturlarni auditoriyaga sotish yengillashadi.

Multimedia – matn, rasm, ovoz va tasvir kabi axborot uzatish vositalarining birlashuvi.

Ommaviy axborot (Gipermati)– cheklanmagan doiradagi shaxslar uchun mo‘ljallangan hujjatlashtirilgan axborot- bosma, audio, audiovizual hamda boshqa xabarlar va materiallar.

Ommaviy axborot vositalari globallashuvi – OAV ning yaxlit tizimga birlashishi, bunday holatda chegara bilan vaqt nisbiy tushunchaga aylanadi.

Pablik rileyshnz (Jamoatchilik bilan aloqalar) – butun dunyoda keng tarqalgan xizmat turi, ommaviy kommunikatsiya vositalari yordamida tashkilotning imidji va ijtimoiy qiyofasini shakllantirish vazifasini bajaradi.

Reklama – axborot uzatishning tijoriy turi bo‘lib, u axborot yetkazishning zamonaviy shakllaridan biridir. Uning maqsadi – ommaviy yoki shaxsiy ongga kuchli ta’sir o‘tkazish yo‘li bilan hosil bo‘lgan, ular tomonidan to‘plangan axborotni tarqatish yo‘li bilan hissiyotlarga ta’sir qiladigan, tanlab olingan iste’molchilar auditoriyasiga zaruriy javob ta’sirini qo‘zg‘atadigan, ishga nisbatan ijodiy yondoshuv va axborot to‘plash, hamda rejalashtirishda kasbiy mahoratni talab qiladigan maishiy yoki boshqa xil ishlab chiqarish, xizmat ko‘rsatish va jamoat tashkilotlarining vazifalarini amalga oshirishdir.

Reportaj – voqea sodir bo‘lgan joyning o‘zidan OAV orqali tezda xabar yetkazish va shunday xarakterdagi jurnalistik asar.

Telekommunikatsiya vositalari – elektromagnit yoki optik signallarni hosil qilish, uzatish, qabul qilish, qayta ishlash, kommutatsiya qilish hamda ularni boshqarish imkonini beruvchi texnik qurilmalar, asbob - uskunalar, inshootlar va tizimlar.

Telekommunikatsiyalar – signallar, belgilar, matnlar, tasvirlar, tovushlar yoki axborotning boshqa turlarini o‘tkazgichli, radio, optik yoki boshqa elektromagnit tizimlardan foydalangan holda uzatish, qabul qilish, qayta ishlash.

Telekommunikatsiyalar tarmog‘i – uzatishlarning bir yoki bir necha turini: telefon, telegraf, faks, e-mail turlarini, ma’lumotlar uzatish va hujjatli xabarlarining boshqa turlarini, televizion va radioeshittirish dasturlarini translyatsiya qilishni ta’minlovchi telekommunikatsiya vositalarining majmui.

Seylz promoushi – tijorat va ijodiy g‘oyalarni amalga oshirish bo‘yicha faoliyat bo‘lib, reklama beruvchining xizmatlari yoki mahsulotlarini (ko‘pincha qisqa muddatlarda) sotishni tezlashtiradi. Xususan, u seylz promoushnning turli xil vositalari (masalan, mashhur insonlar, multfilm qahramonlarining suvratlari, avtomabillarning qimmatbaho rusumlari)ni joylashtirish bilan maxsulotlarni o‘rash, shuningdek, savdo maskanlaridagi maxsus tadbirlar yordamida qo‘llaniladi.

Server (server) – ingliz tilidan olingan so‘z, “xizmat ko‘rsatuvchi” ma’nosini bildiradi. Internet klientlari foydalanish uchun veb-sahifalar va boshqa har xil fayllar saqlanadigan super kompyuterlardir.

Etika – grekcha “ethika”, “ethos” so‘zidan olingan bo‘lib, “xarakter”, “odat”, ma’nolarini bildiradi. Bu odamlarning ahloqiy yurish-turish standartlarini, prinsiplarini belgilab beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YHATI

Nazariy va metodologik adabiyotlar

1. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси. – Т.: «Адолат» 2019.– 39 б.
2. Ўзбекистон республикасининг фуқаролик кодекси. – Т.: Ўзбекистон, 2018.– 565 б.
3. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. ж.1. – Т.: «Ўзбекистон» НМИУ, 2017, – 592 б.
4. Мирзиёев Ш.М. Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир. ж.2. – Т.: «Ўзбекистон» НМИУ, 2018, – 508 б.
5. Мирзиёев Ш.М. Нияти улуғ халқнинг иши ҳам улуғ, ҳаёти ёруғ ва келажаги фаровон бўлади. ж.3. – Т.: «Ўзбекистон» НМИУ, 2019, – 396 б.
6. Мирзиёев Ш.М. Миллий тикланишдан – миллий юксалиш сари. ж.4. – Т.: «Ўзбекистон» НМИУ, 2020, – 451 б.
7. Оммавий ахборот воситалари фаолияти соҳасидаги меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар тўплами. – Т.: Ишонч марказ сервис, 2009. – 210 б.

Asosiy adabiyotlar

8. Атамухамедов Ш. Интернет жаҳон ахборот тизими сифатида. infoCOM.uz.– 2006.- № 5.
9. Босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликлари журналистларининг ахлоқ-одоб кодекси: Босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликлари хартияси / оммавий ахборот воситаларини эркинлаштириш–жамиятни демократлаштиришнинг энг муҳим омили. – Т.: Янги аср авлоди, 2001.
10. Вестник Моск. ун-та .- 2002.- № 5.
11. Дўсмухаммад Х. Оммавий ахборот воситаларини ривожлантиришнинг демократик андозалари. - Т.: Ўзбекистон, 2005.
12. Дунё мамлакатлари - Т.: «Мухаррир нашрети», - 2012. – 494 б.
13. Жабборов С. Оммавий ахборот воситалари қонунчилиги.- Т.: УзМУ, 2000.
14. Кудайберген Турсун. Казак телевиденияси // Энциклопедия. 1-кисм. –Алматы, 2009.
15. Круглов Е.В. Индийская печать сегодня: новые тенденции развития // Зарубежная журналистика: 2005: Ежегодник.- М., 2006.

16. Круглов Е.В. Индийская пресса в 2008 - 2009 гг.// Зарубежная журналистика: 2008: Ежегодник.- М., 2009.
17. Круглов Е.В. Индийская пресса и глобальный экономический кризис//Мировые СМИ в условиях финансового кризиса и новых технологий.- М., 2009.
18. Круглов Е.В. Индустрия информационных технологий Индии// Зарубежная журналистика в 2003 году:Ежегодник.- Москва, 2004.
19. Круглов Е.В. Массовая коммуникация в Восточной и Юго-Восточной Азии: тенденции и особенности развития накануне 21-го века. // От книги до Интернета.- М., 2000.
20. Круглов Е.В. Печать Восточной и Юго-Восточной Азии в условиях азиатского экономического кризиса 1997-99 гг. //Вестник Моск. Ун-та, 2000.- №1.
21. Круглов Е.В. Печать Индии//Вестник Моск. Ун-та, 2006.- № 5.
22. Круглов Е.В. Печать Сянган (Гонконга) до и после 1 июля 1997 г. //Альманах кафедры журн-ки РУДН «Журн-ка и общество», 2001.
23. Круглов Е.В. Полстолетия становления и развития тайваньской прессы /Вестник Моск. ун-та.- 2000.- № 3.
24. Круглов Е.В. Пресса Южной Кореи. - М., : «ВК», 2005.
25. Круглов Е.В. СМИ Индии // Зарубежная журналистика в 2002 г. - Москва, 2003.-№ 3.
26. Круглов Е.В. СМИ Южной Кореи//Зарубежная журналистика накануне 21-го века. -М., 2003.
27. Круглов Е.В. Экономическая журналистика Индии // Зарубежная журналистика: 2004, часть 2.- М., 2005.
28. 24. Круглов Е.В. Телевидение Южной Кореи накануне и в начале 21-го века. Альманах кафедры ТИЖ РУДН «Журналистика и общество», № 7, 2005.
29. Круглов Е.В. Южная Корея: быстрый рывок в развитии индустрии коммуникаций как двигатель национального роста. В книге «От книги до Интернета. 10 лет спустя». М., 2009.
30. Лазутина Г. В. Технология и методика журналистского творчества: Методические указания.- М. : МГУ, 1988.
31. Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар.- Т.: Ўзбекистон, 2001.
32. Мўминов Ф.А. Журналистика ижтимоий институт сифатида. -Т.: ТошДУ, 1998.
33. Мўминов Ф.А. Журналистика самарадорлиги.- Т.: ТошДУ,1996.

34. Мўминова Ф.И. История мировой журналистики: Материалы к курсу. -Т.: ТошДУ,1994.
35. Мўминова Ф.И. Современная зарубежная журналистика: Тексты лекций.- Т.: ЎзМУ, 2001.
36. Почепцов Е. Теория и практика коммуникации. - М.: ЦЕНТР, 1998.
37. Репортёрлик фаолиятининг назарияси ва амалиёти.- Т.: ТошДУ, 2002.
38. Рэндалл Д. Универсальный журналист.- Алматы, 1997.
39. Телевидение кеча, бугун, эртага.- Москва: Искусство, 1989.- 174-б. /Тўплам. 1. Круглов Е.В. СМИ Индии в 2001 г.
40. Туркменистан // Международный журнал.- № 7-8 (40-41), №9 (42)
41. Федотова Я.Н. Массовая информация: стратегия, производства и тактика потребления.- М. : МГУ,1996 .
42. Фихтелиус Э. Радио ва телевидение журналистикаси асослари: Журналистиканинг 10 қоидаси.-Т.: Шарқ, 2002.
43. Худойкулов М. Оммавий ахборот воситалари назарияси. -Т.: ТошДУ, 1999.
44. Шермухаммедова Н.А. Гносеология—билиш назарияси.-Т.: Ношир, 2011.- 463-б.
45. Barbie Zelizer. CNN, the Gulf War and Journalistic Practice. Oxford University Press. 1992.
46. Benjamin B. Fair Play. New York, Harper and Row, 1988.
47. Brian S. Kennedy G. Moen D. Ranly D. News Reporting and Writing. 7th Edition, Columbia. University of Missouri. 2002.
48. Fallows J. Breaking the News. New York, Panteon Books, 1996.
49. Hilliard R. L. Keith M. C. Global Broadcasting Systems. Focal Press. 1996.
50. Howard T. News; A Reader.Oxford University Press. UK.1999.
51. Lambeth E. B. Committed Journalism. Second Edition. Bloomington. Indiana University Press. 1992.
52. Mencher M. M. News Reporting and Writing. Seventh Edition. Columbia: Columbia University Press. 1997.
53. Merrit D. Public Journalism and Public Life: Why Telling the News Is Not Enough. Columbia University Press. 1995.
54. Piers R. N. A. Sacred Trust. Nelson poynter and the St. Petersburg Times. Gainesville. Fla., University of Florida. 1994.

55. Stuart Hall, Chas Critcher, Tony Jefferson, John Clarke and Brian Roberts. Policing the Crisis: Mugging, The State, and Law and Order. London: Macmillan, 1978.
56. The International World of Electronic Media. Edit. Gross L. S. Cal. McGraw-Hill, Inc. 1995.
57. Willings Press Guide 2002. Volume 1. 128th edition. Waymaker Ltd.UK. 2002.
58. Willings Press Guide 2002. Volume 2. Waymaker Ltd. UK.2002.

Qo'shimcha ma'lumotlar

News agentligi hamkorlarining materiallarini ham chop etib boradi yangiliklar reytingi servisi (Yandeks. Novosti, Google. News, Rambler. Novosti, Novosti@Mail.ru, Namba Media), Qirg'iziston xalqaro maxsus saytlari, Shuningdek, K-News chet el bosma mahsulotlaridan sitatalar keltirib o'tadi. (Regnum, Lenta.ru, RosBalt, Sentr Aziya, Internews Kazakhstan, Izvestiya, Fergana.ru).